ANTONIO LOBO ANTUNES
Ordinea naturală a lucrurilor
Traducere din portugheză şi note de MICAELA GHIŢESCU
HUfMANITAS
Coperta ANGELA ROTARU
Redactor
ANDREEA RĂSUCEANU

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro
Comenzi Carte prin poştă: tel. /fax 021/311 23 30 C.P.C.E.
— CP 14, Bucureşti e-mail: cpphumanitas.ro www. libhumanitas.ro
Descrierea OP a Bibliotecii Naţionale a României ANTUNES, ANTONIO LOBO
Ordinea naturală a lucrurilor /Antonio Lobo Antunes; trad. Micaela Ghiţescu.
— Bucureşti: Humanitas Fiction, 2009
ISBN 978 – 973 – 689 – 313-l I. GKiţescu, Micaela (trad.) 821 – 134.3 – 31 = 135.1

Cartea întâi DULCI MIRESME, BLÂNZI MORŢI

1

Până la şase ani, Iolanda, n-am cunoscut familia mamei mele nici mireasma castanilor pe care o aducea din Buraca vântul de septembrie, cu oile şi iezii ce se căţărau pe Calcada în direcţia cimitirului părăsit, acompaniaţi de un bătrân cu basc şi de vocile morţilor. Chiar şi astăzi, dragostea mea, întins în pat şi aşteptând ca Valiumul să-şi facă efectul, mi se întâmplă la fel ca în serile de vară când mă culcam, căutând răcoarea, într-un cartier de morminte

năruite: simt cum un ornament de cavou îmi striveşte piciorul, aud iarba de pe morminte în cearşaf, văd serafimii şi Cristii de ipsos care mă ameninţă cu mâinile ciobite; o femeie cu pălărie planta verze şi napi printre rădăcinile chiparoşilor; talăngile iezilor zăngăneau în capela fără icoane, redusă la trei pereţi calcinaţi şi la un fragment de altar acoperit cu o feţişoară de masă scufundat printre plante agăţătoare; iar eu urmăream cum înainta noaptea lespede după lespede, coagulând binecuvântările sfinţilor în pete de întuneric.

Dar ieri, de exemplu, îmbrăţişându-ţi corpul în timp ce aşteptam ca bunăvoinţa medicamentului să mă salveze de străfulgerările amintirilor, mi-a venit în gând un asfinţit de demult, din cincizeci sau cincizeci şi unu, cu răzoarele din grădină proaspăt udate, domnul Fernandes, în maiou, făcând gimnastică pe balcon, şi o rostogolire de mâţe în curtea de lângă bucătărie, cu mine cocoţat pe zid adulmecând adierile din Monsanto şi auzind caii monarhiştilor înfrânţi care coborau muntele (cum mi-a povestit doña Anita, domnişoară pe vremea aceea) în drum spre celulele penitenciarului.

Nu înţeleg de ce, scumpo, nu te-ai interesat niciodată de copilăria mea: de *câte* ori vorbesc despre mine ridici din umeri, gura ţi se strâmbă, pleoapele ţi se alungesc a dispreţ, riduri batjocoritoare ţi se ivesc de sub bretonul blond, aşa că în cele din urmă tac, ruşinat, aşezând paharele, farfuriile şi tacâmurile pentru masa de prânz, în timp ce mătuşa ta tuşeşte în cămară şi taică-tău butonează telecomanda în căutarea stridentelor telenovelei de la ora aceea. Şi totuşi, Iolanda, de îndată ce adormi, faţa ta boţită în pernă îşi regăseşte nevinovăţia copilărească de odinioară, aşa cum te-am văzut, pentru prima dată, în patiseria din colţul liceului, când degetele tale pătate de cerneală şi caietele tale de şcoală m-au umplut de o bucurie fără noimă, de îndată ce adormi şi o albeaţă de ulm plin de păsări ne traversează odaia, perorez fără să râzi de mine, fac conversaţie, plutind deasupra ta, cu palmele tale inerte şi coapsele lipsite de apărare, iar casa unde am locuit înainte de a sta cu familia mamei mele apare din noapte, dată la iveală printr-un defect al oglinzii sau din sertarul comodei în care rufăria noastră se amestecă laolaltă cu cuiburi de

molii și clanțe de aramă, de când în urmă cu câteva luni mi-ai poruncit Vino iar eu m-am și prezentat, cu umbrela și două valize uzate, în acest mic apartament din Quinta de Jacinto, în Alcántara, ca să explic că da, că sunt cu treizeci și unu de ani mai în vârstă decât tine dar slujba la stat, domnule Oliveira, nu e deloc de lepădat, evident că voi plăti lumina, chiria și notele de la măcelărie.

Dragostea mea, ascultă. Poate că m-ai înţelege în somnul tău, poate că trupul tău s-ar debarasa de orice ironie la adresa mea şi m-ar iubi, poate că pleoapele tale, acum blânde, ar tresări dacă ţi-aş spune ce mult mi-ar plăcea să mă atingi și să mă lași să te ating, poate că ai sprijini de mine smocul de peri de pe pântecul tău, iar genunchii ţi s-ar desface încet deasupra unei umede, netede, fragede moliciuni de grotă care-mi încătușează dorinţa cu o fermitate de fildeş. Dar de astă-vară mă ignori, îndrăgostită de un coleg de an cu faţa inflamată de acnee şi tuleie 8

abia mijite, care ne vizitează sub pretextul unor nelămuriri la geografie sau la matematică și îmi strânge falangele, până ce oasele-mi pocnesc, salutându-mă cu atâta cruzime. Redus la o vagă rubedenie cu vestă, cravată şi păr rar şi cărunt, incapabil să stau în cap, incapabil să citesc fără ochelari, incapabil să alerg douăzeci de metri din cauza tresăririlor inimii, incapabil, în definitiv, să concurez cu puştiul acela plin de coşuri, mai înalt decât mine, fără burtă, fără chelie, fără proteză, ai cărui optsprezece ani mă înving, aştept noaptea, într-o nemişcare de tarantulă, când corpul tău, asezonat cu uleiul şi oţetul pastei de dinţi şi cu parfumul ieftin, se adună ca să se cuibărească mai bine în saltea, când cadenţa pieptului tău devine misterioasă ca a vapoarelor, când buzele tale, transformate în pâlnie datorită bosumflării somnului, expiră un sărut care nu mi-e destinat, aştept noaptea, măsurând densitatea întunericului în funcţie de insomnia tatălui tău şi de bronşita mătuşii tale aflate de cealaltă parte a peretelui, şi îmi reiau povestea de unde o lăsasem, reîntorcându-mă, Iolanda, la casa unde am locuit înainte să cunosc familia mamei mele, cu ale sale șase mii de coridoare, ale sale șase mii de ascunzişuri, ale sale șase mii de cotloane, casă, casă, casă, Dumnezeule, înconjurată de pescăruşii

falezelor şi de vapoarele oceanului, de porţi bătute de vânt şi perdele în zdrenţe, cu firma Hotel Central în semicerc pe faţadă şi cei trei agenţi ai poliţiei secrete, mereu în negru, cu braţul ridicat pentru salutul nazist, care-şi beau, în salonaş, orzul de dimineaţă.

Şi atunci îmi amintesc de echinocţiile care abăteau din drum codobaturile așezate pe vitrina cu cristaluri, de ornamentele balustradei și de toropeala sinuzitelor, de furtună măturând piaţeta din faţa pensiunii, cu un anticar în întuneric şi vitrine cu evantaie spaniole şi nişte statuete ale lui Buddha recondiţionate, atunci îmi amintesc de garajul mecanicului albinos care repara automobile vara, târându-se spre măruntaiele motoarelor. Bufniţele, Iolanda, se striveau de ferestruica de la cămăruţa mea, lipită de camera bucătăresei cu o tinetă lângă pat şi refluxul veşnic fierbând sub capacul cu sită, iar oaspeţii din hotel eram noi doi plus naşa mea şi cei trei agenţi ai poliţiei secrete, deși, în luna iulie, se curăţa plaja de gunoaie, venea o căldură amară să potolească valurile, şi imediat bucătăreasa şi bătrânica se succedau în vestibul, cu împletiturile lor în poală, făcându-şi iluzii că dintr-un taxi miraculos putea să debarce un grup de americance rebegite, învinse de angoasa pinilor şi de arcurile tapiseriei.

Dacă mă gândesc, dragostea mea, la târguşorul cu câteva cabane prăpădite, fără proprietar, unde păianjenii îşi ţeseau părăsirea, în echilibru pe marginea râpelor, în plânsetul păsărilor, şi îl compar cu acest apartament din Alcántara de lângă trecerea la nivel a trenului de vapoarele de pe Tejo care ne ating feţele de pernă încununate cu delfini, picioarele mele caută, fără să-mi dau seama, scobiturile genunchilor tăi, şi-mi lipesc pieptul de spatele tău implorând o protecţie care mă umileşte fiindcă mi se pare ridicol ca un bărbat de patruzeci şi nouă de ani să caute sprijin la o fetişcană de optsprezece ce visează arhangheli motorizaţi îmbrăcaţi în bluzoane de piele, accelerând, ca să o salveze de bătrânelul inofensiv care sunt eu, zăpăcit de timiditate şi buimac. Şi totuşi, Iolanda, să nu crezi că viaţa mea într-un sătuc din regiunea Ericeira unde eucalipţii picurau lacrimile unei mâhniri fără leac nu era plăcută: ba da, era plăcută. Când sciatica

nu o chinuia, făcând-o să se contorsioneze de durere pe saltea, bucătăreasa şi cu mine jucam cărţi în camera cu bazinul stricat, în timp ce agenţii poliţiei secrete făceau să tremure podeaua deasupra capetelor noastre, imaginând torturi şi închisori. În unele dimineţi de toamnă marea şi vântul se domoleau şi se putea distinge o limbă de nisip care se umplea imediat de corturi, coşuri cu mâncare, piramide de papuci şi familii în halat. Mimoze răsăreau dintre stânci iar în cabane plutea lumina lămpilor locatarilor de odinioară, până ce un autocar aduna vilegiaturiştii care mergeau hurducăindu-se spre Lisabona, în timp ce valurile înghiţeau plaja, cerul se întuneca de nori de furtună şi se auzeau ţipetele pescăruşilor ale căror creste se învârteau deasupra stâncilor, coroanele copacilor eliberau stoluri de cintezoi înnebuniţi, iar naşa mea, fără să-i pese de furtună, îşi lua croşeta şi visa la americance extravagante, gătite cu sandale şi pălării de panama ca pentru o expediţie la tropice.

Un tren a sfâşiat noaptea perpendicular pe linia felinarelor de pe Avenida de Ceuta şi paralel cu fluviul mărginit de magazii, de pontoane, de macarale, de scripeţi, de containere şi de camioane, aşteptând mijirea aurorei şi muncitorii care mergeau către Tejo, greu de distins în nehotărârea soarelui.

Trenul, dragostea mea, s-a deplasat spre Estoril şi Cascais (de aici de unde locuim disting în depărtare târguri care strâng între degete albatroşi şi pacheboturi) iar acest etaj întâi al nostru din Quinta de Jacinto a vibrat ca şi cum un vârtej de biele l-ar fi spintecat dintr-o lovitură, făcând să se zguduie pe rafturi urşii de lut şi elefanţii de sticlă, paiaţele de cârpă şi un Wagner cromat, şi făcând să cadă, de pe comodă pe jos, cutiuţa emailată în care îţi tii inelele, brătările şi cerceii de tinichea oferiţi de mine de Crăciun, asta când rămân ceva bani din subsidiul de la stat. Trenul s-a deplasat spre Estoril în timp ce clopote zornăiau şi becuri se aprindeau şi se stingeau, a zguduit clădirile din Alcántara şi tu te-ai răsucit în somn, fără să te trezeşti, până ce te-ai întors spre mine cu un geamăt de copil. Gleznele ţi s-au lipit de ale mele şi, fără a înceta să vorbească, gura mea s-a apropiat, şireată, pe furiş, cu grijă, de gura ta: îţi mirosea răsuflarea, îţi mirosea părul, îţi

mirosea gâtul, îţi miroseau cutele taliei, cutele pântecului, şi era gata să-ţi mângâie pubisul, să simtă din ce ţesătură eşti făcută, când mâţa, speriată de frenezia bucuriei mele, a sărit de pe cuvertură încurcându-se într-o lampă al cărei abajur s-a desprins luminând preţ de o clipă mobilele din odaie. Şi imediat coatele tale au fremătat, corpul s-a îndepărtat, şoldurile şi umerii pe care bretelele îi lăsaseră dezgoliţi s-au răsucit, şi am rămas singur salivând a pagubă, legănat de vagoanele care galopau spre canalele de scurgere, spre plaje şivaporaşele de Linie, legănat, dragostea mea, de valurile fluviului, strângând în mâini, ca într-o rugăciune, absenţa unei fese.

În pensiunea unde am locuit, scumpo, înainte de a cunoaşte familia mamei mele, nu existau pisici: era prea umed, prea mult vânt, prea cenuşiu totul, iar în curticica din spate, cu întunericul ei, cu ţâşniturile ei de stuf şi cucuvelele ei mânioase, valurile care plecau şi veneau pătrundeau în odăi cu un mic vârtej de spumă, încât pisicile, cu toate eforturile bucătăresei de a le seduce cu străchini de ţipari, dispăreau printre eucalipţii alarmaţi de dezordinea mării şi de cadavrele marinarilor agăţaţi de fragmente de cârmă, care ne fixau din dulapuri, dintre cutiile de pălării.

Nu existau pisici dar aveam un corb cu aripile ascuţite şi mers legănat de mus, care îi înştiinţa pe agenţii poliţiei secrete de valorile latitudinii, înspăimântaţi de posibilitatea vreunei manevre greşite care să arunce hotelul în stânci, făcând ca apa să năvălească pe sub ieşindurile balcoanelor. Încă de dimineaţă corbul şchiopăta pe puntea de comandă a parterului, verificând exactitatea rutei şi inexistenta unor cuirasate inamice, şi el a fost cel care a strigat

— Toată lumea pe babord, pregătiţi bărcile în clipa când, inspectând cabina din vestibul, a dat peste naşa mea culcată cu fata în jos, ţinându-şi strâns croşeta.

Sigur că am auzit urletul comandantului, Iolanda, dar eram cufundat în visul meu şi se făcea că mă aflam într-o poveste în care un cârd de nimfe mă urmărea pe aleile din curte (zeiţele dolofane, rozalii, în tunică, din micile oleografii de pe coridor, înlănţuindu-se într-o pădure şi în apele unui pârâu), şi chiar când bucătăreasa a venit să mă

cheme la culcare, vocea ei, asemănătoare la început cu trosnetul ciştilor1, a întârziat până să se transforme în realitate cu ajutorul unor metamorfoze prin care trunchiul meu părea să treacă, alungindu-se şi micşorându-se în scrâşnet de vertebre.

Sigur e că în timp ce coboram scara, deranjat de pescăruşii care zăboveau pe ferestrele deschise, am auzit corbul întrebând, disperat.

— Ce-i cu vestele de salvare, pană scurtă?

şi imediat după aceea am dat peste agenţii poliţiei secrete care erau în şedinţă, luând note, hotărâţi să împuşte vântul sau să aresteze norii conform instrucţiunilor pe care nu le primeau de la nimeni în afară de murmurul copacilor sau trosnetul meselor.

Mi-amintesc, cu precizia pe care o capătă amintirile din copilărie, de coroanele pinilor dincolo de casele din piaţă, de caprifoiul şi de eucalipţii care ne împiedicau să vedem şoseaua şi de jeepul Gărzii aflat la intrarea în pensiune, cu un soldat cu puşcă fumând în interior. În vestibul caporalul, care înainte de naşterea mea îi

Note:

1 Arbust din familia Cistaceae, ale cărui flori seamănă cu cele ale trandafirului sălbatic. Din anumite specii se extrage laudanumul.

făcuse curte bucătăresei, şi un al doilea soldat pe care nu-l cunoşteam, amândoi cu jambiere şi cartuşiere, dar cu bereta în mână, o cercetau pe naşa mea, însă fără să îndrăznească să o atingă, rugându-se ca telefonul cu manivelă să funcţioneze în ideea de a convoca medicul din Mafia, care când mi-era lumea mai dragă mă strângea de bărbie şi vindeca anginele tam-ponându-le cu îndârjire. Albinosul îşi făcea rondul prin ploaie, intrigat, ridicându-şi până la cer genele lui de purcel de lapte, iar medicul, Iolanda, a sosit imediat după masa de prânz, adulmecând nenorociri, în impermeabil de cauciuc şi cizme de pescar de *bacalhau1*, împodobit cu un stol de papagali de mare care piuiau printre alge. Corbul, mai potolit în ciuda pinilor care susurau pe celălalt mal, stătea pe scara de la etajul întâi mormăindu-şi calculele făcute cu rigla. Caporalul a arătat spre naşa mea cu degetul mic, iar doctorul, ridicând competent din sprânceană, s-a lăsat pe vine ca s-o examineze, poruncind

— Tuşitişi extrăgând din gabardină un stetoscop ale cărui tuburi nu se mai terminau niciodată, îndoite şi reîndoite în buzunarul infinit.

— Întrucât nu tuşeşte e posibil să fie moartă a dedus el cu o voce ca de după o draperie, pe măsură ce furtuna îi risipea silabele la fel cum sufla frunzele salcâmului din curte, redus la o anatomie de coaste fracturate de apă, de vânt şi de porumbeii care i se răstigneau pe ramuri. Bucătăreasa îşi scărpina pleoapa cu colţul şorţului, caporalul a luat poziţie de drepţi în semn de respect. Soldatul, lipit de perete, îşi iţea spre defunctă dantura falsă: cred că el şi cu mine eram singurii din pensiune care nu văzuserăm niciodată un cadavru, iar al doilea pe care am avut ocazia să-l văd, după mulţi ani, a fost al unui acar ce s-a îmbrăţişat cu trenul în care călătoream în interes de serviciu, cu un coleg, pe linia deviată spre Beira Baixa. Mi-amintesc, dragostea mea, de acel sinucigaş zăcând pe pietrişul dintre traverse şi că m-am minunat de faţa sa intactă şi de pacea şi sfiala întipărite în trăsăturile sale: cred că din ziua aceea nu m-am mai temut de gripă.

Mă scol din pat, ridic un pic storurile şi luminile din Al-cântara se prelungesc până la docuri şi la râul Tejo, presărat cu bărci, în căutarea peştelui prin spumă. În acest moment al nopţii, echidistant de apus şi de auroră, nu e circulaţie prin piaţetă iar semafoarele trec de la roşu la verde comandând umbre. Ceaţa de martie transfigurează clădirile, impregnându-le cu o măreţie pe care nu o au în timpul zilei, şi dacă mă gândesc la asta, Iolanda, muţenia camerei mă sperie insuflându-mi temeri pe care le înţeleg prost, asemănătoare fricii cu care l-am auzit pe medicul din Mafra, punând la loc stetoscopul imens, lămurind neîncrederea caporalului:

— E simplu, amice, dacă nu mă ascultă înseamnă că a mierlit-o, cum nu sunt urme de gloanţe să fie anunţat abatele din Ericeira şi gata.

Note:

1 Moruă sau cod, peşte foarte apreciat de portughezi.

Astfel că, dragostea mea, în aceeaşi seară sau în cealaltă sau în cealaltă (de la patruzeci de ani am început să am probleme cu rinichii şi cu datele), în timp ce o vijelie ca de sfârşit de lume se prăvălea peste

târg iar ploaia făcea să se năruie o bucată din gard, mi-au săpat o cărare în păr, mi-au legat o cravată neagră la gât şi m-au transportat la biserică în jeepul Gărzii, de-a lungul unui traseu de coşmar în care fulgerele înlănţuiau cedri şi nuci, păsări migratoare suspinau pe mănunchiuri de nuiele, câini terorizaţi de tunete, cu uriaşe boturi păroase, alergau chelălăind pe poteci şi prin bălţi de noroi. Case de emigranţi se iveau rotindu-se şi se afundau în pământ. Nu m-am mai întors la Ericeira dar cum, în Portugalia, cu excepţia mea, care îmbătrânesc, totul stagnează şi este suspendat în timp, bănuiesc că nu s-a schimbat nimic de atunci: Alcántara, de exemplu, va dăinui o mie de ani aşa cum o văd acum, la trei dimineaţa, la ceasul meu de mână – un cartier cu ateliere şi garaje care se înmulţesc pe maidane şi dezordinea fluxului cu asprimea şi rezonanţa sa de tunel, înaintând pe catran până pe pragul uşii. Şi la fel ca aici, în Alcántara, în acest moment din noapte, în timp ce tu, taică-tău şi mătuşa ta dorm în prăpăditele lor paturi de săraci, la fel ca aici, Iolanda, îmi vine în minte gustul neplăcut al obiectelor din sală şi arhipelagurile de umezeală de pe perete, tot aşa, în timp ce aştept alt tren care să se rostogolească spre Estoril ori spre Cais de Sodre, mi-amintesc de linţoliile de la biserica înălţată pe o culme cu tufişuri şi meri care ţineau piept vântului de nord, de panourile cu sfinţi din capela mortuară şi de o crăpătură dintre cărămizi pe unde intra marea iernii şi se zăreau coşurile din Ericeira aruncându-se tumultuoase în apă. Vedeam un Iisus de aramă atârnat de cruce ca o picătură de marginea robinetului, resturi de veşminte ale sfinţilor căzând de pe ornamentele cioplite, o mierlă care se odihnea de ploaie pe o grindă, agenţii poliţiei secrete pe o banchetă uzată şi un paracliser clipind spre noi din ochii lui de tucan. Pesemne că acum, când nu mai locuieşte nimeni în pensiune, zeci de taxiuri vin de la Sintra cu farurile aprinse în dezordinea pinilor, din care se revarsă în hotel grupuri de americance centenare ce tremură de frig, în rochii decoltate, în temperatura polară. Camerele se inundă de valize şi cufere, un noroi fetid pulsează în bideuri, bastoane se împiedică, în jos şi în sus, pe scări, sar zăvoare cu un scheunat de rugină, cineva va fi reparat rezervorul din pivniţă care lucrează într-o

toropeală duodenală, lovituri energice de ciocan distrug etajul superior, iar corbul, pe care îl deranjează zgomotul, cârâie înjurături marinăreşti pe gresia din bucătărie. Poate că refluxul o fi descoperit vreo deschizătură printre stânci, poate că o lumină piezişă o fi însufleţit sălciile pletoase şi ghive-cele cu magnolii, poate că or fi existând vapoare la orizont, petroliere, corvete, corăbii alunecând spre Strada Opt din Quinta de Jacinto. Aşezat pe un mic tron şchiop, fără să înţeleg ce se petrecea în jur pentru că până la opt ani lumea mă cruţase de misterele ei, nici n-am observat o doamnă care la sfârşitul zilei avea să mă ia cu ea după ce mi-a împachetat hainele, cu ajutorul bucătăresei, într-un sac marinăresc furat din gunoiul din pivniţă. Cobor storul în timp ce trenul se apropie de destinaţie şi panourile publicitare, merişorul, felinarele şi luminile de pe fluviu încep să vibreze, iar odaia se subţiază peste întunecimile lipsite de speranţă, ajung la pat, cu paşi prudenţi, ca să nu mă lovesc de vreun colţ de mobilă, şi când mă culc lângă tine spătarul patului îşi schimbă poziţia, salteaua se înmoaie, iar corpul tău suspină în gângurit de cedru. E momentul, Iolanda, când îmi permit să spun că te iubesc, când îndrăznesc să mângâi arcuirea unui umăr, când îmi întind gura cu scopul de a simţi pe vârful limbii gustul de pană al părului tău. Tableta de Valium mi-a veştejit gesturile şi mi-a înceţoşat gândurile fără să-mi paralizeze memoria, *este* aprilie şi mă aplec peste tine în patiseria unde te-am întâlnit pentru prima oară, cu două colege numai râsete şi gângureli, mestecând pastile de gumă în faţa unor îngheţate de căpşuni, şi am întrebat dacă nu te deranjează să mă aşez la masa ta cu ceaiul de lămâie al gripaţilor. Şi am rămas acolo o oră, tulburat şi temător, în timp ce voi vă arătaţi una alteia fotografii cu artişti, discutaţi despre curtezani şi lacuri de unghii şi protestaţi împotriva tezei la filosofie din ajun, foarte interesate de un bărbat brunet, cu bucle, mustaţă şi pantofi ascuţiţi, care îşi sorbea cafeaua la bar răsfoind un ziar de sport.

2

Pe cuvânt de onoare că nu ştiu nimic, ce-i cu mania asta, aşteptaţi, nu plecaţi, poate că tot o să-mi mai aduc aminte câte ceva

dacă, prietene scriitor, îmi oferiţi şi dumneavoastră un mic ajutor pentru chiria camerei, o odăiţă păduchioasă, scumpă ca ochii din cap, într-o pensiune cu fetiţe din Praca da Alegría unde nu pot să dorm din cauza scatoalcelor peştilor şi a hohotelor de râs ale desfrânaţilor, aşa e, domnule, până la cinci, şase dimineaţa când copacii încep să se descâlcească şi porumbeii coboară de la Mãe-d Ăgua disputându-şi, printre răzoare, ce-a mai rămas după lipsa de poftă de mâncare a cerşetorilor. Ziua văd porumbeii de la fereastră, porumbei, şomeri şi paralitici prăjindu-şi mizeriile la soare, iar noaptea asist la soarta fetiţelor, sărmanele, plimbându-se în sus şi în jos pe Avenida, între două infecţii la ovare şi un avort la moaşa din Loures, într-o pivniţă, mirosind a peşte la grătar, cu poze de sfinţişoare şi o bătrânică gemând într-un colţ. Nu credeţi, prietene scriitor? După revoluţie, uitaţi, ca să nu merg mai departe, după ce m-a închis armata la Cazias o groază de luni, fără niciun motiv, chiar în aripa dinspre mare, în faţa pescăruşilor şi a splendorii asfinţitului, m-am întors în camera mea închiriată de la parterul din Odivelas, uşă în uşă cu o infirmieră care le ţesea îngeraşi fetiţelor vesele în cămăruţa de zi, lângă masa pusă şi fotoliul de invalidă în care mama ei clătina din cap cu radioul cu baterii lângă ureche. Cum aşa? Problema a fost că odată cu năvălirea comuniştilor femeia şi bolnava s-au făcut nevăzute din cartier, se pare ca să-şi continue activitatea la Paris, în cartierele cu emigranţi negri, arabi, spanioli, iugoslavi, portughezi, nefericiţi care-şi petrec duminicile aşezaţi pe pietre contaminate de cenuşiul cerului, aşa că sute de borţoase aşteptau în vestibul ţinându-şi echilibrul de barză pe tocurile foarte înalte, privindu-se unele pe altele cu pleoapele nămoloase de nesomn. Un poliţist le-a atins cu bastonul, la fel ca pe curcanii de Crăciun, împingându-le spre staţia autocarului de Lisabona, iar sărmanele s-au potolit imediat fără să protesteze de pe banchetele clocite, lipindu-şi de geamuri feţele de acuarelă. Cât despre mine am rezistat un timp în Odivelas, privind cazarma pompierilor de după perdele, fără slujbă, fără Casă de Asigurări, fără pensie, lăsându-mi mustaţă ca să nu fiu recunoscut după fotografiile din ziare, până ce a apărut proprietarul făcându-mă fascist, mi-a confiscat mobilele şi

broşurile de la cursul de hipnotism prin corespondenţă pentru datoriile la întreţinere şi m-a îmbrâncit spre ieşire. Cel de la etajul doi din stânga, care mâncase fructe de mare cu mine la berărie şi-mi strecurase mici informaţii pe gratis, m-a întâmpinat cu înjurături şi şuturi în fluierele picioarelor, că până şi azi mai am cicatricele, un necunoscut s-a apropiat de mine şi m-a scuipat în obraz, se desenau seceri şi ciocane pe pereţi, zdrenţe de afişe se desprindeau de pe ziduri, muncitori cu pumnul strâns urlau Jos dictatura, trăiască socialismul, iar eu mi-am spus s-a zis cu mine, n-o să treacă mult şi ruşii o să mă vâre într-un tren şi o să mă închidă în Siberia, ca să tremur într-o cabană de lemn. Păi de acolo m-am dus la un om cumsecade care falsifica certificate medicale şi permise de conducere şi mi-am schimbat numele din buletin cu ultimii bani pe care-i mai aveam, mi-am făcut rost de o pereche de ochelari negri că ai orbilor cu acordeoane, nu m-am mai bărbierit şi am obţinut, printr-un şmecher cu bretele, adresa unei prostituate din Praca da Alegría, unde locuiesc acum, cu patul ei mizerabil şi permanganatul într-un colţ, şi eu acolo înăuntru, chinuit de turturelele care nici la latrina de la capătul coridorului nu-mi dau pace, latrina de care se servesc toate camerele de la etajul meu şi toate fetele şi toţi clienţii din camerele acelea, cuturturelelele cântând cu guşa pe cornişă, pândind pe la cercevele, puricându-şi penele, turturele din curţile vecine, turturele din Alcántara sau din Chelas, turturele din Almada, turturele din magazii părăsite, din chile putrezite şi din palatele de pe Tejo, care râd şi-şi bat joc de noi de pe pervazul îngust, turturele diferite de astea din Campo de Santana, grase, solemne, demne, patriarhale, atârnate de streşini, pe vârful acoperişurilor sau pe crengile cele mai înalte ale copacilor, turturele şi raţe, domnule, şi ţipătul păunilor în agonia zilei, fără să mai punem la socoteală sirena ambulanţelor în drum spre constelaţia spitalelor din jur, Spitalul São José, Spitalul Capu-chos, Spitalul Arroios.

Note:

1 Sediul central al poliţiei politice în timpul regimului lui Salazar, celebra PIELE, Poliţia Internaţională de Apărare a Statului.

Spitalul Santa Marta, Spitalul Estefânia, şi nebunii de la Spitalul

Miguel Bombarda, gătiţi cu decoraţii, care se plimbă printre răzoare şi cer ţigări la semafoare, nebuni şi vagabonzi înveliţi în ziare ca să se ferească de rouă dimineţii, fără să vă mai pun la socoteală pe dumneavoastră, prietene scriitor, şi cu mine, care urmăream toate astea, fiecare cu băutura sa răcoritoare şi farfurioara cu lupin, într-un restaurant de lângă Facultatea de Medicină, clădire cu coloane pe care mi-o închipui populată de cadavre ciopârţite de studenţi în halat.

Nu v-aţi gândit niciodată la aşa ceva? Nu v-aţi imaginat niciodată gol, mirosind a formol, culcat cu burta în sus pe o placă de marmură aşteptând să vi se taie coastele cu o foarfecă enormă? De când democraţia m-a făcut să-mi pierd slujba de şef de brigadă la Direcţia Generală a Siguranţei şi am ajuns să sorb supa stareţului de la Beato, de când comuniştii au înconjurat clădirea din strada Antonio Maria Cardoso1, în dimineaţa de după lovitură, iar noi, zăvorâţi înăuntru, ardeam hârtii, pândeam prin obloane şi tropăiam la nimereală, cu pistolul în mână, neştiind ce să facem, fiindcă sunt sigur că într-o bună zi doi pompieri o să mă ducă pe coridorul pensiunii, împachetat într-un cearşaf, însoţit de consternarea fetiţelor în sutien şi chiloţei, o să mă coboare pe o brancardă de pânză şi o să mă descarce în cele din urmă pe o masă de piatră, printre alte mese de piatră cu trupuri macerate, în timp ce nişte indivizi cu şorţ de cauciuc se ocupă să sfârtece, cu ferăstraie şi pense, o burtă de copil. Sunt momente când visez aşa ceva până să mă trezească turturelele, când aud cleştii sfărâmându-mi oasele şi adulmec aburul dulceag al măruntaielor mele expuse, momente, prietene scriitor, când mi se coase burta cu aţă de sac şi mă trezesc tresărind, ţipând, în picioare în mijlocul camerei, şi trec secole până înţeleg că sunt în viaţă, că respir, că pot, dacă vreau, să vin pe terasa asta din Campo de Santana, privindu-i pe nebunii care ţin discursuri lebedelor înserării. Convorbirea asta despre defuncţi nu vă face sete? Nu, nu bere, nu beau alcool şi nici nu fumez, comandaţi-mi mai curând o apă plată şi un sandviş cu brânză fiindcă amintirile dor şi parcă mă strânge o gheară de gât. Dar, mergând direct la ce vă interesează pe dumneavoastră, cred că un ceculeţ de douăzeci de *contos de* reisxmi-ar stimula memoria, pentru că ce s-a petrecut cu

atâţia ani în urmă e greu de amintit şi, în plus, fiindcă îl mai am şi pe proprietar lângă mine ameninţându-mă în fiecare seară că dacă nu plătesc săptămâna viitoare mă aruncă în stradă, şi dumneavoastră, prietene scriitor, mă vedeţi pe mine dormind, la şaizeci şi opt de ani şi cu iarna care se apropie, pe o bancă de grădină, într-un crenel de la Cetate sau pe treptele vreunei clădiri, cu şira spinării schingiuită de tăria lemnului? Nici măcar nu-i vorba de onorariu, domnule, asta-i bună, e un împrumut, lăsaţi-mi adresa şi dacă-mi fac rost de un culcuş vă înapoiez paralele într-o clipă, sunt pe cale să organizez un curs de hipnotism prin corespondenţă, doar că-mi lipseşte capitalul pentru tipărirea lecţiilor fiindcă ilustraţiile-s scumpe, oamenii trimit banii şi eu le trimit lecţiile şi după ce se distrează la serate, cu turbane cu rubin pe

Note:

1 Un *conto de reis* valora o mie de *escudos*, moneda portugheză dinainte de a se fi introdus Euro.

frunte, făcând pase magnetice şi dând ordine familiei, Trezeşte-te, cu puţin noroc ies plutind pe balcon, închipuiţi-vă zeci şi zeci de făpturi zburătăcind pe aici, şi soţii strigându-le, disperaţi, întoarce-te Alice, în timp ce soţiile se pleacă spre Spania ca raţele toamna, iar eu, cu tot mai mulţi ucenici, deschizând sucursale în Covilhă şi în Avântes, de exemplu, întregul Viseu ridicându-se din ţărână şi navigând spre Maroc, imaginaţi-vă Portalegre sau Caldas da Rainha cu pânzele sus în direcţia Londrei, hipnotismul e mijlocul de transport al viitorului, prietene scriitor, şi pe urmă tuturor ne place să găsim prospecte în cutia de scrisori, să deschidem un plic şi să dăm peste un domn în costum întinzând un arătător sever şi întrebând Ce Aştepţi Dumneata ia să fii Fericit? Graţie Cursului de Hipnotism AI Profesorului Keops Am Devenit Un Om de Succes. Şi pentru că veni vorba de hipnotism, prietene scriitor, ceea ce ar merge acum de minune cu sandvişul ar fi o supiţă de morcovi şi o friptură că m-a luat cu o slăbiciune a naibii.

Dar, revenind la oile noastre, chipul din fotografia asta nu mi-e

străin, cine ar fi zis că douăzeci de *contos* şi un prânz stimulează memoria, dacă mai puneţi cinci sute de *escudos* pe masă vă asigur că-l localizez, trebuie doar să mai răsfoiesc prin trecut, staţi să văd, asta la mine e ca un album, soluţia e să merg înapoi şi vi-l găsesc la pagina cutare într-o clipită, mai arătaţi-mi-l o dată pe individ că trebuie să fi fost acum mulţi ani, ce puricii mei, daţi-mi un pont, prietene scriitor, că în copilăria mea el n-a existat, ce-mi amintesc acum e Odemira, întinderi de plajă, august, mama şchiopătând spre frânghia de rufe, printre agave, cu un coş cu haine sub braţ, iar valurile, domnule, valurile, reverberaţia valurilor pe cobaltul cerului, mama reflectată invers pe nori atârnând izmene, soră-mea în cărucior, tata înrămat pe bufet, cu cravată şi cărare pe mijloc, şi o tăcere mare peste câmpuri până la munţii de hăt-departe. Şi cârciuma, şi părintele, şi casele iarna, triste, triste, pălind sub ploaie, câini fără adăpost pe străzile pustii par că şi-ar căuta, cu nasul în pământ, puii care le-au fost răpiţi, în copilăria mea individul dumneavoastră nu încape, nu m-am jucat niciodată cu el și am plecat din Alentejo înainte de a termina şcoala, aşteptaţi, nu vă enervaţi, trebuie să fiţi calm, există acum nenumărate cărţi poştale din perioada când am venit la Marvila şi m-au încredinţat lui unchiu-meu, care era portar la Philips, unul gras, văduv, veşnic beat, care locuia cu căţeluşa la etajul cinci lângă Tejo şi îmbrăţişa balustrada, cu gâlgâieli şi leşinuri în piept, poruncindu-mi Ia-mi pulsul, băiete, ia-mi pulsul repede, cheamă infirmierul de la policlinică fiindcă am o presimţire şi simt că o să cad.

Marvila, dar în partea de jos, prietene scriitor, să nu amestecăm lucrurile, vagoane de tramvai, ziduri, grădini, bătrânei jucând cărţi pe trotuar, unchiu-meu, plin de vin până-n gât, supărat pe propria-i umbră, sărind, învârtindu-se ca să scape de ea, călcând-o cu pantofii, cerând Dă-mi drumul, sau tăvălindu-se, rumegând aburi, în timp ce eu eram băiat de prăvălie într-o băcănie, iar văduvul, domnule, îmi lua tot salariul şi amaneta tot mobilierul care mai rămăsese ca să-şi plătească drojdia la birt, nişte vechituri desperecheate, nişte resturi de mese, nişte scaune fără şezut pe care le arunca dându-le şuturi cu piciorul pe scară în jos, unchiu-meu a cărui nevastă îşi dedicase viaţa spiritismului

şi, decedând de o boală mistică de care se molipsise de la un înger, se vântura prin casă făcând să tremure ceainicele de teama unui suflu. Unele ipoteze sunt de eliminat, precum aceea că tipul din fotografie s-ar fi aflat pe acolo, în Marvila, care pe atunci, în o mie nouă sute treizeci şi ceva, în ajunul războiului cu nemţii, fierbea de spioni străini cu pălărie şi gabardină cu gulerul ridicat, înjunghiindu-se prin ulicioare, posibil; aşteptaţi că parcă merge, că am să vă descopăr chipul ăsta în fotografiile de la balurile de la Clubul Recreativ, printre ghirlande, distihuri vesele şi baloane de sârmă, sau în zâmbetele Grupului de Excursionişti, scoţând la iveală salamul de la prânz la plecarea spre Fatima. Dacă cetăţeanul dumneavoastră nu era unul dintre sufletele chinuite care emanau pucioasă în apartamentul lui unchiu-meu, şi nici nu l-a asasinat vreun agent secret englez la un colţ al râului Tejo, sigur o să dau peste el când mă aştept mai puţin; fie sub un halo tulbure, dând cu cretă tacul la una din mesele de biliard de la Oriental, cu capul într-o parte, pregătindu-şi mutarea, fie sforăind cu sticla în mână, sprijinit de un butoi în magaziile docului, laolaltă cu cerşetorii cu cotoarele biletelor de loterie atârnate ca o armonică de poala hainei, cerşetori care se întreţin numărând rândunele în dimineţile de aprilie şi-şi suflecă pantalonii până la genunchi căutând moluşte în nisipul de la Chelas. Nu, degeaba, nu merită osteneala, acolo nu se află el, prietene scriitor, ce părere aveţi de un orez cu lapte ca să-mi dreg gustul de friptură, să găseşti pe cineva nu-i lucru uşor, chiar mi-am spus că puteam să am noroc la salonul de biliard, nu exista nimeni care să nu frecventeze acea încăpere plină de fum cu fotolii de răchită pentru foştii campioni, cu falangele răsucite de gută, urmărind partidele printre oftaturi nostalgice, nu exista nimeni care să nu-şi depună ţigara pe marginea mesei, să nu ridice călcâiul dezvelind şoseta în pătrăţele peste pânza de pe masă, ca să trimită lovitura decisivă, încă un pic de scorţişoară, vă rog, ajunge, n-aţi fost niciodată acolo? Nu v-a oferit niciodată vreun isteţ un avantaj de zece la cincizeci cu un mic surâs nevinovat, nu aţi respirat niciodată mirosul de tutun şi de fetru sub lămpile fără lustru? Parcurg chipuri şi nu-l disting pe cel pe care-l căutaţi, totul se vede ca prin ceaţă, nu observaţi? Să fie de la

nicotină, să fie de la negura de pe fluviul aflat la cinci sute de metri de noi? Vitaminele unei banane sau ale unui măr ar fi un remediu sfânt şi mi-ar vindeca miopia într-o clipită, fiţi atent, nu vă mişcaţi, fiţi atent, cel de acolo cu haina în dungi stând de vorbă cu un bătrân chiar îmi pare tipul dumneavoastră, nu, mai în spate, lângă uşa de la toaletă, nasul, gura, forma bărbiei, am nimerit-o? Aveţi dreptate, scuzaţi, ăsta e blond, mai bondoc, mai voinic, când îţi doreşti mult ceva ajungi să le confunzi pe toate, nu-i aşa? Dacă am aştepta, ştiu şi eu, o femeie, şi din cine ştie ce motiv ea ar întârzia (deşi femeile nu au nevoie de motiv ca să nu vină la timp) de la un moment dat toate ar semăna cu cea pe care o aşteptăm cu nerăbdare. Salutăm necunoscuţi, ne cerem scuze, ruşinaţi, ne dăm înapoi lângă vitrina prăvăliei de haine de care ne sprijiniserăm, jalnici, ridicoli, încurcaţi, cu prea multe mâini şi mult prea puţine buzunare, şi aşa stăm acum, dumneavoastră, prietene scriitor, şi cu mine, cu pleoapa decepţionată îndreptată spre biliardele din Marvila, în timp ce barmanul şterge pahare cu o cârpă împuţită, fluierând o mică arie idioată.

În tot cazul, aşteptaţi, individul ăla nu mi-e străin, cel blond, ăla care stă de vorbă cu bătrânul în bundiţă şi cu şapcă, chiar aşa, cu învingătorul turneului la trei tabele al Asociaţiei Sportive din Penha de Franţa, în o mie nouă sute douăzeci şi trei, cu o serie monumentală de douăsprezece lovituri de tac curate despre care şi astăzi se mai vorbeşte cu respect prin cartier, dacă s-a născut pe aici îşi aminteşte cu siguranţă deşi e mai tânăr decât mine, pariez că tatăl lui i-a vorbit de asta, a fost un eveniment, bătrânul, clar, fără nicio urmă de îndoială, este marele Fausto Junior în persoană, Regele Masse-ului, al doilea e cel care mă intrigă, cel care-şi suflă nasul, cel care-şi vâră degetul mic în nară, ce porcărie, aveţi dreptate, eu mâncând banana şi individul răzuindu-şi mucoasele fără nicio consideraţie şi fixându-ne de departe în timp ce marele Fausto Junior disertează despre o traiectorie complicată, individul acela, de care ceilalţi se îndepărtează cu teamă, prietene scriitor, fiţi atent la mustaţa lui à la Clark Gable, care acum se observă perfect la masa a treia, el a fost cel care m-a dus să lucrez la Poliţia Politică la câteva luni după război, de curând murise

unchiu-meu de un vomisment de sânge, şi eu rămăsesem inapt pentru serviciul militar din cauza defectului de la mâna asta şi locuiam singur în casa spiritistei ameţit de zumzetul fantomelor. Acum nu mai e marele Fausto Junior cel care vorbeşte cu mustăciosul, fiţi atent, sunt eu, campionul de la trei tabele s-a instalat pe scaunul său studiind cu dispreţ dansul jucătorilor, m-am schimbat puţin, am făcut burtă, am făcut guşă şi totuşi se vede imediat că sunt eu, eu liniştit, eu atent, eu tăcut, eu sprijinit de tac, lângă marcator, scărpinându-mi un picior cu călcâiul celuilalt şi muşcându-mi buza în timp ce mustăciosul, cu palma pe umărul meu mai întâi şi în jurul gâtului meu pe urmă, îmi vorbeşte la ureche despre nevoia de a ne apăra Patria, înţelegi, de a-i apăra pe portughezi, înţelegi, de a mă apăra pe mine însumi de invaziile ruseşti şi de tancurile care se rostogoleau în intenţia de a distruge Odemira, de a rade micii pini nordici din piaţă, de a obliga pe toată lumea să meargă cu tractorul, arând pietre pe câmp, comandaţi de nişte trădători plătiţi în ruble care conspirau deja, cu caninii lungi că ai vampirilor, în beciuri populate cu şoareci, cu vodcă, mitraliere, liste de condamnaţi la moarte printre care figuram eu, şi cu pamflete care anunţau funeraliile lui Dumnezeu.

O cafea, domnule? N-ar fi rea o cafea pentru stimularea digestiei, intestinul mi s-a lenevit din cauza spălăturii de la Fortul Cazias, măruntaiele refuză să lucreze, sunt momente când mă chinuiesc ore în şir în latrina de la pensiune cu batjocura turturelelor la fereastră, în timp ce fetiţele care tocmai au expediat un client, zorite de presiunea băşicii, bat cu pumnii în uşa în spatele căreia, sprijinit cu ambele mâini de panourile de *azulejos*, îmi implor pântecele să consimtă să se deşarte printr-un orificiu la extremitatea căruia se aude, ca într-un ghioc, fermentarea fluviului. Răul la Lisabona, prietene scriitor, e că ne împiedicăm de Tejo în fiecare cartier al oraşului aşa cum dai peste un obiect uitat, Tejo, care ne apare la toate ferestruicile, care ne leagănă în pat, în timpul somnului, cu al său du-te-vino de balansoar, Tejo, şi luminile sale nocturne, care-mi răneau ochii atunci când, însoţindu-l pe mustăcios cu încă vreo doi, trei colegi, ieşeam să prind comunişti în zorii zilei în cvartale a căror existenţă nici n-o bănuiam, spărgând uşi,

rostogolindu-mă până la o saltea pe întuneric, de unde o siluetă speriată încerca să se ridice, răscolindu-i odaia, salonul, baia şi interiorul rezervorului de la toaletă în căutare de niscai arme sau de vreo tipografie clandestină şi plecând în fine, cu victima protestând că e nevinovată şi familia urlând de durere în prag, spre un mic automobil parcat pe trotuar, cu un agent cu şapcă aprinzându-şi ţigări înăuntru. Şi fie că era în Campo de Ourique sau în Graca, domnule, fie că era în Alvalade, în Povoa de Santa Iria, în Amadora, în Benfica, fie că era în Cais de Sodre sau în Barreiro, în toate cartierele Tejo era prezent, cu mlaştinile, vapoarele, pescăruşii săi şi cu geometria catargelor, respirând dincolo de ultimul şi aproape translucidul şir de case. Dacă nu sunt indiscret, dumneavoastră, prietene scriitor, unde locuiţi? Pe strada Mada-ena, lângă Martim Moniz, după magazinele cu proteze pentru infirmi? Nu există acolo, aţi observat şi dumneavoastră, restaurant unde să nu se audă murmurul fluviului, unde vitrinele să nu se unduiască după umoarea mareelor, unde stabilimentele să nu se cutremure bătute de curentul Macaralei, unde geamurile să nu se înverşuneze din cauza pulsaţiilor farului. Lisabona este un oraş scufundat, domnule, apa se închide peste capetele noastre, norii nu-s altceva decât bancuri de nămol care plutesc, manechinele croitorilor sunt sirene fără cap, îmbrăcate în uniforme de terilen sau şeviot şi subliniate cu creta în locul vatirului. Şi peste toate astea, dragul meu, intactă, limpede, pură, la o depărtare greu de conceput şi de măsurat, peste coraiul acoperişurilor, grotele de crabi ale străzilor şi pacheboturile mănăstirilor, peste misterul algelor din copaci şi hăurile populate de ţipari-de-mare ale beciurilor văduvelor, cu tristeţea învelită în giulgiu a florilor de ceară de la logodne defuncte, peste toate astea, prietene scriitor, vă asigur că am nevoie de o mică porţie de prune ca să-mi răcoresc laringele pe care mi l-a opărit cafeaua, peste astea, şerpuind, fără să le atingă, în jurul antenelor de televiziune şi al coşurilor de la fabrici, al ruinelor Cetăţii şi al cartierelor locuite de canari, curieri şi maiori, calea lactee care fuge de noi ca să se facă una cu pământul în direcţia Alverca, unde fluviul se transformă în flăcări de furnal şi fabrici de ciment.

Nu, nu protestaţi, nu mă dojeniţi, pe cuvânt de onoare că fac tot posibilul şi totuşi, asta e, memoria are propriul ei mecanism, ritmul ei, legile ei, capriciile ei, o să dăm peste individ când nici n-o să ne aşteptăm, în vreun loc din trecut, poate la secţia PIELE din Damă o unde m-au pus să caut comunişti în musoni, dar acolo nu se aflau decât inspectorul şi o jumătate de duzină de mulatri pe care furtuna se hotărâse să nu-i ridice, poate în Povoa de Varzim, unde m-au făcut agent de clasa a doua ştampilând rapoarte şi ascultând ploaia şi totuşi nu merge, niciodată nu m-am încrucişat cu cineva care să aibă faţa asta, nici pe stradă, nici la cinema, nici la Cazinoul în care ruletele se învârteau reflectate în stalactitele lustrelor, aşa cum nu-l văd nici în micul hotel din Ericeira unde m-au trimis, cu doi colegi, ca să-l pândim într-ascuns, mascaţi în comis-voiajori, pe un mecanic albinos care participase la greva de la Marinha Grande, un nefericit refugiat în spatele bidoanelor cu ulei şi al grămezilor de pneuri ca să se apere de soare, un mic hotel gol, domnule, cocoţat pe stânci, locuit de două bătrânele, un puşti şi un corb cu vanităţi de matelot târându-şi pieptul pe duşumea şi cârâind încă de dimineaţă, O, Almerinda, târfa mea, aruncă rahatul ăsta peste tribord, cu o furie ca de durere de dinţi fără leac. Când s-a întâmplat asta, mă întrebaţi? Păi trebuie să se fi întâmplat, nu, ştiu perfect, aşteptaţi, pe la o mie nouă sute patruzeci şi nouă, o mie nouă sute cincizeci dacă nu mă înşel, o mie nouă sute cincizeci da, tocmai trecusem printr-o mică neplăcere la poliţie pentru că mi-a murit un democrat în timpul interogatoriului, eu cât se poate de corect punând întrebări şi el, zdronc, în mijlocul duşumelii, rotund, cu dinţii din faţă sparţi şi ţâşnindu-i sânge dintr-o ureche, infirmierul mi-a recomandat, dând din cap, Data viitoare nu le mai lăsa urme, vâră-le nişte mici şocuri electrice în gură, că se observă mai puţin decât pumnii, directorul adjunct m-a chemat la el în cabinet, Sincer, omule, foloseşte-ţi puţin mintea, dacă-i lichidezi pe toţi rămânem fără slujbă, te-ai gândit la asta? şi cum în săptămânaanterioară alt socialist cu care stăteam de vorbă de trei zile, împiedicându-l să doarmă, s-a aruncat, de încăpăţânat ce era, pe fereastră, m-au surghiunit în Ericeira cu misiunea să-l spionez pe albinos fără să-l ating nici cu un deget, că

martiri avem noi şi-aşa prea destui, un maniac, prietene scriitor, căruia îi plăcea să se plimbe prin ploaie în serile când valurile urcau pe stânci, scuipând păsări, până la balcoanele pensiunii, şi noi scriind rapoarte peste rapoarte zăvorâţi în cameră, Azi a petrecut toată ziua fără să facă nimic aşezat pe o banchetă la uşa garajului, Azi la şaptesprezece şi treisprezece a pus un petic la o cameră şi a curăţat carburatorul jeepului Gărzii, noi sătui de corb, de vremea rea şi de bătrânele care trăiau cu iluzia că li se va umple hotelul de turişti, că vor însufleţi camerele cu o mulţime frenetică de clienţi deplasându-se pe coridoare sub tunete, şi fără să fim atenţi la puştiul care dacă ar mai fi în viaţă ar trebui să aibă acum cel puţin vreo patruzeci şi se întreţinea, în pivniţă, cu albatroşii pe care îi uitase echinocţiul.

Cine, băiatul? Vă interesează într-adevăr băiatul, prietene scriitor, nu cumva râdeţi de mine? Păi, uitaţi, nu seamănă niciun pic cu fotografia, puştiul, vai, ce surpriză, un omuleţ care nu vorbea, eu, în ce mă priveşte, n-am auzit niciun sunet din gura lui, după înmormântarea stăpânei pensiunii nişte rude l-au dus la Lisabona şi mi-a pierit din gând până acum, chiar că am mai multe de făcut şi fiind vorba de un copil, domnule, nu-i de mirare, mi-amintesc că-i era frică de orice, că nu zâmbea niciodată, că mânca singur, mi-amintesc că l-am văzut sprijinit pe pervaz cu ochii la traulerele de pescuit care se izbeau de plajă, un puştiulică, prietene, eu preocupat de albinos şi dumneavoastră, cine ar fi crezut, interesat de un puşti, păi cum vă închipuiţi, oricât de bun prepelicar aş fi, că aş putea să-l descopăr, ia spuneţi-mi, după o fotografie de bărbat adult, comandaţi-mi o cremă caramel cu destul sos că aţi reuşit să-mi faceţi foame, caramba, explicaţi-mi unde locuieşte tipul şi pe dată mandea vă descoperă tot ce vreţi să ştiţi despre el la un preţ rezonabil, 28

cursul de hipnotism prin corespondenţă n-are decât să mai aştepte pe raft câteva luni, cine va voi să zboare să mai rabde că m-am săturat deja de mizerii, mi-aş plăti chiria cu biştarii dumneavoastră şi mi-ar mai rămâne bani pentru o jumătate de oră de uitare cu una dintre fetiţele cele mai tandre de la pensiune, una urâtă, una mai puţin solicitată, una răbdătoare, nici nu-i vorba de făcut dragoste, ducă-se

dracului dragostea, fapt e că am atât de multă nevoie de un pretext ca să pot plânge, să-mi sprijin tristeţea de gâtul ei şi să plâng, ca să scap de Fortul Cazias, de zdrăngănitul zăvoarelor şi de paşii soldaţilor de cealaltă parte a uşii, să scap, prietene scriitor, de tancurile revoluţiei, de persoanele care mă pălmuiau şi de săptămânile în şir de dormit pe unde se nimerea, în casa scărilor, în camioane de marfa, pe bănci din Campo de Santana auzind cărăbuşii care-şi sparg ouăle şi lamentările lebedelor amintind de nişte copii febrili, dă-mi câteva coroane şi-ţi aduc biografia acestui cetăţean, băiete, scuză-mă că-ţi spun băiete dar ai putea să-mi fii fiu şi eu nu-s omul să umblu cu politeţuri, măi băiete, săptămâna ce vine ne întâlnim aici la restaurant, nu-ţi face griji, dumneata îţi mănânci friptura liniştit şi eu îţi raportez povestea individului de la cap la coadă şi de la coadă la cap, azi am să-ţi folosesc piţulele cu una din generoasele de la pensiune, mă tund, mă bărbieresc, fac un duş la baia de la Mâe-d Agua, cumpăr o cămaşă şic, închei nasturele de la guler şi vreuna tot o să mă accepte, trebuie doar să bat la uşă şi Bună, pe aici, intră, cât despre tine, băieţaş, termină tu crema caramel că mi-a pierit pofta şi bucură-te de umbra copacilor, bucură-te de porumbei, bucură-te de turturelele de la Spitalul São José, de turturelele de la Morgă, bucură-te de clădirile de-acolo de jos şi de învălmăşeala de macarale şi containere de la docuri, peste profilul ţărmului. Şi dacă s-ar întâmpla să vezi vreun individ cu turban plutind fără să se lovească de streşini fii sigur că nu-i elevul meu: pe ăştia, băiete, i-am învăţat eu, aşa că migrează ca berzele şi raţele de toamnă, în cârduri mari, către soare.

3

Uneori, Iolanda, când clopoţelul de la trecerea de nivel tace în sfârşit, câinii de la Quinta de Jacinto pleacă în haită spre fluviu, atraşi de mirosul de peşte prins, motorul traulerelor se opreşte odată cu apropierea zorilor şi se poate auzi lucrarea mută, dantelată a carilor în tăcerea casei, uneori, când mă trezesc de dimineaţă în prima ambră a oglinzilor goale, brăzdate de lacrimile nopţii, când trupul tău se iveşte din întuneric, sub cearşaf, ca fotoliile într-o casă pustie în august iar umerii şi nasul ţi se nasc din umbră, ca nişte corole moarte pe

suprafaţa pernei, uneori, dragostea mea, când se face ziuă de-a binelea, când deşteptătorul stă să sune, când papucii lui taică-tău străbat podeaua, făcând să tremure dulapurile, ca să bea un pahar cu apă de la spălătorul din bucătărie, iar mătuşa ta se agită în cameră cu mişcări de crisalidă, uneori, când tac întins pe saltea, blestemând povestea pe care o istorisesc, cu câteva secunde înainte ca soneria ceasului să mă cheme în strigăte la slujba mea de la stat, mi se întâmplă să te urăsc iartă-mă aşa cum se urăsc vecinii de sus, un cuplu de pensionari care se insultă printre dinţi într-un balamuc de oale şi tigăi, şi pe care i-am vizitat, într-o duminică imediat după masă, din ordinul mătuşii tale, atât de solidară cu ceilalţi, atât de pornită împotriva mea, ca să le destup, cu o sârmă răsucită ca un cârlig, closetul stricat dintr-un apartament ticsit cu tot soiul de lucruri, cu 30

nevăstuici împăiate pe scrinuri şi un canar care scotea triluri în marchiză în faţa unei frunze de lăptucă. Aplecat peste closet, stând pe vine pe gresie şi pescuind mâl din ţeava, îi simţeam pe bătrâni în spatele meu, împroşcându-mă cu resentimente printre incisivii cariaţi, şi când am tras de lanţ, ca să verific rezultatul manevrelor mele, mi s-a părut că observ, cu coada ochiului, nişte degete care se întindeau ca să strângă un gât şi o şurubelniţă care se înfigea într-o coapsă, străbătând dintr-odată stofa halatului. Apa a preschimbat rezervorul într-un vârtej exploziv, acoperind covorul din camera de zi, iar cei doi, uitând să-şi mai scoată măruntaiele cu cleştele pentru gheaţă şi tacâmurile de peşte, şi-au revărsat furia asupra mea, care încercam să opresc, cu genunchii leoarcă, hemoragia rezervorului cu prosopelul de bideu. Mi-amintesc, Iolanda, că am alunecat pe pardoseală şi că am căzut într-o baltă care creştea încontinuu răsturnând un teanc de reviste, în direcţia camerei, mi-amintesc de o măsuţă, încărcată cu obiecte de cositor, care a început să se clatine ca un vapor înălţat prin capriciile mareei, mi-amintesc de cei doi pensionari, cu alge împrejurul taliei, descompuşi de ură, şi că am fost dat afară pe palier cu mătura de-a valma cu aluviunea rezervorului (coşuri rupte, cizme fără talpă, bucăţi de sticlă, cutii de conserve şi meduze putrezite) până ce m-am ancorat de sortul mătuşii tale care mă urmărea de-acolo de jos, cu braţele

încrucişate, clătinând din cap a dezgust. Până şi astăzi, dragostea mea, se vorbeşte în Alcántara de lucrurile dintr-o casă de pe strada Opt care s-au hotărât să pornească, într-o după-amiază de duminică, spre Tejo, luând cu ele un serviciu de porţelan cu peisaje chinezeşti şi un funcţionar public, încurcat cu o elevă de liceu, care se zbătea de spaimă.

În casa unde m-au dus, după moartea naşei mele, nu existau bătrâni care să se urască, nici bibelouri de cositor, nici teancuri de reviste vechi. Era la numărul 3 pe Calcada de Tojal, povârniş care pe timpul acela era plin de ferme şi stupi (un zumzet de albine plutea în aer, ca ziua să fie voalat de cel al aripilor) iarcrengile glicinelor, depăşind zidurile cu ţigle lipsă, atingeau trotuarul cu ciorchinii lor. La vreo treizeci, patruzeci de metri se înălţa palmierul de la Poştă şi, puţin mai înainte, în direcţia Porţilor de la Benfica (două mici cetăţui de jucărie prelungite cu gherete corodate de timp) se situa casa unde un bărbat cu barbă cânta la vioară, chinuindu-şi instrumentul care scotea gemete crude. Într-o anume zi liberă, acum câteva luni, am luat la Arco de Cego, în faţa unui cinematograf închis, cu parterul năruindu-se după grilajul de fier, un autobuz spre copilăria mea, şi am călătorit pe străzi necunoscute străjuite de clădiri cenuşii, toate la fel, în care nu am recunoscut nici o singură faţadă, pentru a debarca într-un cartier populat de saloane de coafură şi cabinete de ortodontie, la colţurile cărora m-am rătăcit. Nu am dat de palmier, nici de zidurile cu glicine, zumzetul albinelor nu întuneca cerul, clădiri de zece etaje înghiţiseră fermele sau se născuseră din plantaţiile de căpşuni şi verze argintate de balele albastre ale melcilor. Am descoperit, după ce am umblat kilometri întregi în jurul unor birouri înţesate cu cabluri electrice, o placă prinsă în şuruburi de perete, lângă magazinul unei modiste, pe care scria Calcada de Tojal, şi totuşi, Iolanda, nici povârnişul nu mai exista, nivelat de excavatoarele uriaşe; doar marchize şi iar marchize, storuri şi cercevele de aluminiu şi un domn în vârstă plimbându-şi căţelul care ridica piciorul în dreptul automobilelor din piaţă. Aşa că m-am înapoiat la cinematograful de la Arco de Cego simţindu-mă un om fără trecut, născut la patruzeci de ani pe bancheta unui autobuz,

inventându-şi singur familia pe care nu o avusese niciodată într-o zonă a oraşului care nu a existat. Şi astfel, ieri noapte, de exemplu, vorbindu-ţi de mătuşile mele, mi-a venit în gând senzaţia neplăcută că te mint, născocind întâmplări fără cap şi coadă pornind de la lipsa de rude şi de voci din trecutul meu. Şi m-am prăbuşit pe pernă ameţit de oroare, ruşinându-mă de mine, ascultând frazele pe care le îngaimi tu între cearşafuri stând de vorbă cu o realitate care nu-mi aparţine.

Oricum ar fi, Iolanda, casa din Calcada de Tojal pe care o păstrez în amintire, cutremurându-se în timpul nopţii, în Alcân-tara, lângă fluviul ăsta pe care-l detest, era o clădire de trei etaje aflată îndărătul unei portiţe cu zăbrele şi unei porţiuni de gazon cu cişti care-şi agitau micuţele membre ale tijelor, prevăzute, în spate, cu o colivie de păsări cu un arabesc în formă de lotus, unde o vulpe, cu ochi neliniştiţi, se învârtea cu o nelinişte fără nume. Cu mulţi ani înainte de a mă naşte proprietarul împărţise casa în două: familia mamei mele ocupa aripa stângă, orientată către palmierul de la Poştă, iar aripa dreaptă era locuită de un iluzionist cu o droaie de copii, care ieşeau, deja adolescenţi, printr-un simplu pocnit din degete, din jobenul său de magician. În august, în costum şi cu decoraţii de tablă pe piept, artistul pleca împreună cu un circ în turneu prin provincie, iar eu mă speriam când vedeam pe Calcada un cortegiu de rulote colorate, de cuşti din care răsăreau gâturi de girafe şi răgete de lei, de echilibrişti care aruncau în aer mingi vărgate şi de clovni care îmi făceau semne de adio cu mănuşile lor nesfârşite. Soţia magicianului venea să-şi ia rămas-bun la zid, înconjurată de copii, în sunetele unui paso doble festiv al orchestrei circului, iar în lipsa iluzionistului copiii continuau să se nască, în răpăitul unei tobe, coborând din pântecul matern ca să se îndrepte mergând pe picioarele lor, cu tabla înmulţirii la subsuoară, spre şcoală.

Niciodată n-am vizitat, Iolanda, casa magicianului, cu siguranţă ticsită de lăzi ornate cu steluţe în care erau închise doamne elegante care reapăreau zâmbind, după o jumătate de duzină de pase magnetice, într-o ladă învecinată, pagini de ziar care rulate în formă de con aveau înghesuite în interior toate drapelele din lume şi frânghii ale

căror noduri se făceau şi se desfăceau la un semn al mâinii. Convieţuirea cu supranaturalul mă teroriza, iar dacă eram singur mi se părea că percep, prin peretele care despărţea cele două jumătăţi ale clădirii, un miros diavolesc de pucioasă şi aplauzele celor de la parter, cuceriţi de un trucoarecare, a cărui taină atingea hotarul lunecos şi periculos al miracolului sau al păcatului. Aşa că mă simţeam în largul meu în aripa unde locuia familia mamei, săli şi iar săli imense într-o penumbră aridă, populate cu portrete de militari, gravuri care reprezentau cai în galop şi pendule de aramă, bătând ore răzleţe ca şi cum timpul ar fi şchiopătat de oboseală pe cadranele trudite. Ceea ce m-a impresionat în primul rând în Calcada de Tojal a fost absenţa mării, înlocuită de foşnetul copacilor şi al plantelor agăţătoare care-şi clătinau clopoţeii petalelor. O tăcere care mirosea a pisică siameză şi a dantelă de milieu stagna pe coridoare provenind de la apa glastrelor pe care nu o schimba nimeni, şi raze de lumină se iveau pe sub uşi dezvăluind desenele de pe mocheta de la etajul întâi, unde se aflau dormitoarele, fiecare cu câte o comodă cu oglindă şi cu miros de biscuiţi şi de floare de tei. În mijlocul coridorului era o scară care ducea la etajul superior, unde mi s-a interzis să urc, iar lumina de la parter murea pe trepte într-o pulbere difuză.

Aici în Alcántara, Iolanda, departe de palmierul de la Poştă şi de fermele care se căţărau spre cimitir, despărţite de garduri din scânduri, dimensiunea ferestrelor şi răsuflarea fluviului împiedică umbrele să-şi populeze cu ameninţările, tainele şi murmurele lor apartamentele care aşteaptă fluxul ca să lunece spre ţărm. Dar în celălalt capăt al oraşului, unde coşurile locuinţelor erau singurele catarge posibile şi doar fasolea se încreţea pe micile porţiuni de pământ cultivabil distruse de lăcomia şopârlelor, totul mi se părea de o densitate stranie, vecină cu surpriza şi cu visul. Cel puţin, iubito, aşa îmi amintesc viaţa mea după ce au trecut patruzeci de ani, acum că am crescut, am căpătat riduri şi gura mea îţi parcurge ceafa fără să îndrăznească un sărut, acum că mâinile mele îţi înlănţuie talia şi simt cum coastele ţi se lărgesc şi se îngustează după cum respiri, ca spiţele unui evantai unite de pliurile muşchilor. Şi aşa îmi amintesc viaţa mea

în casa familiei mamei, cu mătuşile, unchiul şi fotografiile militarilor pe pervazuri, fixându-mă, cu cravaşele şi pinteniilor, cu o severitate pe care lustrele se însărcinau să o îmblânzească. După masa de seară unchiul mă ducea la patiseria din faţa bisericii, iar eu, cu un pahar de limonada în mână, asistam la conversaţia lui cu prietenii bolnavi de bronşită care-şi scuipau plămânii în batistă între mici înghiţituri de cafea. Butoaiele de bere emiteau suspine în care bolborosea presiunea gazului. Un grup de dame machiate, cu cercei din perle false, adunate în jurul unui ceainic, îşi aranjau şuviţele, iar unchiul meu, cu ţigara în gură, le făcea cu ochiul lăfăindu-se, ca un porumbel, în jiletca largă. Sfârşeam prin a ieşi pe urma parfumului lor şi odată una dintre ele, măritată cu un veterinar care lucra la Santarem, s-a despărţit de celelalte încheindu-şi pardesiul şi a pornit încet de-a lungul băcăniilor şi brutăriilor din Şoseaua spre Benfica, tocurile pantofilor ei înfigându-ni-se ca nişte cuie în inimile noastre înflăcărate. Ţigara unchiului meu arăta spre fesele ei ca un harpon, cotul nu înceta să-mi masacreze rinichii şi cred că nu exagerez, Iolanda, dacă am să spun că se auzeau, înspre Calcada de Tojal, acel paso doble al orchestrei de la circ şi hohotele clovnilor care-l chemau pe iluzionistul cu rulote să plece cu girafele triste şi leii de pluş, ca să-şi înalţe cupola de pânză în sate uitate. Cucoana de la patiserie a intrat într-o clădire înainte de Consiliul Parohial, a aprins lampa din vestibul, unchiul meu, trăgându-mă de mânecă, a grăbit pasul cu tălpile scârţâind, ritmul de paso doble a crescut într-o explozie de tromboane şi ne-am trezit în faţa clădirii, clipind din ochi şi împingând uşa, când cortegiul rulotelor cu artişti s-a rostogolit pe şosea, la câţiva metri de noi, cu un dresor cu joben şi nuia cocoţat într-o cuşcă şi băieţii care pedalau doar pe o singură roată desenând cercuri graţioase pe acoperişul casei de bilete, lansându-se într-o infinitate de opturi. Rulota din faţă, acoperită de afişe, în care călătorea directorul, a emis şuierături, celelalte s-au imobilizat scoţând baloane care s-au încurcat în platani ori s-au evaporat în beznă, girafa pipăia întunericul cu antena gâtului în timp ce orchestra intona în surdină, dintr-orulotă descoperită, un vals de amor dirijat de un maestru care lovea uşor clarinetele cu bagheta. Şi

atunci, Iolanda, iluzionistul a sărit din a cincea sau a şasea rulotă scoţând aşi şi iepuri din buzunare, a alergat în vestibulul în care ne aflam, unchiul meu şi cu mine, soţia veterinarului, tremurând în mijlocul ghivecelor de la intrare, a lăsat să-i cadă pardesiul şi a apărut aproape goală de sub el, în aplauzele piticilor, iluzionistul, luminat de un proiector violet, a urcat treptele, a luat-o în braţe în timp ce ea, agăţată de umerii lui, ridica mâna într-un arabesc precum trapeziştii când salută publicul la sfârşitul numerelor lor, s-a urcat în rulota femeii cu barbă şi a măgarului dresat care ghicea viitorul, spectatori în pijama, treziţi de muzică, aruncau serpentine de pe pervazuri, la un semn al directorului circului cortegiul s-a pus din nou în mişcare sub rachete de lacrimi, ploaia de hârtiuţe, căscaturile tigrilor şi exclamaţiile funambulilor, dirijorul, modelând notele cu falangele, a atacat un marş militar, iar caravana s-a evaporat în noapte până ce n-au mai rămas, pe stradă, decât o iluzie de muzică, proiectoare care îi căutau pe artiştii ce pieriseră, spectatori care închideau fereastra ca să revină în pat visând acrobaţi şi căţei dresaţi şi unchiul meu şi cu mine singuri pe trotuar, cu gura căscată, scuturându-ne de resturi de serpentine cum te scuturi tu de sărutările mele, dacă îndrăznesc să-ţi ating obrazul într-un acces de tandreţe. Am rămas acolo un număr nesfârşit de minute în timp ce universul se recompunea în jurul nostru, lămpile circului, suspendate în arbori ca nişte mere, mureau încetişor, iar lucrurile îşi reluau umila, cotidiana, resemnata ordine obişnuită. Felinarele de pe stradă s-au reînsufleţit, firma brutăriei a suspinat în tuburile de neon, primul liliac a atacat fluturii unei lămpi deasupra unui mic atelier de bijuterii, unchiul meu şi-a mai aprins o ţigară şi a declarat, cu o voce în care se ghiceau seminţele amare ale deziluziei

— Femei sunt destule pe lumea astași ne-am continuat drumul spre Calcada de Tojal sub o burniță călduță până ce vederea arbuștilor de buganvilea și zumzetul albinelor m-au înseninat şi am adormit legănat în bătaia orologiilor, visând militarii de dincolo de ramele din tinichea, la fel cum aici în Alcántara, prăbuşindu-mă în fine pe pernă, lângă corpul tău care emană dispreţ, visez la nunta noastră într-un

salon plin de colegele tale de la liceu, fiecare mestecând câte o pastilă de gumă roz, în timp ce campionul de karate își lovește cu palma prietenii, iar familia ta, într-un colţ, se strânge într-un ciorchine supus.

Spre deosebire de unchiul meu, cele două mătuși, care predau cateheza la biserică unor băieţi pe care-i așteaptă un viitor de diaconi, refuzau să frecventeze patiseria, pe care o considerau un soi de anticameră a infernului ticsită de cavaleri vicioși, bând apă minerală și discutând despre fese și fotbal. Își pierdeau timpul acasă cufundate în penumbra sofalelor, și din când în când scuturau de praf mobilele cu pămătufuri de pene, surde la lătrăturile vulpii care își învârtea în colivie neliniștea plină de uimire. Erau amândouă surorile mamei mele, nu se măritaseră, una din ele, cea mai în vârstă, se numea doña Maria Teresa și nu zâmbea niciodată: dacă ar mai fi în viaţă, Iolanda, mi-ar dezaproba nesăbuinţa de a mă hotărî să locuiesc cu tine, dar probabil ca sora ei, doña Anita, cea care venise să mă ia din Ericeira și se îngrijea de răcelile mele, năvălind în cameră la fiecare strănut, ca împinsă de un arc, de la etajul inferior, m-ar ierta cu o încreţire a nasului ei de broască ţestoasă, terminat printr-un cartilagiu bifurcat. Și poate că nici unchiul meu nu ar fi fost de acord, enervat de mireasma de zambile a răsuflării tale de diabetică ce-și verifică zilnic, în camera de baie, cu o mică bandă-test, coloraţia urinei. Și totuși, scumpo, părerea lor nu mi-ar fi schimbat hotărârea pentru că te iubesc, la fel cum nu-mi pasă de scălâmbăielile prietenelor tale sau de zeflemeaua chelnerilor la restaurant când, duminica, luăm masa de seară la berăria din rotondă, unde racii și crabii, cu cleștii legaţieu sforicele, se ciocnesc între ei în acvariu dându-și peste cap nasturеii de lac ai pupilelor, așa cum doña Maria Teresa și i-a dat peste cap pe ai ei când am întrebat-o, la câteva luni de când mă aflam în Benfica, într-o seară când ea înviora cu stropi de apă plantele din sală, ce se întâmplase cu părinţii mei.

La fel cum astăzi boala ta, Iolanda, mă surprinde, cu tremurăturile, leșinurile, sudorile, mirosurile ei de petale zdrobite și subterana și intensa comunicare cu moartea, care te îmbătrânește pe dinăuntru ca și cum organele, inima, stomacul, ficatul, foarte vârstnice și putrezite precum ale eroilor din cripte, s-ar descompune sub

victorioasa tinereţe a pielii, tot aşa în vremea copilăriei mele, la Ericeira mai întâi şi în Calcada de Tojal pe urmă, părinţii mei erau un mister absolut pentru mine. Niciodată nu mi se vorbea de ei, nu exista o fotografie de-a lor printre vazele de porţelan cu frunze de platan, ramele cu militari şi ovalele de argint cu băieţei cu triciclu pe un fundal de bucsău şi străbunici alungite şi rotunjite, iar eu mi-i închipuiam în Africa sau la Macao, înconjuraţi de chinezi în faţa ambarcaţiunilor cu vele de pergament eşuate pe malul unui fluviu. Dacă după masa de seară, culcat în cameră fără să reuşesc să adorm, auzeam haita de câini a spaniolului, simţeam vântul în refluxul hămăiturilor lor şoptindu-mi sfaturi pe care nu le puteam auzi, doña Maria Teresa îşi dădea peste cap în tăcere ochii de langustă, doña Anita se necăjea de slăbiciunea mea şi îmi oferea biscuiţi cu gust de cretă, domnul Fernando le făcea cu ochiul damelor şi vorbea de fratele său maiorul, domnul Jorge, deţinut în Tavira deoarece conspirase contra guvernului, într-o cazarmă de lângă plajă în care spuma umezea sunetul goarnelor. Mă mâhneşte faptul că tu, născută în Mozambic în anul revoluţiei, nu poţi înţelege epoca tinereţii mele când bărbaţii îmbrăcau, în dimineţile de duminică, uniforma Legiunii Portugheze şi mărşăluiau pe străzile Lisabonei, mă îngrijorează, pentru că te îndepărtează de mine, faptul că nu ai cunoscut procesiunile, imnurile, discursurile, cafenelele revărsându-se de uniforme care intonau cântece războinice în jurul păhărelelor de coniac, cu agenţi ai poliţiei politice notându-i în carneţele pe comuniştii suspecţi. Chiar domnul Fernando, fiul unui general de brigadă erou al răscoalelor monarhiste, îşi cobora tonul vocii şi-i privea pe agenţi cu un soi de respect stânjenit, uitând de damele care se holbau, extaziate, cu felia de pâine prăjită în mână, la decoraţiile patrioţilor. Fiindcă mult înainte de a te naşte tu, Iolanda, într-un oraş cu şerpi boa, misionari şi negri, Lisabona era un carusel de miliţieni orgolioşi şi inutili, de mulţimi de canonici şi de masoni care se agitau în forturile statului, în timp ce pe mine, cu beretă şi pantaloni scurţi, mă iniţiau în rudimentare exerciţii marţiale în timpul recreaţiilor de la şcoală. Lisabona, dragostea mea, însemna mise radiofonice, mici altare ale Sfântului Anton, cerşetori şi flaute de orbi pe la colţurile străzilor,

pentru că niciodată n-am văzut atâţia orbi ca în acea epocă dificilă, orbi sprijiniţi de clădiri, orbi cu acordeon în spinare bătând trotuarele în lung şi-n lat, orbi tragici la ieşirea de la jubileul de *lausperene*, orbi cântăreţi de facto însoţiţi de nişte hoţomani cu favoriţi care încasau pomenile, orbi ameninţători care vindeau mărunţişuri în piaţeta din faţa bisericilor, orbi trufaşi, cu bărbia mândră, la intersecţii, femei oarbe, ţinând în braţe copii orbi care nu plângeau niciodată, orbi beţi făcând plecăciuni printre ramurile de palmieri ale cârciumilor, orbi care atârnau în văzduh, asemenea unor îngeri agăţaţi de nişte umbrele deschise, orbi, cerşetori şi ţigani în căruţe prăpădite pe miile de cărări ale lumii, în căutarea unui maidan unde să-şi înalţe cortul, dar mai ales orbi fixând nimicul cu pâcla pupilelor, mii de orbi ocupând ulicioarele, străduţele înguste, pieţele, curţile căsuţelor scunde cu ateliere de cizmărie şi fierărie, orbi care beau apă de la fântâna catârilor, orbi stând de vorbă între ei despre lumea lor de umbre, orbi, cerşetori şi ţigani în fermele din Tojal, furând mierea albinelor, legionari şi orbi şi dame de la patiserii şi agenţi ai poliţiei secrete şi urletele războinicilor de duminica, şi eu întrebând-o pe mătuşă-mea Ce s-a întâmplat cu părinţii mei? Şi ea, fără să se întrerupă din croşetat, întorcându-şi privirea, orbi bătându-ne la poartă sau rătăcind pe gazon, greşind adresa, şi în acel moment, scumpo, am auzit pentru prima oară, făcând să se cutremure păhărelele, frunzele plantelor şi arbustul sângelui meu, un zgomot de paşi la etajul de deasupra.

4

Nu, aşteptaţi, liniştiţi-vă, nu începeţi iar, prietene scriitor, priviţi-mă în faţă şi spuneţi dacă aţi întâlnit întâmplător pe cineva cu turban şi rubin pe frunte, zburând peste acoperişurile din Lisabona? Dacă nu aţi întâlnit e pentru că toată săptămâna, fără pauză, uitând de hipnotismul prin corespondenţă, n-am făcut altceva decât investigaţii legate de omul dumneavoastră, întrebam, spionam, umblam de colo-colo, am făcut fotografii, cu excepţia a vreo două mici sieste rapide, la pensiunea din Praca da Alegría, cu o micuţă simpatică, una durdulie cum îmi place mie, care şi-a dat osteneala să mă facă să-mi uit amărăciunile cu oarecare dezmierdări şi un masaj la spate, şi asta,

închipuiţi-vă, cu cel puţin o jumătate de duzină de turturele pe pervazul ferestrei, gângurind în timp ce mă vedeau zbătându-mă, ca un peşte ton scos din apă, în învălmăşeala cearşafurilor. O cheamă Lucilia, are ochiul stâng puţin câş, e mulatră, a venit din Angola cu un vapor de nefericiţi fără o para chioară care fugeau de războiul civil, şi este ceva în ea, nu ştiu exact ce, poate mirosul, care îmi aminteşte de plantaţiile de bumbac înaintea zorilor, când ceaţa care se lasă peste sanzalaslapasă pe copaci ca pe un braţ de fotoliu, iar floarea-soarelui îşi înalţă tulpinile spre lumină. Fiindcă veni vorba, ultima dată când am fost cu ea i-am rămas dator pentru că mi se terminaseră banii. O, tu, Lucilia, iartă-mă, că luni îţi plătesc negreşit, şi grăsana, întinsă pe pat, fumând, cu pupila strâmbă uitată pe perete şi cea bună surâzândia mine, Staţi liniştit, domnule Portas (sunt Ernesto da Conceicâo Portas) că nu-i un capăt de ţară, oricui i se poate întâmpla să aibă un moment mai dificil, ce contează, astfel că, prietene scriitor, oferiţi-mi un mic supliment pentru bijuteria asta de fată, sărăcuţa.

Note:

1 Tip de locuinţă specific populaţiei indigene din Angola.

exploatată de un peşte negru, cu telefoanele mereu la urechi, care din când în când, ca să-şi marcheze poziţia şi până aici înţeleg, problema e că cretinul exagerează cu argumentele, îi frământă faţa cu pumnii, aşa că apare nefericita cu obrazul terciuit, pansamente pe bărbie şi sprânceana cusută, şchiopătând, laolaltă cu colegele ei, rătăcind pe Avenida. Aşa încât, ca să vă mărturisesc adevărul, ultima dată nici n-am avut chef să fac amor, dacă strabismul deja îmi solicită nervii închipuiţi-vă restul, plasturii, umflăturile, vânătăile negre, o tăietură adâncă la gură, aşa că am rămas să stăm de vorbă despre una şi alta fără ca eu, servitorul dumneavoastră, să mă dezbrac, fiecare la câte un capăt al patului şi turturelele fără să înţeleagă ce se întâmplă, cu ciocul turtit de geamuri. Lucflia mi-a explicat că deşi primise o educaţie de albă şi făcuse clasa întâi de liceu lucrase într-un bar din Carmona, cu un italian, puicuţă la pian, iar eu, în schimb, am lămurit-o puţin cu privire la modul de funcţionare a poliţiei politice, cu faptul că, pentru orice fleac, îmi riscam pielea ca să apăr siguranţa patriei, şi cu

nedreptăţile pe care mi le-a făcut revoluţia aruncându-mă în şomaj fără niciun pic de consideraţie, fără niciun respect faţă de eforturile mele, fără măcar mizeria unei pensii, ca să nu mai zic, fiindcă recunoştinţa e un sentiment în care sincer vorbind nu mai cred, asta dacă am crezut vreodată, tot ce se observă în jur e indiferenţă şi egoism, comportamentul oamenilor faţă de mine, agresându-mă pe stradă, insultându-mă, făcându-mă asasin şi canalie, scuipându-mă în obraz, iar eu izgonit dintr-o parte într-alta, fără bani, fără prieteni, amanetându-mi mobilele, Lucflia, emoţionată, fiindcă fetele astea sunt nişte sentimentale, le atingi coarda sensibilă şi gata, a spus cu o voce moale, Parcă ar fi un film, şi a scos o sticluţă de sub pat ca să se emoţioneze mai bine, alcoolulstimulează lacrimile, mi-a oferit o mică înghiţitură din ceva care ardea şi eu am petrecut o jumătate de oră suspinând de am speriat turturelele până ce zburătoarele au dispărut de la fereastră şi s-au ivit acoperişurile şi streşinile din Praca da Alegría, mi s-a părut chiar că-l văd pe un văr de-al meu, care se interesează de levitaţie, înotând pe strada Principe Real şi de fapt era doar un norişor, mulatra, îngrijorată, îmi dădea palme peste şale spunând, Păi cum aşa, domnule Portas, păi cum aşa, domnule Portas, cu un ochi la mine şi celălalt în tavan într-o indiferenţă ciudată, a vrut chiar să se scoale ca să-şi cheme prietenele, dar eu i-am făcut semn că nu e nevoie, Stai aici, micuţo, unde te duci, şi ea a continuat să mă lovească pe spate şi să bea din sticluţă ca să se calmeze, aşa încât, după ce a trecut o veşnicie, de îndată ce s-au isprăvit suspinele şi am reînceput să respir normal, Lucilia, tot sugând din gâtul sticlei, nu numai că nu spunea nimic care să aibă vreun sens, dar s-a şi pornit să cânte o muzică franţuzească, cu asemenea ţipete, că peştele negru, alarmat, a spart uşa urmat de vreo patru, cinci camarazi cu păr creţ şi lânos, tenişi în picioare şi cămaşă imprimată, scânteind de inele şi brăţări de alamă, cu aspectul, socotind după praful de pe pantaloni, unor lucrători în construcţii, aşa că mi-am încheiat nasturele de la gulerul cămăşii, mi-am aranjat nodul cravatei, am scos un suspin final care mi-a adus amintirea alcoolului pe limbă, şi m-am îndreptat spre ieşire cu toată demnitatea de care eram în stare, îndepărtându-mă cât

mai mult cu putinţă de caboverdienii care mă priveau sprijiniţi de perete, fără să deschidă gura, şi ajuns pe coridor, scăpat de ameninţări, am auzit prima palmă pedagogică care trebuie să fi atins din plin gamele cromatice ale mulatrei, care a tăcut brusc, urmată de o ploaie de şuturi educative însoţite de o mustrare părintească într-o portugheză rudimentară. Astăzi după prânz, înainte de a veni să mă întâlnesc cu dumneavoastră, m-am încrucişat cu mulatra în holul pensiunii: nu era beată, dar avea capul înfăşurat în bandaje, nasul acoperit de pansamente, un guler tapisat în jurul gâtului, un membru în ghips şi umbla greu din pricina picioarelor pline de vânătăi, sprijinită de o cârjă care se îndoia ca un arc la fiecare pas. Nu s-a uitat la mine (mi-e greu să susţin privirea unei persoane saşii, şi de obicei mă plimb de la o orbită la alta, şovăind, în căutarea bisectoarei pupilelor) şi a urcat scara până la etajul trei cu o încetineală de langustă. Am văzut-o dispărând trăgându-şi un picior fără un geamăt, însoţită de peştele negru cu mâinile în buzunare, despre care s-ar fi zis că o păstorea ca pe o oaie şchioapă. Şi totuşi se poate întâmpla ca într-una din săptămânile astea, când fetei i se vor mai vindeca rănile, să mă întorc în camera ei ca să stăm de vorbă, întinşi în pat, despre ce a făcut din noi viaţa, expulzând-o pe ea din barul din Carmona, de la pipăiturile plantatorilor şi din casa împărţită cu italianul care inunda rafturile din baie cu flacoane şi pomezi de vopsit părul, şi transformându-mă pe mine, care am trudit treizeci de ani, prost plătit, mereu expus unui glonte, pentru bunăstarea Ţării, într-un profesor de hipnotism prin corespondentă ai cărui elevi abia se înalţă în văzduh, aici aşezat cu dumneavoastră la o terasă din Campo de Santana unde lebedele încep să se agite la apropierea nopţii.

Aţi fost vreodată atent la umbrele care coboară de la Patriarhie, în platanii care se unesc, contopindu-şi crengile, la porumbeii care emigrează spre curţile vecine, la schimbarea de tonalitate a sirenelor ambulanţelor? Asfinţitul mă sperie, prietene scriitor, niciodată nu m-am simţit în largul meu pe întuneric, îmi place să aprind toate lămpile cât timp nu s-a făcut încă ziuă şi să stau pe un scaun, treaz, apărându-mă de somn, astfel că la poliţie mă ofeream pentru muncile

de după miezul nopţii pe care colegii mei nu le voiau, interogatorii, supravegheri, căutări, pichete, ascultări de telefoane, urmăriri interminabile, cu un magnetofon şi un binoclu, ale familiilor care băteau la maşină comunicate şi pamflete, care fotocopiau circulare contra guvernului, chemând la insurecţie armată un popor alienat ce se înghesuia în autobuze întorcându-se de la slujbă, mergând spretârgurile de la periferie sufocate de coşurile fabricilor, orice misiune, prietene, care să mă salveze de beznă şi de misterele ei, care din copilărie mă constrâng şi mă înăbuşă. Prin urmare, cu trecerea anilor, m-am învăţat să dorm în timpul zilei, cu storurile ridicate ca să izgonesc penumbra, cu turturelele din Praca da Alegría intrându-mi în odaie şi cocoţându-mi-se pe comodă şi pe măciuliile patului, şi sfârşesc prin a mă trezi, cu o durere de cap care mă chinuie, cu găinaţul păsărilor pe podea şi o ultimă pană pe buze, în vreme ce ele aşteaptă să nu mai respir ca să-mi moară în gură.

Ştiu că dumneavoastră plătiţi, nu-i nevoie să-mi amintiţi, ajungem imediat şi la asta, imediat vă vorbesc despre omul dumneavoastră, dacă vă imaginaţi că de când am luat prânzul împreună m-am mai ocupat şi de altă problemă vă înşelaţi, întâmplător a nimerit vreun prospect al cursului de hipnotism în cutia dumneavoastră poştală, laolaltă cu factura de la gaze, propaganda neruşinată a partidelor şi scrisoarea unui văr emigrat în Luxemburg, plângându-se de tirania patronului? Sigur că nu l-aţi primit, prietene scriitor, imposibil să-l fi primit pentru că n-am trimis nimănui, ceea ce dovedeşte, dacă n-ar fi de-ajuns cuvântul meu, că până şi de la obligaţiile de profesor mă sustrag de când m-am înţeles cu dumneavoastră, nici la căsuţa poştală nu mă duc după întrebările şi exerciţiile scrise ale elevilor, şi acum, închipuiţi-vă responsabilitatea, să presupunem că un discipol nesăbuit îşi pune mama să plutească în încăpere şi nu reuşeşte să o mai dea jos, doamna, enervată peste măsură, căutând să prindă consolele cu cârligul umbrelei, pretinzând ca familia să o aducă jos şi nimic, fiul urcând pe un taburet ca să-i dea masa de prânz, o noră perversă deschizând larg veranda în speranţa că bătrâna ar dispărea, protestând şi strigând să vină poliţia, în toamna

din Campo de Ourique, imaginaţi-vă un individ hipnotizat doar de la talie în sus, circulând în transă, incapabil de a se opri locului, stricând covorul pe un coridor din Telheiras? Să predai ceva e o chestiune de responsabilitate, domnule, cu atât mai mult când e vorba de materii atât de delicate ca asta, şi sincer vorbind mă simt vinovat că mi-am dat uitării discipolii ca să mă ocup de chestiunea dumneavoastră aproape fără să primesc un bănuţ, fiindcă ce-mi daţi nici pentru cheltuieli nu-mi ajunge, asta e, prietene scriitor, douăzeci şi patru de ore pe zi fără să mă gândesc la altceva, din păcate mi-aţi fost simpatic, mi-a fost simpatică faţa dumneavoastră, gata, şi vedeţi că la mine, puteţi să credeţi, e lucru rar, dar cea a tipului din fotografie nici poveste, te gândeşti la un anume gen de om şi până la urmă îţi iese socoteala greşită, un individ scund, chel, cu capul mare, fără gât, prost îmbrăcat, funcţionar la Secretariatul de Stat pentru Turism, vine la nouă, pleacă la cinci, numerotând fotocopii într-un birou lipsit de orizonturi, înconjurat de fişiere. Cred că l-au lăsat acolo pentru că nu şi-a amintit nimeni de el, atât de neglijabil era, că i-au uitat existenţa şi numele, ar putea cădea într-o parte, zdronc, cu o tromboză sau un infarct, iar colegii, citind ziarul, nici n-ar observa, nu i se cunosc abateri sau aventuri, nu a avut nici măcar o legătură cu telefonista de la serviciu, una platinată trăsnet, cu casca înfiptă în permanent, la cinci şi zece strângea dosarele, punea fotocopiile într-un coşuleţ de sârmă, îşi lua haina de pe scaun şi părăsea clădirea fără să folosească niciodată ascensorul, fără să salute pe nimeni, fără să-l invite pe cel de la masa vecină la o cafeluţă înainte de a coborî la metrou, şi ieşea, cu servieta şi umbrela sub braţ, aştepta în staţie sosirea unui mijloc de transport spre Alcántara, iar eu, care am călătorit cu el fără ca tipul să mă recunoască din Ericeira, încasând aceleaşi îmbrânceli, având parte de aceleaşi călcări pe bătături şi de acelaşi trafic sugrumat, eu, care l-am urmărit până la Quinta de Jacinto, un cartier de mici locuinţe ieftine, cu grădini în faţă, despărţite de străduţe numerotate, eu, care l-am văzut împingând o poartă sub o streaşină şi evaporându-se înăuntru ca o bomboană suptă până la capăt, m-am întrebat ce vă face pe dumneavoastră, un scriitor, un om care vinde romane, care apare la

televizor, căruiai se menţionează numele în reviste, să vă interesaţi de un nimeni ca acela, care locuieşte într-o căsuţă din strada Opt, minată de aburii fluviului şi de mirosul canalizării, care pândeşte din găurile pereţilor ca un animal dezorientat. Un hangar din strada Opt, sincer vorbind, ce idee e asta, băiete, o colibă de pensionari şi servitoare cu tencuiala dezvăluind mizeria şi ţevăria în stare proastă, grilajul scos din ţâţâni, două fire de caprifoi cerând ajutor mării indiferente, ferestruici, o chiuvetă din al cărei robinet apa ţâşneşte cu întreruperi, la ce-ţi serveşte atâta gunoi, băiete, eşti sigur că-ţi funcţionează creierul, ce carte poate ieşi dintr-o istorie ca asta, căci dacă e ceva ce nu lipseşte din oraşul ăsta aia e tristeţea, alaltăieri mi-am lăsat de-o parte grijile, am luat tramvaiul până la Cais de Sodre, am sunat şi am arătat vârful unei legitimaţii spunând că verific siguranţa locuinţelor de serviciu unei femei cu şorţ care mă cerceta de pe preşul de la intrare, Locuinţelor de ce? a întrebat făptura, bănuitoare, de teama unei evacuări sau a unei amenzi, De serviciu, am răspuns eu, înaintând cu un pas, şi atunci cea cu şorţul s-a tras la o parte şi am dat peste un cuier cu încrustaţii de sidef, un calendar din o mie nouă sute şaizeci şi cinci, reprezentând un peisaj austriac cu toate lunile intacte, acoperind contorul de apă, o săliţă unde scaunele erau adunate în jurul relicvei unui televizor, camere în care abia dacă se distingeau cuverturile de pe paturi şi o curticică în spate, înghesuită între două ziduri, cu un nuc ale cărui fructe se loveau între ele cu un foşnet melancolic şi vreo zece legume neînsufleţite. Femeia mă urmărea, adulmecând umorile mele de funcţionar administrativ în timp ce eu studiam crăpăturile din tavan şi igrasia de pe pereţi, în timp ce eu, prietene scriitor, plesnindu-mi de cerul gurii limba de controlor, mă plimbam verificând izolarea firelor electrice şi prizele şi mă confruntam cu încăperi duhnind a transpiraţie, esenţă de drogherie şi parfum de supermarket, prin care a trebuit să mă strecor din profil ca să nu mă împiedic de papuci şi de oale de noapte, gândindu-mă ce poate fi interesant la lipsade bani şi întrebându-mă în legătură cu motivul care te-a făcut să alegi acele persoane amare, pline de frică şi de ranchiuna nefericiţilor, dintr-o mulţime de mii de persoane amare care trăiesc în oraşul ăsta

de rahat, în care soarele aruncă paietele nenorocirii printr-un văl de lumină. Mi-am luat rămas-bun de la femeia care a rămas pe prag insistând, N-aţi găsit nimic rău nu-i aşa, n-aţi găsit nimic rău nu-i aşa?, şi am părăsit strada Opt din Quinta de Jacinto în clipa când o locomotivă zguduia fundaţiile caselor şi Alcántara mi s-a părut desenată pe hârtia de mătase a înserării de un creion care îngrămădise cornişe ce galopau către Tejo. Ajuns lângă Avenida de Ceuta, a trecut o căţeluşă în călduri, o javră clocotind de nelinişti, râvnită de un roi de masculi de diverse dimensiuni şi nuanţe, care săreau unii peste alţii îmbăiaţi de dorinţă. I-am aplicat chiar şi un şut căţelei care a dispărut chelălăind, însoţită de pretendenţii care încercau toţi în acelaşi timp să-i încalece şezutul, i-am mai zărit pe un taluz de iarba, şi sosind la pensiune am avut senzaţia că văd din nou jigodiile deplasându-se spre cartierul Lapa, cu femela în avangardă, în pas lent, ducându-şi povara propriei naturi, şi ceilalţi în spate, cu dinţi rânjiţi, oprindu-se ca să urineze lângă câte o bancă de grădină, am avut senzaţia că-i văd gonind prin Lisabona, cu ştremeleagurile lâncede, aşa cum goneşti dumneata, scuză-mi comparaţia, după tontul acela din Alcántara, cum gonesc eu în jurul camerei Lucfliei, lipindu-mi urechea de lemnul uşii ca să mă chinui de gelozie din cauza oftaturilor ei îmbietoare şi a icnetelor clienţilor, imaginându-mi spasmele de plăcere după scatoalcele peştelui negrotei, aşa cum gonesc eu, agitat din cauza unei mulatre cu picioare noduroase de bătături, eu la aproape şaptezeci de ani şi cu tensiunea arterială dezastruoasă, mă văd cât sunt de ridicol, enervându-mă pentru o vagabondă căreia-i place să încaseze ghioage de la primul venit, care se rostogoleşte de plăcere după o palmă, care-şi înmulţeşte orgasmele dacă-i frământi rotulele, eu, căruia pe vremea poliţiei secrete nu i-au lipsit niciodată femeile, întindeamdegetul şi haţ!, până şi cu o comunistă m-am culcat, într-o celulă de la PIELE, între două mici interogatorii, şi n-a fost nevoie s-o rog, am întrebat, Care-s contactele tale, fetiţo? iar ea, grăbită, zâmbindu-mi cu mâinile-n şold, Apropie-te un pic că ţi le dau, şi eu, după ce că-s bătrân, prietene, acum fără răbdare ori dispoziţie, mă necăjesc din cauza unei borfete care suge esenţă de terebentină şi spirt

de la farmacie şi face traseul, noaptea, în căutare de clienţi pentru două sute de *escudos* la fiecare zece minute, când aş putea să stau liniştit şi să rezolv cuvinte încrucişate ori să cuget la netrebniciile pe care mi le-a făcut socialismul, eu, care ar trebui să mă supăr pe elevii mei care-şi uită turbanul şi pasele magnetice şi se condamnă, în felul ăsta, la o nefericită soartă pământeană, umblând cum umbli tu, băiete, lovindu-ţi monturile pe caldarâm în loc să se lase, fericiţi, imponderabili, în voia vântului. Noi doi, prietene scriitor, tu şi cu mine, n-avem încotro, suntem ca dulăii căţelei plimbându-ne fundul prin Lisabona, cu deosebirea că pe mine, la naiba, încă mă mai atrage o femeie, bună sau rea, câtă vreme tu te dai peste cap ca să cunoşti un individ care nu merită, care niciodată nu va face nici cât o ceapă degerată, şi pentru care nouăzeci la sută din oameni ar plăti ca să-l ignore, un tip de cincizeci de ani morocănos, locuind în porcăria de Quinta de Jacinto, încurcat cu o fetişcană diabetică, care-şi injectează insulina, care i-ar putea fi nepoată şi îl detestă, şi întreţinându-i, cu un salariu despre care nici nu înţeleg cum de-i ajunge până la sfârşitul lunii, tatăl şi mătuşa care mi-a arătat casa în timp ce în apartamentul de alături o pereche pe care n-am apucat să o văd îşi adresa un şuvoi de insulte, casă, curticica, prezenţa fluviului în spatele zidului şi trenurile de Estoril şi de Lisabona încrucişându-se pe calea ferată care desparte Alcántara de zid, eu, fără să înţeleg, meditând asupra acestui lucru, prietene scriitor, adunând fapte, abandonându-le, adunându-le iar, suspectând, Există ceva care-mi scapă, ceva care nu se potriveşte, ce dracu' de interes ar putea prezenta cel din fotografie, diabetica şi Quinta de Jacinto, şi dintr-odată, azi dimineaţă, înainte de-a veni să mă întâlnesc cu tine, în timp ce mă bărbieream, am înţeles şi am încremenit în faţa oglinzii, adică a ciobului de oglindă pe care-l am acolo, cu jumătate de obraz plin de săpun, am înţeles, cu briciul în aer, că tipul tău nu există aşa cum nu există nucul, nici tatăl, nici mătuşa, nici Quinta de Jacinto, nici măcar Alcántara, nici măcar Tejo, că m-ai pus să lucrez, pentru două sau trei bancnote, la o mistificare ciudată, că ai inventat intriga asta pentru capitolele tale, haide mărturiseşte, că m-ai obligat să-mi pierd timpul meu şi pe cel al elevilor mei cu poveşti

de-adormit copiii şi acum cine mă despăgubeşte pe mine pentru problemele pe care o să le am cu şedinţele de hipnotism eşuate, cine mă apără la tribunal dacă persoanele încep să dispară prin Lisabona, am înţeles şi-mi vine să-mi golesc vezica şi încă trebuie să mai am săpun în urechi pentru că din cauza surescitării descoperirii nici pipi n-am făcut şi nici nu m-am şters pe obraz cu prosopul, că nu există porumbei, că nu există Lucflia, că nu există pensiunea din Praşa da Alegría, că nu există peştele negrotei, că nu există PIELE, că n-au existat comunişti, că n-a existat trecutul meu, nici Damă o, nici casa din Odivelas, că n-am existat eu, că nu există sandvişuri cu şuncă aproape fără şuncă pe care le mestec aici, aşezat, la masa dumitale, că nu exişti nici dumneata, prietene scriitor, şi că ne întâlnim unul cu altul, ascultă-mă bine, nu în Campo de San-tana, care n-a existat niciodată, cu păunii, cerşetorii şi nebunii săi, ci suspendaţi într-un soi de limb, stând de vorbă despre nimic, înconjuraţi de acoperişuiri şi copaci şi oameni fără substanţă, într-o Lisabona imaginară coborând spre fluviu în lungul unei încâlcite precipitări de ulicioare imaginare.

5

Ieri, Iolanda, când mi-am luat liber de la serviciu ca să te însoţesc la consultaţia de la Asociaţia Diabeticilor şi am plecat foarte devreme ca să-l prindem pe medic.

(atât de devreme că noaptea fluviului intra cu luminile vapoarelor în ziua oraşului)

Ieri, în timp ce mergeam spre rotonda din Alcántara în căutarea unui taxi, am simţit că zorile şi întunericul se împingeau în zidul râului Tejo şi n-ar fi fost deloc imposibil ca un trauler să treacă plutind pe stradă, cu şeful de echipaj la cârmă şi lanterna de la pupa răspândind lumini pe asfalt, la fel cum n-ar fi fost imposibil ca şi caselor din Quinta de Jacinto să le crească rădăcini de stucatură în apă, şi te-am iubit pentru că mi-ai îngăduit să trăiesc cu tine miracolul unui apus sau al unui răsărit în care copacii îşi despleteau crengile din nămoluri, iar petrolierele dobândeau dimensiuni de catedrală, cu sfinţi, lumânări şi altare în cală, notele cântului gregorian ieşind odată cu fumul prin coşurile enorme. Ţi-am iubit umerii, nasul, care picura de gripă, vocea

care devenea tot mai enervată şi mă certa, picioarele subţiri sub gabardină, am iubit fragilitatea trupului tău şi felul tău de a umbla, îndoită de vânticelul de februarie, şi am iubitboala ta care-mi permite să te însoţesc, în zorii de zi din Lisabona, formând în ochii celorlalţi un cuplu, chiar dacă mă învinuieşti pentru faptul că ai răcit şi că mijloacele de transport merg prost, îmi pretinzi să găsesc un taxi în ceaţa care diluează contururile automobilelor şi strigi că mă urăști clipind din ochii strălucitori de febră, pe deasupra franjurilor de la şal. Eu alergam prin rotondă făcând semne maşinilor, împiedicat să traversez de autobuzele venite din sud care coborau de pe pod clătinându-şi flancurile, şi în timp ce gesticulam mi-am adus aminte de doña Maria Teresa, într-o după-amiază, acum mulţi ani, în Calcada de Tojal

(şi copilăria mi-apare în faţă, fără să-i pese de supărarea ta, în dimineaţa asta din

Note:

1 În casele vechi care nu au încălzire, *camilha* este o masă acoperită cu o ţesătură groasă sub care se pune un vas cu cărbuni – sau, mai modern, un reşou electric – astfel încât cei care se aşază în jur să-şi încălzească picioarele.

Alcántara, aşa cum oasele martirilor apar dintre lespezi) când vulpea a scăpat din colivia de păsări, a traversat aleea de pietriş şi ne-a intrat, lătrând, în casă, răsturnând măsuţe cu picioare strunjite ca labele de cocoş şi colonei de geniu fotografiaţi în Franţa în timpul războiului, care se prăvăleau pe podea, fără un geamăt, privindu-ne cu orbitele lor pline de eroism îngheţat.

Vulpea, neştiind ce să facă, chelălăind întruna, a năvălit în încăpere într-un vârtej de blană, iar mătuşile mele, care croşetau milieuri în nişte fotolii zdrenţuite de atâta folosinţă, luminate de firicelul de lumină care străbătea prin perdele, s-au ridicat brusc, gonind cu croşeta animalul care s-a lovit de o pendulă trezind o ploaie de clopoţei şi suspine de cuci, şi în fine, Iolanda, când strănutai pentru a treia oară, scoţând batistuţe de hârtie din geantă, a apărut o luminiţă verde navigând prin rotondă în spatele unui car funerar, iar eu, dornic

să-ţi fiu pe plac, uitând de trafic, am pornit sărind pe asfalt, ameninţat de aripi, claxoane şi înjurături, vulpea a făcut stânga împrejur trăgând faţa de masă de pe *camilha** şi o glastră de porţelan care s-a făcut ţăndări de podea, taxiul s-a oprit lângă noi, cu capota zbătându-se, în timp ce tu deschideai portiera făcându-mă cretin, învinovăţindu-mă de viitoare pneumonii, prevenindu-mă, furibundă, Să nu îndrăzneşti să mă atingi, şi te aşezai, suflându-ţi nasul, pe banchetă, doña Anita a alergat la *camilha* încercând să salveze o scoică de argint şi o inimă de cristal, dar s-a împiedicat de firul reşoului, s-a prins de un scaun şi a căzut într-o parte ca un cadavru deja rigid, m-ai avertizat, trăgându-ţi haina, îmi mototoleşti gabardina cu fundul, dobitocule, furgonete pe care ceaţa le alungea treceau necontenit pe lângă noi, semafoarele oscilau în negură, mirosul de canal creştea din zid şi se ghicea fluviul după mugetul vapoarelor, un al doilea scaun s-a răsturnat pe covorul pe care îl înfăşură vulpea, reşoul a dat foc unei draperii care se răsucea răspândind cenuşă pe pardoseală, O căldare cu apă, a implorat doña Maria Teresa, temându-se ca maiorii să nu ia foc pe comodă, Iartă-mă, ţi-am spus eu, rămânând cu fesele în aer, dând să închid portiera în care mi se prinsese pardesiul, doña Anita, aşezată pe jos, îşi căuta ochelarii pe pipăite, iar vulpea a şters-o spre etajul întâi, nostalgică după colivia din grădină şi zidul de pe care seara se vedeau turmele sus pe Tojal, păzite de păstori ce stăteau de vorbă cu oile într-un limbaj alcătuit din şuierături. Un şir de maşini protesta în spatele nostru, iar în ceaţa care se dizolva, dezvăluind clădiri, străzi, o patiserie de la care se scoteau obloanele, am zărit, în sensul spre Avenida de Ceuta, mănuşa unui poliţist în aceeaşi clipă în care am auzit sforăitul farului, zumzetul motoarelor şi labele vulpii care alunecau pe trepte:

— Până la urmă, unde mergem? s-a impacientat şoferul bătând cu degetele în volan.

— Mi-ai mototolit fusta, uite ce mi-ai făcut, ai protestat tu arătând un colţ de stofa, frumos am să mai arăt acum la doctor.

Perdeaua a ars toată, s-a desprins din inele şi a plutit prin încăpere împrăştiind ţăndări de scrum în timp ce reşoul începea să devoreze carpeta pe care stătea masa de sufragerie în mijloc cu tava cu

banane şi portocale pe care nu le mânca nimeni, şi care emanau, când ne-am aplecat peste ele, un miros leşinător. Doña Maria Teresa a urcat scara pe urmele vulpii, iar doña Anita, care-şi găsise ochelarii cu o lentilă lipsă, îi privea pe militaricu o mâhnire adâncă, departe de reşoul care rodea unul după altul desenele covorului, auzind cum se loveau între ele frunzele copacilor pe care lipsa de vânt şi apropierea nopţii le învigorau. Maşinile aprindeau faruri în spatele nostru, mănuşa poliţistului, cu un fluier între arătător şi degetul mare, a început să se agite cu frenezie, ceaţa se risipea dezvăluind noi străzi, şine de tramvai, o urmă de culoare în coşuri şi pe acoperişuri.

— La Asociaţia Diabeticilor, trebuie să ajungem acolo înainte de ora nouă, l-am informat pe şoferul care se frământa pe banchetă, sătul de noi, răspunzând poliţistului cu gesturi de scuză. Dacă pierdem consultaţia în cel mai bun caz trebuie să mai aşteptăm două luni.

— Slavă Domnului că portretele tatii nu s-au spart, s-a consolat doña Anita răscolind prin cioburi, slavă Domnului că nu s-a întâmplat nimic cu fotografiile de la Verdun.

— La Asociaţia Diabeticilor, puteai să fi spus asta imediat, a oftat şoferul schimbând moale vitezele şi pierzându-se, în dimineaţa luminoasă, vibrând de nuanţe, cu un ultim nor scăpând spre Alg-s, în mulţimea de automobile care se roteau în rotondă şi unde mănuşa poliţistului nu reuşise să-l dibuie. Dacă mă amendează din cauza dumitale te omor.

Soarele mângâia palmierul de la Poştă, una dintre spiralele reşoului, sleită de puteri după ce mestecase atâta lână, a explodat cu o pocnitură, şi şi-a pierdut strălucirea, în vreme ce doña Anita, înclinând capul spre stânga, din cauza lentilei unice, ca un tucan zbanghiu, inventaria cioburile cu vârful pantofului, se auzea galopul vulpii, oratorii1 se prăbuşeau jos transformând în pulbere martiri din argilă, iar doña Maria Teresa strigând Telefonaţi la Legiune2, chemaţi-l pe Fernando repede înainte să-i căşune animalului să se caţere la mansardă, dar am trecut de poliţist fără ca mătuşa, Iolanda, preocupată de o motoretă care traversa strada, să ne dea atenţie, şi am mers spre Praca de Espanha întorcând spatele trenurilor din Alcântara

şi vapoarelor de pe Tejo, sirena farului a amuţit, un bidonveil şi-a făcut apariţia de după nişte case cărora le lipseau mai mulţi pereţi. Panouri publicitare, înfipte de o parte şi de alta a şoselei, alunecau spre noi, profilul tău supărat călătorea fără să privească mizeria Lisabonei care se desfăşura în cinematografe, prăvălii, garaje şi clădiri de un prost gust ţipător. Şoferul trecea de pe o bandă pe cealaltă, evitând camioane prin încălcări succesive ale legii, iar la cuvintele surorii ei doña Anita s-a aruncat asupra telefonului, pus peste un carneţel cu numerele de la măcelărie, croitorească şi brutar şi cartea de telefoane, în timp ce un Sfânt Expedito se rostogolea pe scară pierzând câte un membru la fiecare treaptă, şi eu căutam în minte cuvinte prin care să mă scuz că ţi-am mototolit fusta, că mi-am aşezat fesele peste gabar-dina ta.

Note:

1 Oratoriul este un fel de altar particular, din casele catolicilor practicanţi, împodobit cu icoane, statuete de sfinţi şi lumânări.

2 în timpul regimului lui Salazar, Legiunea portugheză, înfiinţată în 1936 şi formată din miliţieni, avea misiunea „de a coopera la apărarea naţiunii contra duşmanilor patriei şi ordinii sociale”.

că îţi perturb întruna viaţa cu prostia mea, şi după o jumătate de oră cel mult, Iolanda, când soarele a alunecat peste palmier, iar interiorul casei semăna tot mai mult cu un oraş bombardat, deşi coloneii o apărau vârâţi în tranşee din ramele lor din carapace de broască ţestoasă şi lemn de brad, am auzit un zgomot de cizme care mărşăluiau pe povârnişul ce despărţea poarta de pragul casei, am auzit voci, tusete, ordine, o cheie luptând cu broasca, şi domnul Fernando, în uniforma Legiunii, cu beretă, cizme de călărie, pinteni şi pistolul în mână, a apărut în încăpere însoţit de vreo zece miliţieni cu puşca în bandulieră, care au salutat-o pe doña Anita, ocupată să încerce reconstituirea unui Molière din biscuit, şi s-au răspândit prin camere, trăgând fără pauză în căutarea vulpii evadate. Şoferul, după ce a înjurat un tramvai al cărui troleu se desprinsese de pe fir şi care refuza să înainteze, blocând o ulicioară, a oprit taxiul şi a închis aparatul în faţa Asociaţiei Diabeticilor, la uşa căreia se îngrămădeau, frecându-şi mâinile în frig, o grămăjoară de bolnavi, iar eu am dus degetul la haină

ca să-l plătesc, dar n-am simţit nimic, am descoperit că din grabă îmi uitasem portofelul la Quinta de Jacinto şi nu mai aveam decât nişte mărunţiş, amestecat cu hârtii şi cutii de chibrituri, în buzunarul canadienei. Tu apucaseşi clanţa ca să te dai jos din maşină, şoferul aştepta, notându-şi ceva într-un carnet, unul dintre miliţieni a spart cu un glonţ lampa din sufragerie, care s-a făcut praf de podea, domnul Fernando i-a avertizat pe patrioţi, încetaţi cu corida că animalul e acolo sus, apa dintr-o ţeavă ţâşnea din spatele draperiei, îmbiba covorul şi înainta spre gresia din bucătărie, iar şoferul, cât se poate de calm, şi-a pus carnetul pe banchetă, şi-a răsucit trunchiul şi s-a interesat, cu voce înduioşată:

— Ţi-ai uitat portofelul, aşa-i?

Diabeticii intrau în clădirea Asociaţiei înghesuită între nişte edificii în construcţie, o femeie în halat şi cu bonetă pândea prin fereastră, iar eu, controlându-mi din nou conţinutul buzunarelor, îmi imaginam cabinete pline cu reţetare, instrumente chirurgicale şi secretare de prisos, săli de aşteptare ticsite, cu avizul Fumatul Interzis lipit cu scoci pe un panou de plută, microscoape, cobai, becuri Bunsen, şi prezent pretutindeni, în cabinetele medicale, în sala de aşteptare, în laborator, pe coridor şi mai ales la toaletă, parfumul de crizanteme al diabetului care se insinua în structura din piatră şi nisip prin imperfecţiunile tencuielii. Şi mi-a venit în gând că există momente, dragostea mea, atunci când nu sunt cu tine, la slujbă, în timpul prânzului, în holul de la serviciu, lângă fotocopiile pe care le ştampilez, în autobuzul pe care-l iau spre casă, când întâlnesc în corpul meu, în haine, în respiraţia mea mirosul de crizanteme pe care-l răspândeşti tu, într-atât încât mă simt aşa de aproape de ţine de parcă te-aş locui, de parcă ai fi, cum atât de mult îmi doresc, singurul meu aliment, ţara mea, oraşul meu, căminul meu, de parcă sângele tău mi-ar lumina vocea iar eu aş merge, prin Quinta de Jacinto, călăuzit de tămâia ochilor tăi, la întâlnirea cu un piept tânăr care mă aşteaptă. Faţa şoferului s-a lăţit într-un zâmbet interminabil:

— Cu siguranţă că nu ai nici vreo carte de identitate la dumneata, nu-i aşa?

Şi în acele momente, Iolanda, şi doar în acele momente, când cei cincizeci de ani ai mei se îndepărtează şi mă părăsesc, lăsându-mă liber, zvelt, sigur de mine, puternic, fără temeri, fără îndoieli, existenţa mea dobândeşte o limpezime matinală, o savoare de august, o textură care mă linişteşte, mă maturizează şi mă îndrituieşte, îngăduind nervilor să se destindă, iar eu reuşesc să dorm, nu spun chiar în cuibul tandreţii tale, dar cel puţin al consimţământului tău faţă de mine, întins lângă ţărmul tău, fără chin nici durere, ca sub ploaia de umbre a sicomorilor vara, respirând parfum de crizanteme.

— Eu îţi dau adresa mea şi dumneata imediat după masă vii la Cabo Ruivo să-mi plăteşti cursa, e bine? a întrebat şoferul acum întors cu totul pe banchetă, cu palma desfăcută pe genunchiul meu, strângându-mi oasele. Nu ai acte care să dovedească cine eşti dar pot să fiu liniştit, asta-i sigur, pentru că atunci când o să ajung acasă primul lucru care o să mi se întâmple va fi să dau peste plicul cu bani plus bacşişul, vârât în cutia poştală, deoarece eşti persoana cea mai serioasă din lume, aşa e?

Diabeticii continuau să intre la Asociaţie pentru consultaţii, înşiraţi în lungi mantii triste, un individ cu cravată s-a aplecat ca să întrebe Eşti liber?, iar legionarii, care trăgeau în farfuriile Companiei Indiilor şi în fotografiile militarilor, s-au precipitat spre scară, în spatele domnului Fernando care urla împiedicaţi-o să ajungă la mansardă, împiedicaţi-o să ajungă la mansardă, ridicând pistolul de război care se dilata şi se comprima pulverizând ornamentele în formă de floare de pe plafon.

— Dacă sunt sau nu liber, a răspuns şoferul fără să-mi dea drumul la genunchi, asta depinde de dumnealui.

Un şifonier s-a fărâmat, făcându-se grămadă în dreptul arcadei din camera de zi, redus la un munte de scânduri şiumeraşe din sârmă şi lemn. Cineva a dat drumul la patefonul care intona acum, încurcând notele, imnul italian, cizmele alergau la etajul de sus, un al doilea şifonier s-a aruncat pe scară într-un impuls suicidar, o voce s-a plâns ţipând, Nemernica de vulpe m-a muşcat, iar şoferul, care-mi frământa cartilagiile, a încetat brusc să surâdă:

— Ai treizeci de secunde ca să terminăm cu circul ăsta. Iar domnişoara să stea liniştită şi calmă că eu am ceva de vorbit cu tăticul.

— Nu-i tatăl meu, mi-e naş, ai spus cu un amestec de furie, jale şi ruşine, eliberând un suflu prelung şi funebru. Iar eu am început să mă micşorez şi să mă chircesc pe banchetă, ofensat în dragostea mea pentru tine, strângând-o la piept ca pe un cadou pe care nu-l acceptă nimeni.

— Nas şi fină, ce nostim, a declarat şoferul turtindu-mi *y* >” y muşchii de la coapsă, căutând bricheta şi pachetul de ţigări de pe bord cu mâna liberă. Păi uite, blondino, dacă bătrânul tău nu face rost de biştari mergem de aici drept la circă şi, mai ştii, poate că o să vă cunune comisarul.

Muzica de la patefon a devenit atât de stridentă că acoperea strigătele, împuşcăturile, teama unchilor mei ca vulpea să nu scape la mansardă şi înverşunarea legionarilor de pe coridor. Casa se cutremura din cauza tobelor ce însoţeau imnul, doña Anita, cu cocul despieptănat, părea să se deplaseze în ritmul bătăilor de tobă, reşoul lichefia o păpuşă din pastă de hârtie, nişte patrioţi, noi întăriri, ne-au intrat pe uşă distrugând cu baioneta fotografiile care mai supravieţuiseră, medicii examinau radiografii şi probe de sânge în timp ce infirmierele pregăteau seringi cu insulina, patrioţii, cu grenade la curea, urcau şi coborau treptele, cel cu cravată, făcând echipă cu şoferul, propunea Prefectura pentru logodnă, şi pe acest fundal domnul Fernando, cu bereta pe ceafă, a apărut în sală ţinând vulpea de coadă, iar eu m-am dat înapoi de spaimă, până la colţul cu pahare şi păhărele, privind în golul din ochii săi.

Iolanda, dragostea mea, duminica vieţii mele, te iubesc. Te iubesc şi cred, am pretenţia să cred, că-ţi înţeleg nerăbdarea, îmbufnările tale bruşte, pendularea ta între inteligenţă şi prostie, între abandon şi avânt, între inocenţă şi răutate, că-ţi înţeleg refuzul de a vorbi, împunsăturile tale copilăreşti, scârba ta faţă de mine. Vârsta şi ciocurile mele de papagal se interpun între noi ca un zid care te împiedică să mă stimezi, despărţiţi de atâţia ani de experienţe şi spaime pe care nu le-am împărtăşit, pe care nu le vom putea împărtăşi.

Şi totuşi, scumpo, înţeleg atât de bine când pe seară faţa ta se întunecă şi se voalează, când te aşezi la masă ca să mănânci fără chef puiul sau plătica de mare a mătuşii tale, când pui şervetul pe faţa de masă, împingi bancheta şi te închizi în odaie fără explicaţii sau scuze, privind fluviul dincolo de trenuri, de pescăruşi şi de macaralele acum vizibile, stâlp cu stâlp, odată cu apropierea nopţii.

Iolanda, te iubesc. Te iubesc cu neputinţa ta de a mânca dulciuri, pe care o transformi într-o decizie personală, într-o deliberare trufaşă, iubesc pupilele tale pe care începe să le voaleze cataracta, rinichii tăi care suferă în tăcere, protestul pancreasului. Te iubesc cu nesfârşita, extaziata pietate a pasiunii, te iubesc când asuzi în somn, iar eu sorb fiecare picătură din tine parcurgându-te por cu por cu aviditatea limbii mele. Viaţa mea, cu neliniştile şi misterele ei neelucidate, cu absenţa părinţilor la vârsta copilăriei, cu vecinul iluzionist, cu mansarda casei din care răzbătea un ecou de paşi, a încetat să mai fie o enigmă pentru mine de când te-am întâlnit, în aşa fel încât trecutul îmi apare la fel de clar ca şi episodul de ieri, din taxi, în faţa Asociaţiei Diabeticilor, care s-a sfârşit când o funcţionară a venit dinăuntru să confirme cine sunt şi să-mi împrumute banii pentru taxi spre neplăcerea cravatei care aştepta în speranţa unor oase malare rupte şi a unor capete sparte zburând prin văzduh. Trecutul îmi apare atât de clar, că n-am nevoie să închid ochii ca să-l văd din nou pe domnul Fernando coborând treptele ţinând vulpea de coadă, urmat de cârdul lui de patrioţi cu puşcă, mătuşile mele care au murit demult de nişte boli tainice, casa devastată, fără lumină, cu apă picurând din draperii, cu găuri de gloanţe în pereţi, care a făcut loc unui salon de frumuseţe sau unei măcelării, cu patefonul cu pâlnie atât de real încât îmi imaginez întotdeauna că-l auzi şi tu când taci brusc, cu lingura suspendată deasupra farfuriei cu supă, ca o pasăre flamingo, patefonul care reîncepe imnul cu o pompă de goarne, făcând să se rostogolească valuri de muzică peste scrinurile sfărâmate.

6

Aveţi răbdare, prietene scriitor, aproape că n-am avut timp săptămâna asta, dar n-am neglijat problema dumneavoastră, vă asigur,

chiar m-am gândit să-i consacru douăzeci şi patru de ore pe zi şi pentru mine douăzeci şi patru de ore pe zi înseamnă douăzeci şi patru de ore chiar dacă-s prost plătit, cum e în cazul de faţă, eu care am cumpărat şi un abonament social de transport ca să merg pe urmele omului, un reportofon şi un film fotografic, poftim bonurile, patronul magazinului spune că nu-i nicio grabă, eu care am aici în buzunar lista vecinilor de interogat fiindcă rubedenii nu mai există, eu animat de bune intenţii şi uitaţi ce s-a întâmplat, aşa e în viaţă, sunt lucrări de-ale diavolului, îmi intră toate turturelele din lume în cameră, nu cinci, nici şapte, nici zece, duzini peste duzini de turturele în camera mea, am deschis uşa, domnule, şi se auzeau numai gângureli, atâta păsăret că nici în pat n-aveam linişte, aripi, ciocuri, cozi în evantai, labe, pene care urcau şi coborau fără să le sufle nimeni, m-am gândit chiar să fug, să-mi abandonez valiza, periuţa de dinţi, hainele, să încui cu cheia, să alunec pe stradă în jos şi să mă opresc tocmai în piaţa Terreiro de Paco, în faţa locuitorilor din Cacilhas, dar o voce de femeie m-a chemat pe nume din mijlocul păsărilor şi era ea, prietene scriitor, Lucilia, zâmbindu-mi de pe salteaua plină de praf şi de ouă bălţate, peştele negrotei plecase în Capul Verde la înmormântarea maică-sii, şi iat-o singură, cine ar fi zis, fără să trebuiască să-şi ofere uterul noaptea pe Avenida, singură, băiete, liniştită, fără să încaseze palme, fără îmbrânceli, fără ţipete, sorbindu-şi alcoolul de la drogherie, Lucilia, visul servitorului dumneavoastră, micuţa ideală, tăvălită în cearşafurile mele şi oferindu-mi sticluţa, şi alte turturele pe pervaz, şi alte turturele pe streşini, şi alte turturele în cameră, turturele albe, albastre, cenuşii, turturele deosebite de turturelele din Praca da Alegría, turturele plimbându-se pe duşumea, pe singurul scaun, pe singura masă, turturele pe pieptul, pe faţa, pe zâmbetul, pe coapsele mulatrei, turturele în care să dai cu băţul, prietene scriitor, chemându-mă pe perna pe care la fiecare răsărit de soare mă chinuiesc răstignit de colită, turturele şi Lucilia, băiete, aşteptându-mă, făcându-mi semne cu sticluţa, culcându-mă cu limba scoasă, frământându-mă în mângâieri, râzând de mine cu tandreţe, Lucilia, descotorosită de negrotei, la îndemâna mea, conversând cu mine,

provocându-mă, coborându-şi degetul mare până la curea, până la şliţ, Lucilia descălţându-mă, descheindu-mă la cămaşă, desfăcându-mi catarama, sărutându-mă, trăgându-mă lângă ea, cerându-mi

— Vino aici Portas plimbându-mi-se pe umeri, pe fese, în căuşul genunchiului, iar eu preocupat, dând la o parte cu mâna o coadă de pasăre

— Şi dacă apare negrul, Lucilia?

dar micuţa, foarte sigură, sugând din gâtul sticlei

— Stai liniştit că lipseşte cel puţin o lună, în Capul Verde înmormântările durează la nesfârşit iar eu, mai senin, imaginându-mi sute de creoli dansând în jurul unui sicriu, sugerând

— Te-ai putea duce până jos un moment, la berăria de lângă pompieri, ca să-mi aduci o felie de pâine prăjită cu brânză pentru prânz eu poruncindu-i, înţelegi, eu cheltuind banii ei, eu, după atâta timp fără să am pe nimeni, mâncând pâinea pe care a frământat-o diavolul, cu o femeie doar pentru mine, la ordinele mele, dându-mi ascultare, făcându-mi toate poftele, înmulţindu-şi atenţiile, aşa că se înţelege, prietene scriitor, că la vârstamea, când nu mai ai nimic de sperat, cu atâta fericire adunată la un loc, era firesc să-l neglijez pe tontul din fotografie, să uit de abonamentul social, să uit de reportofon, să uit de filmul fotografic, să uit de lista vecinilor, să stau în pijama, o pijama de-a peştelui negrotei, fercheşă nevoie mare, pe care a scos-o Lucilia, împreună cu nişte papuci cu pompon, din comodă, în timp ce mulatra expulza turturelele din cameră, curăţa cearşaful, curăţa podeaua, curăţa cuvertura de dejecţiile păsărilor, cu ochiul cel bun concentrat asupra activităţii şi cel strâmb în derivă până ce şi-a reluat locul în pat, iar eu isprăveam de mâncat chifla, îmi sugeam resturile de brânză dintre molari, îmi lingeam firimiturile şi margarina de pe degete, şi-i spuneam mulatrei, ca şi cum nimic n-ar fi fost mai natural

— Acum un suc mi-ar cădea mai bine decât orice vişinată eu luând locul orfanului care în clipa aceea pesemne că dansa pe plajă, printre cocotieri, înconjurat de trei sute de verişori primari şi patru sute de verişoare cu fuste de paie, rugându-se la manipansost pentru sufleţelul mamei lui, eu poruncind, cu gura plină de pâine.

— De cum se lasă noaptea te duci să lucrezi până la cinci dimineaţa pe Avenida că am nevoie de un sacou mai acătării eu cu mânuţa gata să dea palme pentru că nimic nu seduce mai mult o femeie decât o plesneală, un pumn zdravăn şi uite-le tremurând de pasiune. Scumpul meu, comoara mea, pisoiaşul meu, tâmpenii de-astea, şi iar dezmierdări, şi iar cadouri, şi iar pălmuţe tandre, şi iar genunchiul între ale noastre, şi turturelele lovind cu ciocul în geam fără să reuşească să intre pentru că le-am închis fereastra, turturelele în căutarea Luciliei care primeşte un cavaler în etate în camera din fund sau revine pe Avenida oferindu-se celor care pleacă de la serviciu la şase, aşa că având atâtea de făcut cu mulatra cum să mai găsesc timp pentru problema dumneavoastră, prietene scriitor, din când în când mi se întâmpla să mă împiedic de aparatul de fotografiat şi-mi aduceam aminte încă n-am vorbit cu vecinii, ce plictiseală, mâine negreşit mă ocup de asta şi până la urmă am terminat filmul fotografiindu-ne la Grădina Zoologică, eu cu mulatra, ne duceam în faţa cuştii leilor, îl rugam pe un necunoscut

— Faceţi-ne o fotografie, vă rog, trebuie doar să apăsaţi pe buton şi ne îmbrăţişam surâzând, sprijiniţi de zăbrele, dacă sunteţi curios v-o arăt pe Lucflia dând peştişori morselor şi migdale gorilelor, v-o arăt pe Lucflia cu mine întinzând o monedă de zece *escudos* elefantului, Lucflia cu mine bând capitelpe terasa toboganelor pentru copii, până ce am uitat de PIELE, până ce am uitat de închisoare, până ce am uitat de comunişti, până ce am uitat, mă rog, şi de dumneavoastră, au fost zile de extaz pur, de miracol autentic, de fericire perfectă, aş fi putut să mor liniştit fiindcă atinsesem paradisul, am ajuns chiar să mă gândesc s-o cer în căsătorie pe mulatră, să închiriez, cu ce câştiga fata din mica ei afacere plus hipnotismul prin corespondenţă, un apartament în Birre, două camere cu podea de marmură dând spre zeci de apartamente de două camere cu podea de marmură, s-o prezint unui frate de-al meu care ţine o tutungerie în Cacem, ne-am dus acolo luni de dimineaţă, cu autocarul, eu la cravată şi Lucflia într-o rochie imitând pielea de tigru care-i făcea pe bărbaţi să se înece în spuma dorinţei pe care urma ei o abandona pe trotuare, am

intrat ţinându-ne de mână în tutungeria plină de ziare, reviste, brichete, fleacuri de tot soiul şi rechizite şcolare, şi am dat imediat de Augusto, cu creionul după ureche, semănând cu mine dar mai chel, servind o clientă din spatele tejghelei, am înaintat prin magazin, iar fratele meu nu era atent la noi, ne-am proţăpit în faţa lui, mi-am dres glasul, am ciripit

— Bună, Augusto şi frate-meu, pe care nu l-am mai vizitat dinainte ca democraţia să se instaleze în ţara asta, a ridicat bărbia în direcţia vocii mele şi s-a holbat contemplând, fascinat, minunăţiile glandulare ale Lucfliei pe care pielea de tigru şi un sutien cu balene le dubla, contemplând fantastica unduire a coapselor ei, cerceii care imitau nişte ananaşi şi părul creţ vopsit, mulatra a oftat, umflându-şi decolteul.

Note:

1 Băutură făcută din sirop de iarba-iepurelui.

În timp ce clienta din tutungerie, scundă şi urâtă, cu ciorapii ieşiţi la pensie, o privea cu invidie plină de indignare, mai erau şi doi elevi de liceu care se zgâiau din stradă la fundul Lucfliei, fratele meu, cu creionul de după ureche tremurând, a dat cu ochii de mine şi linia buzelor i s-a înăsprit, deodată

— Dacă ai venit să-mi ceri bani te anunţ, ca să evităm oricediscuţii, că nu amsânii mulatrei, care scosese o oglinjoară din poşetă şi-şi dădea cu ruj pe buze, desfăceau una câte una copcile bluzei, gura, întinsă spre ruj, cuprindea întreaga lume într-o făgăduinţă de plăcere ce ne copleşea, pe frate-meu, pe mine şi pe spectatorii din uşa tutungeriei, şi se prelungea peste Cacem excitându-i pe mecanicii din atelierele Rio de Mouro şi pe muncitorii şi şefii de tură din făbricuţele din Mem Martins, cuprinşi de o dorinţă căreia nu-i cunoşteau cauza sau originea

— N-am venit să cer bani, Augusto, am venit să-ţi fac olnvitaţieam spus eueşti singura persoană din familie care mi-a mai rămasşi acum, prietene scriitor, nu numai bluza, dar şi fusta ameninţa să se sfâşie incapabilă să mai cuprindă abundenţa şoldurilor, incapabilă să cuprindă furioasa proeminenţă a pubisului, iar eu îmi

imaginam picioarele Lucfliei, acoperite de ciorapi cu steluţe, devorând tutungeria din Cacem, mi-l imaginam pe frate-meu dându-se înapoi înspăimântat, cu mâinile întinse, refugiindu-se în fundul magazinului, mi-l imaginam implorând

Nu nu nu mi-i imaginam pe elevi luând-o la goană de spaimă, aruncându-şi ghiozdanele, spre Carcavelos, Augusto şi-a scos creionul de după ureche şi a părăsit tejgheaua

— O invitaţie, ce glumă mai e şi asta, o invitaţie? Lucilia, care părea mai puţin saşie în întuneric, îşi punea rujul şi oglinjoara rotundă, cu emblema Clubului Belenense pe spate, în poşetă

— O invitaţie?

a repetat Augusto clătinând din cap şi cât costă invitaţia ta, ia spune?

şi atunci, prietene scriitor, tare aş fi vrut să vedeţi, până şi eu am fost surprins de violenţa acelei reacţii la o persoană atât de blândă, claia de păr a mulatrei s-a ridicat precum creasta unei *catatua1*, sânii s-au semeţit spre fratele meu care încercase repede să îndulcească întrebarea cu un soi de zâmbet

— Dacă-ţi închipui că am venit să te ţepuim, du-te dracului, hai să plecăm, Portas, că dobitocul ăsta-mi face greaţă fesele îi vibrau, nările îi vibrau, sârma părului îi vibra, ana-naşii cerceilor i se desprindeau, eu, cu palma pe umărul ei, o calmam

— Stai fetiţo, stai fetiţo, Augusto n-a vrut să ne jignească, băiatul nu ştie de planurile noastre, asta-i tot iar Lucilia, fără să ia seama la sfaturile mele, răsturna un teanc de ziare şi reviste pe tejghea repetând

— Dobitocule, dobitocule, dobitocule ca să-l pălmuiască pe Augusto în mica lui tutungerie cu aer irespirabil, un magazin de cartier cu ouă ochiuri din carton în vitrină, cunoaşteţi genul, o prăvălioară pe care fratele meu şi nevasta lui au moştenit-o de la socrul lui mai întâi, şi pe care el a moştenit-o pe urmă de la soţie, când a murit de un anevrism în timp ce cumpăra peşte din piaţă, sardelele s-au risipit pe solul ud, Augusto, fără copii, a locuit singur în Vila Gomes din

1 Pasare asiatică, un fel de papagal alb foarte mare cu creasta galbenă.

Cacem, iar mulatra, cu orbita cea bună revărsându-se de ură şi cea rea rotunjită într-o expresie evanghelică, insultându-l

— Măgarule până ce eu, amintindu-mi de tehnicile peştelui negrotei, i-am aplicat o lovitură de picior în gambă şi m-am vârât între ei doi strigând

— Isprăveşte odată, Lucilia, că-ţi rup maxilarele pupila blândă a alunecat peste mine fără să mă vadă, orbita urii m-a privit o clipă în faţă şi s-a liniştit, Augusto, eliberat, a verificat dacă nu pierduse vreunul din butoanele de sidef, a îngenuncheat ca să ridice de pe jos ziarele şi revistele, şi a întrebat cu faţa la nivelul gleznelor mele

— De cât ai nevoie, spune?

Iar mie, prietene scriitor, ce mi-a venit imediat în gând a fost Vila Gomes vecină cu Vila Căminul nostru şi Vila Antunes, a fost fratele meu luând pastile contra durerilor de stomac la bucătărie, a fost mizeria vieţii lui până la urmă egală cu a mea, astfel că, băiete, o solidaritate emoţionată mi-a înmuiat sufletul şi m-am aplecat, mişcat, ca să-i şoptesc cu afecţiune, cu prietenie, cu tandreţe.

— Întâmplarea face că nu mă gândisem la asta, Augusto, dar de vreme ce ai atins tu subiectul dă-mi banii pe care-i ai în casă.

Aţi observat frumuseţea după-amiezii, prietene scriitor, liniştea duzilor, pisicile culcate printre ghivecele de flori? Până şi porumbeii s-au liniştit astăzi, dezinteresaţi de şepcile ca ale unor sperietori de ciori, de mucurile de ţigară şi de hainele uzate ale pensionarilor. O după-amiază de milioane pentru luna în care suntem, o după-amiază de milioane pentru ticniţii de la Spitalul Miguel Bombarda1, întinzând palma către şoferii autobuzelor la semaforul din Largo de Mitelo, o după-amiază de milioane pentru noi, nu-i aşa, care ne încălzim încheieturile reumatice în faţa Facultăţii de Medicină şi a pavilionului pentru

Note:

1 Spital de boli nervoase.

autopsii cu defuncţii întinşi în sertare aşteptând cuţitoaiele de mărunţit, iar noi sănătoşi, noi întregi, noi în viaţă, ce triumf, să ne putem atinge dintele fals şi să simţim mireasma asta de primăvară,

suflul acesta de mai, răcoarea asta a fluviului. O frumuseţe de după-amiază, băiete, aproape la fel de frumoasă precum cea de alaltăieri, din cele care alungă bolile şi ne fac corpul să ni se subţieze ca un soi de zepelin, cea când m-am hotărât, îmbrăcat cu pijamaua negroteiului, să rămân în pat cu Lucflia tăindu-mi unghiile şi ascultând radioul, nu în odaia mea încă murdară din cauza turturelelor, ci în camera plăcerilor mulatrei căptuşită cu oglinzi care-şi pierduseră capacitatea de a restitui imaginea lumii. Lucflia, îmbrăţişându-mi mijlocul, bea din sticluţă, iar eu dormitam simţind lângă şoldul meu şoldul plinuţ al saşiei în care pulsa un sânge de sălbăticiune. Uşile cămăruţelor din pensiune, aproape fiecare cu respectiva merituoasă înăuntru, se trânteau ca nişte ferestruici de la ceasurile cu cuci, se auzea vocea proprietarului care se certa la etajul de dedesubt, iar sirena pompierilor chema voluntari generoşi cu cască să vină repede la cine ştie ce nenorocire. Muzica radioului mă toropea, burta mi-era balonată de prea mulţi *croissants* de la patiserie, depusesem simpatia generoasă a lui Augusto să adune dobândă la termen într-o bancă, şi cu o duzină de cămăşi noi şi chiria pensiunii la zi, mă socoteam fericit, invulnerabil, bogat şi departe de toate catastrofele lumii, când un deget a bătut uşor în uşă, iar eu am consimţit

— Intrăgândindu-mă la vreo colegă a saşiei, Elizabete sau Mafalda, care lucrau în cabinetele învecinate şi veneau uneori să-i arate câte o fustă sau să se plângă de exigenţele clienţilor, clanţa s-a învârtit şi peştele negrotei, care-şi lăsase mustaţă acolo în colibele de pe insulă, a apărut în prag fixându-ne cu impasibilitatea lui obişnuită. Mulatra a dat imediat drumul la sticlă şi a sărit din pat, cu pupila sucită mai strâmbă ca oricând, rugându-se

— Iartă-mă, Alcides, iartă-mă, Alcides, pe cuvânt că tipul a plătit eu, călcând ca pe jar, îmi căutam chiloţii în grabă ca să-mi acopăr părţile ruşinoase, ceilalţi negrotei au apărut, din spatele peştelui, cu pantalonii lor de muncitori, şi m-au împins la perete, mi-am pus ciorapii şi pantofii dar nu-mi găseam cămaşa, burta a început să mă doară şi-mi venea, nu ştiu de ce, să vomit, peştele negrotei a dat-o la o parte pe Lucilia cu o palmă iar mulatra s-a prăbuşit pe spate suspinând

— Nu mă părăsi, Alcides, nu mă părăsi unul dintre prietenii peştelui a aprins o ţigară şi fumul i-a ascuns pentru câteva clipe trăsăturile, eu am ieşit pe coridor, îngreţoşat şi zăpăcit de spaimă, ţinându-mi burta cu mâinile ca să-mi dau drumul sufletului în closet, şi am auzit în spatele meu ţipetele de amor ale Luciliei pe care orfanul o ţâra, trăgând-ode păr, spre pat.

Într-adevăr, ce după-amiază de milioane e asta pentru luna în care suntem, prietene scriitor, ce pace printre morţii din pavilionul Morgii, şi noi bucurându-ne în linişte de soare, radiind contaminaţi de frumuseţea măceşilor, ce poftă de încă o răcoritoare, de încă un sandviş, de o farfurioară cu melci sau cu seminţe, de mâncat aici cu tine, stând de vorbă, în timp ce omul tău, cu gabardină şi servietă, se întoarce în Alcántara întâmpinat de dispreţul diabeticei, uite-l aici în autobuz, uite-l traversând rotonda, uite-l urcând povârnişul de la Quinta de Jacinto, uite-l răscolind prin mărunţişul din buzunarul hainei în căutarea cheii, uite-l intrând în casă, salutându-i pe mătuşa şi tatăl puştancei care nici nu-i răspund la zâmbet, uite-l îndreptându-se spre cămăruţa unde diabetica se cufundă în cartea de istorie însoţită de un coleg care-i înconjoară umerii cu braţul, uite-l lăsând servieta lângă pat, cu privirile aţintite asupra bolnavei şi a celuilalt fără să observe mâinile cu unghiile roase care se ating peste caietul deschis, uite-l, prietene scriitor, învârtindu-se prin curtea din spate, cu bancheta de piatră de-a lungul zidului şi un nuc ale cărui braţe se apleacă spre pământ, uite-l ştergând bancheta cu batista, uite-l cu noaptea Lisabonei crescând în jurul lui, uite-l contopit cu zidul aşa cum vocea mea se contopeşte cu primul croncănit al păunului din Campo de Santana, uite-l cum nu aşteaptă nimic, cum nu se gândeşte la nimic, cum nu simte nimic, doar tace, tace, îmbătrânit, inert, atât de inert că nici nu-şi dă seama de trenul de Cascais care sare peste grădiniţele din Quinta de Jacinto şi îi traversează corpul, ducând cu el, în şirul de ferestre ale vagoanelor, muţenia viselor din care este alcătuit.

7

Nu mi-o lua în nume de rău că te iubesc dar din când în când, Iolanda, mai ales iarna şi înainte de luna de concediu când casc prin

casă, fără nimic de făcut, în timp ce tu te duci la plajele din Capanca împreună cu colegele de liceu şi te întorci la sfârşitul după-amiezii, înroşită de soare, cu coşuleţul de pai plin cu creme, prosoape şi pietricele marine, câteodată, când mă simt mai obosit, mai încordat, mai golit de puteri şi de energie, când salariul meu nu ajunge pentru cheltuielile casei şi pun ordine de plată pe tejgheaua contabilităţii, mi se întâmplă să mă gândesc să-mi fac valiza şi să dispar, fără să observe nimeni, din Quinta de Jacinto, ca să-mi refac viaţa (ce ciudată pare expresia asta, a-ţi reface viaţa, la cincizeci de ani, nu-i aşa?) altundeva în oraşul ăsta, departe de fluviu, departe de trenuri, departe de duritatea ta ucigătoare, departe de gura bosumflată a tatălui tău, departe de certuri şi de lipsa de tandreţe care mă oprimă şi mă îndurerează, să-mi refac viaţa în Campo de Ourique, în Campolide, în Alvalade, la Portela, târându-mă prin cafenele pe care nu le cunosc, cinând în berării cărora nu le ştiu meniul, răspunzând anunţurilor matrimoniale din ziar şi dându-mi întâlniri, ţinând o garoafă în mână, cu nişte doamne la fel de singure ca şi mine, ca să ne unim nemângâierea, după Starea Civilă, în paturi ale căror scânduri protestează la cel mai mic suspin, trezind bătăile moliereşti în perete ale indignării vecinilor care servesc drept preludiu săruturilor bătrâneţii.

Mă gândesc să-mi fac valiza în august, Iolanda, aşa cum m-am gândit în acea vară interminabilă şi dogoritoare ca un ţipăt de groază

(groază să nu te pierd, groază să nu mori palpitându-mi în degete ca o inimă de pasăre) când, sătul să mă instalez dimineaţa şi după-masa, înarmat cu un întreg arsenal de reviste, la patiseria Paraiso de Pedrouşos, urmărindu-l pe omul de serviciu care adună într-o căldare rumeguşul de pe jos, am călătorit până la Capanca să te caut, asudând, printre adolescenţi în bermude, spre ghinionul sacou-lui meu, şi am mers de pe o plajă pe alta cu ciorapii în pantofi şi pantofii atârnaţi de degete, privind marea în dreapta mea şi restaurantele şi păduricile de pini care se îndeseau în stânga, crezând că te disting în fiecare siluetă, în fiecare fată care ieşea din apă şi se ungea cu uleiuri lângă o scândură de surf, în fiecare tors rotunjit de soare, cu sânii la

vedere ca nişte statuete de la proră. Cu capul protejat de o batistă legată la capete şi pantalonii suflecaţi până la genunchi ca să nu ud terilena, nu m-am simţit niciodată atât de străin ca în acel violent exces de culori care deconspira ultrajul îmbrăcămintii mele sutelor de zei bronzaţi. Am sfârşit prin a mă aşeza pe o piatră de la marginea şoselei făcând cu mâna în care ţineam pantofii furgonetelor ce treceau spre târg. Un automobil cu număr străin, în care nişte nemţi în sandale intonam, balade însufleţite, m-a cules, muribund, când bărbia îmi atârna spre asfalt în agonia renunţării, şi m-a depus, cu picioarele moi şi o batistă pe cap, în rotonda de la Alcántara, în dreptul picioarelor podului şi al unui petrolier care aluneca precum o lebădă, ridicând aripi egale în direcţia golfului. Am reintrat în Quinta de Jacinto însoţit de supărarea croitorului care bombănea, din uşa atelierului, împotriva beţivilor diurni, care-şi beau vinul lor extravagant, gata să atenteze fără ruşine la reputaţia cartierului.

Între noi fie spus, dragostea mea, îţi mărturisesc că m-am mai dus la Capanca de vreo două, trei ori, în costumul şi cubatista mea, şi am alunecat iar pe nisip mişcându-mi înotătoarele pantofilor de lac. Nu te-am întâlnit niciodată. De altfel nici nu speram să te întâlnesc, şi în străfundurile sufletului nici măcar nu-mi doream asta. Voiam doar să văd din nou valurile care se retrag de pe bordurile străzilor, băcăniile, statuile, procesiunile din care e alcătuită Ţara noastră. Voiam să-mi văd pământul născându-se din reflux cu femeile sale resemnate şi cocoşii săi îndepărtaţi, vagoanele de emigranţi şi lănţişoarele de aur de la gâtul lor cu piele oacheşă. Voiam să aud vocile care se ivesc din mare, laolaltă cu norii. Smochinii, vrăbiile, brazii şi salcâmii răspândind polen peste plajă şi făcând să ţâşnească ambarcaţiunile şi misterul sângelui în vinişoarele marmurei. Voiam să-mi văd părinţii. Pe cuvânt de onoare că voiam să-mi văd părinţii fiindcă acum, când vezica mă chinuieşte, le simt lipsa, Iolanda, aici culcat alături de tine, fără să îndrăznesc să te ating, voiam să-i simt lângă mine ştergându-mi mâhnirea cu seninătatea lor de adulţi, până ce aş fi adormit ocrotit de siluetele lor care s-ar afla aici dimineaţa, zâmbindu-mi din familiara şi blânda proximitate a tandreţii.

Astfel că, Iolanda (nu mi-o lua în nume de rău că te iubesc), din când în când îmi vine să fug la Campo de Ourique sau Campolide, la Alvalade sau Portela, aşa cum în copilărie, în casa din Calcada de Tojal, condamnat să urmăresc, zile în şir, croşetatul mătuşilor mele, visam să mă refugiez în cazarma Legiunii, din Amadora, intonând marşuri războinice împotriva ameninţării comuniste. Domnul Fernando revenea la sfârşit de săptămână de la aceste exerciţii de ură, strălucind de patriotism şi de anason, se aşeza la masă punându-şi şervetul la gât, strigând să i se aducă supa, iar eu îl consideram (şi când mi-l amintesc făcând cu ochiul damelor din patiserie cred că încă îl mai consider) capabil să reţină singur o coloană de blindate ruseşti în drum spre ministerele din Lisabona.

Cazarma Legiunii, scumpa mea, de unde era apărată întreaga lume, era o micuţă clădire oarecare de pe o stradă oarecare, de lângă un depozit de cărbuni unde nişte băieţi negri precum co-şarii puneau brichete în saci, situată aproape în faţa Grupului de Excursionişti Cei Cinci Uniţi din Briol, prin ale cărui ferestre scăpau caramboluri de biliard şi discuţii de beţivani. Marţienii de la depozitul de cărbuni, alcoolicii de la cele trei mese de biliard şi miliţienii cu armă fără cartuşe, incapabili să tragă, se întâlneau pe trotuar, astfel că nu era ceva rar ca vreun excursionist să pătrundă, cu tacul, în cazarmă, să urce scările îmbrâncind eroi, să ajungă în cabinetul comandantului care desfăşura hărţi pe birou în faţa membrilor Statului Major stând în poziţie de drepţi, să dea cu cretă vârful tacului fără să-i pese de punctele strategice, marcate cu bolduri, din Carrazeda de Anciães, şi să răstoarne un prespapier cu o lovitură sigură.

Aşa că am fugit la cazarma Legiunii, Iolanda, nerăbdător să aud goarne, bătăi de tobă, şarje de cavalerie izbăvitoare, în timp ce contururile şi zgomotele zorilor de zi puneau stăpânire pe oraş la fel ca şi acum, în clipa în care îţi vorbesc, când şuieratul primului tren sfâşie noaptea în partea dinspre Cazias, am trecut de Pedralvas şi am înaintat pe Venda Nova cu mireasma de camelii năvălind peste ziduri, în larma strigătelor de război şi a ordinii militare. Sângele îmi pulsa în cadenţa orologiilor din Tojal, iar eu mi-i închipuiam pe ruşi debarcând în

Leixoes, însetaţi să profaneze cimitire, strivind cu patul puştii îngeri de calcar aşa cum taică-tău răstoarnă scaune, când se întoarce de la closet, dibuind în întuneric, cu genunchii, patul aflat la locul lui, iar tu îţi schimbi poziţia în somn, îndepărtându-te de mine, cufundându-ţi şuviţele de păr în pernă.

Am intrat la Amadora, scumpa mea, cuprins deja de dorul mătuşilor mele, preocupat deja de îngrijorarea lor, cu telefoanele date ca să întrebe de mine la poliţie, la Garda Civilă, la spitale, temându-mă de ultimii câini şi de primii cocoşi, şi deasupra acestora luna s-a stins printre plopi, în partea opusă oceanului, dând la iveală din umbra sigur populată de comunişti cu mitralieră, ascunşi pe la colţuri gata să tragă în mine, o grădiniţă publică cu leagănele şi îngrăditurile ei, cu un vârf de giruetă în formă de stea scânteind în lumină. La fel ca şi acum în Alcántara, Iolanda, unde necontenit mă pierd, tot aşa mă învârteam, revenind întruna la parcul cu leagăne, în acea dimineaţă de vineri, fără să găsesc cazarma Legiunii, pe ulicioarele din Amadora ale cărei clădiri se desprindeau una câte una, cu salariaţii întinzându-se şi căscând gura pe prag, scuturându-se de resturile viselor care le dăinuiau, lipicioase, pe piele. Oameni cu umbrelă păşeau spre staţiile de autobuz în drum spre serviciu, nori navigând dinspre Mafra sau dinspre Sintra se măreau înaintând spre răsărit, ruşii înălţau baricade pe șoseaua spre Lisabona, îşi reglau înălţătorul tunurilor şi comunicau unii cu alţii prin intermediul telefoanelor de campanie, iar eu, trecând pentru a zecea oară prin faţa unei drogherii care încă nu se deschisese, cu flacoane cu esenţă de terebentină în vitrină, aşteptam să apară alergând, înarmat cu baionete şi revolvere, un pluton de miliţieni intonând refrene de luptă, care să-i gonească pe comunişti spre lagărele din Amadora, unde noaptea se încăpăţâna să întârzie, sporind bezna pe câmpurile unde se ascundeau bufniţe înspăimântate de absenţa tenebrelor, aşa cum în Quinta de Jacinto, dragostea mea, când în fine te abandonez şi tac, înfrânt de lumina crudă, căutând pe jumătatea mea de saltea un loc unde să-mi întind muşchii îndureraţi, iar tu mă zgâlţâi imediat, în capul oaselor pe cearşafuri, protestând fiindcă sforăi și cerându-mi să-ţi aduc din sertar fiola de insulina

pentru prima injecţie. În acele momente, pregătind seringa şi ascultându-ţi sarcasmele, îmi căşună să-mi fac valiza şi să te părăsesc, am chef, chiar şi iarna, să umblu pe plajele de la Capanca sub ceaţa de ianuarie, să merg prin nisip fără oboseală, fără grabă, fără nemulţumire, până la cabanele de la Fonte da Telha, unde triburi de cerşetori se agită printre sălciile pletoase, aprinzând plitele cu petrol pe care aşază cutii de conserve ruginite.

Până la urmă am găsit cazarma Legiunii urmărind un marţian de la depozitul de cărbuni care împrăştia în jur prăfăraia de brichete a unui înger terestru, aşa cum brutarii lasă pe paliere un halo de faină asemănător cu praful de stele, şi deodată a apărut, în pacea orelor nouă, micuţa clădire de trei etaje cu catarg la faţadă, sediul Grupului de Excursionişti Cei Cinci Uniţi din Briol şi o santinelă cu puşcă preistorică, la intrare, cu bereta acoperindu-i sprâncenele ca părul canişilor. Se auzeau ciocnirile bilelor şi conversaţiile beţivanilor, se auzeau notele fluierului unui tocilar de foarfeci, se auzea un papagal sporo-văind pe stinghie, mătuşile mele răsfoiau cartea de telefon căutând numerele spitalelor, ruşii luau poziţie, ca să invadeze Ţara, în grădina cu leagăne, submarine patrulau pe coastă, chiurasate şi portavioane ancorau în Arrâbida, luându-i prizonieri pe nefericiţii cu panama care pescuiau crabi pe faleză. Nu e nimeni aici cu numele ăsta, răspundea infirmierul, încercaţi şi la Morgă, tocilarul, suflând din fluier, îşi împingea căruciorul în direcţia cazărmii, soarele, acum deasupra, dezvăluia defectele coamelor caselor, Morga, insista infirmierul, încercaţi la Morgă, madam, fiindcă cei pe care-i avem aici sunt toţi în viaţă, şi în acel moment un comunist s-a strecurat prin uşa bucătăriei şi a înjunghiat-o pe doña Anita cu cuţitul de tranşat carne, paşii la mansardă au devenit speriaţi şi repezi, doña Maria Teresa a dat drumul telefonului şi s-a holbat la sora ei cu mâinile la gură, Morga, sfătuia infirmierul, nu renunţaţi la Morgă, insistaţi pe lângă indivizii de-acolo, descrieţi-li-l pe nepotul dumneavoastră, ameninţaţi-i cu ziarele, întotdeauna au peste şase sute de cadavre pe care nu le reclamă nimeni, vă puteţi imagina ce înseamnă şase sute de cadavre într-un dulap?, un al doilea comunist a ridicat vaza cea mare

chinezească a familiei spre mătuşa mea care nu era acolo, şi înainte ca porţelanul să i se fi spart în creştetul capului am alergat la santinelă (deşi îmi venea greu, Iolan-da, să mă încred într-o cazarmă formată din patru camere, baie şi bucătărie) ţipând

— Ruşii le omoară pe mătuşile mele, ruşii le omoară pe mătuşile mele atât de disperat încât tocilarul de foarfeci şi-a oprit fluierul şi a rămas cu ochii la mine uitând să împingă pedala care acţiona roata de ascuţit.

Dar chiar dacă aş vrea, şi jur că nu vreau, n-aş putea să plec din Quinta de Jacinto, nu te-aş putea lăsa pe tine, pe taică-tău şi pe mătuşa ta să mâncaţi dăliile din curte, fără bani pentru a ajunge la sfârşitul lunii din cauza pensiilor de mizerie, n-aş putea consimţi să-ţi abandonezi studiile ca să te angajezi la casieria unui supermarket sau la tejgheaua vreunui butic ca să puteţi mânca plevuşcă miercurea şi carne fiartă duminica, să-ţi poţi cumpăra pantofi noi, la fiecare şase luni, de la soldurile din Combro, şi să faci curăţenie prin case sâmbăta, pentru factura de apă, electricitate, gaz, fără să mai pomenesc de proprietarul furios pe voi şi înaintând plângere la tribunal din cauza întârzierilor la plata chiriei. Nu pot pleca: sunt prizonierul tău cum e un liliac prizonierul nopţii, bântui în jurul corpului tău descriind elipse nesăbuite şi plătesc apa, şi plătesc electricitatea, şi plătesc gazul, îţi plătesc hainele, plătesc biftecul, plătesc peştele şi untul, mă înţeleg cu proprietarul în privinţa chiriei, promit să repar spălătorul şi să tencuiesc pereţii, promit că ai să laşi mai încet radioul ca să nu deranjezi vecinii, promit că tatăl tău nu o va mai înjura pe doamna văduvă de la etajul de sub noi pentru că se plânge că rufele noastre picură peste ale ei, promit şi plătesc, Iolanda, plătesc şi promit pentru bucuria de a trăi cu tine, adică pentru că tu adormi şi te trezeşti lângă mine, îmbălsămată în mirosul de crizanteme, evitând să-mi atingi corpul cu corpul tău, enervată de maniile mele, de timbrul vocii mele, de felul meu de a mă dezbrăca şi a strănuta, de ochelarii mei, de nodul cravatei, de modul cum mănânc, de cămăşile şi pantalonii mei vechi pentru că nu-mi rămân bani nici pentru ţiganii de la Ceas. Nu te pot lăsa să înghiţi dăliile din curte cum legionarul nu mi-a lăsat braţul şi

m-a condus pe scară în sus, printr-un tunel de pagini dactilografiate, până în cabinetul de comandă, unde un individ cu dolmenul descheiat, cu coatele pe un birou acoperit de dosare, telegrame şi tăieturi din ziare, şoptea la telefon

— Pisicuţocu un zâmbet idilic.

— Iertati-mă, domnule comandant, şi-a cerut iertare santi-nela, îmi pare rău că vă întrerup activitatea, dar puştiul ăsta a venit la cazarmă chiar acum jurând că ruşii îi omoară familia.

Celălalt, tulburat, a susurat în receptor

— Să nu ieşi din casă nici pentru coafor, că te sun imediat, Pisicuţo, a apărut o urgenţăşi-a încheiat dolmenul ca să câştige timp, a consultat o telegramă sau două, s-a asigurat că avea pistolul la curea, şi s-a sprijinit de spătar cu seninătatea celor bravi:

— Ruşii? Ce poveste mai e şi asta cu ruşii, Saramago?

O camionetă încărcată înainta pe stradă, răsturnând pe trotuar saci cu cărbuni, iar praful huilei, intrând pe fereastră, dansa printre mobile în căutarea unei suprafeţe pe care să-şi aşeze strălucirile de mică. Un jucător de biliard, sprijinit în tac ca într-un ciomag de păstor, cânta la etajul întâi al Celor Cinci Uniţi din Briol, pe care eu îl şi vedeam decorat cu scuipători de email şi cu o pinacotecă de rachiuri, comuniştii înşurubau mor-tiere şi piese de artilerie pe la colţurile smolite, pe asfaltul cărora zăceau gospodine moarte, cu plasa de cumpărături alături, astfel că l-am prevenit pe comandant

— Sunt la mai puţin de două sute de metri de aici, nici nu se mai poate circula pe Venda Nova din cauza tancurilor, dacă nu faceţi nimic ne bagă pe mine, pe mătuşile mele şi pe cel care se plimbă la mansardă într-un vagon pentru vite aflat în drum spre Siberia, şi atunci, Iolanda, comandantul, străveziu de frică, s-a întors spre legionar şi a ordonat, şoptind nesigur.

— Cheamă pichetulşi în timp ce patriotul, şi el tot alb ca varul, ieşea strigând pe coridor

— Hei, Viegas, hei Viegas eroul s-a întins spre telefon, a format un număr, l-a format încă o dată, şi a suflat într-un ecou muribund

— Zăvorăşte-te în apartament, Pisicuţo, fiindcă ruşii omoară în

stânga şi în dreapta şi au ocupat deja Primăria.

Sincer vorbind, Iolanda, n-am chef să-mi fac valiza şi să plec. Glumeam când ţi-am pomenit de Campo de Ourique, când ţi-am pomenit de Campolide, cum aş putea eu să trăiesc cu o doamnă de şaizeci de ani în Alvalade, cu o doamnă de şaizeci de ani la Portela, cu o văduvă atât de dornică să-mi fie pe plac, care să mă-ntrebe tot timpul

— Ce vrei să mănânci la prânz, iubiţelule?

atât de geloasă tot timpul, atât de gata să-mi cumpere haine tot timpul, atât de doritoare să fie de acord cu mine că supusenia ei m-ar enerva, că plimbările cu ea, duminica, pentru a cumpăra brânzoaice în Guincho, m-ar face să urlu de nerăbdare, mi-ar face poftă să o lovesc cu cricul, să-i înfig o şurubelniţă în burtă, să o strâng de gât, că simpla idee de a o însoţi la cinema pe ea, cu solicitudinea ei vorbăreaţă, m-ar îndemna să mă sinucid luând tablete, vârându-mi capul în cuptorul aragazului. N-am chef să mă însor cu bufeuri de menopauză, cu chisturi ovariene, cu mâini pătate de pistruii vârstei, cu prietene implicate în romane sinuoase cu notari al *căror pace-maker* de sub maiou să-şi ţiuie pasiunile electrice. Lasă-mă să rămân în Alcántara într-un colţ al patului tău ca o vietate inofensivă, lasă-mă să stau de vorbă cu somnul tău, lasă-mă să mor de dragoste pentru tine aşa cum legionarii voiau să moară pentru Patrie cu puştile lor fără chiu-lasă şi pistoalele lor de carnaval, mărşăluind în întâmpinarea ruşilor, leşinând de spaimă în timp ce comandantul, care împinsese biroul lângă uşă, atârnat de telefon, aşezat pe jos, şoptea, gemând şi luând calmante

— Nu pot să vin în cuibuşorul nostru din cauza comuniştilor, Pisicuţo, am întreaga Portugalie în seama mea, gândește-te la responsabilitate, cum îl prindem pe Stalin mă şi înfiinţez la tine, dar până atunci, orice-ar fi, încuie-te în oficiu şi ascunde banii şi inelele pe care ţi le-am dat în maşina de spălat vase.

Cartea a doua ARGONAUŢII

1

Există cei care zboară prin văzduh și cei care zboară pe sub pământ fără să fi murit încă, iar eu aparţin acestora din urmă, fata mea, aşa că zburam la trei sute de metri adâncime, cu un lămpaş pe frunte,

în tunelurile din Johannesburg, printre negri, împingând vagonete de minereu de-a lungul pereţilor care asudau, şi uneori, la prânz, mestecând mâncare din conservă aşezat pe o şină, îi auzeam pe defuncţi plutind, cu costumele lor de cununie şi florile atât de triste, mult deasupra mea, aproape de soare, despărţiţi de lumina zilei de lespezile şi crucile lor de piatră, răposaţi care nu îndrăzneau să coboare atât de jos ca noi, nici să urce cu noi în colivia care la sfârşitul turei avea să ne debarce, cu picamărul în mână, la suprafaţă, tuşind în batistă, smulgând elasticul ochelarilor de la ceafă şi văzând deodată, în loc de lămpaşe, de cavernele de umbre şi de pânzele umezelii din galeriile minei, copacii şi casele, cu o cameră şi un duş, din cartierul unde ni se dăduseră locuri de dormit, cu uliţe străbătute de o turmă de câini.

La Johannesburg, când zburam pe sub pământ laolaltă cu un roi de negri, fiecare cu picamărul său, m-am mirat la început că acele cadavre nu profitau de colivie ca să revină, cu narzi în braţe şi îmbrăcăminte nupţială, în oraşul unde se născuseră, intrând pe uşă ca să desprindă din perete cratiţele pentru masa de seară. La Johannesburg m-a surprins că nu voiau să mai doarmă în paturile nefăcute, că nu voiau să reînceapă să lucreze în fabricile de porţelan sau de bere, vânturându-şi hainele de cununie în mijlocul colegilor care nu le dăruiau nici măcar unzâmbet, până ce am înţeles, fată, teama defuncţilor ca familia, gata instalată în absenţa lor, în dorul de ei, în uşurarea adusă de sfârşitul bolii lor, să nu-i mai primească, acum că le-au fost împărţite mobilele şi banii, că li s-a scotocit intimitatea scrisorilor, teama ca familia să nu refuze să primească dojana tăcerii lor şi poate din cauza asta, din acest soi de pudoare, din acest soi de teamă, mama ta nu vine din Lourenço Marques încoace, lângă mătuşa ta, lângă mine, şi lângă neghiobul care ne plăteşte hrana, care ne plăteşte chiria, ca să vadă cratiţele tremurând în cuie, scuturate de trenurile din Alcántara.

La Johannesburg, în o mie nouă sute treizeci şi trei, zburam pe sub pământ, extrăgând aur din pereţi, paisprezece ore pe zi, iar duminica uitam să fiu pasăre, mă aşezam pe un scaun pe terasa

cantinei, cu o duzină de sticle de bere ca să uit de Moncâo, ascultând insectele care mişunau prin iarbă şi privind norii care veneau dinspre mare, în timp ce puştimea bătea toba în cutii de conserve în *sanzala* patrulată de poliţişti călare, iar Minho era o iesle de lut în amintirea mea, cu fluviul între malurile cu sălcii care mă despărţeau de Spania, sătucuri, jaluzelele caselor din piatră cu firmele lucind în soare şi boii cu coastele arzând sub arşiţa de august, pe ogoarele nearate, în timp ce sticlele de bere se goleau şi noaptea Africii făcea să se şteargă vârsta mea fragedă, şi eu mă sculam de pe scaun împiedicându-mă de cutiile de conserve, împiedicându-mă de caii poliţiştilor, împiedicându-mă de dejecţiile şi de putoarea din taberele negrilor, în căutarea barăcii unei metise din Senegal mai în vârstă decât mine

(pe vremea când existau persoane mai în vârstă decât mine)

O fiinţă care făcea curat la administraţia minei, şi care mă primea pe rogojina înconjurată de lămpi cu ulei, alinându-mi dorul de Moncâo, de furtuni şi răul de ficat cu palmele ei.

Am zburat zece ani pe sub pământ, pe sub rădăcinile pomilor de mango, costumele de gală şi ghetele răposaţilor, suspendate lângă cerul mormintelor care îmi ascundea stelele, şi la un moment dat un văr de-al meu, paznic de depozit la vamă, m-a chemat în Mozambic ca docher la bara din Lourenço Marques, să încarc şi să descarc lăzi cu fructe, piese de maşini, cuiburi de pinguini şi de prostituate pitice destinate barurilor coloniştilor din vecinătatea plajelor, unde ginul curgea în apă ameţind peştii. Niciodată n-am mai zburat pe sub pământ, la Johannesburg, dar încă mi se mai întâmplă, dacă adorm în camera de zi după masa de prânz, să aud morţii care nu îndrăzneau să urce la suprafaţă.

Niciodată n-am mai zburat pe sub pământ fiindcă am cunoscut-o pe maică-ta într-o duminică, în noiembrie, la un priveghi de oameni săraci, bând martini în jurul unui coşciug într-o mică locuinţă de pe insulă, decedatul cu mâinile pe burtă şi un trandafir între degete şi noi în jur, încotoşmănaţi în flanele, trecându-ne unul altuia sticla şi stând de vorbă, privind, prin uşa deschisă, baobabii care se năşteau din reflux şi florile pe care valurile le descopereau şi le ascundeau, cu rouă

picurându-le din tije. M-am căsătorit după o săptămână cu fata cadavrului, care-şi petrecea tot timpul la fereastră, contemplând traulerele şi cargoboturile din Oceanul Indian, şi balena rătăcită care nimerise pe coastă, dintr-o eroare de azimut, şi se transforma într-o construcţie de dinţi şi de oase. A contemplat zi de zi traulerele şi cargoboturile fără să-mi vorbească, fără să vorbească cu nimeni, fără să răspundă la întrebări, fără să se intereseze de ceva, uitând să mănânce, să se spele, să se pieptene, să se schimbe, să măture casă, uitând de tine, care ţipai în leagăn şi de biberoanele împrăştiate pe jos, uitând de necesităţile mele de bărbat, până ce au venit infirmierii şi au internat-o într-un spital de nebuni de la marginea nordică a oraşului, cu scrântiţii, în cămaşă de noapte, legaţi de bare ca iezii în Minho. Am vizitat-o de vreo trei sau patru ori, vinerea, revenind de la docuri, şi o călugăriţă mă conducea într-un beci unde maică-ta privea marea prin crăpăturile pereţilor, traulerele şi cargoboturile din Oceanul Indian care se depărtau spre Timor sau Japonia, privea marea dintr-o grotă de bolnavi cărora li se aplicau ventuze în spatele unor paravanepliante. Nu m-a întrebat de tine, nu m-a întrebat de mine, n-a protestat pentru nimic, n-a vorbit, nici măcar nu şi-a întors privirea când m-am aşezat în faţa ei, iar acum când sunt bătrân, şi moartea îmi dantelează deja coloana şi-mi întăreşte arterele, ce-mi vine în minte, dacă se întâmplă să mă gândesc la ea, e că fiecare zboară cum poate, fată, fiecare zboară chiar aşa cum poate, eu pe sub pământ, la Johannesburg, împingând vagonete de mină prin galerii, maică-ta la azilul de nebuni, străpungând zidurile cu ochii ca să ajungă la traulere, tu în norul de mixandre al bolii tale şi nătărăul care locuieşte cu noi, în partea din spate a curţii, deranjând verzele cu bombeul pantofilor şi adulmecând noaptea cu zâmbetul lui idiot de totdeauna.

Fiecare zboară cum poate, aşa mi se pare mie, care atât de greu îmi mişc picioarele că nici din casă nu mai ies, mie, pe care mă costă kilometri de efort ca să călătoresc din odaie până la closet şi de la closet până în odaie, mie, pe care niciun prieten nu-l vizitează, niciun fin, niciun fost coleg, niciun văr, mie, care discut cât e ziua de lungă cu soră-mea ca să mă asigur că respir, ca să mă asigur că vorbesc, ca să

mă asigur că mai sunt în viaţă, fiecare zboară cum poate şi e posibil ca maică-ta să continue să zboare acolo în Africa, de când am lăsat-o, revenind la Lisabona, în învălmăşeala independenţei, e posibil să continue să zboare în mijlocul cargoboturilor din Oceanul Indian, se prea poate ca războiul să fi cruţat spitalul de la marginea nordică a oraşului şi pacienţii legaţi de bare ca iezii în Minho, se prea poate să mai existe oasele şi dinţii de balenă pe plajă, balena pe care mi se întâmplă s-o visez, după supă, în faţa televizorului, închipuindu-mi valurile de la Lourenço Marques şi micuţa locuinţă de pe insulă, închipuindu-mi-l pe bunicul tău, cu mâinile pe burtă, cu un trandafir între degete, şi noi în jur, încotoşmănaţi în flanele, trecându-ne unul altuia sticla şi conversând, noi care priveam prin uşa deschisă baobabii ce se năşteau din reflux, femeile stând pe vine sub palmieri, şi apusul care cuprindea totul pentru că mi se întâmplă să visez baobabii, fată, cum mi se întâmplă să visez plopii din Moncão în timp ce feţele şi glasurile se ciocnesc pe ecran şi te aud în odaie înfuriindu-te pe imbecilul de-aici din casă, la fel cum se întâmplă să-mi amintesc că-mi iau rămas-bun de la maică-ta în ajunul plecării pachebotului cu destinaţia Lisabona, să-mi amintesc că traversez cu taxiul Lourenço Marques devastat, cu mobilele în stradă, iar eu pe bancheta din spate, nepăsător, pentru că niciodată nu mi-a plăcut Mozambicul, niciodată nu mi-au plăcut atâţia negri la un loc, atâta căldură, atâta ploaie, niciodată nu mi-au plăcut febrele bruşte, *osgas1*, şerpii, liniştea de după furtuni, n-aveau decât să arunce bombe unde ar fi vrut, inclusiv în port, inclusiv în cartierul meu, inclusiv în ce-mi aparţinea, şi niciun nerv nu mi s-ar fi închircit de tristeţe, la dracu’ cu Mozambicul, la dracu’ cu arborii mango, la dracu’ cu coloniştii, la dracu’ cu toate alea, şi pe urmă am intrat la infirmerie gândind, cât se poate de mulţumit, în curând se termină cu Africa, în curând o să dispară cu o explozie de pe hartă, călugăriţa în sandale a venit după mine la recepţie, m-am apropiat de maică-ta, pe care timpul o slăbise şi care avea acum şuviţe albe în păr, m-am apropiat de maică-ta repetând, în sinea mea, în curând se termină cu Africa, ce bine, măicuţa dojenea în spaniolă o bătrânică ce făcuse pe ea în cearşafuri, se auzeau grenade în centrul

oraşului transformând Lourenço Marques într-un peisaj al ruinelor, bătrânica respira greu legată de o butelie de oxigen, iar eu, către maică-ta, Plec în Portugalia, Noemia, şi ea, cu ochii la perete, urmărind traulerele cum niciodată nu m-a urmărit pe mine, şi eu, către maică-ta, Am vândut casă, iau fetiţa cu mine, Noemia, bătrânicii i s-au înţepenit membrele, s-a zguduit într-un suspin, s-a liniştit, călugăriţa a întrerupt oxigenul, o nebună.

Note:

1 Denumire comună a unei reptile sauriene care trăieşte în regiunile calde ale globului.

În patru labe, încerca să sfâşie salteaua, şi eu, către maică-ta, E ultima dată când te mai văd, Noemia, un obuz a trecut şuierând peste spital, lampa din tavan s-a stins, Acum e acum, am exultat eu, acum se evaporă Mozam-bicul, şi între timp o scoseseră deja pe bătrânică din beci, şi între timp călugăriţa o dojenea acum pe o a doua nebună care schelălăia, şi nici maică-tii nici mie nu ne părea rău că ne despărţim, ea preocupată de mare şi eu pustiu pentru că mă vedeam scăpat de acolo, am mai întins braţul ca să-i strâng mâna sau să o mângâi pe umăr, m-am mai gândit să-i dau o sărutare, doar nu-i ceva atât de greu, o sărutare, oricum am fost împreună doisprezece ani şi poate, fata mea, ea încă mai e acolo, în Africa, poate pe ea o dojenesc acum pentru că îşi dă drumul în cearşaf, poate că ei îi întrerup acum oxigenul, nu i-am strâns mâna, n-am mângâiat-o pe umăr, nu am sărutat-o, am pornit spre ieşire, fără dor, fără remuşcări, m-am întors, ce ştiu eu de ce, de pe prima treaptă, iar maică-ta privea peretele cu intensitatea obişnuită, numărând traulerele de pe chei.

Fiecare zboară cum poate, iată ce cred eu, şi de asta m-am întors în Portugalia ca să zbor pe sub pământ, dar în Minho nu există galerii unde să împing vagonete de minereu, nu există cantine, nici cartiere muncitoreşti, nici zdrăngănit de cutii de conserve duminica, doar grădiniţe cu ceapă, coriandru, roşii, doar apa susurând prin muşchi. Nici în Minho, nici în Trăs-os-Montes, nici în Lisabona, nici în Algarve, pentru că ţara asta nu are un loc pentru zburat pe sub statui și poduri, și totuși, după ce am căutat mult, am găsit în Beira o colivie care merge

spre centrul pământului, cu scripeţi şi cabluri ruginite, astfel că mi-am pus casca, am apăsat pe pârghie şi am coborât printr-un puţ fără lumini până la o platformă pe care tălpile mele sunau ca într-un teatru părăsit. Lampasul de pe frunte descoperea unelte, rotocoale de cablu, bucăţi de șină, un vagonet cu roţile în sus în paloarea unei dimineţi îngheţate. În gura tunelurilor bucăţi de wolfram se încăpăţânau să aştepte lopata care să le urnească din loc, pietrele erau populate de barba lichenilor din galeriile fără suflet, iar un şef de echipă blocase o a doua colivie unde se îngrămădeau pachete şi saci. Împiedicat să zbor, am urcat la suprafaţă în smuciturile unui mecanism bolnav, chinuit de ţipetele liliecilor pe care-i speria lanterna mea, şi am debarcat într-o pârloagă cu măslini aplecaţi peste un sat fără capelă, cu traverse de granit în intervalele dintre case. Rămășiţele unei camionete se descompuneau pe o alee, o potârniche a dispărut într-o pădure, nori călătoreau spre Spania, un băiat ducea viţei la păscut printre ciulini, unui erete nemişcat îi scânteia aluminiul aripilor. Am dat peste o cârciumă acolo jos, un local cu două butoaie şi urme de cretă pe o tablă neagră unde se notau datoriile de la vin, unde ţăranii se îmbătau fără cuvinte, am cumpărat un litru de coniac de la omuleţul de la tejghea ocupat să strivească un şoarece cu lovituri de mătură, am urcat iar pe coastă şi mi-am sprijinit spinarea de aripa camionetei, la intrarea în mină. Viţeii soseau transpirând din cauza respiraţiei grele, un tractor zumzăia de cealaltă parte a muntelui, eretele s-a lansat brusc peste un cârd de pui de găină speriaţi. Mi-am golit sticla, am aruncat-o în traistă, am ajuns la uşă, mi-am pus casca pe cap, am aprins lampasul, am sărit, fără picamăr nici corzi legate la brâu, pe platforma coliviei, şi m-am afundat în puţ, hotărât, orice-ar fi, să zbor pe sub pământ.

2

Fratele meu insistă că zboară în Alcántara aşa cum zbura acolo în Africa, în mina din Johannesburg, iar medicul de la Casa de Asigurări, când l-am consultat pentru rinichi şi i-am pus problema.

— E mare dandana, domnule doctor, uneori pune mâna pe o lopată şi vrea să găurească covorul din camera de Şlă3. se vâre în pământ ca o cârtiţă, mi-a spus lăsând jos ciocănelul de lovit în

genunchi şi stetoscopul de ascultat lacrimile inimii.

— Nu vă îngrijoraţi, doña Orquidea, îl lucrează arterioscleroza, că se crede pasăre nu e mare lucru, v-aţi gândit ce belea ar fi fost dacă se credea hipopotam şi stătea veşnic în cadă, înghiţind legături întregi de frunze de napi?

Iar eu, preocupată de ce se întâmplă acasă fiindcă pensia nu ajunge pentru cumpăratul covoarelor.

— Dacă n-ar fi decât asta, mania cu găurile, ar mai merge, chiar dacă l-aş găsi în curte, noaptea, cu casca, săpând lângă nuc, problema e că nu-i lasă pe vecini să doarmă bătând cu grebla în podea, în fiecare lună ne trezim cu proprietarul care ne somează că nu vrea ca un chiriaş să sape un puţ atât de mare încât să cadă deodată de cealaltă parte a planetei, iar doctorul, întinzându-mi reţeta pentru comprimate.

— Daţi-i pastilele astea la prânz şi seara, doña Orquidea, şi vă asigur că dorinţa de a fi mierlă îi dispare într-o clipă, o să-l găsiţi în camera de zi fără să-şi mişte niciun deget, liniştitca o pisică de lut, iar eu, deja în picioare, netezindu-mi rochia, căutându-mi umbrela pe care veşnic o pierd când ies în oraş.

— Şi în plus faţă de zburat i-a mai intrat în cap că nevastă-sa trăieşte, numărând fregate într-un spital de nebuni din Lourenço Marques, când se ştie că a murit de zahăr în sânge a doua zi după ce s-a născut nepoată-mea, iar medicul, care punea radiografia într-un plic şi scria ceva pe fişă.

— Programaţi-vă la recepţie peste trei luni, doña Orquidea, rinichii vă funcţionează de minune, cel mai mare rău ce se poate întâmpla e să urinaţi o pietricică, şi nu vă mai îngrijoraţi pentru fratele dumneavoastră, că o soţie care numără fregate mie mi-ar conveni, cea care locuieşte cu mine la Miraflores mă bate la cap tot timpul aşa că cel ce ajunge până la urmă să vadă vapoare sunt eu, astfel încât am plecat de la Casă mai liniştită, am dat reţeta la farmacie pentru fiolele mele şi pastilele contra păsărilor, care aveau un prospect atât de lung şi m-au costat atât de mult că sigur trebuie să fie bune, şi sosind la Quinta de Jacinto, cu umbrela deschisă ca să nu înceapă să plouă, l-am găsit pe fratele meu cu lampasul pe frunte, plivind pavajul din faţa casei, dând

ordine unor negri invizibili şi prevenindu-mă de departe, strigând.

— Până nu cobor la trei sute de metri nu mă opresc, surioara, nu auzi vagonetele acolo jos?

când maximum ce auzeam eu era trotuarul zguduindu-se de şuieratul trenurilor, Tejo rostogolind pietricele şi ţipătul pescăruşilor, când maximum ce auzeam eu în momentul acela, maximum ce aud acum, erau cristalele de amoniac care mi se loveau în vezică şi acel zumzet în urechi pe care niciun specialist, nici cel particular cu cabinet în Belas, nu mi-l rezolvă, iar fratele meu, punându-şi ochelarii de scufundător şi plivind macadamul.

— Trei sute de metri, surioară, un fleac de trei sute de metri cel mult, dacă m-ar ajuta şi ei aş ajunge la galerii într-o clipă, şi deja apăruseră nişte persoane la fereastră, deja apăruseră nişte persoane care râdeau de el, deja apăruseră nişte copii desenând cruci pe asfalt şi avertizându-l, îndatoritori.

— Nu acolo, domnule Oliveira, aici, am şi început să simt gâdilituri la tălpi de la vocile minerilor, am şi început să simt o furnicătură în genunchi de câte ori tuşeşte unul dintre ei, iar fratele meu plivind strada înainte şi înapoi, încercând într-un colţ, şi la o poartă, şi sub o maşină după cum îi spuneau derbedeii, o piatră din rinichi mi s-a înfipt brusc în ureter, para-lizându-mi coapsa, m-am oprit, cu mâna la şale, luptând cu durerea, iar copiii, arătând un loc, şi alt loc, şi alt loc.

— Mai cu viaţă, domnule Oliveira, mai cu viaţă că acolo-i un miner rănit pe o targă, patronul pescăriei, care purta mirosul întregului ocean în halat, a ieşit din prăvălie şi s-a oprit pe prag, zăpăcit, privind cum fratele meu plivea în rigolă după instrucţiunile băieţilor, cufundat până la talie în asfalt, iar eu, chinuită peste poate.

— Aşteaptă, Domingos, aşteaptă, că mă duc să-ţi aduc un pahar cu apă ca să înghiţi mai întâi o pastilă de-a doctorului, e vorba doar de calciu şi fler, pe cuvânt, sunt doar glande de maimuţă de Indonezia ca să-ţi întărească muşchii, şi deodată, când din fratele meu nu se mai vedeau decât casca şi gâtul, lama a izbit într-o ţeavă, a lovit încă o dată, a insistat, cel de la pescărie s-a dat înapoi cu un pas şi l-a avertizat

— Atenţie cu un ţipăt care se evapora într-o aromă de calmari şi raci, cu spectatorii spânzurând la ferestre, piatra din ureter mi s-a dizolvat în sânge, am implorat

— Domingos în căutarea pastilelor, nu ştiu dacă pentru mine dacă pentru el, când ţeava s-a spart şi un jet de excremente, de resturi şi de urină a urcat din intestinele străzii, stropind acoperişurile, coşurile, balcoanele, dăliile din faţa caselor, şi lăbărţându-se peste Quinta de Jacinto într-un torent de lavă care a împins în Tejo furgoneta de la măcelărie, betoniera de pe un şantier, scaunele de la cafenea, în timp ce fratele meu dispărea văzând cu ochii din Alcántara în jos în direcţia vagonetelor din mină pe care doar el le auzea şi a muncitorului rănit pe care îl născociseră şcolarii.

Primăriei i-au trebuit cincisprezece zile ca să repare canalizarea cu o armată de arhitecţi şi ingineri care au tăiat lumina şi telefonul la jumătate din oraş şi au întrerupt energia trenurilor de Cascais, vecinii l-au reclamat pe fratele meu la tribunal dar doctorul de la Casă, cel care vedea vapoare cu soţia, a dat o declaraţie garantând pe cuvânt de onoare că cineva care zboară pe sub pământ e bolnav, jurându-se că păsările scufundate, chiar cu formă omenească, sunt ceva ce încă nu există, vecinii, care nu mi-au mai adresat cuvântul de atunci, insistau pe lângă judecător, nemulţumiţi, plângându-se că până şi din sticluţele cu parfum ieşea un iz de rahat şi că în urma întreruperii electricităţii trebuiau să aprindă lămpi cu petrol înăuntrul televizoarelor ca să poată urmări telenovela, fratele meu, care înghiţea şase pastile pe zi se îmbăia în pat tot timpul, fără să spună ceva inteligibil în afara frazelor despre colivii şi aur şi picamăre, despre cartiere muncitoreşti şi cantine şi o metisă din Senegal care poseda în fiecare por o gură care-l săruta, şi atunci medicul, fluierând singur, examinând cristalele de acid pe care i le-am dus într-o sticluţă şi fixând o radiografie într-un pătrat mat, mi-a spus

— Liniştiţi-vă, doña Orquidea, nu vă îngrijoraţi, că e rezultatul tratamentului, când încep să vorbească de metise mai durează două, trei zile şi gata, iar eu, care citisem hârtia ce învelea ambalajul şi până şi efectele secundare, cum ar fi căderea unghiilor şi microcefalia, le

învăţasem pe dinafară.

— Dar nu e cum stă scris pe ambalaj, domnule doctor, unde se spune că uneori capul pacienţilor se poate contracta, iar el, cu spatele la mine, interesat de negativul măruntaielor mele, urmărind cu un creion traseul uretrei.

— Asta-i în Franţa, doña Orqufdea, francezii au tendinţa de a-şi micşora creierul pentru orice fleac, în Portugalia apetitul pentru metise e primul simptom de ameliorare, cine nu se preocupă de metise moare, şi apropo de metise rinichiul dumneavoastră stâng e un caz foarte negru, s-ar zice că toată marmura din Estremoz vi s-a adunat înăuntru, iar eu, nervoasă, pipăindu-mi talia.

— Şi acum?

Iar doctorul, înlocuind radiografia cu alta, descifrând un raport medical şi subliniind conturul ovarelor cu creionul.

— Acum din două una, doña Orquidea, ori vă găsiţi o slujbă fără probleme ori vă operăm şi deveniţi milionară vânzând pietricelele din pântec, de altfel celălalt rinichi, căruia nu-i place să rămână în urmă, arată mai rău decât un paznic de noapte în miezul zilei, sincer vorbind nu ştiu cu care din cei doi să începem, iar eu, cu sufletul în batistă, pipăindu-mi amândouă șoldurile.

— Şi cu operaţia se rezolvă?

Iar el, ridicând din umeri, chemând un coleg prin telefonul interior.

— Alo, Aires, vino să vezi nişte rinichi care nici de autopsie nu-s buni, el răsfoind analizele, luându-mi tensiunea, lovindu-mă cu palma pe umăr.

— Oricum, ne putem consola la gândul că tot trebuie să murim de ceva, nu-i aşa?

astfel că am plecat de la Casă gândindu-mă la agonie, la vărsături de bilă, la tuburi în nas și în gură, la suferinţe sfâșietoare suportate cu resemnare creştină, atât de palidă că fetele de la recepţie şi cei care-şi aşteptau rândul la consultaţie s-au îndepărtat de mine cuprinși de panică, și eu întorcându-mă în Quinta de Jacinto, gândindu-mă că nu va veni nimeni la înmormântarea mea, că nici nu-şi

vor aminti să-mi dea numele şi fotografia la ziar, cea din buletin în care par mai tânără, întorcându-mă în Quinta de Jacinto imaginându-mi nicio floare şi un singur taxi, cu ţeava de eșapament stricată, explodând în spatele carului mortuar, am dat peste un poliţist în civil cerându-mi

— Iscăliţi aici fiindcă procesul fratelui meu, acuzat că găureşte tot asfaltul din oraş, era mâine, fratele meu care se îmbăia în pat, învins de efectul pastilelor, implorând şifonierul

— Fă-mi un masaj pe spate că astăzi mina mi-a rupt şalele, Solange, un masaj că toată ziua am împins la vagonete, iar eu, cu toată iminenţa morţii mele, prevăzută de doctorul de la Casă, l-am dus pe poliţist la fratele meu ca să iscălească el citaţia, și cel de la tribunal s-a apropiat de pat, căutând pixul în buzunarul uniformei.

— O mâzgălitură, și Domingos, care nu-şi ridica de pe pernă capul, cu saliva picurându-i pe gulerul pijamalei, întrebându-mă cu greu

— A venit şeful de echipă de la Johannesburg, surioară? şi poliţistul, care-şi găsise pixul şi i-l întindea, plus pagina bătută la maşină de la tribunal.

— Pune-ţi iscălitura şi lasă prostiile că mai am douăzeci şi una de înmânat în după-amiaza asta şi ies din serviciu la şase, şi fratele meu, care lupta contra pastilelor, şi-a ţintuit asupra celuilalt pupilele adormite, m-a căutat cu privirea prin cameră, s-a uitat la poliţist, cu faţa strălucindu-i o secundă, aşa cum îl ştiam în tinereţe, la Moncão, în sâmbetele de bal, şi a răspuns dispreţuitor, cu o voce care a umplut casa cu greutatea autorităţii sale

— Păi dacă vrei să-ţi dau un sfat, bagă-ţi iscălitura pe gât, şi a doua zi ne aflam noi la Boa Hora, în faţa judecătorului, nepoata mea, sărăcuţa, inutilul care doarme cu ea, eu torturată în pantofii de lac, gândindu-mă la operaţie, cu flaconaşul pentru pietre în poșetă, fratele meu cu nişte corzi legate la brâu, cască pe cap şi lampasul aprins, sprijinit de noi toţi din cauza slăbiciunii pe care i-o dădeau pastilele care îl împiedicau să zboare, a doua zi ne aflam noi într-o sală cu o masă pe o estradă şi bănci înşirate ca la cinematograful ambulant din

Esposende, unde filmul şi marea se contopeau, iar vocile actorilor căpătau o tonalitate acvatică, şi în momentul acela un domn în sutană neagră, lungă, i-a poruncit unuia în sutană neagră, scurtă.

— Cheamă primul martor, Tavares.

În Esposende, la cinematograful de lângă plajă, filmul şi marea erau totuna, acelaşi zgomot în spatele pereţilor de pânză, şi nu numai filmul şi marea ci şi pinii şi sălciile pletoase, barăcile toaletelor şi vântul, uitam de noapte şi de vânt, de bărcile pescarilor şi de spuma pe nisip, uitam de frig, în august, acum treizeci şi şase de ani, când curtezanul meu s-a culcat peste mine, mi-a ridicat fusta şi eu îi simţeam mâinile, care mă căutau, făcând să sară elastice, ciupindu-mi carnea, strivindu-mă, îi simţeam mâinile care mă găseau, mă lărgeau, care parcurgeau canalul pântecului meu, îi simţeam respiraţia pe gât, îi auzeam vocea care-mi repeta numele, simţeam zeama scurgându-se din mine peste cişti şi răspândindu-şi mirosul în jurul meu, şi în timp ce imaginile se închegau pe ecran, la fel cu marea la Esposende, la fel cu vântul, şi cu sălciile pletoase, şi cu pinii, şi cu noaptea, se închegau pe ecranul la fel de negru ca şi scurgerile căzilor de baie, la fel de negru cu faţa lui ridicându-se de pe mine, făcându-mi un semn de rămas-bun cu palma, şi eu tăiată în bucăţi, goală pe dinăuntru lângă peretele de pânză, fără cuvinte şi nimic altceva decât o nevoie absurdă, ce ştiu eu de ce, de a plânge. L-am văzut după trei săptămâni în magazinul tatii şi nici nu mi-a zâmbit, nici nu mi-a vorbit, a lăsat banii pe tejghea, şi-a luat pachetul de ţigări, a dispărut, şi eu acolo, în Esposende, lângă cele o mie de taine ale apei, gândindu-mă la ce îmi luase patronul cinematografului şi care valora ceva doar pentru că încetase să mai fie, eu acolo, auzind valurile, auzind vuietul valurilor lovindu-se de chilele vapoarelor, auzind sălciile pletoase, eu acolo, acum treizeci şi şase de ani, atât de dezbrăcată în ochii mei cum niciodată, înainte sau după, nu m-am mai simţit vreodată, şi eu alaltăieri, acum bătrână, murind din cauza rinichilor, auzindu-i pe vecinii din Quinta de Jacinto explicându-i judecătorului că fratele meu a meşterit toată după-amiaza, cu scopul de a prejudicia cartierul, găurind asfaltul cu o săpăligă, când lângă casa asta, când lângă cealaltă, până ce a nimerit canalizarea şi ne-a inundat

cu dejecţii pe care nici astăzi, fiţi atent, nu au reuşit să le scoată complet din dulapuri şi care pătrunseseră chiar şi în seifuri, umplând de noroi economii şi scrisori de amor, Eu am pierdut cel puţin trei sute cincizeci de *contos* doar cu tencuitul şi zugrăvitul, fără să mai pun la socoteală fierbătorul stricat şi aragazul care a încetat să mai funcţioneze, ce să facă omul fără aragaz?, La mine serviciul de ceai al bunicilor miroase urât, nu mai pot folosi ceainicul şi dacă fac gripă sau dacă mă vizitează de Paşti finul meu inginerul cu familia şi un pacheţel de saleuri, dacă ar intra el acum în casă ar fugi îngrozit, iar eu, care nu mai am decât dintele ăsta, n-aş mai mânca niciodată fursecuri, domnule, La mine problema e că nu reuşesc să mă mai apropii de nevastă-mea fără să simt imediat un miros de latrină, aşa că mă culc pe sofaua din camera de zi şi m-am pricopsit cu o deviere a coloanei care nu mă lasă să dorm nicio noapte, Pe mine mă supără întreruperea apei, pierd toată ziua stând, cu două căldări, la fântâna din Alcántara, ca un prost, eu care sunt sergent şi am obligaţii, dacă ne vor invada spaniolii s-a zis cu mine, La mine e telefonul, cu apa şi cu lumina mă descurc, dar fără telefon cum o să mai cer să se transmită anumite discuri la radio?, iar eu amintindu-mi de Esposende şi judecătorul făcând semn din cap că da, răsfoind un cod, şi după duzini de plângeri şi o după-amiază întreagă de proteste şi indignări, funcţionarul cu sutana scurtă şi-a întins gâtul şi a urlat, uitându-se la noi.

— Să se scoale inculpatul, şi eu i-am făcut semn cu cotul fratelui meu care-şi aprindea şi-şi stingea lampasul de pe cască.

— De tine e vorba, Domingos, iar el, fără să se mişte de pe banchetă, potrivindu-şi mai bine ochelarii de miner.

— Azi n-am chef de muncă, surioară, scuză-mă, dar negrii să mai zboare şi singuri pe sub pământ, şi judecătorul, aplecându-se peste birou şi făcându-şi vânt.

— Ceea?

şi fratele meu, dezlegându-şi corzile de la brâu.

— Azi nici ore suplimentare nu fac, ce mi-ar prinde mie bine acum ar fi o siestă în patul lui Solange, şi judecătorul mâzgălind nişte sentinţe furioase.

— Lui Solange?

şi fratele meu, cu răbdarea cuiva care explică lucruri evidente unui mongoloid.

— Lui Solange, metisa de la curăţenie, cea care locuieşte în singura casă din cărămidă la capătul cablului electric, lângă stufăriş, una înaltă, mai mult slabă decât grasă, care e gravidă cu mine şi nu-i vizitează pe ceilalţi negri fiindcă i-am interzis, şi judecătorul, cu mâna căuş la ureche.

— Cuuum?

şi fratele meu, cu lampasul aţintit spre tavan.

— Ce nu înţelegi, băiete, ai remarcat vreodată cât de delăsări sunt tipii ăia, cum duhnesc tipii ăia?

şi cel cu sutana scurtă, preocupat de judecătorul care-şi ştergea fruntea, în pragul unei sincope.

— Lasă astea, amice, uită de negri, uită de mirosul negrilor, ce ne interesează acum sunt ţevile pe care le-ai spart în Alcân-tara, cei din Quinta de Jacinto vor şapte mii de *contos* despăgubirişi ei cufundaţi în conversaţia asta şi eu în Esposende, acum treizeci şi şase de ani, într-o vineri seară, pe plajă, sprijinită de pânza de la cinematograful mobil, cu apa la patru, cinci metri de mine şi filmul contopindu-se cu marea, şi sălciile pletoase, şi pinii, şi vântul, vântul de Esposende în dune aruncând nisip contra barăcilor de pescari, eu culcată în Esposende, în Esposende cu burta deschisă, larg deschisă cu sânge, legănându-mă în ritmul mareei, eu tremurând de frig şi de căldură cu bărbatul suflându-mi în ureche – Dumnezeule, eu în magazinul tatii din Esposende punând la loc stofe, fără să răspund la întrebările mamei mele vitrege, mişcând din cap în semn că da, mişcând din cap în semn că nu, văzând cum se strâng pânza şi băncile de la cinematograful mobil, cum se îngrămădesc într-o camionetă şi pleacă, dimineaţa devreme, spre Povoa, eu văzând cutiile filmelor şi aparatul de proiectat, învelit în pânză de sac, eu văzându-l pe el, cu şapcă, lângă şofer, dispărând la primul colţ al târgului, eu privind bucata de nisip pe care o eliberase cinematograful şi unde iarba avea să reînceapă să crească până îmi va fi acoperit ruşinea pe care n-o mai aveam, şi

fratele meu, îndreptându-şi lampasul de pe cască spre cel cu sutana scurtă.

— Ce ţevi, ce despăgubiri, domnule?

şi judecătorul, zăpăcit de metise şi de atâtea mine, lărgindu-şi gulerul cu degetul.

— Canalizarea pe care ai stricat-o în Quinta de Jacinto, ploaia de excremente pe care ai revărsat-o peste tot, şi doctorul, radios, trăgându-mă de mânecă şi bătând cu creionul într-o zonă mai deschisă de pe radiografie.

— Aici, doña Orquidea, un calcul de dimensiunea unei pietre de moară cel puţin, nici nu ştiu cum de reuşiţi să umblaţi cu ăsta înăuntru, iar cel cu sutana scurtă, sărind ca o vrabie pe estradă, Afirmă martorii că fecalele au avariat un depozit de vinuriân Poco de Bispo, afirmă pompierii că fecalele nu s-au oprit decât tocmai la Ajuda, şi doctorul, împingându-mi fruntea până s-a lipit de rinichi.

— O piatră de moară, doña Orquidea, felicitări, singurul lucru pe care nu-l înţeleg e cum de mai sunteţi în viaţă, şi judecătorul, fără să mai aibă puterea de a-şi înmuia degetul mare în salivă.

— Un depozit de vinuri distrus, două biserici înnămolite, o creşă unde gunoiul a ajuns până la talia bonelor, jumătate din cimitirul Prazeres cu defuncţii înotând, de-acum înainte interzis văduvelor, semafoarele din Cais de Sodre ca la balamuc, Primăria pretinde o sută patruzeci de mii de *contos* daune, iar medicul, oferindu-mi bomboane, oferindu-mi ţigări.

— Am să vă arăt un model de contract, doña Orquidea, de mai bine de-o lună nu-mi iese asta din cap, eu aş lăsa baltă bolile şi m-aş asocia cu dumneavoastră, aş primi cincisprezece la sută din câştiguri şi am arăta rinichii dumneavoastră într-un magazin, cu preţuri speciale pentru botezuri, nunţi de aur şi Crăciunuri de paralitici, Orquidea Femeia de Marmură, şi la sfârşitul anului, în ipoteza că veţi supravieţui morilor care-ţi macină rinichii, fiecare din noi ar poseda deja o vilă cu piscină, un iaht, un Van Gogh, şi fratele meu, micşorând intensitatea lampasului de pe cască.

— O sută patruzeci de mii de *contos* înseamnă bani nu glumă,

niciodată n-aş fi crezut că rahatul ar putea să fie atât de scump, şi eu, simţind o pietricică în vezică şi gândindu-mă la Espo-sende şi la mare şi la nisip şi la ciştii care au băut licoarea corpului meu sprijinit de pânza cinematografului, au băut sângele a ceea ce se ştie că există doar atunci când se pierde, gândindu-mă la Esposende şi la pini şi la vânt şi la bărbatul care s-a ridicat, s-a scuturat de acele de brad, aprinzându-şiţigara şi plecând, am hotărât ca revenind în Alcántara să mă duc fără să spun nimic nimănui, fără ca nimeni să-şi dea seama, fără ca nimeni să bănuiască, să caut picamărul în camera fratelui meu, să caut casca, lampasul şi corzile, să mă duc în curtea din spate unde foşnea nucul şi să încep să sap într-un colţ, până la trei sute de metri adâncime, unde vagonetele scrâşnesc pe sine, ca să zbor pe sub pământ, în mijlocul negrilor, în apropierea valurilor, şi să recâştig ceea ce într-o vineri, acum treizeci şi şase de ani, mi s-a furat.

3

Tocmai mă hotărâsem să mă îmbarc ca să mă întorc la Johannesburg pentru că nu-mi place Portugalia, nu-mi place Lisabona, nu-mi place Alcántara, nu-mi place Quinta de Jacinto, nu-mi place această lipsă de galerii şi cantine, această lipsă de vagonete cu minereu, să mă îmbarc ca să mă întorc la Johannesburg fiindcă-mi lipsesc Solange şi lămpiţa cu ulei care îi făcea trăsăturile să se dilate, îmi zăpăcea visele şi prelungea până în zori mângâierile, când am auzit soneria şi un bărbat cu reportofon în bandulieră, incapabil să zboare, mi-a spus de pe preşul de la intrare, Am fost agent al Poliţiei politice, domnule Oliveira, e vorba de o jumătate de duzină de întrebări despre domnişoara şi ginerele dumneavoastră, nu vă plictisesc mai mult. Aici în casă, de îndată ce rămân singur, după masa de prânz, de când soră-mea, veşnic cu un borcan cu pipi în braţe, întârzie zile întregi la medic ca să-şi facă analize la rinichi, cobor storurile, atârn cuverturi în dreptul geamurilor, îmi pun casca, mă înarmez cu picamărul şi mă aşez pe scaun, în întuneric, imaginându-mi sunetele pământului acolo în adânc. Fără să mai fie nimeni în clădire încerc să disting un şef de echipă plutind cu braţele deschise şi croncănind ordine ascuţite. Dar lumina Lisabonei, acest soare prea puternic care nu mă lasă să dorm

toată noaptea şi fluviul care dansează pe tavan, mă împiedică să călătoresc spre centrul pământului, să împing vagoane cu minereu de aur sau să mă instalez pe o treaptă, mestecându-mi conserva pentru prânz. Aşa că până la urmă smulg cuverturile de la geamuri, ridic storurile şi, învins de lumina asta care mă urăşte, rămân în camera de zi ascultând râul Tejo. Ca în Moncão, ca în Esposende, ca în Beira, ca în orice punct din tara asta în care totul se apleacă spre mare, în care se simte prezenţa valurilor în părul spicelor, şi atunci mă întreb cum e posibil să trăiască cineva într-un loc care nu-i decât deşeu de reflux, valurile se retrag şi părăsesc o mănăstire pe nisip, valurile se retrag şi părăsesc un mănunchi de străzi, un stâlp al infamiei şi o piaţă, valurile se retrag şi părăsesc un hotel, o închisoare, un cartier, o misă câmpenească, un priveghi, valurile se retrag şi ne părăsesc pe noi, la masă, mâncând muguri şi peştele de la cină, valurile se retrag şi mă părăsesc pe mine, în căutarea Johannesburgului prin locuinţa asta pustie, în căutarea cantinei de duminică şi a berii care-mi aminteşte de copilărie, îmi aminteşte de cişti, de sălciile pletoase şi de boii de porţelan din Minho, valurile se retrag şi părăsesc un bărbat cu reportofon în bandulieră, incapabil să zboare, vrând să-mi pună nişte întrebări şi să privească de pe ştergător, bănuitor, casca şi picamărul, iar eu, sătul să n-am pe nimeni cui să-i povestesc toate astea, sătul de soare şi dornic să mă destăinui că până la urmă, dragul meu, m-aş întoarce cu vaporul, ascuns în cală ca prima dată, la Johannesburg şi la Solange şi la mină, m-aş întoarce la vagonetele care transportau pietriş la trei sute de metri sub pământ, aşa că l-am poftit, Intraţi, intraţi, l-am condus în camera de zi, i-am oferit fotoliul, m-am aşezat pe sofa, mi s-a părut că-l văd pe fereastră pe patronul cantinei întinzându-mi o sticlă, dar nu, era un dud care făcea semne cu frunzele, şi am spus, bătând cu vârful uneltei în covor, Nu vi se pare că e prea multă mare, nu vi se pare că Portugalia e o risipă de apă?

Prima dată, în vaporul pentru Johannesburg, eu şi cu vărul unui văr de-al meu nici n-am văzut Atlanticul, nici n-am văzut delfinii, ascunşi de spaima ca vreun matelot să nu dea peste noi printre lăzi, reţinându-ne tuşea, reţinându-ne strănuturile, reţinându-ne greaţa şi

vărsăturile, nici n-am văzut valurile pentru că atunci când, în a cincea sau a şasea zi, ofiţerul de bord ne-a atins pe umăr şi ne-a cerut, Acum urcaţi, dobitocilor, ne-au dus, pe nişte scări interioare, într-o cămăruţă fără paznici care se clătina mai mult decât tot vaporul, unde un mus ne lăsa conopida pentru prânz şi pentru cină şi unde am vărsat la cotoare, tot restul călătoriei, în hârdaie de email. Într-o dimineaţă chila s-a lovit de nişte bârne care gemeau, motoarele s-au oprit şi ne-au gonit cu picioare în fund, Căraţi-vă de pe vapor, boilor, pe noi care de-abia ne ţineam pe picioare, împiedicându-ne de o învălmăşeală de containere, de colivii cu papagali şi de negri, mai ales de negri, pe noi, care umblam împinşi de expeditori, docheri şi pasageri, în direcţia cvartalelor de indieni din suburbiile unui oraş încă departe de Johannesburg şi de galeriile în care aveam să zbor atâţia ani, dumneavoastră la Poliţia politică şi eu la trei sute de metri sub pământ şi bărbatul cu reportofon în bandulieră, observând picamărul care bătea în covor, a răspuns Despre ce se întâmplă în străfunduri nu ştiu nimic, dar îl pot face pe orice elev de-al meu să se înalţe deasupra acoperişurilor, sunt profesor de hipnotism prin corespondenţă.

Sigur că nu ştie nimic, mi-am spus, să zbori pe deasupra copacilor şi caselor nu-i mare lucru, şi vrăbiile zboară, ajunge să alergi trei paşi, să faci o mică săritură, să apuci o geană de vânt şi gata, te caţări pe nori în drum spre cer, acolo în nord, de exemplu, toată lumea zbura, în zilele de procesiune fanfara zbura în spatele brancardelor şi al preotului, călugării Sfântului Sacrament zburau, burduşiţi de vin, printre balcoane acoperite de cuverturi şi de flori, îngeraşii cu aripi false şi penitenţii desculţi se înălţau ţinându-se de mâini, până ce dispăreau ca nişte baloane cu gaz, la trei după-amiaza în iunie, să zbori deasupra copacilor şi caselor nu-i mare lucru, în Minho zburau oile şi iezii şi vacile care păşteau, suspendate în văzduh, fumul ciştilor incendiaţi pe arie, în Minho, când eram mic, bunică-mea dădea porumb găinilor măturând cu fustele coroanele prunilor, săzbori pe deasupra copacilor şi caselor nu-i mare lucru, mi-amintesc că soră-mea zbura în Esposende, chiar dacă nu era film, în jurul pânzei, al cinematografului mobil de lângă plajă, cel care lucra cu aparatul venea afară, cu ţigara în

gură, să stea de vorbă cu ea, se aşezau cu faţa spre negură, pentru că niciodată nu era soare în Esposende, era un soi de clar de lună de culoare kaki luni la rând, şi soră-mea şi patronul cinematografului culcaţi pe un desiş de cisti, mătuşile mele şuşoteau, mama mea vitregă şuşotea, taică-meu, cu creionul la ureche, desfăşura stofe în magazin, iar soră-mea, fără să facă deloc caz, zburând în jurul ecranului unde actorul o săruta pe actriţă, artiştii îşi mişcau buzele şi după zece minute venea şi sunetul, când cinematograful a plecat şi difuzoarele au tăcut, marea a continuat să se caţăre pe stânci, codobaturile au continuat să se cocoaţe pe roci, traulerele plecau şi veneau înghiţite de ceaţă, iar soră-mea se culca pe ciştii care se aplecau deasupra apei, erau cişti, da, erau cişti, cişti cişti cişti, şi ea cu coapsele la vedere ca şi cum cel cu ţigara ar fi ieşit din cămăruţa aparatului care nu mai exista acolo ca să-i atingă sânii, ca să-i atingă pântecele, ca şi cum cel cu ţigara s-ar fi culcat lângă ea suflându-i în ureche nerăbdarea lui, ca şi cum cel cu ţigara, în genunchi pe rădăcini şi pe frunze, şi-ar fi descheiat pantalonii ca ea să măsoare, cu propriile ei degete, dorinţa mea de tine, dragostea mea, mă face să cresc în mâna ta, mă face să cresc lângă sânul tău, lângă gâtul tău, lângă bărbia ta, lângă ochii tăi, nu mă părăsi în starea asta, scumpo, ajută-mă, fă-mă să mă simt bărbat, în timp ce taică-meu desfăşura stofe în magazin şi eu îi pândeam, descheindu-mă şi eu, cu dinţii strânşi, în spatele unui rest de zid sau al unui trunchi de pin.

Ciştisoră-mea îmbrăţişându-l şi eu îmbrăţişându-mă că-i vedeam, soră-mea excitându-se şi eu excitându-mă că-i vedeam, soră-mea plângând cu sughiţuri şi eu tăcând că-i vedeam, şi de aceea, când cinematograful, pânza, băncile, cutiile cu filme şi cel cu ţigara au plecat spre Povoa m-am trezit la fel de orfan şi de singur ca şi ea, adulmecând amândoi cişti cişti cişti, adulmecând amândoi marea, adulmecând traulerele în căutarea unui rest de tutun, unui fragment de şapcă, unei umbre care să se ridice din noapte, dezancorându-se de ea, scuturând crengi şi ace de pin de pe pantaloni, ca să schimbe bobina filmului, ca să facă să apară, pe ecran, siluete care nu se sincronizau cu sunetul paşilor şi vocilor lor, ne-am trezit amândoi

orfani de frigul din Esposende, auzind mugetul bărcilor-salvamar, auzind mugetul farului, amândoi unul lângă altul pe nisip privind disperarea valurilor, dacă m-aş ascunde în spatele restului de zid, în spatele trunchiului de pin, nu aş mai atinge decât sălciile pletoase pustii, luminile traulerelor şi plaja, să zbori pe deasupra copacilor şi a caselor nu-i mare lucru, am argumentat eu, şi mierlele, cucuvelele şi corbii zboară, şi călugării Sfântului Sacrament zboară, dar pe sub pământ, dragul meu, fără să-ţi rupi niciun os de o muchie a peretelui, doar negrii din Johannesburg şi eu reuşim, Solange să vă spună că nu mă lasă niciodată să mint, vărul cumnatului meu nici în prima orăn-a rezistat, au trebuit să-l aducă degrabă la suprafaţă, să-i dea oxigen, să-l interneze la infirmeria minei, o jumătate de duzină de paturi unde agonizează păsările eşuate cu casca pe cap, cu picamărul pe piept asemenea crucifixelor morţilor, şi unde el a delirat la nesfârşit repetând, Nu vreau să fiu vrabie, nu vreau să fiu vrabie, nu vreau să fiu vrabie, vreau să mă duc să mă fac ajutor de farmacist în Valencia, iar agentul Poliţiei politice, cu reportofonul în bandulieră, care preda hipnotismul, cu broşuri, celor cărora le era teamă de tunele, a protestat, Asta-i mania dumneavoastră, domnule Oliveira, asta înseamnă să nu înţelegeţi nimic din parapsihologic studiaţi prelegerile mele, dacă vreţi vă trimit prin poştă, ramburs, două sute de *escudos* lecţiaşi la fiecare douăsprezece lecţii un mic cadou gratis, încercaţi să vă puneţi un rubin pe frunte şi pe urmă să-mi vorbiţi.

Dar nu e nimic de vorbit, mi-am spus eu, cum naiba să se poată vorbi cisti cisti cisticu cineva care n-a zăbovit niciodată în patul lui Solange şi nu i-a suferit tandreţea, nu a suferit supunerea în faţa autorităţii ei, aşa că m-am sculat de pe sofa şi am adus nişte berici de la gheaţă, ca să-mi amintesc de Johannesburg, pe care neghiobul care plăteşte chiria casei mi le oferă din când în când ca să-i permit să se culce cu fiică-mea, am destupat una pentru mine şi spuma a curs plângând pe gâtul sticlei, am destupat o a doua pentru instructorul de pase magnetice care a ridicat mâna în semn de refuz, Eu nu beau alcool nici nu fumez, am răspuns, în casa asta toată lumea bea mai puţin fiică-mea din cauza zahărului din sânge, am examinat paharul în

contra luminii ca să văd băşicuţele care se ridică la suprafaţă, agentul a ezitat, eu am distrus cu tăişul ce mai rămăsese din franjurile covorului ca să-i dau curaj, aşa cum făcea şeful de echipă în Johannesburg când negrii se temeau de colivie, am tras o duşcă şi, ca de obicei, m-am întors imediat la duminicile de acum douăzeci şi cinci de ani în cantina din Africa de Sud, privind pământul acoperit de iarbă şi colibele din argilă frământată ale muncitorilor, înainte de a o cunoaşte pe nevastă-mea, care număra fregate, aplecată peste fereastră în timpul priveghiului tatălui ei, în mica locuinţă de pe insulă, şi prin suprapunerile, refracţiile, densele straturi de timp ale acestor douăzeci şi cinci de ani l-am văzut pe spiritistul pe care picamărul îl speria înşfăcând paharul, încercând o mică înghiţitură cu teamă, reţinându-şi un râgâit, încercând încă o mică înghiţitură, înroşindu-se, holbându-şi orbitele, albindu-se, crescând în dimensiuni, golind sticla, punând stăpânire pe ce mai rămăsese dintr-a mea, interesându-se dacă mai am pentru că berica ajută, nu-i nevoie să vă deranjaţi, odihniţi-vă genunchii că mă duc eu, frigiderul e acolo, nu-i aşa? şi a argumentat cu o voce care creştea în autoritate şi intensitate, Dacă dumneavoastră, domnule Oliveira, aţi putea să migraţi spre Maroc, peste Alentejo, să vă bucuraţi de peisaj ca raţele toamna, vă asigur că v-aţi converti la hipnotism prin corespondenţă, aţi cumpăra un turban şi mi-aţi da dreptate, pe sub pământ, nu-i aşa, totul în întuneric, totul strâmt, totul umed, parcă aţi fi într-o ladă închisă de câteva secole, ce orizonturi poţi avea?

În acelaşi timp la cantina din Johannesburg, încă tânăr şi fără piciorul distrus, cu lampasul de pe frunte aprins aşteptând să se însereze ca s-o vizitez pe Solange, şi în Quinta de Jacinto enervat de prezenţa fluviului şi de soarele prea puternic, privind colinele, clădirile şi fabricile de pe malul opus, privind spre Montijo, sau Alcochete, sau Almada reflectate în apă, întors spre fereastră şi pe urmă de la fereastră spre canalele de scurgere şi trenurile cu destinaţia Cascais care fac să se cutremure podeaua, aruncă pe jos castroane şi răsucesc ramele în cuiele lor, întors spre înfometata imbecilitate a pescăruşilor, atât de lacomi că-şi devorează propriile umbre, ţipând, pe urmele

vapoarelor, întors spre fereastră, înconjurat de mineri negri, tot cu lampasul aprins pe frunte, ale căror căni de rachiu îngălbeneau, ca nişte luni sulfurice, pâcla ceţii dese, întors spre fereastră ascultând răpăitul ca de tobe al cutiilor de conserve ale copiilor, hărmălaia căţeilor și nechezatul cailor Gărzii Civile în cartierul muncitoresc, mi-am spus, Totul în întuneric pe dracu', totul strâmt pe dracu', totul irespirabil pe dracu', totul umed pe dracu', oamenii înăuntru ca într-o ladă ce tâmpenie, să te bucuri de peisaj ce idioţenie, se observă imediat că vorbiţi pentru că n-aţi coborât niciodată nici la cinci metri necum la trei sute, trei sute, dragul meu, trei sute, socotiţi ce greutate pe piept, socotiţi ce greutate pe suflet, socotiţi dimensiunile galeriilor despre care nu se ştie dacă se isprăvesc, unde se isprăvesc, pentru ce se isprăvesc, dat fiind că poate nici nu se termină, care se articulează cu altele, care se prelungesc în nesfârşite ramificaţii de tuneluri unde se aude ecoul vagonetelor pe care nu le împinge nimeni, al picamărelor pe care nu le foloseşte nimeni, al ordinelor şefilor de echipă de care nu-şi aminteşte nimeni, iar poliţistul, tot mai insistent, După revoluţie comuniştii, apatrizii, vânduţii care au luat puterea m-au închis la Cazias pentru unica vină că-mi iubeam ţara, şi în timpul acelor luni în care am avut parte doar de pâine şi apă, domnule Oliveira, literalmente doar pâine şi apă, am învăţat ce înseamnă să locuieşti pe sub pământ şi vă jur că e întuneric, că e strâmt, că e irespirabil, că e umed, luni în şir mâncând supă rece şi cartofi prăjiţi şi auzind zgomote de uşi pe coridoare şi în puţuri care poate că erau în legătură cu-ale dumneavoastră, care poate uneau Portugalia de Johannesburg şi carcera de mina dumneavoastră de negri, poate, în timp ce eu dormeam, ieşeau negri cu cască, toţi râzând, toţi murdari, din lespezile celulei şi vă asigur că dorinţa mea nu era să zbor pe sub pământ, eu acolo voiam să zbor peste pământ, voiam să se deschidă poarta cu toate că nu aveam slujbă, nici pensie, niciun fel de asigurări sociale, că ştiţi şi dumneavoastră cum sunt democraţii, numai să scap din asta.

Şi eu, destupând sticle, umplând pahare, ştergând cu mâneca de la cămaşă berea vărsată pe masă, Un labirint, dragul meu, un labirint, închipuiţi-vă surprizele pe care ni le poate face un labirint, până şi

rădăcini de copaci existau, copacii sunt mai răi decât dinţii în gingii întinzându-se până la tâmple şi la ceafă, te uiţi la un trunchi şi nici nu bănuieşti până la ce distanţă ajunge în căutarea defuncţilor şi a tăcerii lumii care le înmugureşte în fructe, şi poliţistul, uitând de reportofonul din bandulieră, uitând de întrebările despre fiică-mea şi cel care ne plăteşte chiria, A trebuit să mă apuc de hipnotismul prin corespondenţă pentru că mi-am pierdut slujba de funcţionar public, amice Oliveira, eu care eram teroarea bulgarilor, şi atunci am socotit că să pui oamenii să zboare prin oraş e o treabă frumoasă, cui nu-i place să plutească deasupra acoperişurilor doar cu ajutorul unui turban şi al câtorva fraze magice, iar eu, cu mai puţine dureri la picior, gândindu-mă, după ce luminile se aprindeau în cartierul minerilor, că era ora să părăsesc cantina și s-o vizitez pe Solange în cabana de cărămidă de la capătul cablului electric, eu, foarte prompt, Frumos şi uşor, dragul meu, frumos şi foarte uşor, dacă aş vrea, chiar şi aşa cu strâmtorarea asta a şoldului meu, şi tot aş ajunge afară şi aş pleca zburând deasupra Lisabonei, iar poliţistul, fixându-mă din cealaltă parte a mesei acoperite cu o plantaţie de sticle goale, Susţineţi că e foarte uşor, că e foarte uşor pentru cine n-a făcut studii de medium? atunci hai să ieşim pe stradă şi să experimentăm darurile astea, şi eu sculându-mă, eu mergând împleticindu-mă spre uşă, eu agăţându-mă de pereţii, deveniţi brusc foarte lunecoşi, care se unduiau şi fugeau, eu, enervat, Pe ce pariaţi, dragul meu, cât daţi dacă o să pierdeţi?

şi poliţistul, sprijinindu-se, cu ambele mâini de o comodă, din cauza furtunii pe care lumea i-o declanşase în cap, O noapte cu Lucilia, amice Oliveira, o noapte doar pentru dumneavoastră, pentru ea şi pentru turturele, uitând de porcăria de viaţă de la pensiunea din Praca da Alegría, şi eu, care n-o cunosc pe Lucflia, eu cu Solange în aşteptare, sărăcuţa, atât de îngrijorată, eu cu cina care se răceşte în baraca din Johannesburg, eu auzind câinii şi răpăitul de tobe al cutiilor de conserve ale puştimii, eu care urăsc să câştig pariuri fără nicio osteneală, Lăsaţi-o pe Lucilia, uitaţi de turturele, dragul meu, că femei am eu chiar prea multe, una care numără fregate la azilul din Lourenço Marques şi alta pregătindu-mi mâncarea la cinci minute de aici,

sprijiniţi-vă de umărul meu că mai e doar scara şi ajungem pe trotuar într-o clipă, şi poliţistul înotând în direcţia mea, ca un scafandru, în oceanul de coral al comodelor şi recifelor din scaune ce devenise camera de zi, Cuierul, amice Oliveira, dacă ajungem la cuier suntem salvaţi, iar eu, deşi ameţit de bere, punând deja stăpânire pe clanţă, învârtind deja cheia, trăgând deja zăvorul, eu, aranjându-mi casca pe cap, simţind răcoarea asfinţitului pe ceafă, întrevăzând, în amurg, ghirlanda de faruri a automobilelor de pod, Repede înainte ca fiică-mea să se întoarcă de la ore, înainte ca soră-mea să se întoarcă de la medic şi să-mi interzică să zbor, iar poliţistul, strivind dăliile moarte de pe răzoare, Dar dacă eu aş vomita mai întâi, amice Oliveira, dacă aş urina şi aş arunca un pic din bere ca să mai eliberez din lest?

şi eu, tot sprijinit în picamăr, împingând poarta cu grilaj, căutând siluetele surorii şi fiicei mele pe povârnişurile din Quinta, eu nostalgic după Moncão ca de fiecare dată când plec de la cantină, Acum arătaţi-mi de ce sunteţi în stare, dragul meu, acum o să vedem cine zboară mai sus, şi atunci am deschis larg braţele la ora şase în Alcántara, la ora şase în Johannesburg, am făcut un salt şi ne-am ridicat puţin câte puţin în înserare la nivelul ferestrelor, al balcoanelor, al antenelor de televiziune, al coşurilor, speriind pescăruşii, adulmecând direcţia vântului, şi atunci am plutit peste rotondă, el prins de gâtul meu repetând, suflându-mi alcoolul în nas, E mai bine sau nu decât pe sub pământ, amice Oliveira, lăsaţi totul şi spuneţi adevărul, e mai bine sau nu?

Am urcat spre fluviu, cu Lisabona devenind tot mai mică sub burţile noastre de barză, şi deodată, tocmai când ne pregăteam să ne continuăm drumul spre sud l-am zărit jos, cu gabar-dină şi servieta în mână în vârtejul de maşini din Alcántara, pe tontul care ne plăteşte chiria şi gazul mergând spre casă, ca un dulău plin de purici, întorcându-se de la serviciu. Am dat mai rar din braţe, l-am arătat poliţistului, am strigat Uitaţi-l acolo pe ginere-meu, amice, nu vreţi să-mi puneţi întrebări despre el? şi profesorul de hipnotism prin corespondenţă, înclinându-şi trunchiul ca să evite un nor, a răspuns, cu un cârâit pe care vântul l-a risipit imediat, Avem tot timpul, amice

Oliveira, avem tot timpul, mai întâi mergem la Odemira, să mâncăm boabe de porumb cu ceilalţi porumbei, şi mâine de dimineaţă, când ne înapoiem la Lisabona, după ce vorbesc cu Lucilia mai vedem.

4

Medicul mi-a înmânat analizele fără entuziasm, clătinând din cap

— Printr-un noroc rinichii dumneavoastră stau mai bine, doña Orquidea, cel stâng funcţionează şi piatra de moară a început să se dizolve, iar eu, dornică să îi fiu pe plac, m-am ruşinat de vocea lui decepţionată şi de infirmiera care-şi vedea iluziile legate de sănătatea mea spulberate, m-am ruşinat de tristeţea chipurilor lor pricinuită de autopsia care se amâna, şi am argumentat, încercând să-i înveselesc.

— Dar mă doare tot mai tare, domnule doctor, nu reuşesc să dorm decât înghiţind comprimate, până şi pe cele ale fratelui meu, contra păsărilor, le iau seara, vedeţi şi dumneavoastră, în timp ce medicul, continuând să dea din cap, scria o reţetă, infirmiera îmi reproşa în tăcere progresele, se auzeau voci şi paşi pe coridor, susurul marin al bolnavilor, în sala de aşteptare, într-un du-te-vino al rafalelor de lamentări, şi soarele lumina obiectele din cabinet (stetoscopul, cântarul, un tabel cu litere care se făceau tot mai mici, formând cuvinte fără sens, pentru evaluarea miopiei) golindu-le de orice mister şi făcând să scânteieze cromul instrumentelor nenorocirii.

— Să distrugeţi din neatenţie pietrele care existau în dumneavoastră, doña Orquidea, m-a dojenit medicul cu un timbru slab de om ofensat, e ca şi cum v-aţi naşte cu un imens talent pentru pian şi aţi refuza, din răutate, să cântaţi la acest instrument.

Aşa că am plecat de la Casă învinovăţindu-mă că i-am displăcut medicului şi jurându-mi că voi face să-mi crească nişte faleze în burtă, faleze aidoma celor de la Viana, acoperite cu o iarbă măruntă care se încăpăţâna să crească, faleze precum cele de pe Douro, cu viţa-de-vie în terase şi fluviul strălucind în fundal, şi am mers spre casă promiţând să mă transform în cordiliere de şist, în stratificări de ardezie, în arhitecturi de bazalt, garantând că în mai puţin de o lună mă vor lega, aproape în comă, înconjurată de chirurgi, de aparatul de filtrat sângele

din spitalul unde m-au internat acum şapte ani, într-un pat de lângă fereastră, din cauza icterului vezicii, şi deasupra căruia un platan din împrejmuire îşi revărsa umbrele frunzelor pe pielea mea bolnavă. Înainte de a fi ajuns pe povârnişul de la Quinta de Jacinto, pentru moment necuprins de umbrele înserării, am simţit o împunsătură în mijloc şi coapsa mi s-a întărit, ca şi cum un cristal de calciu ar fi început ce noroc să-mi astupe ureterul. Am grăbit pasul în speranţa de a depune în oala de noapte o aşchie de mică sau un paralelipiped de granit consolator şi atunci am văzut uşa dinspre stradă deschisă, cuierul răsturnat, mobilele din camera de zi aruncate unele peste altele sub draperia sfâşiată, masa plină de sticle de bere şi pe fratele meu, cu casca şi picamărul, însoţit de un necunoscut cam de aceeaşi vârstă cu el, amândoi aşezaţi pe covor, plini de vomă, întrebând, sfidători, Vreţi să zbor mai sus, dragul meu? Vreţi să zbor mai sus, prietene Oliveira? Observaţi peisajul Ode-mirei de aici de sus şi veniţi să ciuguliţi nişte boabe de porumb în chioşc, Vă asigur că pe sub pământ e mai greu.

La început m-am gândit, văzându-i aşa împreună, mişcând braţele înainte şi înapoi răsturnându-mi văsuleţele de porţelan, E efectul alcoolului, e mizeria vinului care mi-l transforma şi pe tata, în Esposende, şi-l făcea să strige în mijlocul stofelor, ridicând puşca de vânătoare, cu minţile rătăcite, Ori îmi scoateţi şopârlele şi păianjenii din magazin ori împuşc pe toată lumea, mama mea vitregă, plângând, chema pompierii care implorau din prag, fără să îndrăznească să intre, Daţi încoa arma şi lăsaţi-o la noi, domnule Oliveira, că vă gonim şerpii imediat, iar tata la o parte escrocilor, la o parte ticăloşilor, trăgând două cartuşe concomitent, înecând clădirea în pulbere, încărcând puşca şi înaintând pe plajă ochind în ferestre, Plecaţi de la geamuri, castilienilor, vreau să plece toată spaniolimea la Madrid, iar eu, în patru labe în spatele tejghelei imaginându-mi, cuprins de panică, Dacă îl prinde pe cel de la cinematograf n-o să se mai dea filme în Esposende, poveşti romantice, Zorro aplecându-se de pe cal ca s-o sărute pe vicontesă, dacă-l prinde pe cel de la cinematograf n-o să mai rămână nimic aici care să se contopească în mare. Când cartuşele i s-au isprăvit, tata, brusc îmblânzit, se ruga plângând cu suspine, ridicând

cracul pantalonului, Ajută-mă Orquidea, până nu mă mănâncă şoarecii, uite-l pe ăsta care mi se caţără pe picior, eu ridicam capul cu câţiva centimetri peste tejghea, pompierii îi cădeau în spinare într-un vârtej de înjurături şi de mici securi scânteietoare, iar comandantul avertiza, victorios, Îţi dau eu şoareci, tovarăşe, îţi dau eu şoareci, ai să-ţi petreci noaptea la secţie, cu ploşniţele, să musteşti în alcool până te trezeşti, şi mâine judecătorul, care condamnă pe toată lumea de când i-a fugit nevasta, dacă n-o să te surghiunească în Africa e doar fiindcă acest lucru nu e prevăzut de lege.

Totuşi, văzând sticlele goale şi pe fratele meu vorbind cu celălalt de chioşc şi ciugulind porumbul porumbeilor din Ode-mira cu bărbia în covor, am crezut la început că era vorba de consecinţele alcoolului ca la tata odinioară, doar că în loc de şerpi, păianjeni şi şoareci lor le căşunase să inventeze boabe şi coji de pâine, dar pe urmă, auzindu-i că vorbesc de vânturi şi de nori şi că ar fi planat o oră peste câmpurile din Grândola, am început să mă îndoiesc de mine şi m-am rezemat de perete ca să mă asigur că nu plutesc şi eu, că nu mă aşez şi eu, ca ei, pe copăceii din piaţă, până ce fratele meu m-a descoperit încremenită lângă comodă şi i-a făcut semn cu cotul celuilalt, agitând braţele, Să plecăm cât mai repede, dragul meu, să decolăm fiindcă a sosit soră-mea.

Nu poate fi din cauza alcoolului, mi-am zis, beţivii nu se interesează de chioşcuri, niciun beţiv nu se interesează de chioşcuri, ce-i preocupă pe beţivi sunt furnicile şi tarantulele care li se plimbă pe haine şi strigoii cu care se luptă toată noaptea, duminica, după matineu, patronul cinematografului înghiţea un litru de lichior de tangerină şi singurul lucru de care avea chef era să mă bată fără ca eu să înţeleg de ce, dacă, de exemplu, făceam prostia să pomenesc de berze cădea cerul pe mine, Ce-ai spus, berze? Ce-i chestia asta cu berzele, tâmpito? prins într-o conversaţie serioasă şi tu îmi vii acum cu păsări ca să-mi distragi atenţia, aşa că poate, mi-am zis eu, ce spun ei nu-i invenţie şi chiar călătoresc prin văzduh, iar cel care era cu fratele meu, cu buzele lipite de covor, Cum e posibil aşa ceva, prietene Oliveira, noi în Alentejo şi sora dumneavoastră în Alcántara, cum de

ne-a găsit, explicaţi-mi?

Iar fratele meu, arătând spre mine cu picamărul, Habar n-am ce mijloc de transport a folosit, dar de unde ştiţi că nu zboară ca noi, de unde ştiţi că nu studiază hipnotismul prin corespondenţă, dragul meu, dar pot afirma cu certitudine că este Orquidea, da domnule o cunosc de când m-am născut, iar celălalt, clipind din orbitele de becaţă în căutarea mea şi oprindu-se la fotografia mamei mele de pe bufetul cu păhărelele pentru vinul de Porto, care-i sora dumneavoastră, prietene Oliveira, bătrâna aceea cu părul alb, care ne dă pâine de porumb?

şi eu m-am uitat la fratele meu furioasă pe el, indignată că aduce în casă prieteni dobitoci dat fiind că mama avea douăzeci şi nouă de ani cel mult când a murit acolo în Minho, noi ne jucam pe câmp şi era într-o dimineaţă de august, unchiul meu Aurelio, cu pălăria în mână, s-a apropiat de scara de la bucătărie ca să ne cheme, pe spalier şedeau zeci şi zeci de vrăbii, soarele aurind pulberea grâului pe cărămidă şi căţeluşa, cu o rană pespate, indiferentă la iepurii de după plasă, iar în casă mamei îi legaseră bărbia cu o batistă, o obligaseră să se culce, îmbrăcată, pe cuvertura de pe pat, şi eu m-am mirat că nu purta papuci ci pantofii de sărbătoare, maro cu albastru, ai tatii, şi atunci, intrigată, am împins-o pe naşă-mea, m-am apropiat şi am spus Mamă şi nimic, am spus Mamă mi-e foame şi nimic, am strigat Mamă dă-mi o bucată de pâine şi nimic, Mamă, am urlat, dacă nu te trezeşti îţi sparg sfinţişoara de lângă candelă, dar mama dormea foarte liniştită, cu capul pe o faţă de pernă din dantelă, unchiul meu Aurelio a venit pe la spate şi m-a ciupit de gât, Linişteşte-te fetiţo, linişteşte-te fetiţo că acum vine domnul părinte, şi eu, agăţată de fusta de mers la liturghie a mamei, Vai ce rea eşti, vai cât eşti de rea că nici nu-ţi pasă de fiică-ta, iar a doua zi, cişti, atâţia cişti dragostea mea, pasiunea vieţii mele, te iubesc eu blestemând-o, plângând şi repetând Reao, reao, să-mi sară mie ochii din cap dacă am să-ţi mai vorbesc, reao, au închis-o într-un sicriu şi ea n-a spus Nu, şi am urmat-o pe jos la cimitirul din Moncâo, şi încă şi astăzi mai aud clopotele când mi-amintesc de asta, încă şi astăzi o văd pe verişoară-mea Afonsina, care nu s-a măritat niciodată fiindcă s-a născut cu cocoaşă, acoperindu-mi capul cu un voal ca să mă

ferească de soare, şi pe mine lipindu-mi urechea de coşciug pentru ca mama să-mi spună Fata mea, pune-ţi şapca tatii fiindcă e cald, îmi amintesc şi astăzi de gropari şi de părintele care binecuvânta crucile sub plopi, au vărsat-o pe mama într-o groapă şi eu Canaliilor, isprăviţi cu asta canaliilor, i-au răsturnat pe capac un săculeţ cu var al cărui nor a dansat mult timp printre lespezi şi coroane de flori, nu erau cişti, nu era bucsău, erau flori, flori, flori roşii, mov, albe, cred că magnolii, cred că crăiţe, cred că margarete, flori, flori, funde şi panglici cu litere argintii şi aurii, flori, flori cum n-am mai văzut niciodată de mari, flori, ciştii au fost mai târziu, în Esposende, ciştii au fost lângă mare, în timpul acelui februarie cu cinematograful mobil în care filmul se contopea cu valurile şi corpul tău se ridica de pe al meu, cu ţigara în gură, Rămâi cu bine, părintele a închis cartea, i-a dat apa sfinţită ajutorului său, s-a dezbrăcat de etolă, iar transpiraţia îi curgea pe la tâmple, tata m-a dus acasă, o casă care întotdeauna mi se păruse minusculă, sufocantă, fără spaţiu, şi care totuşi se mărise în timpul absenţei noastre, cu mobila sprijinită de pereţii nesfârşiţi, şi după masa de prânz, fără mama ca să se îngrijoreze de slăbiciunea mea, să mă oblige să înghit supa, să mestec, am urcat din nou panta de la cimitir ca s-o caut printre lespezi, ca să-i comunic, răzbunătoare, Mamă, n-am mâncat nimic de dimineaţă, să mă revolt de absenţa ei, de tăcerea ei, de dispreţul ei, iar fratele meu, care a uitat imediat să mai alerge pe câmp, cu căţeluşa rănită, urmărind fluturi, a fixat o secundă fotografia înainte de a-şi cufunda din nou buzele în covor, Pe bătrână n-o cunosc, dragul meu, trebuie să fie vreo ţărancă de pe aici, soră-mea e o fată brunetă, care stă pe vine în nisip, privind marea de la Esposende.

Aşadar nu poate fi din cauza alcoolului, mi-am spus, nu se ceartă, nu văd lighioane, nu se supără, nu vor să mă bată, nu-i nevoie să telefonez la pompieri fiindcă încep să tragă cu puşca de vânătoare în magazin, sunt amândoi senini, nu fac scandal, ciugulesc boabe de porumb de pe duşumea, nu poate fi din cauza alcoolului pentru că alcoolul îţi provoacă furia, şi m-am gândit aşa până ce colegul fratelui meu a scos o fâşie de satin din buzunar şi a început să şi-o înfăşoare în

jurul frunţii ca bandajele răniţilor, anunţând De îndată ce isprăvesc să-mi pun turbanul, prietene Oliveira, şi să sug o berică fiindcă mi-e sete la ştre-meleag, plecăm din Odemira şi dăm o raită până în nordul Africii că a trecut cel puţin o lună de când n-am mai văzut struţi nici cămile. În timp ce colegul fratelui meu îşi lipea turbanul de ceafa cu o bucată de adeziv şi-şi aplica între ochi un rubin de dimensiunea unei farfurioare, am încercat să număr sticlele de pemasă, am ajuns la douăzeci şi opt, am renunţat pentru că le pierdeam şirul şi am început să bănuiesc că totuşi putea să fie de la vin, da domnule, fiindcă există persoane pe care vinul le face să se comporte cu o blândeţe stranie, persoane pe care borhotul le linişteşte, când am început să lucrez la Lisabona, femeie de serviciu la un suedez, stăpânul meu îşi petrecea sfârşitul de săptămână fără să ceară nimic, fără să plictisească pe nimeni, aşezat în faţa unei oglinzi, cu o baterie de sticle de whisky, cântând, satisfăcut nevoie *mare*, *fandango*-ut Aelşi *chula*zin ţara lui, eu, lunea, îi aduceam un comprimat efervescent într-o ceaşcă, el lua comprimatul, se bărbierea, spunea cu o voce cât se poate de normală Azi vreau sufleu la cină, Orqufdea, şi se ducea cu maşina la birou, dispărând atât de repede că dacă m-aş fi apropiat de oglindă încă l-aş mai fi văzut reflectat acolo fredonând pe ritmurile dansurilor din Algarve, fiindcă toată lumea ştie că faţa beţivilor dăinuie ore întregi înainte de a pieri, ei au plecat de atâta vreme şi continuă să ne privească de pe suprafeţele lustruite, graşi pe ceainice, slabi pe tacâmuri, există persoane pe care vinul le face să se comporte cu o blândeţe stranie, persoane fericite fermentând în surdină ca musculiţele de oţet, şi poate că asta se va fi întâmplat cu fratele meu şi cu cel cu cămilele, poate că or fi aparţinând amândoi aceleiaşi rase ca şi suedezul care rămâne singur, cântând balade, reflectat în oglinzile caselor unde a locuit, aşa că m-am îngrijorat că vor călători noaptea, fără să aibă pe nimeni care să-i ajute, fără să aibă cine să le poarte de grijă, astfel încât, cu toate pietrele din uretră şi din rinichi şi cu tot nisipul de cristale din vezică, i-am prevenit.

Frate-meu fără mine, cu piciorul în halul ăsta şi o fată de crescut, n-ai să pleci din Quinta de Jacinto sau dacă vreţi să plecaţi reţineţi-mi

şi mie un loc în autocar, şi e oricum mai simplu să fii de acord cu un alcoolic decât să-l contrazici, dacă tata, de exemplu, se plângea de şoareci, eu, fără să scot un cuvânt, fugăream dalele de pe jos cu mătura, dacă tata îmi poruncea Ia-mi şopârlele şi lăcustele de pe haine, eu îi frecam sacoul cu peria, dacă patronul cinematografului, e o presupunere, m-ar fi întrebat întâmplător.

Note:

1 Dans popular executat prin bătăi din călcâie, foarte popular în regiunile portugheze Ribatejo şi Alentejo, precum şi în Spania şi în sudul Franţei.

2 Dans executat de un singur dansator, care îl înlocuieşte succesiv pe altul şi tot aşa mai departe, până îi vine rândul muzicantului – la vielă sau chitară –, muzica fiind însoţită de bătăile din palme ale asistenţei.

Ascultă, ce-i povestea asta cu berzele, tâmpito? eu aş fi răspuns, foarte prompt, Berze, am pomenit eu de berze? eram neatentă, uită de asta, de berze, ce prostie, şi dovada că am dreptate e că tipul cu turban, care mă urmărea de sub rubin, s-a întors spre frate-meu, Uite aici e o femeie aşa cum îmi plac mie, pariez că doamna e cea mai bună elevă de la cursul meu de hipnotism prin corespondenţă, aţi citit deja ultima broşură ilustrată, cea care-i învaţă pe începători să zboare îndărăt precum colibrii iar eu, cu piatra de moară apăsându-mi pe burtă, Bineînţeles, au înnebunit, sunt îmbuibaţi de bere şi au înnebunit cum a înnebunit tata după o cină cu calmari la aniversarea mamei mele vitrege, îşi termina orezul şi dintr-odată a înţepenit, şi-a ridicat membrele deasupra capului şi a afirmat Gata, sunt un salcâm, Ce-ai spus? s-a mirat unchiul meu care lucra ca jugănar, Sunt un salcâm, a insistat tata urcându-se pe faţa de masă, în mai îmi scutur bobiţele de pe crengi, Bărbatul meu e convins că este copac, i-a spus mama vitregă farmacistului, nu vindeţi injecţii contra copacilor? iar eu, A părăsit magazinul, nu-l mai interesează stofele, îşi petrece zilele cocoţat pe o masă implorând Nu mă ciuntiţi, nu mă ciuntiţi fiindcă ramura asta e sănătoasă, iar farmacistul Contra copacilor nu cunosc, aţi încercat cumva la Porto? iar tata, prinzând rădăcini pe faţa de masă,

întinzându-şi crengile spre lampa din tavan, presărând polen din păr, tata cerând să-i deschidem fereastra fiindcă-i lipseşte adierea înserării, dar după o săptămână a trebuit să zăvorâm porţile, Iertare, tată, fiindcă în timpul nopţii îţi ieşeau lilieci din scorburile trunchiului, şi atunci l-au tăiat cu ferăstrăul de la mijloc, când respiraţia lui era doar un uşor suflu al vântului de nord, ca să încapă în ambulanţă, şi mama mea vitregă către familie, ştergându-se la ochi, Să fii salcâm e o boală oribilă, medicul ne-a chemat de-o parte, Posibil ca dacă-l plantăm în grădină şi-l fertilizăm cu grijă starea să i se amelioreze, iar fratele meu spre cel cu turban, bătând cu picamărul în covor, Uită de colibri, dragul meu, uită de pălăvrăgelile astea că să zbori cu ajutorul berii e simplu, eu mă duceam până în Minho de la a doua înghiţitură pe vremea Johannesburgului, greu e să umbli, ca minerii şi morţii, pe sub pământ, şi eu am fost de acord, Bineînţeles, gândindu-mă la mama care înota sub plopi, la Moncâo, singură în beznă asemenea cuiva care se trezeşte în zori şi şi-a pierdut busola, nu ştie ce oră e, nu ştie în ce parte e deşteptătorul, mama care ca toţi decedaţii a murit şi în fotografii, fiindcă atunci când te uiţi la o ramă înţelegi imediat dacă persoana din poză este moartă sau vie, e atât de diferită înfăţişarea, e atât de diferită privirea, mai distantă, mai pierdută, mai tristă, niciodată n-am avut curajul să mă mai întorc la Esposende, necum în Minho, ca să-mi interzic s-o tot aud pe mama întrebându-mă dacă am slăbit, dacă am grijă să nu stau în curent, dacă am mâncat supa, iar de m-aş înapoia la Esposende ar fi ca să-mi amintesc, în faţa valurilor de februarie, de bărbatul cu şapcă şi ţigară care a murit, ştiu asta, pentru că i s-au veştejit pleoapele în fotografie, nu insistaţi, nu vă miraţi, nu mă întrebaţi cum de ştiu, ştiu, ştiu pentru că i s-a veştejit zâmbetul în care-mi înmuiam tandreţea cum înmoi o bucată de pâine în cafeaua de dimineaţă, ştiu, ştiu pentru că pupilele i-au devenit triste, cişti cişti cişti cişti cişti cişti cişti, zeama de pe coapse, sângele de pe coapse în cişti fiindcă fotografia mă ruga Ajută-mă, fiindcă pentru prima oară mă ruga Nu pleca, Orqufdea, şi eu, care nu i-am cunoscut numele, care n-am avut niciodată curajul să-l întreb, răspunzând, şi dunele, cum să vorbesc de dunele în care seara urla o haită de câini?

Nu plec, jur că nu plec, mă aşez pe o piatră ca să stau de vorbă cu tine în timp ce bâzâitul bărcii salvamarului coboară spre apă, iar profesorul de hipnotism către fratele meu, aranjându-şi turbanul, Cine zboară deasupra norilor zboară şi vârât în pământ ca negrii, dacă ar exista o mină în Odemira aş fi deja acolo, şi fratele meu către mine, Du-te după o bere, surioară, că m-am săturat să fiu porumbel, caută în dulap fiindcă am ascuns nişte sticle în spatele cremei de ghete, iar celălalt Vârât în pământ, prietene Oliveira, la două sute sau cinci sute de metri adâncime e totuna şi nici de colivie n-am nevoie, cobor bătând din aripi şi ajung la galerii într-o clipă, revin aici sus, ajung din nou la galerii şi mai şi împing o duzină de vagonete pe şine, iar fratele meu, sculându-se sprijinit de mobile, Tare aş vrea să văd curajul ăsta, dragul meu, tare aş vrea să văd fanfaronada asta, iar mediumul, ciugulind ultima bobiţă şi ridicându-se şi el, Nu e târziu nici devreme, prietene Oliveira, împrumută-mi picamărul că încep să sap, şi ciştii, laolaltă cu pinii, şi vântul, şi marea, s-au căţărat pe rotonda din Alcántara şi pe povârnişul de la Quinta de Jacinto, se auzeau motoarele traulerelor, se auzeau ordinele contra-maiştrilor, marea, pinii, vântul şi ciştii au trecut dincolo de scară, de ştergător şi de cuierul din vestibul, un pescar cu cizme de cauciuc a intrat alergând pe fereastră, valurile spumegau spărgându-se de sofa şi o ceaţă înconjura camera de zi, atât de groasă că abia i-am mai distins pe fratele meu şi pe celălalt spunându-mi Rămâi cu bine în timp ce dispăreau sub podea.

Cartea a treia CĂLĂTORIA ÎN CHINA

1

Stau aici de secole, lângă plajă, şi n-am auzit niciodată marea, la fel cum n-am auzit paşii celor care au venit după mine, într-o duminică după masa de prânz, pe pietrişul din grădină. Au sunat, iar soră-mea Maria Teresa şi-a ridicat ochii de pe lucrul de mână şi a întrebat Cine să fie la ora asta? Fratele meu, care întindea cărţile pentru o pasienţă, a lăsat jos pachetul şi ţigara şi s-a dus la uşă spunând Vreun cerşetor, n-am bani schimbaţi, s-a auzit din nou soneria, concomitent cu telefonul, am ridicat receptorul şi vocea colonelului Gomes a lătrat Pleacă repede, Valadas, că vin acum să te ridice, şi deodată au apărut

trei militari şi un civil cu pistol în uşa de la camera de zi, Fiţi amabil şi veniţi cu noi, domnule maior, vă aşteaptă o maşină.

Întotdeauna mi-am zis că lucrurile s-ar putea să iasă rău dar nu mă aşteptam să fie chiar atât de repede, nu în felul ăsta. Încă nu trecuserăm de reuniunile pregătitoare, încă nu hotărâserăm unităţile de contactat, eram unsprezece ofiţeri care se adunau în casa unuia, în casa altuia, comodorul Capelo ne-a asigurat că șeful Statului Major e la curent și aprobă, abordările în regimente se făceau cu maximum de precauţiuni, nimic politic, nimic ostil Preşedintelui Consiliului, doar câte o revendicare militară sau alta, doar dorinţa de a juca un rol mai important în maşinăria statului, la urma urmelor suntem în o mie nouă sute cincizeci, băiete, avem sau n-avem un cuvânt de spus în ţara asta, domnule general de brigadă? şi am rămas să aşteptăm o manifestare de interes, un răspuns, ideea era să continuăm să adunăm armata şi să luăm pulsul unităţilor, dar cineştie ce ambiţios ne-a denunţat la Minister sau la Poliţie în speranţa de a fi avansat, de a intra în graţiile regimului, poate comodorul Capelo, poate chiar colonelul Gomes, care striga în telefon Dispari, Valadas, şterge-o, avem un om de încredere la Penafiel care o să te treacă în Spania, l-au prins deja pe Monteiro, iar civilul, Păi cum aşa, domnule maior, lăsaţi receptorul jos că nu e momentul de drăgăleli la telefon, s-ar zice chiar că invitaţia mea v-a mirat.

Soră-mea Anita s-a pornit pe plâns, soră-mea Maria Teresa, ţinând cu unghia semn la ochiuri, s-a indignat Ce înseamnă asta?, iar locotenentul care-i comanda pe cei doi soldaţi a informat-o, foarte politicos, Nimic special, doamnă, vi-l luăm doar pe domnul maior al nostru pentru o conversaţie ca între prieteni, pe seară o să-l aveţi din nou acasă, proaspăt ca o lăptucă, se pare că umblă pe aici nişte şmecheri care vor să răstoarne regimul, iar fratele meu, care s-a născut prost şi nu se gândește decât la funduri de manichiuriste, și-a împins burta înainte şi a declamat Eu sunt legionar, dacă nu-l lăsaţi în pace pe Jorge mă duc la Amadora şi-i fac pe băieţi să se răscoale într-o clipă.

Eu atât de cufundat în gândul că cine ne trădase şi cine nu, nici nu l-am observat pe civil că se apropie de mine, ia telefonul, ascultă

puţin, şi răspunde, aproape cu părere de rău, Cucu, domnule colonel, am şi sosit, avem deja pasărea în mână, staţi liniştit că cel de la Penafiel lucrează pentru noi iar în locul dumneavoastră m-aş uita de pe balcon, că pe trotuar se-aşteaptă nişte musafiri şi pe dumneavoastră: aparatul s-a închis imediat iar civilul, fluturând pistolul, a zis Luaţi-vă haina că e frig, prietene maior, n-am văzut niciodată primăvară mai înşelătoare ca asta, nevastă-mea, de exemplu, sărăcuţa, tot timpul face gargară şi strănută, nici nu vă închipuiţi ce-aş da ca să am şi eu o noapte liniştită.

Locotenentul şi soldaţii deschideau şi închideau sertare răvăşind feţe de masă, răvăşind veselă, răvăşind teancuri de scrisori legate cu panglicuţe, iar eu, văzând lacrimile soră-mii Anita şiamintindu-mi de ultima întâlnire, în garajul unui pilot aviator în rezervă, Dacă n-a fost Gomes să fi fost Alexandre? niciodată n-am crezut în sinceritatea lui Alexandre, unchiul lui e foarte bun prieten cu Salazar, comodorul a insistat că e important să-l avem alături de noi, să fi fost comodorul? iar fratele meu, Lăsaţi scrisorile, sunt chestiuni de-ale părinţilor mei, nu mototoliţi florile presate dinăuntru, şi locotenentul, răscolind pământul dintr-un ghiveci cu o furculiţă, Calmaţi-vă, calmaţi-vă, e o percheziţie de rutină, staţi liniştit că nu vă strică nimeni odoarele. Telefonul a sunat iar, civilul ne-a făcut semn să aşteptăm ridicând palma desfăcută, soră-mea Maria Teresa, care-şi ţinea unghia pe ochiurile tricotate şi se apropia de militari încăpăţânată, fără teamă de puşti, Ce înseamnă asta?, a rămas pe loc cu un pantof în aer, civilul a aşteptat să sune de cinci ori înainte să ridice receptorul şi a mormăit Da, perfect, nu s-a opus niciun fel de rezistenţă, vrăbioiul de colonel a sunat aici, de îndată ce terminăm percheziţia continuăm, transmiteţi vă rog căpitanului Alexandre că Poliţia nu i-ar putea fi mai recunoscătoare, să conteze pe noi pentru orice, salutări, domnule comodor, pe curând.

Comodorul şi Alexandre uniţi, asta e prea de tot, mi-am zis eu, ce prost am fost, nu trebuia să am încredere în chestia cu aprobarea şefului Statului Major, să am încredere în povestea cu întâlnirile din casa de pe plajă a lui Capelo, de la Capanca, prea eram în largul nostru, niciun fel de precauţii, fiica servindu-ne vermuturi şi apetitive, tatăl,

jovial, sigur pe el, în sandale şi cu cămaşa decheiată, Aşadar, o să le venim de hac fasciştilor, nu-i aşa, o să-i venim de hac dictaturii din Portugalia, se împlinesc cinci ani de când Hitler s-a omorât, trebuie să comemorăm miracolul, în opinia mea ţara, orice s-ar spune, e coaptă pentru democraţie, nu găsiţi? Alexandre aproba dând din cap, Monteiro aproba privind pierdut la picioarele fetei cu vermuturile, colonelul Gomes încerca să-l tempereze pe comodor, Fii atent la ce vorbeşti, João, nu bea prea mult că-ţi pierzi controlul, eu, aplecat peste un pervaz de balcon cu muşcate, mă uitam la mare, iar comodorul, Te asigur că o să-l răsturnăm pe Salazar, Car-linhos, te asigur că plasez trei vapoare în faţă la Terreiro de Paco cât ai zice peşte, şi soţia lui, o doamnă simpatică, deschidea un glasvand şi ne arunca un zâmbet, Bună seara, nu vă ridicaţi, nu doriţi o salată de langustă?

Trebuia să fiu neîncrezător de la început, trebuia să le fi comunicat camarazilor, trebuia să fi intrat la Alfeite1 şi să fi spus ştiţi, domnule comodor, asta a fost o capcană ca să aflăm cine sprijină guvernul, chiar azi îi raportăm despre dumneavoastră Secretarului de Stat, ar fi trebuit să-l văd pălind, trecându-şi mâna peste frunte, ezitând, bâiguind în cele din urmă Asta-i culmea, n-am făcut niciodată nimic fără consimţământul ministrului, iar eu, îndreptându-mă spre uşă, Păi atunci e perfect, domnule comodor, credeţi-mă că mă bucur să ştiu că sunteţi la fel de patriot ca şi noi. Trebuia să fi vorbit cu colonelul Gomes, în particular, îmi pare rău să vă dezamăgesc dar prietenul dumneavoastră din copilărie e un submarin, domnule colonel, adineauri, la Alfeite, s-au petrecut lucrurile aşa şi aşa, iar colonelul Gomes să-i prevină pe ceilalţi, să pregătească o scrisoare prin care să jure loialitate Regimului şi să sugereze demiterea din Armată, fără să citeze nume, a inamicilor corporatismului, în timp ce noi aveam să strecurăm prin cazărmi nişte ofiţeri care să apere ideea democraţiei în timpul unor mici petreceri clandestine cu gustări pe Coasta de la Capanca, dar entuziasmul comodorului era contagios, dar picioarele micuţei erau frumoase şi totul pare simplu vara, Să nu ne formalizăm, aici suntem toţi cădeţi, proclama bătrânul, cu paharul cu vin alb în mână, inaugurând langusta, iar eu am fost suficient de imbecil ca să mă

încred, să mă încred în zâmbetul nevesti-sii, să mă încred în faţă, şi acum soldatul străpungea biroul bunicului cu patul armei şi răscolea prin facturi, răscolea prin caiete, amintiri moarte, palide doruri, pulbere a trecutului, frate-meu către civil, Ce dracului rău v-au făcut răposaţii, domnule, ca să stricaţi tot?, iar celălalt, împungându-l cu pistolul în pântece, Treci la perete şi nu ne mai plictisi, dacă aş avea o burtă ca a dumitale n-aş mai da din gură în faţa unei arme.

Până şi vulpea se agita în colivie, lovindu-se de grilaj, şi m-am speriat doar când a încremenit, în ascultare, lăsând baltă cele rămase în urma bunicilor.

Note:

1 Arsenalul naval, denumit şi Arsenalul din Alfeite, aflat în împrejurimile Lisabonei.

Parcă am auzit nişte paşi sus, şi atunci am văzut-o, cu coada ochiului, pe soră-mea Maria Teresa răsturnând în grabă căpriţa naşă-mii care s-a fărâmat pe tabla jocului de dame, sunetul paşilor a pierit, şi civilul, împingându-mă cu pistolul spre grădină, Să nu exagerăm, Lizaro, e imposibil să-l aibă pe Lenin ascuns în mansardă, hai să mergem că cei din strada Antonio Maria Cardoso sunt nerăbdători să audă mărturisirile maiorului.

Mi-aduc aminte că soldaţii mi-au împiedicat familia să-şi ia rămas-bun de la mine, mi-aduc aminte că telefonul suna fără încetare, tot mai slab, pe măsură ce coboram povârnişul spre poartă, mi-aduc aminte de ţigara civilului, instalat pe bancheta din faţă a Fordului, povestindu-i cu lux de amănunte locotenentului despre răceala nevesti-sii, batiste, ceaiuri de lămâie, terci din seminţe de in aspirine, mi-aduc aminte că am oprit în faţa clădirii din strada Antonio Maria Cardoso, că mi-au poruncit Coboară, şi la ora aceea soră-mea Maria Teresa făcea să se potolească paşii de la mansardă N-a fost nimic, nu s-a întâmplat nimic, întinde-te puţin, vezi de te odihneşte, fratele meu lua autobuzul de Amadora urlând la colegii lui L-au ridicat pe Jorge, locuim într-o ţară de nebuni, iar eu, după coridoare şi scări şi secretariate, m-am aşezat în faţa unei mese şi în partea cealaltă un chel, asistat de un indian cu guşă, bătea cu tocul în tăblie şi exclama în

fine, domnule maior, fiţi bine-venit, de când doream să vă cunosc.

Comandantul cazărmii Legiunii, care şoptea în telefon Sigur că te iubesc, pisicuţo, sigur că te iubesc, se ocupa de frate-meu, Calmează-te, Valadas, dă dosarele la o parte şi relaxează-te pe sofa, surorile mele plecau cu taxiul în căutarea unui văr direc-tor-general care să mă salveze, frate-meu, cu mustaţa tremurându-i de groază, L-au băgat pe Jorge la zdup, Frederico, tu eşti un om cu putere, cunoşti un deputat, ce măsuri ai să iei în cazul ăsta?, vărul director-general deschidea braţele larg, în principiu nu promit nimic, Teresinha, s-a făcut o remaniere în guvern, habar n-am cine a rămas la Interne dar am să încerc să aflu ce se petrece, iar chelul, examinându-şi tocul, Trădare de patrie, corupere de militari, încercare de răsturnare a Preşedintelui Consiliului, asta-i cât se poate de grav, domnule maior, există ţări unde plutonul de execuţie e chemat pentru mai puţin de atât, având în vedere gravitatea faptelor chiar dacă aş interveni pentru dumneata nu te-aş putea ajuta, şi asta ore în şir, nu ştiu sigur câte fiindcă mi-au luat ceasul şi lampa din tavan transforma timpul în eternitate, el întreba, eu răspundeam cu mârâieli încercând să-i deduc raţionamentul, îmi venea să urinez, aveam chef să mănânc, aveam chef de picioarele fiicei comodorului Capelo şi de salata de langustă de pe terasa de la Capanca, aveam chef de popota de la Tomar, cu Margarida, Mâine vă dau de ştire, mâine e posibil să am veşti bune, a promis vărul nostru, măturându-le pe surorile mele spre vestibul, şi deodată chelul a părăsit camera şi a lătrat spre indianul cu guşă, E rândul tău, Nicolau, că mizerabilul nu vrea să colaboreze.

Cel cu guşa a aplicat un prim şut scaunului şi un al doilea ce mi-a atins vintrele, poziţia lămpii a fost afectată, masa a zburat spre mine şi a ricoşat înapoi, şi în loc de durere am simţit o pace stranie în timp ce soră-mea Anita, pe palier, întreba, Luis Filipe, putem veni să te deranjăm la trei? iar directorul-general răspundea la trei, da, în caz că nu sunt lăsaţi vorbă, scuzaţi-mi graba, dar e la noi familia lui ginere-meu, Nicolau îmi masacra umerii, genunchii, pieptul, Canalie de rahat ce-mi eşti, otrăveai Armata, iar eu, departe de acolo, pe un şezlong de pe terasa comodorului, sugeam umplutura unui cleşte de

langustă şi vorbeam cu fata aproape atingându-i faţa cu degetele, departe de comandantul Legiunii care argumenta N-o să se întâmple nimic, chestiile astea se rezolvă, e o greşeală, departe de întrebările chelului, departe de furia lui Nicolau, cufundându-mă într-un abis de fericire, de blândeţe, de inocenţă, unde mama îmi zâmbea ca înainte, asigurându-mă, fără cuvinte, că niciunul dintre noi nu va muri vreodată.

Aşa că mă aflu aici de secole, lângă plajă, şi n-am auzit niciodată marea. Zic că sunt lângă plajă luându-mă după ţipătul pescăruşilor, după aerul de culoarea iodului pe care îl respir, după motoarele bărcilor de pescuit pe care cred că le desluşesc noaptea în cazarma asta în care locuiesc, cazarmă din Algarve, cazarmă din Tavira, oraş căruia i-am iubit atât de mult podul şi piaţa aceea, Fatinha, când eram sublocotenent. Secole fără vizite, fără poştă, fără ziare, neştiind ce se petrece în lume, secole cu un locotenent-colonel deschizând din când în când uşa, la spuneţi, domnule maior, serviciile de la hotel sunt acceptabile? şi eu gândind îmi lipseşte fata comodorului, îmi lipseşte Coasta Capanca, îmi lipseşte salata de langustă, ce s-o fi întâmplat cu colonelul Gomes, cu Barrela, cu Monteiro, medicul din strada Antonio Maria Cardoso m-a primit la Fortul Cazias cu şase coaste fracturate, arcadele fărâmate şi două vertebre dislocate, am auzit, la un metru de mine, vocea chelului care-i explica doctorului Nicolau S-a cam entuziasmat, ce n-aş da să mai am şi alţi agenţi de talia asta, fratele meu insista pe lângă legionar Eu am fost întotdeauna omul Regimului, Frederico, eu i-am urât întotdeauna pe democraţi, Jorge, care e de acelaşi sânge cu mine şi a stat cincisprezece luni în Timor, ar fi incapabil să conspire, vărul nostru directorul-general nu era niciodată acasă în ciuda automobilului staţionat la poartă, servitoarea le spunea surorilor mele Domnul inginer s-a dus la o şedinţă în Terreiro de Paşo, domnul inginer e la o recepţie la ambasada

Uruguayului, domnul inginer a plecat în Italia în interes de serviciu, încercaţi săptămâna viitoare, încercaţi peste cincisprezece zile, încercaţi peste o lună, m-au dus pe targa într-o curte interioară unde un grup de poliţişti se jucau cu mingea şi m-au urcat într-o

ambulanţă a armatei, spinarea îmi ardea, dinţii îmi ardeau, în gingii îmi apăruseră caverne spongioase, de îndată ce am demarat am întrebat Unde mergem acum? și un furier, care-mi lua tensiunea, Asta-i călătoria în China, amice, nu te-au informat că pleci în China? durează ceva timp până ajungi acolo.

Cazias era situat tot lângă plajă, ca și Tavira, dar lipsea răsuflarea Africii în noapte, se simţea doar mirosul canalizării şi al fluviului care se transformă în mare, în patul din dreapta mea un bătrân refuza supa, refuza capsulele, îl injectau cu forţa, printre palme, prin pijama, iar eu, cu gulerul metalic la ceafă, învăţam pe dinafară insulele din tavan care formau un soi de hartă a unui explorator dement, şi de îndată ce am reuşit să mă aşez în fund mi-au poruncit îmbracă-te şi m-au cărat înapoi în strada Antonio Maria Cardoso, în cabinetul chelului, care continua să bată cu tocul în masă, asistat de indianul cu guşă, Bine că ţi-a trecut gripa, domnule maior, ia mărturiseşte-ne acum numele ofiţerilor pe care i-ai contactat.

Doar că de astă dată, lângă el, fără cămaşă descheiată nici sandale, se instalase comodorul Capelo în persoană, sever, în uniformă, cu trei şiruri de decoraţii, Până unde ai coborât, Valadas, ce delăsare, ce neglijenţă, ce ruşine pentru instituţia militară, iar chelul, Aveţi perfectă dreptate, domnule comodor, ăsta nu se prezintă ca un ofiţer, fiţi atent la haine, fiţi atent la cicatricele de pe obraz, iar comodorul Capelo Rătăciţii şi nebunii aşa sunt, când mă gândesc că în buna mea credinţă ţi le-am prezentat pe soţia şi pe fiica mea, fiica pe care am întâlnit-o într-o sâmbătă la cinema, cu prietenele, şi care la ieşire a întârziat suficient ca să o iau de braţ, s-o întreb dacă întâmplător n-ar vrea să bea un ceai cu mine, aşa că în duminica următoare ne-am dus să vedem o comedie americană, am cumpărat bilete în ultimul rând, şi după pauză, de îndată ce sala s-a întunecat, i-am dat mâna, o chema Alice, îi simţea pielea fierbinte prin stofa fustei, dacă-mi adulmec palmele încă-i mai simt parfumul, dacă închid ochii umărul ei lâncezeşte lângă al meu, era studentă la Farmacie, îi făcea curte un aspirant, voia să se mărite cu mine, iar chelul, accelerând ritmul tocului pe masă, Asta e o problemă, domnule comodor, un bădăran ca

ăsta să vă spurce căminul.

Alice a inventat un sfârşit de săptămână pe moşia unei colege şi ne-am dus să dormim la Buarcos, fusese la coafor, îşi făcuse unghiile, era frumuşică ţi-aduci aminte de pensiune, ţi-aduci aminte de mare, toată după-amiaza, măcinând pietre?

am văzut un pescăruş bolnav şchiopătând pe stânci, ai alergat la el, a dispărut, iar comodorul Capelo, O problemă enormă, vrem tot ce poate fi mai bun pentru ai noştri şi băgăm în casă o adunătură de indivizi de o asemenea teapă, iar Nicolau, strivindu-mi testiculele cu talpa, Numele, animalule, zi repede numele, iar legionarul către fratele meu, în toate familiile există câte o capră râioasă, cum dracu' să facăexcepţie familia ta?

Iar tu, în Buarcos, adormeai cu degetul mare în gură, cu oglezná între ale mele, pescăruşul a căzut într-o crevasă dintre stânci, l-am găsit agonizând într-o baltă, înconjurat de crabi, surorile mele l-au întâlnit pe vărul director-general, care până la urmă nu se dusese să trateze probleme de stat în Italia, în ascensor, puţind a loţiune, după ce l-au aşteptat, fără să mănânce, ancorate pe treptele casei, şi el, Sunt înnebunit de cât am de lucru, n-am avut timp să mă ocup de Jorge, dispăreţi din ochii mei că dacă vă mai prind pe-aici chem poliţia, un linge-blide căruia tata i-a făcut rost de serviciu când a isprăvit şcoala, un ticălos care îi datora bătrânului meu tot ce ajunsese.

— Ţie nu ţi-e ruşine, m-a dojenit chelul, să le plictiseşti pe soţia şi fiica domnului comodor?

şi Nicolau, Scoate numele pe care nu le ştie domnul comodor, scoate numele până nu te fac bucăţele.

— N-am fost niciodată îndrăgostită de el, o să-l părăsesc, se jura Alice, cu batista boţită în mână, dacă sunt cumva gravidă, să nu mă laşi, sigur e că în ziua aceea, revenind la stânci, marea luase pescăruşul şi acoperea crabii cu o smântână de spumă, şi eu, mângâind-o pe gât, Ce-i prostia asta, nu-ţi fie teamă, nu te las, de ce te-aş lăsa?

şi Buarcos noaptea, Alice, haloul mării, şi saliva ta strălucind dacă îmi zâmbeai.

— Te iubesc

— Doamnele, continua chelul, nici doamnele nu mai sunt respectate?

— Nu mi-a venit menstruaţia, s-a văitat Alice, care nu se dusese la coafor nici nu-şi făcuse unghiile, când ne-am întâlnit la colţul străzii părinţilor ei, ce facem acuma, Jorge?

Iar eu, care în dimineaţa aceea primisem ştirea că fusesem transferat la Chaves şi eram disperat la gândul că aveam să îmbătrânesc în nord, Un avort.

— Voiam doar să ştim de el, a replicat soră-mea Anita cu o voce şoptită şi umilă, voiam doar să ne ajuţi să-l găsim, niciuna dintre noi nu doreşte să te deranjeze.

— Comodorul Capelo, am bâiguit cu greu, într-un nor de suferinţă care-mi împuţina glasul, în timp ce talpa lui Nicolau îmi frământaşi frământa şi frământa părţile ruşinoase, comodorul Capelo făcea parte din conspiraţie, m-am plictisit cât am tot conspirat pe Coasta Capanca, şi chelul, Domnul comodor Capelo, acţionând cu acordul nostru şi trimiţându-ne rapoarte lunare, s-a prefăcut a fi democrat şi v-a suportat prostiile din dragoste pentru regim, domnul ministru a sugerat deja avansarea sa în gradul de amiral Preşedintelui Consiliului care a primit cu bunăvoinţă propunerea, – Un avort? a spus Alice, tu vrei să fac avort, Jorge? şi purtai o pălărie cu flori şi cireşe, şi era cald, şi era vară iar vărul director-general, Nu doreaţi să mă deranjaţi dar mă deranjaţi, m-am săturat să-mi tot telefonaţi, să-mi tot trimiteţi bileţele, să staţi de vorbă cu servitoarea, să-mi asediaţi casă, era cald şi era vară şi eu mă duceam la Chaves şi nu voiam să mă însor în pofida picioarelor tale, a corpului tău, a limbii tale în urechea mea, a celor nouăsprezece ani ai tăi fără răutate, am cunoscut-o atunci pe Margarida la o tombolă şi se întâmplă că am încetat să te plac, să te iubesc.

— Margarida, a întrebat Alice, cine-i Margarida?

— Domnului comodor i-am lăsat-o gravidă pe târfa de fiică-sa, am suspinat eu sub pantoful lui Nicolau, dacă nu i-am călărit şi nevasta e doar pentru că-i un munte de slănină.

— Capre râioase avem toţi, diserta legionarul, nepotul meu a

mărturisit zilele trecute că e francmason, cumnatul meu a făcut o promisiune că o să se ducă la Fatima pe jos dacă o să-i treacă băiatului nebunia.

Buarcos, uliţele din Buarcos, marea la Buarcos, încă o mai exista Buarcos, cum o fi Buarcos acuma? Buarcos, Buarcos

— De-aici la Fâtima pe jos, măsura legionarul calculând distanţele, e ceva drum nu glumă, închipuie-ţi ce amărăciunepe bietul om.

— Dar Jorge? întreba fratele meu, la amărăciunea lui Jorge nu se gândeşte nimeni?

— Cum aşa? a exclamat comodorul Capelo adresându-se chelului, dumneata îi permiţi animalului ăstuia să mă insulte?

— Nu sunt în situaţia de a întreţine bebeluşi, am spus eu făcând semn unui taxi, fii liniştită că-ţi găsesc o moaşă care ne rezolvă problema într-o clipită.

— Am venit aici pentru că nu cunoaştem pe nimeni altcineva, s-a resemnat soră-mea Anita, dar plecăm imediat, Luis Filipe.

Alice nu s-a dus la moaşă şi s-a măritat cu aspirantul, am văzut la Chaves fotografiile în ziar, mirii sub săbii la ieşirea din biserică, petale de trandafiri, boabe de orez, flori, or mai fi crabi la Buarcos, ce pescăruşi morţi mai aduce marea acum, ce englezi ocupă camera unde am stat noi?

chelul s-a sculat, a înconjurat masa, a poruncit la o parte Nicolau şi pantoful bolnavului de guşă a încetat să mai apese atât de tare.

Margarida, mi-am spus, de îndată ce se va termina asta iei trenul pentru Chaves, dar sunt singur la Tavira, de secole singur la Tavira, lângă plajă, şi nici măcar nu aud marea, aud traulerele şi goarnele de la cazarmă, aud gura chelului urlând Cere-ţi iertare, dobitocule, cere-ţi iertare sau te omor ca pe un câine, aud râsul Alicei la Buarcos la Buarcos la Buarcos care se confunda cu albatroşii, şuierul vântului în stânci şi cartilagiile mele care se rupeau, aud telefonul din Calcada de Tojal şi pe colonelul Gomes, Pleacă de-acolo repede, Valadas, că vin să te ridice.

— Cere-ţi iertare, dobitocule, dacă se întâmplă să fiu gravidă, în

toate familiile există câte o capră râioasă, te omor pe loc, sau atunci mergem la Buarcos, Margarida, cunosc un restaurant pe plajă, ai văzut vreodată codobaturile pe taluzuri, ai văzut algele, ai văzut smochinii deasupra mării, mirosul frunzelor, laptele gros al fructelor?

lapte alb, lapte ca sângele meu, ca bucuria, ca teama pe care o simt, alb, alb, permiteţi, nu permit domnule comodor, ca animalul ăsta, avem un om de încredere la Penafiel care să te transporte în Spania, să mă insulte, au vânat deja pe Barrela, l-au vânat deja pe Monteiro „runci domnule maior lasă jos receptorul că nu-i momentul *1* drăgăleli, și lipsa asta de durere, și vocaţia asta de nor sau de nasâre târfa de fată, bebeluși nu, plutesc, aud pași în capul meu L în mansarda din Calcada de Tojal dar nu-i voie să se vorbească de asta, spune soră-mea Maria Teresa, nimeni nu trebuie să ştie, dacă o să mă mai bată spun Unde ne ducem acum? l-am întrebat în ambulanţă pe furierul cu tensiunea, iar el a ridicat ochii de pe dunguliţa de mercur, Asta-i călătoria în China, amice, nu ţi-au zis că mergi în China? sigur că mergi în China, porcăria e că durează câteva luni bune până ajungi acolo.

2

Când l-au ridicat pe Jorge cel mai greu a fost să potolim pașii ei neliniştiţi de la mansardă, atât de însufleţit îi era umblatul în sus şi în jos, că o bucată de stucatură s-a desprins din tavanul odăii soră-mii Anita, descoperind un cuib de șoareci dintr-o grindă de lemn. Teresinha urca scara din cinci în cinci minute, s-o domolească, o auzeam dojenind-o, paşii încetau, înlocuiţi de acel du-te-vino al balansoarului sau de un tangou la patefon, Teresinha cobora și după o clipă balansoarul și tangoul tăceau și pașii reîncepeau, dereglând ceasurile. Fotografiile morţilor se îngrijorau şi ele şi mi-am amintit de când eram mici și mă jucam cu ea și cu fiul croitoresei în curtea de la bucătărie, așa că am sugerat de ce să nu-l chemăm pe medic ca să-i dea ceva pentru nervi? și abia am apucat să spun asta că s-a făcut tăcere sus, și după tăcere ea a început să ţipe.

Era duminică, erau mai multe berze decât de obicei pe palmierul de la Poștă ori suspendate de clopotele bisericii și coşurile acoperişurilor, Teresinha s-a întrerupt din croșetat ca să se uite la

mine, iar eu eram din nou copil şi mă miram de dioptriile care îi transformau ochii în nişte insecte cu labe de gene.

Anita şi Teresinha se uitau la mine, vulpea suspina de foame în colivie adulmecând strachina goală, şi acum aveam douăzeci de ani şi tata, bolnav, înconjurat de vaporizatoare care îi impregnau pielea cu un miros de eucalipt, reclama din pat Nimeni nu trebuie să ştie nimic, nu vreau ca nimeni să ştie nimic, arătând spre o fetiţă roşcată aşezată pe jos, ocupată să rupă pagini din reviste cu degetele. Nimeni nu trebuie să ştie nimic, răspundea ca un ecou mama de pe un scaun de lângă umbrele patului, Nimeni nu trebuie să ştie nimic despre Julieta, continua bătrânul, şi Jorge făcând semn din cap că da, şi Anita făcând semn din cap că da, şi Teresinha făcând semn din cap că da, şi eu plimbându-mi ochii peste comoda încărcată de flacoane cu pastile şi ambalaje de siropuri, dintre care se înălţa un Crist suferind pe un crucifix, şi după Crist perdelele care împiedicau înserarea să pătrundă în odaie, închizând-o într-o atmosferă mortuară.

Indignarea surorilor mele, în timp ce ţipetele ei, la mansardă, făceau cristalele să se zdrobească şi glastrele să crape, prelungea ordinul tatălui nostru ca şi cum bătrânul ar fi fost din nou tânăr, în pijama, înfăşurat într-un pled, pe sofaua din camera de zi, aşa că am adăugat Un medic cunoscut, evident, un doctor de încredere, că dacă ţipetele continuă nu ne mai rămâne o vază întreagă, iar tatăl nostru a înaintat imediat din ramă, întrebând lămpile şi soba Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor? Era duminică, la orele cinci sau şase dintr-o zi atât de caldă că se topeau muşcatele, prietenii mei le trimiteau bileţele damelor cu părul vopsit care beau ceai la patiserie cu degetul mic ridicat cârlig, un geam s-a spart după unul din urletele ei, era duminică precum duminica în care l-am îngropat pe tata, toamna, pe coasta cimitirului întoarsă spre dealul Monsanto, (pe o asemenea vijelie că părintele nici n-a coborât din maşină, împroşcând cu stropi de apă sfinţită prin fereastră)

Anita a urcat scara ca să repornească patefonul, să-i dea ceaiuri, s-o implore să tacă, Taci Julieta, şi totuşi zbieretele continuau dând ceasurile peste cap, cucii deschideau ferestruicile ca să anunţe ore

imposibile, pendulele clătinau şolduri de vapor repetând Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?, figurinele din cutiile muzicale se roteau făcând să se dezlănţuie menuete frenetice, era duminică, berzele se apropiau şi se îndepărtau de palmierul de la Poştă, broaştele orăcăiau în mlaştinile cu trestii de pe proprietatea vicontelui, tatăl nostru, învelit în giulgiu, în uniformă, ca în coşciug, închis îndărătul ramelor de tinichea, îmi interzicea din fotografii să chem doctorul, Nimeni nu trebuie să ştie nimic, aţi auzit, nu vreau să ştie nimic, Mă duc să caut o farmacie de serviciu şi să cumpăr o bromură, i-am spus eu soră-mii Teresinha, bromura pe care mama ne obliga s-o înghiţim când ea, care nu ieşea niciodată din casă, a rămas gravidă cu nepotul meu.

(şi le-am dat afară pe servitoare ca să le împiedicăm să se împărtăşească din ruşinea noastră, amărăciunea noastră, ura noastră)

când burta i-a crescut atât de mare că ajunsese să urle de spaimă toată noaptea, umblând prin odăi şi verificând în oglinzi cum i se modificau formele, când a rămas gravidă fără să înţelegem cum, din moment ce o închideam în oficiu când venea vreun musafir, şi fără să vrem să înţelegem ca să nu-şi dea nimeni seama că există, (şi a născut în secret în Guarda, satul bunicii mele, şi s-a înapoiat liniştită şi ascultătoare şi afabilă, fără să se mai trezească noaptea, fără să mai tropăie prin camere) i-am spus soră-mii Teresinha Mă duc la farmacia de serviciu, cumpăr o bromură şi se calmează, mama noastră încă a mai privit, neîncrezătoare, dintr-un dagherotip în care apărea, alături de naşul în frac, în faţa unui decor ce reprezenta sfinxul şi piramidele din Egipt, dar cum tata nu s-a mişcat din şirul lui de elevi de la Colegiul Militar, din o mie opt sute nouăzeci şi nouă, s-a liniştit, avea bătrânul vreo zece, unsprezece ani şi nu semăna cu niciunul dintre noi, mai blond, mai slab, mai frumuşel, deja cu pupilele de cuarţ cu care l-am cunoscut la Queluz, înainte să se fi cumpărat casa cea mare din Benfica, în perioada când sosea de la cazarmă şi se încuia cu mama, şuşotind, la capătul opus al coridorului, eu o întrebam pe soră-mea Anita S-au certat? iar ea, Taci din gură, o întrebam pe soră-mea Teresinha Tata o s-o bată pe mama?, iar ea, Taci din gură, îl întrebam pe frate-meu Jorge

Ce-i zgomotul ăsta? şi el, Ce zgomot, soră-mea Julieta rupea reviste şi de-acolo unde locuiam se vedea marea, sau, fie, se vedeau terase şi acoperişuri şi după terase şi acoperişuri marea, se vedea marea şi ne-am mutat aici şi marea a dispărut, înlocuită de berze şi turme şi ulmi şi zurgălăii viţeilor seara, atinşi de bărbaţi cu obiele, tata a încetat să mai şuşotească cu mama, aşezat cu ziarul în camera de zi sau demontând radioul ca apoi să-l monteze la loc, dăruindu-se, cu o concentrare disperată, unor inutilităţi complicate, şi atunci am înţeles că ce făcea el de fapt era să aştepte moartea, să aştepte moartea, minut cu minut, într-o tărăgănare plină de nervozitate, scurtând timpul care îl despărţea de ea cu treburi fără rost, pe care mama le urmărea neîndrăznind să-l întrerupă, îngrozită de umbra care îi devora obrajii ca şi cum ar fi semănat cu un strămoş al lui însuşi, cu un viitor anterior prezentului în care trăia, am spus (era duminică şi o barză îşi construia cuibul pe hambarul familiei Antunes)

— Cumpăr o bromură, surioară, şi se isprăvesc ţipetele, dacă mai continuă aşa ceasurile înnebunesc toate odată şi niciun geam, niciun pahar nu mai rămân întregi, dacă mai continuă aşa arcurile cucilor se rup iar ei o să-nceapă să zboare prin odaie ca să devoreze firimiturile de la prânz cu ciocurile lor de lemn, mama noastră, cu pălărie, lângă naşul pe care n-am apucat să-l cunosc, a încetat să se mai intereseze de mine lângă sfinx şi piramide, tata nu a mişcat un tendon ca să sară din şirul elevilor de la Colegiul Militar, soră-mea Teresinha s-a încredinţat de aprobarea defuncţilor, a unchilor care ne urmăreau de la picnicuri, de la cavalcadele pe măgari, de la plimbările cu bicicleta la Sintra de altă dată, o auzeam pe soră-mea Anita vorbind cu ea şi se putea ghici expresia îngrozită a amândurora, era duminică şi nu locuiam în Benfica de mult, soră-mea Julieta, care încă nu ţipa la mansardă, alerga după puişorii de găină şi îi strivea cu o cărămidă iar Jorge râdea, bătea din palmesi o stârnea Omoară mai mulţi, uite-l pe cel care fuge, omoară-l, şi totuşi pe mine mă certa bucătăreasa şi de mine se plângea ea bătrânilor, Domnişorul Fernando nu lasă în pace orătăniile, aşa că mă trimiteau drept pedeapsă în cameră, fără cină, Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost,

domnilor?, un fiu care n-a urmat nimic, n-a învăţat, care lucrează la o firmă nu se înţelege ce anume doar atât cât să câştige o nimica toată, un bărbat de patruzeci de ani care-şi petrece sâmbetele la patiserie, cu patronul garajului şi cu vânzătorul negustoresei de mărunţişuri pentru că întotdeauna a tras spre cei mai de jos, făcându-le cu ochiul prostituatelor care în loc să meargă la biserică se închid acolo bând ceai, nişte ordinare care se îmbracă precum actriţele şi îşi curăţă spaţiile dintre dinţi cu unghia, într-o zi o să te căptuşeşti cu o boală venerică şi o să rămâi impotent, îmi prevestea Jorge, o boală din acelea în care testiculele se dizolvă şi nu-ţi mai poţi reţine urina, şi eu, Nu rămân nimic, sunt nişte doamne serioase, nu-s târfe, de unde să fac rost de bani ca să le plătesc?, iar tatăl nostru, cu trese de locotenent-colonel fotografiat în picioare, decidea din ramă Fernando nu primeşte desert timp de o săptămână, era duminică, o duzină de berze ne înconjurau hornul, soră-mea Anita a pus un vals la patefon, o ploaie de măsuri a coborât de la etajul de deasupra şi acul, stricat, repeta aceleaşi note într-o schismă dureroasă, vulpea s-a ghemuit pe labele din spate şi a început să latre, tacâmurile zăngăneau în sertare, unul dintre cuci s-a eliberat din ceas şi s-a aşezat, cântând orele, cu arcul atârnat de coadă, pe galeria draperiei, ceilalţi cuci ţâşneau din interiorul lădiţelor de lemn, o vază cu trandafiri a lunecat spre marginea mesei, era duminică, civilul şi cei trei soldaţi l-au ridicat pe Jorge după ce au întors totul cu susu-n jos, soră-mea Teresinha, cu un pachet de cărţi de joc al părinţilor noştri în mână, a examinat fotografiile (o barză şi-a găsit echilibrul pe pălăriuţa de tablă care încununa hornul) şi a acceptat, încolţită de vals şi de zbierete, Du-te la o farmacie de departe, unde nu te cunosc, ca să nu se poată bănui pentru cine e, refuzând să admită că ştie ce ştia toată lumea, anume, că o ascundeam pe Julieta la mansardă, că am trimis-o să nască în Guarda, că nepotul nostru locuia în Ericeira cu o fostă servitoare a familiei şi că noi procedam ca şi cum puştiul n-ar fi existat, ca şi cum nu s-ar fi născut, refuzând să acceptăm ce cunoştea toată lumea de pe timpul mamei noastre, al tatălui nostru, când Julieta alerga de colo-colo prin curtea de la bucătărie, ascultând de Jorge, Omoară-l, omoară-l repede,

omoară-l pe ăla, strivind puişori şi găinuşe cu o cărămidă, mi-am schimbat cămaşa, mi-am văcsuit pantofii, m-am parfumat, mi-am trecut un pieptene cu briantină peste mustaţă şi am ieşit în stradă în clipa când valsul tăcea, epuizat să-şi tot repete măsurile, şi acul răzuia eticheta de pe disc aşa cum răzuieşte un cuţit o farfurie sau creta o bucată de ardezie, tulburându-ne tot sângele din vine. M-am schimbat şi m-am parfumat pentru că-mi place ca damele de la patiserie să-mi aprecieze loţiunile şi să mă deosebească de patronul garajului şi de vânzătorul negustoresei de mărunţişuri, veşnic cu cizmele murdare, chiar şi vara, de noroiul din cartierele unde locuiesc ei. Am coborât Calcada de Tojal până la Şoseaua spre Benfica, cu vârful pantofilor strălucind, am luat-o la stânga spre palmierul de la Poştă, şi m-am îndreptat către magazinul din faţa bisericii, cu vitrinele, deja luminate, pline de cutii cu ciocolată şi sticle cu lichior de anason. La cârciuma de lângă prăvălia de amanet, cu cele trei bile care decorau intrarea, nişte hamali discutau în galiciană, cu cărucioarele de mână aliniate pe trotuar. Și am intrat la patiserie uitând de ţipetele soră-mii, uitând de dojana fotografiilor, uitând de bromură, căutând cu un aer indiferent masa damelor blonde care mâncau prăjituri cu cremă, după-amiezi în şir, ştergându-şi gurile cu grija cuiva care-şi usucă lacrimile. Patronul garajului şi vânzătorul de la magazinul modistei le zâmbeau de deasupra ceştilor de cafea pline cu mucuri de ţigară. Un căţeluş cu fundă de organdi pe cap lătra în braţele uneia dintre ele cerşind biscuiţi, iar chelnerii le făceau mai suple cu prăjituri cu ouă şi cupe de căpşuni cu frişca. Refuzându-mi miracolul pe care de ani de zile îl aşteptam în zadar niciuna dintre zeiţe nu s-a întors să-mi facă semn cu evantaiul, pierdută de amor, aşa că până la urmă m-am aşezat pe scaunul pe care mi-l oferea garajistul, încolţit de vocea tatii

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?

aceeaşi voce care mă urmărea la serviciu, în tramvai, în sălile de cinema care-mi colorau visele, vocea tatii care-şi bătea joc, acum patruzeci de ani, de mine, însoţită de oftaturile mamei şi de râsetele înfundate de zeflemea ale lui Jorge, care venea la sfârşit de săptămână

de la Şcoala Militară.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?

vocile care mă urmăreau pretutindeni ca ochii din fotografii şi ţipetele soră-mii de la mansardă.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?

propria mea voce, înăbuşită de spumă, în timpul bărbieritului de dimineaţă.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să fiu atât de prost, domnilor?

fără să mai socotesc vocea efeminată, pleoapele neliniştite ale ciobănaşilor de porţelan de pe marmura şemineului, vocea aparatului de radio închis, milioanele de voci care se suprapuneau, se combăteau, se încrucişau şi se sfâşiau la telefon, vocea bucătăresei, vocea verişoarelor bătrâne înfăşurată în giulgiu în cutiile de biscuiţi Maria din copilărie, era duminică, berzele coborau în hăţişuri, şi mi-am reamintit de bromură în timp ce patronul garajului mormăia Fii atent la picioarele ălei a, fii atent la picioarele ălei a, mi-am amintit de civilul cu pistol şi de bromură când felinarele de pe stradă au început să lumineze profilul caselor, şi într-o clipită, însoţit de vânzătorul de la magazinul modistei care se jura că era la per tu cu patronii tuturor stabilimentelor din Baixa, luam tramvaiul spre Restauradores în căutarea unei farmacii de gardă.

Nici măcar azi, la optzeci şi unu de ani, când locuiesc singur, de când a murit nevastă-mea, într-o parte a casei fără lift din Rua Ivens la etajul patru şi mă duc în Largo de Camões şi deasupra străzii de Afecrim ca să privesc râul Tejo, nici măcar azi, când mă plimb prin Loreto până la ascensorul de la Bica şi văd oraşul coborând sub soare spre antrepozitele din Ribeira, nici măcar azi, spuneam, nu cunosc Lisabona. Dentistul îmi grădinăreşte maxilarele într-o policlinică din strada Principe Real, curăţindu-le de frunzele tot mai de prisos ale dinţilor, medicul de reumatisme îmi îndreaptă garoafa şirei spinării, în piaţa Santos, cu sumedenie de pomezi, doctorul de inimă, care mi-a

instalat o baterie în coaste ca să-mi stăvilească galopul sângelui, îmi interzice grăsimile într-un parter din piaţa Sapadores, unde nefericiţii din sala de aşteptare par să-şi ţină cu toţii inima în palmă, strânsă într-o cunună de spini cu chipul lui Iisus, cum sunt cele care împodobesc lojele portăreselor. Oraşul e pentru mine carul mare al cabinetelor cu steaua polară a oftalmologului în piaţa Rossio, în clădirea unei agenţii de voiaj care promite Bermudele cataractelor ce-mi înceţoşează pupilele, incapabile să descifreze literele de pe tabelul din perete care se micşorează încetişor, ca dorul meu de tine, ca să se dilueze în minusculele vocale ale uitării finale. Oraşul e o constelaţie de sigmoidoscoape, de puncţii lombare, de examinări ale creierului, de ciocănaşe care fac să tresară genunchiul, de ventuze de electrocardiograme în care arterele îşi înscriu, pe o fâşie de hârtie, iscălitura lor ilizibilă, o cale lactee de spitale şi centre de diagnostic despărţite de statui de duci şi de regi arătându-se unii pe alţii cu degetul, din piaţă în piaţă, în acuzaţii pe care nu le înţeleg nici astăzi cum nu le-am înţeles nici în acea duminică din o mie nouă sute cincizeci, acum patruzeci şi doi de ani, când am debarcat din tramvai la Restauradores, asistat de vânzătorul negustoresei de mărunţişuri, în căutarea unei farmacii de gardă într-o pădure de croitorii, taverne, ulicioare cu mici pensiuni dubioase şi femei în haină de blană artificială de care ne loveam pe la colţuri şi cu care comunicam prin intermediul alfabetului morse al ţigărilor. Atunci, ca şi acum, îmi lipseau avertismentele, sfaturile şi interdicţiile morţilor, îmi lipseau palmierul de la Poştă şi patiseria cu dame blonde, îmi lipsea asfinţitul ce se strecura printre copacii din desiş, îmi lipseau arbuştii de buganvilea, Conceicâo, ciorchinii de buganvilea atârnaţi de zid, îmi lipsea soră-mea Julieta alergând după puişori cu o cărămidă în braţe, îmi lipseau valsurile şi şuvoiul tangourilor revărsat de patefonul cu pâlnie pe care uneori mi se năzare că le aud aici, în strada Ivens, dacă mă trezesc la miezul nopţii, chinuit de gută, cu glezna în flăcări. Chiar şi dispreţul lui Jorge îmi lipseşte.

— Până n-o să-ţi cadă testiculele nu te potoleşti Jorge, care dacă ar fi în viaţă mi-ar spune, refuzând să te salute, deranjat de varicele

tale, de papucii tăi, de greşelile tale de gramatică, Bineînţeles că trebuia să te însori cu o servitoare, era de aşteptat, slavă Domnului că nu mai trăieşte mama ca să asiste la o asemenea ruşine, chiar şi prizăritul de nepotu-meu, pe care nu l-am mai văzut de când am plecat din Calcada de Tojal ca să locuiesc cu tine, îmi lipseşte, ce i s-o fi întâmplat puştiului, ce li s-o fi întâmplat tuturor, dentistul a promis că o să-mi pună în gură treizeci şi doi de dinţi din plastic impermeabili la răsuflarea mea, la pioree, la carii, era duminică, Conceicâo, duminică, duminică la fel ca atunci când mergeam la matineu la Eden să vedem filme mexicane cu Cantinflas, treizeci şi doi de dinţi care mestecă, nu dor, pe care îi putem ţine în mână, pe care îi putem vedea fără oglindă, pe care îi putem scoate pentru uşurarea mandibulelor, vânzătorul negustoresei de mărunţişuri şi cu mine am traversat piaţa Restauradores.

(pe acoperiş o reclamă luminoasă înfăţişa o maşină gonind) am luat-o pe strada dos Condes, am trecut de braseria tapetată cu lupin unde aveam obiceiul să mâncăm seara după Eden sau în ziua când primeam pensia amândoi şi ne-am îndreptat spre Portas de Santo Antâo de-a lungul unor edificii din piatră căzute în ruină unde se distingeau trepte care duceau spre camere de muribunzi solitari, cu o cratiţă cu fasole sau cartofi pe marginea patului, şi în apropierea Coliseului nişte clovni fără contract, cu părul portocaliu, şi nişte trapezişti pe care sciatica îi punea în imposibilitatea de a zbura şi ale căror încheieturi împrăştiau norişori de talc, visau cu voce tare cum coboară, alergând, pe pistă, ca să mulţumească ovaţiilor care nu existau, cum mi se întâmplă mie să te caut dimineaţa, pe jumătatea de pernă unde nu mai eşti, şi apare Julieta, în şorţuleţ, cu o fundă căzându-i din păr, şi, îmboldită de vocea fratelui meu, lasă să mi se prăvălească pe piept, cu toate protestele mele, o cărămidă uriaşă, era duminică duminică duminică în o mie nouă sute cincizeci, acum patruzeci şi doi de ani, Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?, damele blonde părăseau patiseria întorcându-se acasă.

— Trebuia să te însori cu o servitoare, era de aşteptat, o parte

din casă cu bucătărie comună şi o familie din Capul Verde locuind cu noi, Treizeci şi doi de dinţi, domnule Valadas, treizeci şi doi de dinţi şi întineriţi cu douăzeci de ani, aşa o să vă găsiţi o iubiţică, o fetişcană cocheţică, cât aţi zice peşte, Omoară-l, vârsta amestecă vocile din trecut, dar ştiu că era duminică şi searăda, duminică, duminică la Portas de Santo Antâo, contrabandişti, prostituate, clovni, trapezişti, şi vânzătorul negustoresei de mărunţişuri şi cu mine coborând, în căutarea bromurii, spre Palatul Tineretului Portughez, păzit de legionari cu pistol, Tu i-ai strâns mâna unui deputat, Frederico, l-au ridicat pe frate-meu, ajută-mă.

M-am însurat cu o servitoare, e adevărat, cumpăra ţigările stăpânului acolo unde eu luam prânzul aproape de serviciu, o femeie nu tânără, nu frumoasă, nu cu părul vopsit, singura care a răspuns cu un zâmbet zâmbetului meu, care a rămas să mă aştepte de cealaltă parte a vitrinei, prefăcându-se că era atentă la sticle, Servitoare, tată, m-am însurat cu o servitoare, sunt un prost, şi am ajuns la atât de pătrată Praca da Figueira, cu clădirile de birouri pustii cu balcoane de văduve, şi după Praca da Figueira rambleul fără formă de la Martim Moniz, şi nu erau farmacii, nicio farmacie de gardă, Omoară-l, şi după Martim Moniz strada de Benformoso, Piaţa de Benformoso, Intendente, lămpi roşii, piane de orbi, siluete, şi la barul Ninfa de Tejo a început totul.

3

După vreo cinci, şase săptămâni

(sau zece sau douăsprezece sau douăzeci, cine-mi mai poate spune, Margarida?)

urinând sânge la infirmeria fortului Cazias, cu vezica plină de cioburi de sticlă

(cioburi de sticlă, mamă)

m-au mutat într-o celulă la parterul puşcăriei unde căutam să ghicesc orele în funcţie de tonalitatea cerului, roşu, albastru, palid, alb, complet negru.

(cine-mi desluşea acele culori, cine vine să-mi desluşească culorile la Tavira?)

În timp ce dintr-un robinet aflat de cealaltă parte a peretelui cădeau picături care dobândeau noaptea rezonanţe de plumb. Nu auzeam valurile nici vântul de pe Tejo, ţipătul pescăruşilor pierise, iar lunea

(spuneau întotdeauna că era luni, nu marţi, nu miercuri, nu sâmbătă ci luni, spuneau Sări din pat că e ora de plimbare)

mă obligau să şchiopătez, cu bastonul, în curtea interioară a închisorii, şi într-o zi am văzut robinetul, m-am apropiat să-l închid, şi o voce a poruncit imediat Nu te opri, nu te atinge de nimic, continuă să mergi, mai repede, mai repede, aşa că umblam de-a lungul zidurilor

(soarele nu ajungea aici jos, soarele nu ajungea aici jos şi mie mi-era frig vara) târându-mi glezna pe pietrele şi ierburile din puţ. De cădeam, un picior în spate mă sfătuia râzând Scoală-te, haide scoală-te, nu e momentul să faci nani acum, şi doar când nu reuşeam să mai fac un pas mă aduceau, în batjocură, înapoi în celulă, Ţi-ai epuizat puterile, maiorule, eşti fleaşcă, şi în miezul nopţii mă trezeam cu un grăsan aşezat pe o banchetă, lângă mine, plângându-se Asta-i o mare neplăcere, domnule ofiţer, nici nu vă închipuiţi ce greu mi-e să vă interoghez, dacă-mi daţi lista unităţilor pe care le-aţi corupt vă asigur că ieşiţi imediat de aici. Uneori mai era şi altul cu grăsanul, furios pe mine, ridicând mâna ca să mă lovească, grăsanul îl împiedica apărându-mă cu corpul lui, Păi cum aşa, colega, linişteşte-te, suntem cu toţii persoane serioase, suntem cu toţii adulţi, domnul ofiţer colaborează, şi către mine, Nu ştiu cât timp am să-l mai pot opri, domnule ofiţer, individul ăsta e tare periculos, asemenea indivizi strică reputaţia Poliţiei, mai bine să răspundeţi imediat, mai bine să daţi numele militarilor înainte să se întâmple o nenorocire, iar celălalt, spumegând, înapoi, Duarte, că-l fac praf pe tipul ăsta, iar grăsanul, Vedeţi? vedeţi? ajutaţi-mă prietene, că nu vreau să vă omoare, cerul, fără pescăruşi, devenea din albastru roşu şi din roşu pălea înainte să înceapă să se întunece, iar grăsanul, potolindu-l pe celălalt, Nu-l înghesui pe domnul ofiţer, dumitale oare niciodată nu-ţi dă greş memoria? robinetul din curte continua să picure, picăturile mi se prăbuşeau în interiorul craniului, şi celălalt, Prostii, Duarte, prostii,

lasă-mă că mie dacă văd un trădător mi se face rău, iar grăsanul către mine, Doamne Dumnezeule, domnule ofiţer, răspundeţi imediat, cerul negru, cerul complet negru în ferestruică, celălalt mi-a tras o palmă, gura a început să-mi sângereze, un clei în care înotau bucăţele tari îmi înconjura limba, Mi-e somn, iar grăsanul, Ceea? Mi-e somn, am repetat, o să dorm un pic, nu mă treziţi, şi am alunecat ani în urmă şi servitoarea deschidea persienele chemându-mă Dacă domnişorul nu se îmbracă imediat întârzie la şcoală şi pe urmă tăticul se supără pe mine, iar eu, cu ochii ascunşi în pernă, Nu-mi pasă de tata, nu-mi pasă dacă se supără, închide fereastra idioato, şi persienele deschise şi ea aplecată peste mine, mirosind a cereale şi a praf de curăţat vasele, scuturându-mă de umăr, Domnişorule domnişoruleşi eu îngropat în cearşafuri, Dă-mi drumul, du-te dracului, dă-mi drumul Amâlia, şi grăsanul către celălalt, Somn, Fonseca, dobitocul ăsta spune că-i e somn, tăbăceşte-l, şi eu către grăsan, fără să simt loviturile, O să mă plâng mamei că mi-ai vorbit urât, Amâlia, o să mă plâng mamei că m-ai bătut, şi servitoarea, Eu doar te-am atins niţeluş, domnişorule, şi celălalt, Gata, Duarte, lasă-l, încetează, omul a leşinat, şi grăsanul, Nu-mi pasă dacă a leşinat, mor doar cei care cad pe jos, şi eu, Ba m-ai bătut, am o vânătaie neagră la gât, nu mă duc la şcoală pentru că mi-ai spart vinele, mă internează în spital şi mama te dă afară, Amâlia, cerul era albastru la fereastră, nu era roşu, nu era palid, nu era negru, dealul Monsanto verde, pereţii crem, paşii tatii urcând câte trei trepte – odată, Eşti gata, Jorge?, iar eu, în chiloţi, Sunt sunt sunt sunt sunt sunt, dentistul de la Fortul Cazias mi-a smuls molarii rupţi şi mi-a cusut buza, infirmierii au înlocuit ghipsul de la picior cu o atelă flexibilă şi mi-au frecat fruntea cu un unguent care ardea, Te-ai împiedicat de ceva, băiete?

şi eu către servitoare, Lasă-mă să vin acum la tine în cameră, Amâlia, lasă-mă să mă culc cu tine o jumătate de oră, iar celălalt către grăsan, E terminat, Duarte, îţi jur că e terminat, astea nu-s fiţe, după cinci zile de stat smirnă ce credeai? culorile cerului se schimbau una după alta, portocaliu, liliachiu, galben ca lămâia, maro, roşu-aprins, iar grăsanul, Să fie chemat medicul de cap ca să-l cerceteze şi continuăm

după aia, să-mi sară mie ochii dacă nu plecăm de-aici ştiind tot, şi servitoarea, care-mi răcea patul, La mine în cameră, domnişorule, la mine în cameră?

Jorge, a strigat tata de la etajul de jos, trebuie să vin până acolo ca să te cert?

Monsanto atât de verde, copacii pe coasta însorită şi în vârf acoperişul închisorii înconjurat de stâlpi electrici, servitoarele ocupau mansarda şi făceau baie într-un hârdău, şi celălalt către grăsan, Nu vreau să port eu răspunderea Duarte, tipul merge direct la infirmerie şi de îndată ce ne dau autorizaţia o luăm de la început.

Monsanto atât de verde şi peruşii mamei în colivia din fundul casei, zeci de peruşi clocind ouă în lădiţe de lemn, după boală colivia a rămas goală până când ni s-a oferit vulpea, iar eu îmi lipeam pieptul de pieptul servitoarei, Atinge-mă Amâlia, n-am să-ţi uit palmele, n-am să-ţi uit genunchii, mi s-a spus că ai emigrat în Franţa şi eu întreb în ce oraş îmbătrâneşti lucrând ca portăreasă, cum trăieşti, cu cine trăieşti, câţi nepoţi ai, corpul tău încă mai miroase a cereale şi a praf de curăţat vasele ca odinioară?

şi medicul către grăsan, E terminat, ce să-i faci, dar trebuie să o lăsaţi mai moale un timp, la început vulpea bea lapte cu biberonul, mânca biscuiţi şi dormea în bucătărie, soră-mea Maria Teresa a închis-o în colivie, cu toată supărarea soră-mii Anita, abia când a început să rupă covoarele şi sofalele, să răstoarne vaze şi să urineze prin colţuri ca mine la Cazias, Margarida, la fel ca mine la Cazias în infirmeria închisorii, îmi făceau injecţii, mi-au scos ghipsul, n-am mai avut sticlă pisată în vezică, reuşeam să umblu fără baston şi să mestec, ghicitul orelor a devenit mai uşor, era întotdeauna amiază şi cald, dragostea mea, mereu acelaşi albastru, mereu pescăruşii, mereu fluviul, vai, sirena vapoarelor, Margarida.

— Unde ai fost azi-noapte, Jorge? s-a interesat tata închis cu mine în birou lovindu-şi coapsa cu cravaşa, şi am câştigat trei kilograme, nu se observau echimozele nici cicatricele, m-au tuns, mi-am schimbat hainele, m-am bărbierit, iar medicul, Cum te simţi, Valadas?

— Să nu pui vulpea în colivia peruşilor că-i tai eu unghiile, Teresinha, s-a rugat soră-mea Anita, o învăţ să facă pipi în rumeguş.

— La mine în pat, tată, unde era să dorm?

— Ca să nu existe dubii, nimeni nu te-a agresat, nimeni nu te-a atacat, a explicat medicul, ai căzut din greşeală, înţelegi?

şi eu, Sigur că înţeleg, domnule doctor, mi se întâmplă să-mi pierd echilibrul, asta aşa e.

— Vulpea pute rău, a decis soră-mea Maria Teresa punând o strachină cu apă şi o strachină cu mâncare în colivie, nu suport animalul ăsta în casă.

— Nici n-aş accepta agresiunea, a lămurit medicul, Poliţia noastră e cât se poate de corectă, iar eu, Nu pot decât să le mulţumesc agenţilor, domnule doctor, cu mine s-au purtat ca nişte perfecţi cavaleri.

— La tine în pat, derbedeule? a mârâit tata cu cravaşa înaer, la tine în pat, spui?

mirosul tău, Amâlia, întotdeauna ţi-am simţit mirosul când am îmbrăţişat o femeie, întotdeauna ţi-am simţit gesturile în fiecare gest al lor, întotdeauna palmele tale au fost mâinile carem-au mângâiat.

— Afară o să-i fie frig, Teresinha, a spus soră-mea Anita, afară o să se îmbolnăvească, bietul animal.

— La mine în pat, tată, nu mă lovi te rog.

— Îmi pare bine că înţelegi, s-a bucurat medicul, găseşti că la infirmerie te-am tratat într-un mod neomenos?

— Lasă braţul jos, derbedeule, lasă braţul jos.

— Biata de mine, a răspuns soră-mea Maria Teresa, care trebuie să suport duhoarea asta, şi Amâlia, care fără uniformă părea mai tânără, coborând povârnişul din curte, Nu mi-au spus nimic dar ştiu că m-au dat afară din cauza matale, domnişorule, soţul naşei mele o să fie furios pe mine, Monsanto atât de verde, fratele meu Fernando în curticica de la bucătărie, soră-mea Julieta alergând după puişori, fiul croitoresei era zbanghiu şi aproape că nu vorbea, şi tu nici măcar enervată, Amalia, tu nici măcar supărată, tu doar tristă, coborând spre poartă ştergându-ţi obrajii cu batista.

— Nici gând domnule doctor, am eu înfăţişarea cuiva care a fost maltratat?

şi a doua zi Amalia s-a întors cu naşa ei, o femeie căreia mama i-a poruncit să intre în camera de zi, iar medicul către mine, Când vorbeşti cu mine ţi-aş fi recunoscător să nu stai picior peste picior, dragul meu, şi când mi-au dat drumul de la infirmerie nu m-au dus înapoi în celulă ci la o maşină de la intrarea în spital, de unde se vedeau nu numai fluviul, ci Lisabona şi Estoril şi Cascais, şi câmpurile din direcţia Stadionului, iar tata, Amalia, lovindu-mă cu cravaşa, Ticălosule, şi m-au dus, pe Marginală, încet, parcă în plimbare, (pescari pe zid, ambarcaţiuni de agrement cu vele, oameni în costume de baie, corturi, vânzători de corăbioare, E duminică, mi-am spus, pariez că-i duminică, dar ce lună e oare?)

şi am intrat în oraş prin Terreiro de Paco, şi în strada Antonio Maria Cardoso m-au condus, Pe aici, domnule maior, într-un cabinet unde nu era chelul nici bolnavul de guşă, ci un inspector cu cărare la mijlocul părului dat cu briantină, mai multe telefoane pe masă, rafturi cu cărţi, naşa Amăliei i-a tras o palmă finei când au ieşit pe uşă, Ai să vezi ce-o să păţeşti când ajungem acasă, nenorocito, ai să vezi ce soartă te aşteaptă în Brandoa, iar eu, Am dormit la mine în pat, tată, jur că am dormit la mine în pat, nu mă mai pedepsi, şi atunci a apărut un funcţionar cu un dosar de carton, inspectorul cu cărarea la mijloc m-a rugat îmi permiteţi?, şi-a scos ochelarii dintr-un etui şi a început să semneze, fără să le citească, hârtiile care zise întindeau, murmurând Birocraţie, birocraţie, cât timp se pierde cu birocraţia, iar soră-mea Anita, Duhoare, ce duhoare? animăluţul nu duhneşte deloc, rămâne în camera mea şi gata, uită de colivia peruşilor, surioară.

Monsanto atât de verde, Amalia, copacii atât de verzi din Monsanto, îţi mai aminteşti de verdele din Monsanto de acolodin Franţa?

şi cavalerul i-a întins ultima hârtie funcţionarului, a mulţumit Mulţumesc Proenca, şi-a strâns ochelarii cu grijă şi i-a pus în etui, şi m-a prevenit oftând Dacă întâmplător oamenii mei au exagerat, domnule maior, să nu ezitaţi să-mi spuneţi, dacă urăsc ceva pe lumea

asta e violenţa gratuită.

— Ai fost cu servitoarea, depravatule, nu minţi, a strigat tata, te-am văzut ieşind de la mansardă în pijama, iar inspectorul, Nu numai violenţa gratuită o detest eu, domnule maior, simpla idee de violenţă îmi repugnă, la Şcoala de Poliţie insist tot timpul asupra acestui punct, nu tolerez prezenţa torţionarilor printre noi, iar tata, Neruşinări în casa asta nu admit, nici să nu te gândeşti c-o să se petreacă neruşinări în casa asta, şi eu către cavaler, Am fost tratat cât se poate de corect, domnule.

— Dacă zici, surioară, că vulpea nu pute, înseamnă că ţi-ai pierdut simţul olfactiv, a conchis soră-mea Maria Teresa, dar nu-i vorba numai de putoare, covoarele, sofalele, perdelele pe care le strică, ceea ce ar trebui să facem ar fi să oferim cuiva animalul, astfel că i-au cerut fratelui meu Fernando să o bage în colivia păsărilor, şi în primele zile vulpea a refuzat să mănânce şi nu contenea cu chelălăitul şi cu zgrepţănitul zăbrelelor, eu, care la vremea aceea eram în Regimentul de Cavalerie Şapte, mă trezeam din cauza gemetelor cinaşa Amaliei o pocnea cu poşeta în spinare, iar inspectorul, Din păcate violenţa e intrinsecă omului, aţi observat, domnule maior, câtă cruzime pe lumea asta cu toate apelurile Papei, cu toate avertismentele Bisericii, ce le-au făcut nemţii evreilor, de exemplu, fotografiile acelea teribile cu schelete, dar Inchiziţia, *caramba*, ce-a fost Inchiziţia, dacă puteţi să-mi spuneţi?

soră-mea Julieta nu vorbea decât cu mine, refuza să le dea ascultare celorlalţi, mă chema într-un colţ şi şoptea o vreau pe mama, şi eu o vreau pe mama acum, Margarida, o vreau pe mama aici în Tavira să mă ia în braţe, să-mi desluşească culorile cerului, să ceară Deschideţi uşa că mă duc cu fiul meu acasă, iar tata, punând cravaşa pe un scaun, Săptămâna viitoare te duci la un colegiu din Santo Tirso, până la vacanţa mare nu vreau să te mai văd.

— Istoria, domnule maior, e un cortegiu de sălbăticii înfiorătoare, s-a întristat inspectorul, genocidul revoluţiei ruse mă face să încremenesc, ţarul şi familia împuşcaţi, mii de morţi, milioane de deportaţi fără să mai socotim foamea şi mizeria, unde s-au mai

pomenit asemenea atrocităţi?

Santo Tirso era departe, la ore în şir de mers cu trenul prin ploaie, o ploaie mereu egală peste pini, călugări în sutană într-o căsoaie îngheţată, elevi în pantaloni scurţi, probabil că s-or fi culcat toţi cu servitoarele, mi-am spus, iar tata către rector, scuturându-se de ploaie, Nu primeşte vizite, n-are voie să iasă din colegiu, n-are permisiunea să primească scrisori nici să scrie familiei, iar rectorul, Fiţi fără grijă, domnule locotenent-colonel, de peste șaptezeci de ani ne ocupăm de băieţi dificili.

Dragă jorj mie dor de tine mama a dat-o afară pe bucătăreasă

— Aşa că, a continuat inspectorul, mă surprinde şi mă mâhneşte că există inconştienţi care vor să instaureze în Portugalia un bolşevism înălţat pe cadavre şi sânge, nu asta, domnule maior, am visat eu pentru copiii mei.

Dragă jorj păsările au murit tuate

— Ăsta nu-i dificil, l-a asigurat tata, e imposibil, m-a minţit, a fost lipsit de respect faţă de mine, a necinstit o servitoare.

Dragă jorj teresinha e rea nu mă lasă să mă joc cu păpuşile iei coridoare, săli, dormitoare, paşi de-ai pedagogilor în sala de gimnastică, chiparoșii din curtea de recreaţie, un lanţ muntos în depărtare, bălţi de apă, ţigări clandestine, profesorul de geografie, cu bagheta, indicând afluenţii pe o hartă.

— Cu credinţă şi pedagogia adecvată chiar şi spiritul cel mai rebel se supune, domnule locotenent-colonel.

Nimic, nici cazarma din Tavira, nu-i atât de trist ca Santo

Tirso, Margarida, iar tata, Fiţi atent că e înşelător, domnule rector, vorbeşte frumos, dar înşală mult.

Dragă jorj am rugat-o pe croitoreasă să-ţi trimită cartea asta poştală

— Şi atunci, domnule maior, a continuat inspectorul, când am isprăvit Facultatea de Drept poliţia mi s-a părut fireşte cariera ideală, deşi ingrată, ca să combat violenţa.

— Şi tu, l-am întrebat pe cel din banca din faţă, ai venit la Santo Tirso tot din cauza servitoarei?

Iar în strada Antonio Maria Cardoso nu sunt porumbei, sunt zdrăngănitul tramvaielor şi un teatru, Margarida, şi vulpea umbla pe lângă zăbrele, n-am văzut-o niciodată oprindu-se, n-am văzut-o niciodată culcată în colivie şi rectorul, Cu metodele noastre în cinci luni nici n-o să-l mai recunoaşteţi

— Valadas, a poruncit părintele Correia, scrie de cinci sute de ori pe tablă Promit că nu am să mai fumez la closet.

Dragă jorj anita zice că în august vi acasă

— Şi în numele acestei lupte, a încheiat inspectorul, lupta celor care doresc ce-i mai bun pentru ţară, vă somez ca de la bărbat la bărbat, domnule maior, să-mi descrieţi activităţile dumneavoastră subversive, şi eu către părintele Correia, Nu scriu, şi părintele Correia Cuuum? şi eu, Nu scriu, şi părintele Correia, ridicând rigla, întinde palma, Valadas, nu m-am întors acasă în acel august, nu m-am întors în următorul august, am rămas toată vara la Santo Tirso plimbându-mă prin căsoaia pustie.

— Nu sunt subversiv, nu sunt bolşevic, singurul lucru care mă interesează e legalitatea democratică.

— Mă plâng mamei şi ea o cheamă pe naşă-ta şi te dă afară, i-a spus democratul Amăliei

Dragă jorj nu-mi place fernandu nu-mi place anita nu-mi place teresa croitoreasa îmi place aşaşiaşaiar inspectorul, Domnule maior îndrăzniţi să susţineţi că în corporatism nu e democraţie, că nu e corporatismul forma perfectă de guvernământ?

şi eu, gândindu-mă la Amălia şi la părintele Correia, îndrăznesc, şi el, cu degetul ridicat, răspunzând la telefon, Un moment, nu, nu vorbeam cu dumneata, spune, Portas, şi tata, oferindu-mi ţigări, Sper că Santo Tirso ţi-a făcut bine, dacă ai de gând să te prezinţi la concurs la Şcoala Militară nu mă opun, de cinci generaţii există militari în familie iar Fer-nando, de exemplu, nu face nici cât o ceapă degerată, şi inspectorul în receptor, Dacă individul refuză să iscălească mărturia cu binele o s-o iscălească cu răul, nu-ţi înţeleg dubiile, şi tata, servindu-mi un coniac, Arma Cavaleriei e arma noastră, fiule, nu cunosc nimic mai stupid decât un ofiţer fără cal, şi inspectorul la telefon, Avocat? Ce mă

interesează pe mine avocaţii, Portas, serveşte-i nişte şocuri electrice şi tipul, la nevoie, jură şi că şi-a omorât mătuşa, şi tata, Să nu-ţi faci griji pentru probele fizice că am prieteni acolo şi dacă ai să fii primul din grupă îţi iau maşină.

Dragă jorj mama plânge toată zioa în odaie nu ştiu ce se întâmplă cu iasi inspectorul, Să nu-ţi faci griji cu avocaţii, Portas, pe ce lume trăieşti, aplică-i şocurile că judecătorii-s de partea noastră, asta contează.

— Cravaşa era a bunicului tău şi m-a însoţit la Monsanto, a insistat tata, asta ar mai lipsi să nu-ţi rămână ţie, (monarhiştii în tranşee şi republicanii urcând colina printre împuşcături, fum, tunuri, cutii de chiulase, căpitanul Ramalho rănit în burtă, întăriturile care întârziau, tata tropăind prin dobriţă, un corb cârâind de spaimă deasupra lui) şi inspectorul, punând telefonul în furcă şi apăsând pe o sonerie, Vasăzică legalitatea democratică, vasăzică socialismul, şi eu, N-am fost niciodată socialist, domnule.

N-am fost niciodată socialist, Amălia, scuză-mă, nici săracii nu-mi plac, îmbătrânesc atât de repede, se îmbracă atât de prost, sunt atât de urâţi.

— Iar pentru Monsanto, a şoptit tata, am mâncat din pâinea diavolului, şi când le merge mai bine în viaţă, Amălia, îşi cumpără mobile întunecate, automobile sinistre, bibelouri oribile, îşi gătesc copiii ca pe nişte căţeluşi dresaţi, şi continuă să-şi ţină scobitoarea în gură, şi continuă să râgâie la masă.

— Nu vă spuneam eu, s-a grozăvit rectorul, că băiatul dumneavoastră o să se schimbe, pedagogia, credinţa şi câteva pălmuţe transformă omul.

Dacă aş face prostia să mă însor cu tine, Amălia, mi-ai acoperi pereţii cu poze cu pisicuţe, mi-ai umple etajerele cu mici clovni de porţelan, N-am fost niciodată socialist, m-am încăpăţânat eu.

Dragă jorj medicul a zis că mama e bolnavă şi-i trebuie injecţi – Mulţumesc pentru cravaşa, tată, pielea e foarte bună, am mulţumit eu lovindu-mă peste coapsă, şi au intrat doi bărbaţi în biroul din strada Antonio Maria Cardoso, împingând un aparat pe rotile cu mai multe

ecraneşi o pereche de electrozi, inspectorul către ei, Este o priză în spatele sofalei şi eu mi-am spus Ce-o fi asta?

Dragă jorj mamii le «n-ai rău şi anita mi-a spus că o să fie internată într-o glinică unul dintre bărbaţi a pus aparatul în priză, s-a aprins un bec, a vibrat un ac, un al doilea bărbat s-a apropiat de mine cu electrozii şi inspectorul, Numele revoluţionarilor imediat.

— N-am fost niciodată socialist.

O cravaşa minunată, a fost de acord tata, bine mânuită taie o ureche dintr-o singură lovitură, păcat că în zilele noastre nu se mai fabrică aşa ceva, primul bărbat a apăsat pe un buton şi corpul nu a înţepenit, dinţii mi-au pocnit, capul mi-a zburat departe de gât, inima, plină cu heliu, s-a oprit înainte de a reîncepe să lucreze.

Socialist, domnule, socialist, Monsanto atât de verde, camera Amâliei, n-am fost niciodată socialist.

— Sigur că n-ai fost, a admis inspectorul, sigur că n-ai fost, încă o dată şi din nou corpul sărind în sus, din nou pocnitul din dinţi, din nou capul departe de gât, din nou inima plutind şi sângele oprit locului, în aşteptare.

— Încă o dată, a cerut inamicul violenţei.

Monsanto atât de verde, colivia peruşilor, fratele meu Fer-nando jucându-se în curticica de la bucătărie, Alice, indianul cu guşă, medicul, grăsanul, celălalt, robinetul de la Cazias, pescăruşi nu, cravaşele sunt o mizerie acum, Amalia, nu taie urechi, căsoaia de la Santo Tirso sub ploaie, de cinci sute de ori pe tablă, întinde palma, Valadas, republicanii escaladând coasta, corbul deasupra stejarilor, ţigări clandestine, clovnişori de porţelan, dacă m-aş fi însurat cu tine, Amalia, aş fi fost fericit?

fericit, Amalia, aş fi fost fericit în Franţa şi tu înconjurată de copii, n-am fost niciodată socialist, cu scobitoarea în gură, n-am fost niciodată socialist, gingiile, n-am fost niciodată socialist, n-am fost niciodată socialist, n-am fost niciodată socialist.

— Încă o dată, a cerut inspectorul, şi inima

(brăzdată de vene, restul din mine nu contează)

În care plutesc veşnicii.

— Curentul mai puternic

Dragă jorj mama amurit curentul mai puternic.

Dragă jorj mama amurit curentul, şi atunci, în biroul cu telefoane şi etajere cu cărţi din strada Antonio Maria Cardoso le-am strigat în obraz ce voiau să afle, că tata o ascundea pe soră-mea Julieta de furie şi ruşine că nu era a lui, tata nu voia să se ştie că mama celor patru copii ai lui mai născuse unul al altui mascul, tata nu voia să-şi închipuie cineva că după naşterea fratelui meu Fernando devenise impotent, tata voia să se creadă că încă mai era bărbat, că a fost bărbat, domnilor, până la sfârşitul vieţii, şi eu, puţin câte puţin, devin ca bătrânul, nu reuşesc, nu pot, nu suport, eu în faţa unei femei, oricât m-aş preface, sunt un câine castrat.

4

La sfârşitul după-amiezii, Conceicão, când porumbeii din Piaţa Camões pleacă spre cornişele din Loreto şi mă simt singur singur singur la acest etaj patru din strada Ivens, apăsat de povara copilăriei şi de angina pectorală când vocile din trecut, vocile surorilor mele, vocile servitoarelor, mă înconjoară cu foşnetul lor înduioşat, cu aburul cuvintelor închipuite, când nu mai există nimic altceva decât acoperişurile astea peste care cade înserarea, cetatea care navighează acolo în fund şi comprimatele pentru gută, pentru reumatism, pentru inimă, pentru vezică, pentru ficat, pentru coloană, pentru tuse, pentru aciditate, cu care mă hrănesc, la sfârşitul după-amiezii, Conceicão, când îmi vine să ţip cum ţipă cocoşii dimineţii, mi se întâmplă să mă întreb de ce nepotul meu, cel care s-a născut în Guarda, cel care a locuit în Ericeira, fiul soră-mii Julieta, singura persoană din familie care mi-a mai rămas, nu urcă în Chiado şi pe scara imobilului ca să mă viziteze, să vorbim de Calcada de Tojal, să vorbim de Benfica, să vorbim de vremea când eram tânăr, ca în o mie nouă sute cincizeci, aveam eu treizeci şi nouă de ani, în duminica în care un civil şi trei soldaţi l-au ridicat pe fratele meu Jorge şi tangourile de la patefon şi balansoarul şi zbieretele de la mansardă nu mai încetau, iar eu m-am dus să cumpăr bromură, am luat tramvaiul de la Restauradores însoţit de vânzătorul modistei, şi după Portas de Santo Antão, acrobaţii şi trapeziştii la

pensie şi atât de pătrată Piaţă Figueira, cea cu regele Dom João învăluit în giulgiul umbrelor şi mansardele văduvelor, am ajuns la strada Intendenteprin Martim Moniz, strada Benformoso, Piaţa Benformoso, furgonete în beznă, nicio farmacie, şi am intrat în barul Ninfa de Tejo ca să prindem curaj pentru traversarea magazinelor de pantofi de pe bulevardul Almirante Reis, şi era acolo un orb, nepoate, (păcat că nu ai venit cu mine, prostul familiei, în ziua aceea) cântând la pian pe o estradă sub o sirenă, cu părul roşcat ca al mamei tale, într-un medalion cu ramă din scoici, o tejghea uzată, garduri de sticle, mese din polivinil, şi o clientelă de foşti artişti de circ revărsându-se din local, dresori de tigri, cu petliţe, bice şi cizme înalte, contorsionişti ţinând ţigările între unghiile de la picioare, trupa de pitici de la piramida umană, acum fără puteri, căzând unii de pe umerii celorlalţi, perechea cu bicicletele uriaşe pedalând aproape de tavan, şi mai ales (ascultă) clovni, clovni, clovni cântând la clarinete şi saxofoane, incapabili să scoată o notă corectă, acrobaţi pregătindu-se de saltul mortal pe care nu aveau să-l mai facă niciodată, grupul de Auguşti, proştii în haine de seară făcând tumbe lângă paravanul toaletei pe care scria Bărbaţi sub o mică siluetă cu pălărie, feţe albe materiale ale îngerilor, cu espadrile de toreador şi acordeon la piept, iar eu amintindu-mi de vremurile acelea aici în aşteptarea ta, nepoate, în cămăruţa din strada Ivens în care niciun portret nu-şi mişcă ochii ca să mă dojenească şi nici cucii din ceasuri nu piuie la ore nepotrivite, eu aici în aşteptarea ta după siropul pentru intestine, între capsula pentru vezică de la ora şapte şi comprimatul pentru tensiune de la opt, ştiind că ai să vii pentru că nu e drept, chiar la optzeci şi unu de ani, să fiu singur, pentru că cineva o să vină înainte să fiu transportat jos, într-un sicriu prost bătut în cuie care-o să ia drumul gării, cu menţiunea fragil pe capac, cineva o să vină să asculte cu mine tăcerea din casa asta, aşa cum vânzătorul modistei şi cu mine ascultam nişte paso doble de la pianul orbului în barul din Benformoso, şi funambulii care-şi frecau tălpile pe răşină vorbeau despre atunci când, ţi-aduci aminte?, ne-am dus să dăm un spectacol la Abrantes, niciodată n-am îndurat atâta frig în viaţa mea, niciodată nu m-am prăbuşit aşa pe jos scăpând ca prin urechile acului, ori de câte

ori mă gândesc la asta mă ia cu fiori, vânzătorul modistei a comandat un gin pentru el, un gin pentru mine şi un gin pentru femeia cu barbă care până la urmă nu era rusoaică, era din Porto, capabilă să îndoaie bare de fier şi să rupă dicţionare şi cărţi de telefon, care încerca să ne explice că răul meu e artrita, băieţi, m-am săturat să tot consult doctori şi nimic, artrita e cea care mă împiedică să accept invitaţiile pe care le primesc de la Barcelona, de la New York şi Paris, aşa că sunt atârnată în cui, închipuiţi-vă ce soartă nedreaptă, ca să plătesc cămăruţa din Poco de Borratem unde locuiesc cu bărbatul meu, care n-a nimerit plasa de la trapez, acum invalid fără să poată mişca măcar degetul cel mic ca să mulţumească pentru aplauze, iar vânzătorul modistei, comandând din nou gin, Săracul, şi eu, distrat de clarvăzătoarea care nu mai prezicea decât trecutul, acceptând încă un gin, Săracul, trupa piramidei umane a acceptat un păhărel, unul dintre piticii de la bază a tuşit, dresorul de tigri l-a uşurat cu o palmă pe spate şi vreo cincisprezece gnomi în tanga s-au aruncat peste noi strigând Iisuse în timp ce dresorul îi scutura cu bobârnace, ca şi cum ar fi fost tăuni, pe cei care i se agăţau de revere, Auguştii proşti le întindeau tuturor mâinile lor cu mănuşi foarte lungi, cei doi care pedalau lângă tavan, schimbând între ei mingi şi arcuri, se lamentau că nu mai pot coborî ca să accepte un păhărel, căţeluşi îmbrăcaţica sevilienele se clătinau pe labele din spate lătrându-şi angoasele, Unde o fi vreo farmacie de serviciu? l-am întrebat pe dirijorul care conducea orchestra de la Coliseu şi acum îşi agita în zadar bagheta fără ca vreun muzicant să-i dea ascultare, fiecare ocupat să cânte câte un marş diferit, am nevoie de bromură pentru soră-mea Julieta, chinezul dresor de foci, cu zâmbetul lui de auroră boreală, a scos un stavrid din buzunar şi l-a înghiţit, tata a apărut la bar şi li s-a plâns fachirilor, arătându-mă cu o grimasă, Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor? Bromură, aţi spus bromură? a întrebat un magician ocupat să-şi taie soţia în două cu ferăstrăul, extrăgând din buzunar o infinitate de batiste colorate, nu vreţi mai degrabă un buchet de flori, uitaţi, nu vreţi mai degrabă drapelul naţional, luaţi-l, Abţiguit, ce oroare, eşti abţiguit, s-a arătat dezgustat fratele meu Jorge, nu te

apropia de mine că duhneşti a vin, Mi-a apărut peladă în barbă, uite, a spus cea cu cartea de telefon trăgându-mi braţul, într-o bună zi n-am să mai am un fir de păr pe bărbie, Abţiguit pe naiba, am răspuns eu, caut o farmacie pe aici, şi toate astea pentru două păhărele cel mult, Conceicão, pe cuvânt că n-au fost mai mult de două păhărele, am fost însurat cu tine nouăsprezece ani şi între mese, eşti martoră, niciun martini n-am pus în gură, nouăsprezece ani mergând după-amiaza în grădina Principe Real ca să asist la septicul pensionarilor, nouăsprezece ani până ce medicul a ieşit din odaie ca să mă anunţe A murit, şi eu am dat peste verişoara ta scoţându-ţi dantura din gură şi punând-o în sertar, dantura care se mai află încă acolo, Conceicão, cu coroanele încleştate într-o încăpăţânare supărată, nouăsprezece ani urmărind cum noaptea învăluie în întuneric aşii şi şeptarii, nouăsprezece ani mâncând la cină biscuiţi cu ceai fără zahăr pe masa sprijinită de fereastră, gândindu-mă, iartă-mă, că mă plictiseam, gândindu-mă că niciodată nu mă plictisisem atât de tare în viaţa mea, nici măcar la Şcoala de Comerţ, unde m-au înscris până la urmă în speranţa că aş putea învăţa cel puţin rudimentele necesare pentru o slujbă de conţopist sau de al doilea funcţionar într-o circumscripţie financiară, un institut din São Domingos, Conceicâo, unde rădăcinile pătrate se confundau cu logaritmii şi debitul şi creditul se amestecau în capul meu năucit, iartă-mă tată.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?

n-ai făcut nimic, eu sunt cel care nu reuşesc, eu nu sunt capabil, eu nu am avut destulă minte ca să ajung ofiţer de cavalerie sau inginer şi am sfârşit, fără un sfanţ nici maniere, încurcat cu o servitoare cum prevedeau toţi pentru că aşa trag eu tot mereu în jos.

— Tot mereu în jos ai tras, e trist dar adevărat, din păcate sunt lucid în privinţa fiilor mei, în cel mai bun caz o să-l văd într-un cartier de locuinţe ieftine petrecându-şi duminicile în pijama, n-are preocupări, n-are interese, n-are voinţă proprie, nu luptă, nu lupt, tată, ai dreptate, învaţă-mă, cum ai luptat mata când mama a rămas gravidă cu Julieta?

— Mi-e greu să admit fiindcă e sânge din sângele meu, dar mărturisesc că Fernando, oricât am vrea să înfrumuseţăm lucrurile, e un inutil, mi-amintesc de şoaptele de prin casă, de uşile trântite, de un climat sulfuros de răceală, de tata, încuiat în birou cu bunicul, strigând Eu nu suport s-o mai văd, divorţez de ea, cer să fiu trimis în Luanda, mi-amintesc de prânzurile de nemâncat, de telefoanele cu jumătăţi de cuvinte, de mătuşile mele rugându-se Ascultă Alvaro, nu părăsi copiii, ce vină au micuţii pentru ce s-a întâmplat? de bunicul comunicând Nevasta o să accepte tot ce vei dori, nimeni n-o să vadă fetiţa, dacă vine cineva o zăvorăşte într-o cameră şi gata.

— Eu, în ce mă priveşte, am renunţat să mai fac din el un bărbat adevărat, m-am obişnuit cu gândul că o să fie un conţopist cu mânecuţe, asta e, şi un lucru e sigur că, până a murit, tata nu i-a mai adresat un cuvânt mamei, şi nu numai că nu i-a mai adresat un cuvânt dar nici nu se uita la ea, procedând ca şi cum nici ea nici soră-mea Julieta n-ar fi existat, şi dormea sau se prefăcea că doarme pe divanul din birou şi spun că se prefăcea, Conceicâo, pentru că, revenind de la patiserie sau de la cinema, îl găseam treaz, privind fix tapetul de pe perete cu o carte pe genunchi.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor, nu mi-era de ajuns neruşinata de maică-sa ca să-mi amărască viaţa, ca să-mi strice viaţa, şi n-a revenit în patul lui decât cu câteva zile înainte de a se stinge, înconjurat de medicamente şi de oale în care fierbeau boabe de eucalipt, vaporii abureau geamurile şi el ne privea de pe pernă cu invidia bolnavilor.

— Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?

dar eu te iubeam, tată, eu voiam să fii mândru de mine, eu căutam să-ţi fiu pe plac, m-am înrolat în Legiune ca să port o uniformă ca a matale, cumpăram ţigări venezuelene de care fumai mata, foloseam monograma matale pe cămăşi, îţi imitam expresiile şi ticurile, am încercat s-o urăsc pe mama, am încercat să nu-i răspund când mă întreba Ţi-ai schimbat serviciul, Fernando?, iar soră-mea Anita, Mama a vorbit cu tine, frăţioare, iar eu, fără să mă uit la ea, Ah da? şi

soră-mea Teresinha Ţi-ai pierdut limba sau ce-ai păţit? şi eu, Nu mă pisa, mama se apropia fără să înţeleagă, Ai avut vreo problemă la serviciu, fiule? şi eu, Lasă-mă, soră-mea Julieta, care încă nu era borţoasă, se mira la celălalt capăt al mesei, deasupra tacâmurilor şi paharelor, aşa cum femeia cu barbă se mira adresându-mi-se, Uite cât păr cărunt mi-a crescut în barbă, uite cum mi s-au albit perciunii, iar eu, acceptând încă un pahar, Nu găsesc deloc, eu nu ţi-aş da nici treizeci de ani, iar ea, căutându-şi batista în mânecă, Dacă m-aş duce la Porto verişorii mei nu m-ar mai recunoaşte, am slăbit opt kilograme în două luni, şi eu m-am gândit la mata, tată, cu tâmplele dezgolite şi gâtul redus la cute şi tendoane, m-am gândit cum te-am rugat Nu muri, aşa cum te-am rugat şi pe tine Nu muri.

— Nu muri, tată, nu muri.

Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor, care începe să plângă în faţa mea ca şi cum aş fi gata să dau în primire, ce idee pe el, eu care în douăzeci şi doi ianuarie o mie nouă sute nouăsprezece am fost în Monsanto, luptând pentru Rege, cu camarazii din grupul al doilea de escadroane al Regimentului Patru Cavalerie, eu care am fost la Luneta dos Quarteis suferind fără gloanţe, fără mâncare, fără speranţa unor întărituri, focul artileriei, focul marinarilor, focul civililor, eu, care n-am murit de gloanţele carbonarilor, doar n-o să mor acuma oricât de mult îşi doreşte asta de-acolo să mă vadă în coşciug ca să-i telefoneze amantului, A murit chiar acum, şi imbecilul de fiu-meu Fernando, care până şi vocea mi-o copiază, fixând-o năucit, sute de soldaţi în mijlocul fumului şi al exploziilor, din convoiul regimentului, cu chiulasele pieselor pe care nu le puteam lua cu noi, şi el, neghiobul, căutând bromură pentru soră-sa în buzunarele răniţilor.

Nu eram beat, Conceicâo, nu sunt beat, tată, nu e alcoolul, e pianul orbului, sunt aceşti paso doble, oamenii ăştia, artistul de la Poco da Morte care face motorul motocicletei să zbârnâie, ceea ce de fapt mă chinuie.

Ajung la Porto şi familia, Ce-ai păţit, Lucinda, te bate bărbatu-tău, a căzut bărbatu-tău de pe trapez, te-a înşelat iar

bărbatu-tău cu indianca aceea care aruncă securi în voluntarii din stimata asistenţă?

și am simţit o furnicătură, un elan, o forţă, o undă peste mine, m-am agăţat de tejghea, am început să vărs şi figurile de la circ au dispărut înlocuite de o clientelă de camionagii, de cizmari, de ucenici de instalator, de funcţionari ai Primăriei, de vânzători din dughenele învecinate, orbul, care-şi isprăvea paso doble-ul, privea fumul ce se coagula lângă tavan cu o expresie de naufragiat, şi întorcându-mă ca să-i răspund femeii cu barbă care până la urmă era un vânzător ambulant de bilete de loterie care trăieşte din cerşit stând de vorbă cu o jumătate de litru de vin roşu, mi-a atins cineva omoplatul, Bună, şi era fiul croitoresei salutându-mă de lângă o halbă cu bere, şi probabil că sunt prost, tată, dar n-am spus niciodată nimănui că l-am văzut ieşind din camera Julietei, când mama şi surorile mele erau la liturghie şi fratele meu pe Coasta Capanca, unde conspira contra statului, n-am spus nimănui că el înconjura casa ca să intre prin bucătărie, urca scara și se strecura la mansardă, crezând că fiind duminică eu sforăiam în primul somn, indiferent la zgomote ca totdeauna când dorm, după o noapte petrecută la patiserie cu patronul garajului şi vânzătorul modistei, făcând cu ochiul damelor care schimbau chicoteli deasupra tartelor cu cremă şi linguriţelor de ceai, crezând că nu mă voi trezi decât odată cu mirosul de peşte de la prânz, mult timp după ce mama şi surorile mele se vor fi înapoiat de la liturghie, ca să cobor scara fără să fac baie, şi să mă aşez deschizând gura, întinzând braţul după untdelemn şi oţet, astfel că nici măcar nu se ascundea, nici măcar nu vorbea mai încet, nici măcar nu se străduia să nu facă zgomot, dădea drumul patefonului cu pâlnie şi inunda Calcada de Tojal cu o arie de operă, indiferent faţă de indignarea portretelor, şi eu auzindu-i paşii şi deslușind ecoul conversaţiilor lor şi sunetul a ceva ce cădea şi se spărgea, aşa cum cu ani în urmă auzeam conversaţiile mamei cu cel care o vizita în după-amiezile când tata rămânea la cazarmă, șoptind, lipiţi unul de altul, în camera de zi, şi am pândit prin perdea şi i-am văzut sărutându-se, am văzut-o pe mama aplecată peste roşcat sărutându-l, roşcat cum era roşcată soră-mea Julieta, cu faţa populată

de pistrui până la buze şi pleoape, şi pe gât şi pe ceafă, şi în urechi, şi când clopotul de la biserică bătea de împărtăşanie fiul croitoresei trecea prin faţa camerei mele fluierând aria de la patefon în ciuda gemetelor vulpii, mama lui îl aducea când îşi petrecea ziua aplecată peste maşina de cusut, prinzând nasturi şi făcând tighele, şi el se întreţinea cu mine în curtea din spate, unde ne murdăream amândoi, Vai în ce hal te-ai făcut, domnişorule, ce porcărie, noi murdărindu-ne cu pământ şi mama în camera de zi, trecându-şi degetele prin părul roşcatului care-i înconjura talia cu braţul, eu n-am spus niciodată nimănui, nu aveam să spun nimănui nici când tata m-a chemat în birou şi m-a întrebat în faţa tatălui său, Tu ce-ai văzut, Fernando?

şi când a trecut luna octombrie, şi a început să plouă, şi a plouat la nesfârşit în toamna aceea, peruşii muriseră deja de secole, fiul croitoresei a încetat să mai vină duminica la noi acasă şi balansoarul dansa, la mansardă, făcând să scârţâie şi să scârţâie şi să scârţâie duşumelele, apa răpăia în geamuri şi balansoarul gemea şi în timpul liturghiei, după clopote, o arie de operă schelălăia acolo sus.

— N-am văzut nimic, tată, am spus eu, n-am văzut pe nimeni, soră-mea Anita îşi lăsa umbrela să picure şi se căţăra la mansardă ca să facă să tacă patefonul, şi ploua toată ziua, şi se aprindeau lămpile la două după-amiază şi soră-mea Julieta se plimba deasupra capetelor noastre, Ce-o fi cu ea astăzi?, şi asta în toate duminicile din iarna aceea, în toate duminicile ploioase din iarna aceea.

— Ce-o fi cu ea, Fernando? Ştiu şi eu, mamă, ca de obicei, croitoreasa venea marţea şi joia, mânca pe o tavă pusă lângă coşul cu haine şi soră-mea Julieta, cu gleznele umflate, ţinându-şi burta cu mâinile, îi dădea târcoale icnind, o iarnă care făcea iarba cenuşie, jumulea arbuştii şi mărea petele de igrasie de pe pereţi, mama i-a telefonat medicului şi l-am auzit explicând E în luna a treia, doamna mea, nici să nu vă gândiţi la un avort, şi mama, Dar cum s-a întâmplat asta, Dumnezeule? şi medicul, punându-şi gabardina, Chiar omul cu judecată greşeşte câteodată, daţi-i capsulele astea de fier şi vitaminele astea cu cincisprezece minute înainte de masă, şi mama către mine, Ai văzut cine era, Fernando?

— Lasă-l, Alvaro, linişteste-te, nu-l mai chinui, l-a sfătuit bunicul, dacă puştiul ar fi observat ar fi spus, copiii scuipă totul imediat, ajunge să te uiţi la el şi înţelegi imediat că băiatul e dus cu pluta, întotdeauna a fost dus cu pluta, a răspuns tata, pe plută o să moară şi însurat cu o servitoare, până şi cu moştenitorii am avut ghinion, piei din ochii mei, Fernando, şi mama, cu ploaia răpăind în geamuri, Nu pot să-mi dau seama deloc cine a fost, ca să evit problemele şi tentaţiile nici prietenii fiilor mei nu intră aici, ca să evit problemele şi tentaţiile, nu primim vizite, şi medicul, Când trebuie să vină nenorocirile chiar vin, e o minune cum de n-am făcut încă gripă cu o asemenea vreme.

— Şterge-o de aici, Fernando, a poruncit tata, ar trebui să pun mâna pe pistol, să uit de familie şi s-o omor pe coţofana asta, şi în o mie nouă sute cincizeci, după şapte ani, uite-l acolo, Conceicâo, pe tatăl nepotului meu, fiul croitoresei, salutându-mă Bună, lângă spuma berii, fără să ştie că eu ştiam, fără să ştie că-l bănuiam pentru că era singura persoană care intra la Cal-cada de Tojal duminica dimineaţa şi puteam să mă fi trezit şi să aud voci, puteam să dau peste el intrând sau ieşind pe poartă, şi eu, încă buimăcit de vărsături, ştergându-mi gura cu mâneca şi gândindu-mă la ploaia din iarna aceea, Bună.

— Am s-o trimit în Guarda, a hotărât mama, şi după ce se naşte copilaşul mai aşteptăm o lună sau două şi o aducem înapoi, şi soră-mea Julieta, care nu vorbea niciodată, care refuza să vorbească cu cineva în afară de Jorge, Nu, încă nu i se observa burta dar slăbise, era palidă, cu cearcăne, şi se închidea la mansardă, pieptănată şi cu o fustă nouă, ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva, se închidea la mansardă, punea o arie de operă la patefonul cu manivelă şi balansoarul scârţâia înainte şi-napoi pe pardoseală, în timp ce igrasia de noiembrie se întindea pe pereţi şi soră-mea Teresinha ofta într-o zi o să chemăm un zidar să repare asta, tavanul a crăpat acolo, aşa că în ciuda protestelor şi refuzurilor ei au urcat-o în trenul spre Guarda, şi când s-a întors după câteva săptămâni, Conceicăo, nici cu Jorge nu mai vorbea, plimbându-se ca o stafie prin cameră, nu s-a mai pieptănat niciodată, nu şi-a mai pus niciodată o fustă nouă, pornea patefonul şi asculta aceeaşi arie până ce

discul a început să emită o succesiune de scârţâituri şi frânturi de vioară şi mama a cerut Opriţi muzica până nu înnebunesc de tot, soră-mea Teresinha urca scara să stea de vorbă cu ea, aria se întrerupea, mama bea infuzii de tei, Vreţi să mă omorâţi, aduceţi-o lângă noi, şi ea, Nu, care era singurul cuvânt pe care consimţea acum să-l rostească, Nu, dacă o întrebai ceva, orice ar fi fost, Nu, şi în o mie nouă sute cincizeci, în ziua când l-au ridicat pe frate-meu Jorge, fiul croitoresei se schimbase prea puţin faţă de perioada când ne-am cunoscut, aceleaşi degete de vrabie strângând berea, aceeaşi voce care se împiedica de silabe, Bună, şi eu, prostul, (Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un fiu atât de prost, domnilor?)

apropiindu-mă de el, împiedicându-mă de vânzătorul de bilete de loterie care trăia din cerşit, Bună, sirena se mişca înapoi şi înainte, Bună, vânzătorul modistei oferea un rând de gin unui bătrân cu fular nu atât de bătrân ca mine astăzi, înconjurat de scârţâielile trecutului, de absenţa servitoarei care erai tu, de un abur de cuvinte care nu mai există.

Bună, am spus eu, prostul, cel care n-are cap, cel care nu luptă, Bună, aria de operă reîncepea la mansardă, soră-mea Teresinha, încetează cu asta, Julieta, şi ea, Nu, soră-mea Anita, Nu vrei să asculţi un vals? şi ea, Nu, frate-meu Jorge, N-am să-ţi mai vorbesc niciodată, şi ea, Nu nu nu nu nu.

— Ce-ai venit să faci aici, Fernando? s-a interesat fiul croitoresei, care tocmai ieşea de la mansarda din Calcada de Tojal, încheindu-şi cureaua, aranjându-şi cravata, depunând berea pe zincul tejghelei, în timp ce orbul se apleca peste pian şi soră-mea Julieta ţipa de la mansardă Nu, şi maică-mea, Ce-o fi cu ea, Fernando? şi taică-meu, Ce ai văzut tu, Fernando? şi eu, prostul, făcând un pas înainte îmbrâncindu-l pe vânzătorul de bilete de loterie, apucând o sticlă, Ce ar fi trebuit să fac acum opt ani, băiete, să-ţi dau una peste bot: nimic special, după cum vezi.

5

Probabil că am spus ce se aşteptau ei să spun pentru că de îndată ce mi-am revenit în simţiri şi mi-am recăpătat noţiunea

timpului m-au transferat din strada Antonio Maria Cardoso la închisoarea de la Peniche, aproape la fel de întunecată ca şi colegiul iezuit din Santo Tirso, unde ziua se năştea din ornamentele capelei care învăluiau chipurile sfinţilor într-o lumină de naufragiu. Şi la Peniche era întotdeauna iarnă dar sub un cer de piatră fără nori, valurile se spărgeau de pereţii puşcăriei, acoperind santinelele cu spumă, grefierul care m-a primit m-a avertizat Nu-ţi face speranţe, Valadas, că nu ne plac oaspeţii care se poartă prost, şi privindu-l am înţeles că se simţea la fel de descumpănit ca şi mine în acel cub de ziduri dezosate de vânt, cu ierburi crescând în spaţiile dintre dale. Descumpăniţi, Margarida, descumpănit el, descumpăniţi gardienii care ne păzeau în timpul prânzurilor şi al pauzei, descumpăniţi cei care se aşezau la masă cu mine şi dormeau lângă mine, descumpănit cel care comanda şi duminicile ne ţinea discursuri în sala de mese, lângă părintele care binecuvânta supa şi infirmierul care găurea dinţii sănătoşi fără anestezie ca să stimuleze mărturisirile. De altfel, în privinţa mărturisirii mele nu păreau să fie probleme dat fiind că timp de trei luni nu m-au chemat niciodată la interogatoriu, şi asta până în dimineaţa când m-au condus la vorbitor, o încăpere cu un soi de gard la mijloc, portretul preşedintelui Consiliului şi un bărbat care m-a informat, scoţând nişte documente dintr-o servietă, Sunt avocatul dumneavoastră, domnule maior, am nevoie de câteva date ca să construiesc apărarea.

Apărare contra cui? am întrebat, iar el, Contra crimei de a fi conspirat ca să predaţi Patria comuniştilor, domnule maior, că după câte ştiu nu aţi răpit copii ca să vă agravaţi situaţia, nu-i aşa? iar eu, N-am conspirat nimic, domnule avocat, iar el, scoţând un dosar, Din păcate aici e copia unei declaraţii pe care aţi semnat-o, să nu încercaţi să mă convingeţi că semnătura e falsă.

Marea lovea în ziduri, ţipătul sirenei salvamarului răzbătea din celălalt capăt la plajei, se auzeau vocile pescarilor de pe ponton, se auzea clopotul fabricii de conserve chemând muncitorii, şi avocatul, răsfoind hârtiile, Domnule maior, aţi predat Poliţiei un raport foarte complet, numele şi gradul ofiţerilor implicaţi, parole, contraparole,

cheile codurilor, data şi locurile de întâlnire, lista unităţilor corupte, un plan provizoriu al răscoalei militare care cuprinde neutralizarea a zeci de personalităţi ale regimului, sirena salvamarului trecând pe lângă noi urlând, iar eu, Ce glumă mai e și asta? iar el, Ce glumă cum adică, domnule maior? iar eu, Nu poate fi decât o glumă, n-am spus nimic nimănui şi cu atât mai puţin Poliţiei, iar el, Păi dacă v-aţi hotărât să glumiţi vă asigur că a fost o distracţie de prost gust, pe baza depoziţiei dumneavoastră au băgat la puşcărie o duzină de ţipi iar eu, Cum aşa? iar el, Am la mine lista, vreţi s-o vedeţi? s-au publicat fotografiile în ziare, iar eu, Aşteptaţi puţin, aşteptaţi puţin, încercând să-mi amintesc ce s-a întâmplat cu inspectorul cu şocurile electrice în biroul cu telefoane şi rafturi cu cărţi, să-mi amintesc, aşa cum îţi aminteşti un vis, că spusesem nu ştiu ce despre tata, şi avocatul, Ce s-a întâmplat, domnule maior? iar eu, Lăsaţi, nu contează.

Clopotul de la fabrică a continuat să cheme muncitorii după ce m-am înapoiat în pauză, şi după vocile pescarilor de pe ponton am dedus că un trauler căuta să acosteze fără succes, astfel că mi l-am imaginat pe contramaistru dând din mâini în direcţia uscatului, un membru al echipajului sau doi aruncând afară încărcătură şi salvamarul legănându-se pe creasta unui val, şi după trei zile am fost din nou la vorbitor şi avocatul.

Cum dumneavoastră, domnule maior, aţi colaborat, judecătorul e dispus să vă uşureze pedeapsa, iar au, Am colaborat cum, domnule avocat? eu n-am colaborat cu nimeni, iar avocatul, Flecăreala asta e perfectă pentru colegii de puşcărie care trebuie să fie al dracului de turbaţi împotriva dumneavoastră, eu am să profit de oferta judecătorului, iar eu, întrerupându-l, Ce aţi spus despre colegii mei de puşcărie, domnule avocat? iar el, Oamenilor nu le plac turnătorii, trebuie să-i înţelegem, e normal, în locul dumneavoastră aş fi atent, nu se ştie niciodată, iar eu Atent? iar el, Atent, n-ar fi prima oară când se produc accidente dezagreabile cu vreun deţinut, iar eu, Ascultaţi, ce prostii mai sunt şi astea, eu n-am deschis pliscul, domnule avocat, iar el, Sigur că n-aţi deschis, dacă afirmaţi că n-aţi deschis e pentru că nu l-aţi deschis, explicaţi-le asta lor că în timp ce le explicaţi şi nu le

explicaţi sau mă concentrez asupra procesului, doar că nu vreau să-mi faceţi totul praf la tribunal, iar eu, Să fac totul praf la tribunal? iar el, Eu vă prezint ca pe o persoană cu educaţie, care se căieşte, care e dispusă să furnizeze şi alte amănunte judecătorului, iar eu, Dumneata ai înnebunit cu siguranţă, domnule avocat, iar el, Domnule maior, v-aţi pierdut cu firea şi aţi turnat, fiţi liniştit că nu sunteţi primul care e slab, iar eu, îţi interzic să fii avocatul meu, domnule avocat, iar el, Dacă crezi că-mi face plăcere să te apăr te înşeli, datorită dumitale bestiile de la Poliţie au pus gheara pe nişte oameni pe care îi respect, iar eu, Aici e o eroare, e o greşeală, nu poate fi decât o greşeală, iar el, Nu fi laş, domnule maior, greşeală pe dracu', ai grijă la ţurloaie că e prea târziu să te caci pe tine de frică, iar în ce priveşte faptul că-s avocatul dumitale ce n-aş da eu să scap de cazul ăsta, ce n-aş da eu să fiu recuzat, faptul că trebuie să ajut o canalie mă scârbeşte, iar eu, Ce zi e astăzi, domnule avocat?, iar el, Marţi, iar eu, Păi află că e marţea cea mai rea din viaţa mea. Când am ajuns în curte pauza era pe sfârşite şi pauza, Margarida, însemna autorizaţia să te plimbi o oră păzit de gardieni înarmaţi, aceiaşi care ne urmăreau în sala de mese, neperchezitionau celulele, Ieşi de aici, şi ne conduceau după cafea la atelierele închisorii, poruncind să ne potrivim pasul după cel din faţă. Pauza se isprăvea, cerul se îndepărta pregătindu-se de sosirea nopţii, marea se agita sub noi înălţând stâncile de pe faleză, iar deţinuţii mă priveau ţintă, cu o dezaprobare indignată, învinovăţindu-mă pentru interogatoriile Poliţiei, învinovăţindu-mă pentru faptul că se aflau acolo, tuşind din pricina frigului, făcându-şi nevoile în căldări, mâncând resturi, îmbolnăvindu-se de plămâni şi de intestine, deţinuţii mă priveau ţintă, Margarida, iar eu strigând E o minciună, jur că e o minciună, am suportat aproape un an de lovituri şi stat smirnă şi n-am turnat pe nimeni.

Dar nu m-au crezut pentru că începând din ziua aceea am început să-i simt în jurul meu ca pe acele păsări cărora nu le ţin minte numele care aşteaptă să ne sfâşie burta cu ghearele, ca să ne devoreze ficatul smulgându-ni-l cu smucituri, am început să-i simt în jurul meu, când eram scoşi la program, în atelier, în pauză, în dormitor, la

spălător, pândindu-mă, vorbind de mine, otrăvindu-mi cartofii şi varza la bucătărie, astfel că am cerut să fiu primit de comandant şi i-am comunicat Vor să mă omoare, domnule, iar el, Vor să te omoare, Valadas? iar eu, Daţi-mi o celulă singur, iar el, Cu grup sanitar propriu şi serviciu de cameră? iar eu, Daţi-mi o celulă unde să stau singur, scăpaţi-mă de ei, pedepsiţi-mă să fiu ţinut la secret, iar el, Eşti nebun iar eu mai am şi alte treburi, Valadas, şi atunci am înţeles că se aliase cu ceilalţi, am înţeles că şi el era o pasăre, una dintre păsările acelea cărora nu le ţin minte numele, iar el, Ce s-a întâmplat acum, Valadas, ai amuţit, nu mă auzi? iar eu, Dacă vreţi să-mi trageţi un glonţ trageţi-mi un glonţ dar nu mă amestecaţi în asta, iar el, Din păcate, Valadas, sirena salvamarului a scos un ţipăt care era un mesaj iar eu, Trage, ticălosule, trage, iar el, Dracu' să mă ia dacă nu te dau afară cu un şut în fund, şi a venit un paznic şi m-a îmbrâncit spre coridor, iar eu, Terminaţi cu mine, repede, câinilor, iar avocatul, Ce poveste mai ieşi asta ca vi se scoate sângele cu seringa, domnule maior? iar eu, descoperindu-mi braţul, Nu observaţi semnul unei înţepături de ac, domnule avocat? iar el, făcându-se că nu vede cele cinci sau şase înţepături de pe pielea mea, Nu observ absolut nimic, câtă fantezie aveţi, iar eu, arătându-i o pată deja roz, Fantezie, domnule avocat, păi atunci asta ce e? iar el, pipăind cu degetul, Un semn, ce credeaţi că e? iar eu, V-aţi aliat cu toţii, vreau să se scrie la ziar, iar el, Nu fiţi isteric, domnule maior, am să cer un calmant, iar eu, luându-i servieta din braţe şi aruncând-o de perete, Asta ar mai lipsi, dacă crezi că ai să mă distrugi cu cianuri te înşeli, iar el, repezindu-se la uşă, pe măsură ce eu îi distrugeam hârtiile, Repede, paznic, repede, şi mi-au tăbăcit rinichii, şi am căzut cu faţa în jos, şi răceala pietrei mi-era plăcută la gură, liniştitoare şi plăcută, iar marea curgea de-a lungul corpului meu ca să se piardă în plaja unde zăceau picioarele mele, albe şi goale ca ale porumbeilor defuncţi.

Şi astăzi mai aud valurile de la Peniche, Margarida, încă mai aud clopotul fabricii de conserve (să fi fost o fabrică, să fi fost chiar o fabrică?) chemând muncitorii, aud apa sub lespezi, nu apa de la Tavira, nu marea din Algarve, cu valuri care sfâşiau zidul fortului ca un cuţit,

încă mai aud valurile de la Peniche iar avocatul lămurindu-l pe comandant L-a apucat amocul, domnule locotenent, ăsta a fost amocul care l-a apucat, simt mâinile care-mi apăsau obrazul de piatră iar avocatul, Nu, nu m-a atins, mi-a stricat nişte pagini, altceva nimic, iar comandantul, Mi-a venit în birou cu nişte vorbe ciudate, cerându-mi să-l vâr la secret, iar unul dintre paznici, Fuge de ceilalţi, suspectează mâncarea, i-e teamă să nu-l atingi, iar comandantul, Cel mai sigur e că joacă teatru, Azevedo, dumneata cunoşti comportamentul ciripitorilor ăstora, iar avocatul, Chiar dacă ar fi aşa, domnule locotenent, chiar dacă ar fi aşa, tipul ăsta, după mine, nu joacă cu cărţile pe masă, salvamarul a şuierat şi a tăcut, Lăsaţi-mă să stau culcat, m-am rugat eu, daţi-mi drumul că nu mai am sânge în vine, iar comandantul, Cu amoc sau fără amoceu nu-i fac pe plac deţinutului, dacă el cere să fie dus la secret trebuie să aibă vreun motiv, există un subteran care dă în faleză, iar paznicul Hai să ne îndreptăm într-acolo încetişor şi cumin-ţel, Valadas, hai să ne ridicăm în picioare ca un băieţel frumuşel, iar avocatul, Un subteran, domnule locotenent, nu ştiam, iar comandantul, Dintr-ăştia deştepţi am eu o grămadă, domnule avocat, de cincisprezece ani în serviciul ăsta, de ce dracu' să vrea cineva să meargă la secret fără niciun motiv? iar avocatul, Uite motivul, domnule locotenent, individul e mai canalie decât mă aşteptam, iar comandantul, Bine, dar eu nu mă amestec în asta numai pentru că-i văd pe ceilalţi amestecaţi, sunt foarte înţelegător şi aşa mai departe dar să-şi bată joc de mine asta nu, iar paznicul, Foarte bine, Valadas, drepţi, iar comandantul, dislocându-mi bărbia cu un pumn, Strânge hârtiile pe care le-ai aruncat pe jos, Valadas, învaţă să nu muşti mâna celui care ţi-o întinde.

Şi astăzi mai aud valurile de la Peniche în Tavira, Margarida, valurile acelei ierni, şi astăzi mai aud clopotul de la fabrica de conserve chemând muncitorii şi spuma pe lespezi, aşa cum îmi amintesc de felul în care deţinuţii îmi anulau orice voinţă amestecându-mi barbiturice în supă, chemându-mă, când eram singur, imitând vocea directorului de la Santo Tirso, vocea lui Alice, vocea tatii, obligându-mă să mă întorc în trecut ca să-mi interzică prezentul, şi nu numai deţinuţii ci şi

comandantul, și paznicii, și avocatul împrăștiind foi pe masa vorbitorului, Azi găsesc că arătaţi mai bine, domnule maior, poate am putea să lucrăm la proces, și nu numai avocatul ci și familia mea, și tu, Margarida, pe care te auzeam stând de vorbă cu ei, iar eu, care refuzam să adorm de frică să nu-mi descarce un glonţ în inimă, eu fiind de acord într-adevăr arăt mai bine, domnule avocat, dumneavoastră toţi nu reușiţi să mă doborâţi, iar el, Până nu începeţi cu prostiile, domnule maior, voiam să vă întreb dacă aţi accepta să vă confruntaţi cu colonelul Gomes şi avocatul lui, iar eu Colonelul Gomes? iar el, A intrat ieri lapușcărie, domnul locotenent s-a învoit să ne întâlnim ca să stăm de vorbă, iar eu, alăturând piesele de puzzle, Colonelul Gomes e cel care conduce cabala, domnule avocat? iar salvamarul era tăcut, și clopotul era tăcut, și până și valurile erau tăcute bătând în zidurile fortului, și colonelul Gomes întinzându-și palma spre mine, în pantaloni de serj, tremurând într-un pardesiu vechi, Bună ziua, Valadas, păi ce, nu se mai salută prietenii? iar eu, Se salută, da, domnule colonel, problema e că dumneavoastră domnule colonel nu-mi sunteţi prieten, iar avocatul lui, Pentru numele lui Dumnezeu, domnule maior, domnul colonel Gomes vă stimează mult, iar colonelul Gomes, Eu te-am anunţat că te caută Poliţia, iar eu, Aţi trimis-o la mine acasă, spuneţi mai curând că i-aţi telefonat și aţi trimis-o la mine acasă, iar colonelul Gomes, Mie nu-mi plac insinuările ordinare, mie nu-mi plac insultele, iar avocatul meu, Vă cer scuze, domnule colonel, domnul maior n-a vrut să vă insulte, aproape un an de pușcărie te lasă cu nervii în batistă, iar colonelul Gomes, mai înseninat, El să retracteze și eu uit acest episod, iar avocatul lui către mine, Ceea ce ne interesează e să stabilim o strategie comună, să decidem să se spună şi ce să nu se spună fiindcă procurorul Ministerului Public e un os greu de ros, iar eu, La judecată n-am să scot o vorbă, și n-am scos, l-au condamnat pe colonelul Gomes la unsprezece ani și l-au dat afară din Armată, comodorul Capelo, avansat amiral, a depus mărturie, mi s-a părut că o văd pe Alice în asistenţă, într-unul din rândurile din spate, între mama și soţul ei, dar când m-am uitat mai atent erau alţi spectatori în locul lor sau scaunele erau goale, judecătorul a amânat sentinţa mea la

sfatul medicilor, ne-am întors la Peniche într-o furgonetă blindată, iar colonelul Gomes, către mine, Unsprezece ani, Valadas, eu n-o să rezist unsprezece ani, la ieşirea de la tribunal am observat-o pe soţia lui, o doamnă care plângea, iar eu, Sper şi eu să nu rezistaţi, domnule colonel, că duşmani am eu destui, şi când am ajuns la Peniche era furtună, cerul se despica în răni de fulgere care ciopârţeautârgul, care ciopârţeau marea, făcând ca umbrele să devină fosforescente înainte de a se ascunde în cutele lor de beznă, un vapor, aproape de linia orizontului, plutea pe norii care supurau lacrimi roşii, casele se năruiau, magaziile pescarilor şi traulerele ancorate alunecau spre larg, faleza, amputată, dezvăluindu-şi viscerele de ardezie, elibera roiuri de păsări îngrozite, iar în dimineaţa următoare colonelul Gomes s-a spânzurat în celulă şi când l-am văzut, înainte să-l acopere cu pardesiul şi o pânză de sac, nu l-am găsit vânăt nici cu limba scoasă, ci cu pupilele stinse într-o expresie amabilă, aşa că mi-am zis A adormit, nu s-a spânzurat deloc, a adormit, şi asta cu toată urma de la gât şi umerii răsuciţi, mi-am zis A adormit, s-a prefăcut să s-a spânzurat ca să încerce să mă înşele, şi atunci m-am apropiat de el, i-am pus degetul mare pe frunte şi era rece şi cu pete de culoarea vinului la rădăcina părului, iar bombeurile cizmelor, Margarida, mi s-au părut goale ca la pantofii cerşetorilor.

6

Când vremea se ameliora, Conceicâo, şi ne duceam la medic sau ieşeam să luăm prânzul, duminica, la acel mic restaurant din Calcada de Combro, îţi puneai singura rochie pe care o aveai, cea pe care ai purtat-o şi când ai murit, îţi atârnai portretul meu, într-o inimă de email, la gât, şi-ţi schimbai papucii cu o pereche de pantofi pe care eu nu-i mai purtam pentru că mă strângeau la degete, şi dat fiind că nu-ţi legai şireturile umblai prin odaie ca scafandrii pe coverta vapoarelor, lăsându-ţi tălpile să cadă pe pardoseală cu un zgomot de plumb, şi mă intriga că nu-ţi ieşeau din gură băşicuţe de aer ori de câte ori respirai, nici calmari plutind în jurul nostru printre perdele şi mobile, erai deja aşa când te-am cunoscut, când eu am părăsit Calcada de Tojal şi pe surorile mele ca să vin să locuiesc cu tine, recunoscător că ai fost prima

şi ultima femeie care s-a interesat de mine, care m-a găsit frumos, care m-a însoţit, ţinându-mă de braţ, la matineele de la Condes, care a acceptat să se culce cu mine într-o pensiune din strada Doiradores, escaladând trei etaje, fără să protesteze, sugându-mi ultimele puteri cu sărutări care miroseau a potasă şi a prăjeală, nu a cereale, nu a praf de curăţat vasele, ci a potasă şi a prăjeală, cămăruţa fără ferestre din strada Doiradores, la douăzeci de *escudos* ora, unde ţi-am promis că da, o să te scot de la patronul tău, o să-ţi cumpăr o verighetă şi o să merg cu tine la starea civilă, tu care mi-ai spus până la sfârşit domnul Valadas aşa cum îi spuneai celuilalt domnul Esteves, tu care nu te-ai mai culcat cu domnul Esteves de când a făcut atacul de tromboză şi a rămas paralizat şi n-a mai putut să vorbească, zăcând pe sofa, domnul Esteves, care te adusese din Beja când a rămas văduv

(frigul din Beja iarna, holdele arse de promoroacă, vântul rostogolindu-se ca un tren, şuierând, pe câmpie)

ca să lucrezi la el, să-i încălzeşti mâncarea, să-i faci curăţenie în apartamentul din Conde de Valbom şi să ocupi partea de saltea pe care răposata o înlocuise cu o lespede într-un lot de la cimitirul Prazeres, domnul Esteves, pe care l-am cunoscut când te-am însoţit ca să te duci să-ţi iei valiza de la parterul unde locuiai, cu fotografia defunctei într-un oval croşetat, domnul Esteves, nebărbierit, care nu mai avea pe nimeni în afară de tine, strângând în pumni marginea cuverturii, un bărbat mai în vârstă decât sunt eu acum, care avea în loc de gât nişte suluri de piele ce-i dispăreau sub gulerul hainei la fel cum o broască ţestoasă se adună în carapace, domnul Esteves, cu jumătăţile feţei prost potrivite ca două piese de puzzle îmbinate cu forţa, şi noi umplându-ne o ladă cu zaharniţe, tăvi şi linguri de argint, umplându-ne lada cu feţe de masă, cercei, coliere, brăţări, umplându-ne lada cu statuete de fildeş, castroane, cu hârtiile care existau în casa de bani, cu o fotografie a ta cu el la o terasă din Badajoz, noi devalizându-i apartamentul şi domnul Esteves tăcut, eu aproape împiedicându-mă de el cu o cupă în braţe, eu împingându-l în timp ce te mângâiam pe sofa, eu aplicându-i o mică palmă peste obraz când ne-am sculat ca să plecăm, iar el fără să reacţioneze, Conceicâo, el cu

picioarele unite sub cuvertură, cu vârful papucilor cu model de tablă de şah ieşind de dedesubt, el scoţând o bolboroseală care a fost singurulzgomot pe care l-a scos când mi-am luat rămas-bun, Mulţumesc pentru zestre, domnule Esteves, iar tu, cu pleoapa umedă, şi totuşi e om bun, domnule Valadas, nu râdeţi de el, că totuşi îmi place niţeluş de el, dar patronul de la magazinul de amanet din Alverca, mare flecar, nu ne-a oferit mai nimic pe toate lucrurile, Sunt nişte cioburi, nu se mai poartă, a susţinut el, nu există aici nicio piesă de argintărie care să nu fie zgâriată, nu există aici niciun bibelou care să aibă valoare, iar noi, care până şi aparatul de radio al invalidului l-am furat, radioul pe care-l dădeai tare în ideea de a-l distra pe văduvul pierdut în limburile sale fără memorie, până la urmă n-am reuşit să scoatem decât atât cât să mobilăm cu vechituri mansarda asta din strada Ivens, unde tu, Conceicâo, aveai să mori, şi unde anul ăsta sau anul care vine voi muri şi eu, ca domnul Esteves în apartamentul din Conde de Valbom, cu fotografia soţiei în ovalul croşetat, domnul Esteves fără linguri, fără zaharniţe, fără cristale, fără muzică, holbându-se la întuneric sau lumină cu chipul său cu trăsături lipsite de simetrie, domnul Esteves care poate că încă mai locuieşte acolo, în mijlocul consolelor vreunui unchi negustor mort de secole, domnul Esteves încă în viaţă dar fără rude, fără cineva care *y**

să aibă grijă de el, în zorii zilei şi pe înserate când se retrage în carapacea de broască ţestoasă a hainei, domnul Esteves pe care sunt gelos chiar şi astăzi, gelos pe căzătura aceea, pe cadavrul acela, pe broasca aceea ţestoasă care te-a smuls din Beja

(frigul din Beja, holdele arse de promoroacă, vântul rostogolindu-se ca un tren, şuierând pe câmpie)

ca să lucrezi pentru el, să-i încălzeşti mâncarea, să-i speli şi să-i dai cu ceară şi să-i aspiri apartamentul de la parter, să-i baţi covoarele, să-i scrobeşti batistele, să-i calci cămăşile şi să ocupi partea de saltea de pe care răposata a dezertat, sunt gelos că el te-a atins, gelos că te-a îmbrăţişat, te-a aşezat pe genunchii lui, ţi-a mângâiat mâna, te-a dezbrăcat, astfel că dacă se întâmpla să vorbeşti de el eu răspundeam Taci din gură, astfel că dacă spuneai Ce s-o fi întâmplat cu domnul

Esteves, sărăcuţul? eu întrebam Vrei o palmă sau ce? astfel că atunci când m-ai rugat Lasă-mă să-l vizitez, domnule Valadas, te-am prevenit Dacă te duci niciun oscior nu mai capeţi aşa că alege imediat, şi niciodată n-ai mai vorbit de el, şi niciodată nu te-ai maidus să-l vezi, iar dacă se întâmpla să taci eu te chestionam, bănuitor, Te gândeşti la alentejan, Conceicâo? iar tu, foarte repede, îndepărtându-ţi scaunul de al meu, Nu, domnule Valadas, mă gândeam că ne-am putea duce la Politeama duminică, şi când venea duminica îţi schimbai papucii cu pantofii care mă strângeau la degete şi mergeai pe Chiado înainte, cu zâmbetul meu prins la piept, spre o sală întunecată, unde la capătul a cinci minute te smiorcăiai în batistă, solidară cu nefericirile actriţei, eliberând la fiecare respiraţie un nor de băşicuţe care dansau în aer un moment ca să se evapore în fasciculul proiectorului, provenind dintr-o ferestruică de deasupra, unica flăcăruie a Sfântului Duh în care cred.

Iar când am sfârşit de împrăştiat o jumătate de duzină de vechituri în mansarda din strada Ivens (un pat, o masă, un aragaz, două scaune, o oglindă), când am plătit chiria inginerului care ne-a închiriat casa cu un oftat de neîncredere, şi mi-am mutat ciorapii desperecheaţi în lada domnului Esteves, te-am anunţat Mâine te prezint familiei mele, Conceicâo, iar tu, Mă prezinţi, domnule Valadas? iar eu, Piaptănă-te, cumpără-ţi o rochie de la mercerie şi să nu vorbeşti prea mult ca să nu fiuprost văzut, şi după ce ţi-am examinat cocul şi toaleta am telefonat în Calşada de Tojal şi i-am spus surorii mele Teresinha Iau prânzul la voi cu logodnica mea, iar ea, Logodnica ta? iar eu, Logodnica mea, păi ce, nu pot să am şi eu o logodnică, întâmplător? Iar ea, după o tăcere în care se ghicea tăcerea părinţilor mei şi se auzeau cucii ascunşi în orologii, E cineva cunoscut, Fernando? iar eu, privindu-ţi rochia şi gândindu-mă Ce urâtă e, Nu fi curioasă, surioară, nu-ţi plac surprizele?

şi am deschis poarta din Benfica recomandându-ţi Mestecă cu gura închisă şi nu pune coatele pe faţa de masă, şi era martie, mi-aduc aminte, pentru că încă nu veniseră vremea rea şi furtunile din aprilie, vulpea se vântura prin colivie şi răsăreau floricele prin iarba din curte, (aceleaşi de când eram copil, Conceicâo, aceleaşi de când ne-am mutat

din Queluz în Benfica, grădinarul uda răzoarele şi simţeam în nări blânda aromă a pământului şi în loc să vâr cheia în broască am sunat şi soră-mea Anitaa venit să deschidă, şi te-a văzut, şi s-a mirat Abia mâine o aşteptam pe noua servitoare, intră, intră, ai călătorit bine, nu ţi-ai adus geamantanul?

Iar eu am apărut de după umărul tău iar Anita, punându-şi şi scoţându-şi ochelarii ca întotdeauna când era zăpăcită, Vai scuzaţi-mă, ce ruşine, uitasem, ce cap mai am şi eu, şi ne-am dus în camera de zi, unde soarele rămăsese prins în perdele şi se vedea o pată de lumină pe covorul pe care vulpea îl rosese, şi eu eram atent la portrete, la măsuţele cu vaze, sfeşnice şi scrumiere, eu eram atent ca un străin în casa unde crescusem, la tăcerile ei, la mirosurile ei, la ecourile ei, eu auzeam paşii surorii mele Julieta şi mă întrebam Cine o fi? auzeam scârţâind balansoarului şi mă miram Ce-o fi asta? auzeam tangourile de la patefon şi comentam în sinea mea De unde o veni fanfara?

Iar soră-mea Teresinha a venit stercându-şi mâinile de sort şi eu, Conceicâo, Teresinha, salut-o pe viitoarea ta cumnată, şi tu fără să ştii ce să faci şi ea examinându-te şi clătinând din cap în tăcere, iar eu, care oi fi prost dar nu chiar pe cât susţine familia mea c-aş fi, eu înţelegând de la mare depărtare ce gândea soră-meaşi anume o servitoare aşa cum ne-a prevenit tata, dacă mama ar trăi n-ar putea suporta asta, mai întâi închisoarea lui Jorge şi acum Fernando cu o logodnică care ar putea să vândă purcei de lapte la târgul din Viseu, iar fiul soră-mii Julieta a coborât scara şi eu, Vorbeşte cu mătuşa ta, băieţaş, iar tu cu picioarele depărtate în vestibul, şi soră-mea Anita, arătându-ţi un scaun, Nu vrei să stai jos, nu doreşti să bei ceva? iar tu, O drojdioară că mi-e limba ca a papagalilor, doamnă, iar soră-mea Anita, căutând printre sticle, Drojdie nu ştiu dacă avem, dar am să-ţi aduc un suc de portocale cu gheaţă, iar tu, şezând ca pe ace pe un colţ al scaunului şi căutându-mă din ochi, ca să te călăuzesc în strania lume a salamalecurilor celor bogaţi, tu pierdută într-un labirint de formule de protocol care te depăşeau, Sucul de portocale îmi provoacă dizenterie, doamnă, un pahar de vin roşu nu aveţi?

dar pe urmă te-ai obişnuit cu furculiţa, te-ai deprins cu

şerveţelul, ai mestecat cu gura închisă şi fără să pui coatele pe faţa de masă, răspunzând, sugându-ţi dinţii, la frazele surorii mele Anita, Da, doamnă, Nu, doamnă, Aşa e, doamnă?

tulburată de tăcerea surorii mele Teresinha care te măsura din cap până-n picioare, tulburată de tăcerea nepotului meu, care începea să se îngraşe şi să-şi piardă din păr, cu nasul în farfurie, tulburată de fotografii, de pendule şi de plecăciunile cucilor şi tresărind la fiecare bătaie a ceasului, dorind să ajungem la cafea ca să plecăm odată, şi deja căindu-te de a-l fi părăsit pe domnul Esteves, care te adusese din Beja după ce s-a înţeles cu naşul tău, amândoi închişi în baraca lungă din centrul oraşului, cu faţa spre măslini şi spre întinderea câmpurilor, ca să lucrezi pentru el, şi nasul tău, Fă-ţi sacul fată şi tu, Sacul?

şi domnul Esteves în automobil, desfăcându-şi palma pe genunchiul tău, Am nevoie de cineva care să aibă grijă de casă, n-ai plecat niciodată din Beja, Conceicâo, n-ai plecat niciodată dintre holdele arse de promoroacă, de la vântul rostogolindu-se ca un tren, şuierând, pe câmpie?

şi tu, retrăgându-ţi coapsa, Nu domnule, şi în noaptea aceea domnul Esteves a venit în odaia ta fără să aprindă lumina, şoptind să nu-ţi fie frică, fetiţo, să nu-ţi fie frică, fătucă, scoate-ţi cămaşa că nu-ţi fac niciun rău, şi s-a întins peste mine tuşind şi mi-a strâns sânul şi mi-am desfăcut braţele ca pe cruce şi m-a durut şi am încleştat dinţii ca să nu plâng dar n-aveam chef să plâng aveam chef să mă întorc în Beja, iar domnul Esteves, aprinzându-şi o ţigară, Bravo, fătucă, dacă te pricepi la bucătărie nu te dau afară, iar de Crăciunul din acel an mi-a oferit un inel care mi-a servit atunci doar ca să înfăşor pe el aţă şi m-a mutat în patul lui, De azi înainte dormi aici, de azi înainte ăsta e locul tău, iar eu m-am obişnuit cu sforăitul bătrânului, m-am obişnuit cu tutunul, m-am obişnuit să-l aud vorbind în somn, m-am obişnuit cu soneria deşteptătorului care-mi perfora urechile ca o sârmă încinsă, domnul Esteves, care nu avea prieteni nici rude, niciodată nu primea pe nimeni, niciodată nu vorbea cu nimeni, niciodată nu citea ziarul, punea radioul pe postul de operă şi-mi explica Ăsta-i Verdi, Conceicâo, fii atentă, dar pentru mine erau zbierete, pentru mine erau o femeie şi

un cavaler certându-se unul cu altul, ca naşa cu nasul în baraca din Beja, și într-o joi a pus radioul mai tare decât de obicei, Tosca, Conceicâo, ce zici de tenorul ăsta, atât de tare că vecinul de la subsol, un medic de boli de piele, a început să bată în tavan cu un lemn, şi eu m-am speriat de furia doctorului şi am vrut să dau mai încet şi apropiindu-mă de radio am dat peste domnul Esteves tremurând, ghemuindu-se pe jos, cu balele curgându-i. L-a apucat amocul, a spus medicul de piele aplicându-i mici lovituri de ciocan la încheieturi, ţinând încă sub braţ mătura cu care bătuse în tavan, cel puţin de operă am scăpat, şi stăpânul meu vrând să-mi spună ceva, şi eu lipindu-mi faţa de a lui, eu scuturându-l de rever, Ce s-a întâmplat, domnule Esteves?

Iar el Tosca, Conceicâo, ce minunăţie de muzică, şi unsprezece luni mai târziu l-am cunoscut pe domnul Valadas la restaurant şi mi-a plăcut guşuliţa lui, nu era la fel de frumos ca medicul de boli de piele, cel care-l ura pe Verdi, dar singurătatea lui, veşnic fără nimeni la masă, m-a înduioşat, și soră-mea Teresinha, care nu contenea să te privească și să clatine din cap ca și cum i s-ar fi întâmplat cea mai mare nenorocire din lume, Când e cununia, Fernando?

și soră-mea Anita către tine, ridicând farfuriile, Când e cununia, doña Conceicâo?

Iar tu, depunând un sâmbure de măslină pe cuţit, Domnul Valadas ştie data, domnul Valadas s-a ocupat de toate pentru că eu nu ştiu să citesc, aşa că seara îi puneam operă la radio ca să-l distrez şi cum învârteam de buton femeia şi cavalerul săreau de acolo dinăuntru zbierând, şi domnul Esteves rămânea impasibil, şi medicul de boli de piele lovea cu mătura în tavan, şi numai nepotul meu nu a comentat nimic, cojind o pară cu nasul în farfurie, fără măcar să dea semne că aude patefonul soră-mii Julieta, patefonul maică-sii, icnindu-şi tangourile la mansardă, şi ajunși în stradă m-ai întrebat Am fost bine, domnule Valadas? şi eu, Perfect, Conceicâo, amintindu-mi de soră-mea Teresinha, care odată încheiată masa de prânz nici măcar nu și-a luat rămas-bun, refugiată la bucătărie scoţându-şi batista din mânecă şi repetând Vai, dacă ar şti tata asta, Sfinte Antoane, gândindu-mă la

soră-mea Anita întinzându-ţi mâna, oprindu-se, retrăgându-şi-o, schiţând un semn complicat, Mi-a făcut plăcere, astfel că nu ghiceam dacă el continua să aprecieze opera sau nu, stând atât de tăcut pe sofa, mirosind atât de tare a urină, domnul Esteves, care s-a născut în Beja şi nu avea copii, nici veri, niciun prieten sau coleg de serviciu care să se intereseze de viaţa lui, naşă-mea îmi scria de Paşti, îmi trimitea un cârnat, iar portăreasa îmi citea scrisorile, Toţi avem o cruce de purtat, fetiţo, gândindu-mă la nepotul meu care a plecat fugind, Bună ziua, întârziind de la serviciul la Secretariatul de Stat, nepotul meu aproape la fel de prost ca mine, aproape la fel de lipsit de voinţă ca mine, gândindu-mă la furia morţilor, gândindu-mă la turbarea zadarnică a morţilor, iar sâmbătă m-am urcat în tramvai şi m-am dus în Calcada de Tojal să-mi iau cele trei costume, cel în dungi, cel albastru şi cel maro, cu o pată de neînţeles, pe care la curăţătorie au refuzat s-o cureţe, pe vestă, puloverele, etuiul cu briciurile de bărbierit şi pielea de ascuţit, lustruită de atâta folosire, de care uitasem, şi floricelele din iarbă creşteau sub soare, mugurii arbuştilor începeau să mijească, povârnişul acoperit de pietriş scânteia, de culoarea laptelui, în soare, streaşină se căţăra de-a lungul peretelui, verde, în soare, doi coşari stăteau în patru labe pe acoperiş şi vulpea chelălăia în colivie, şi am trecut prin poarta cu o gravură reprezentându-l pe Pilat pe terasa templului osândindu-l pe Iisus în faţa unei mulţimi de oameni în tunici, iar pe pragul camerei de zi am observat că scoseseră fotografiile mele de pe perete şi comode, iar în cele în care apăream cu fraţii şi părinţii mei îmi acoperiseră faţa cu rondele de hârtie din mătase, astfel că eu nu eram eu, Conceicão, decât până la nivelul pieptului, ca acele siluete în guaşă de pe pânzele fotografilor, şi cărora le împrumutam, dacă nu mă înşel, capul, adică, era totul la fel cu excepţia faptului că persoana mea încetase să mai existe pentru ele, iar soră-mea Teresinha a venit cu o cutie de fasole roşie, pe care stătea scris Orez şi a spus Pleacă, Fernando, că nu te vrem aici, iar eu, agasat de suspinele cucilor, Casa asta îmi aparţine la fel de mult mie ca şi ţie, cine m-a acoperit în rame? iar ea, Ai pătat memoria părinţilor noştri, ai pătat onoarea familiei, eşti un insensibil, Fernando, pleacă repede de aici, tata a avut întotdeauna

dreptate în privinţa ta, iar eu, Mă gândeam să te invit să aduci tu verighetele, Conceicăo se încăpăţânează s-o faci tu, iar ea, Pleacă Fernando, dacă Jorge ar fi aici te-ar izgoni în palme, iar eu, Jorge nu mai izgoneşte pe nimeni în palme, Jorge s-a sinucis la Tavira, surioară, iar soră-mea Julieta a oprit balansoarul şi a început să ţipe la mansardă, şi am urcat în camera mea şi am strâns costumele şi puloverele şi etuiul cu brice şi pielea de ascuţit, dealul de la Monsanto strălucea în fereastră cu stâlpii electrici şi clădirea închisorii în vârf şi m-am gândit fără tristeţe E ultima dată în viaţă când mai văd asta, până ce medicul de boli de piele s-a plâns la poliţie şi de atunci înainte am dat radioul mai încet, iar soră-mea Teresinha să nu vorbeşti de Jorge, să nu îndrăzneşti să vorbeştide Jorge.

Jorge care s-a sinucis înecându-se în mare, la Tavira, care a fugit din închisoare ca să se sinucidă înecându-se în mare, după cum ne-a spus comandantul cazărmii, au găsit corpul prins într-un mal şi umflat de apă şi l-am adus la Lisabona într-un sicriu de plumb, transpirând în șaretă printre margarete, Jorge, coşarii își adunau periile sprijinindu-se de coamele acoperişului, iar soră-mea Anita, Dacă Jorge ar fi aici nu te-ai fi însurat, Fernando, iar eu, cu valiza în mână, Vă trimit invitaţiile şi voi o să veniţi dacă vreţi, dar n-am fost decât tu şi cu mine, Conceicăo, doamna de la starea civilă şi vânzătorul modistei servind drept martori, aşa că nu m-am mai întors în Calcada de Tojal şi nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu soră-mea Teresinha, cu soră-mea Anita, cu soră-mea Julieta, cu nepotul meu, şi trataţia a constat în faptul că ne-am dus să luăm o gustare, o bere la presiune şi un hotdog la tejgheaua unei lăptarii din piaţa Camões, unde checurile şi colţunașii se acopereau de muşte identice cu cele care își frecau picioruşele de obrajii tăi când ai murit şi ai încetat să mai auzi vântul din Beja rostogolindu-se ca un tren, şuierând, pe câmpie, iar eu şi domnul Esteves, fiecare la câte un capăt al oraşului, la fel de nemişcaţi, la fel de bătrâni, la fel de tăcuţi, la fel de lipsiţi de muzică, el în aşteptarea ta, Conceicăo, iar eu în aşteptarea nepotului meu, care nu va veni niciodată, şi când ne-am isprăvit berea şi hotdogul la lăptăria cu checurile, cu colţunașii şi cu muştele albastre, tu în rochia de la

mer-cerie şi eu în costumul în dungi, ne-am şters muştarul de pe degete şi am ajuns pe înnoptate în mansarda din strada Ivens, patru etaje de scări care protestau sub tălpile noastre, şi ne opream pe fiecare palier ca să ne potolim sângele şi respiraţia care ne părăsea, cum poate şi Jorge s-o fi oprit pe malul apei înainte de a înainta spre larg, Ce rău i-am făcut eu lui Dumnezeu ca să am un frate atât de prost, un frate care s-a însurat cu o servitoare, domnilor?

şi ajungând sus m-am uitat la vechiturile pe care le-am cumpărat şi la papucii tăi de sub pat, şi m-am gândit să mă duc înapoi, să revin în Calcada de Tojal, la surorile mele, la vulpe, la tangouri şi la zilele libere de la patiserie zâmbindu-le damelor blonde care şuşoteau unele cu altele nepăsându-le de mine, iar tu, îngrijorată de tăcerea mea, Te simţi rău, domnule Valadas?

I-am scuturat de ceafă cum am făcut cu domnul Esteves, în timpul operei de la radio, de teamă să nu facă un atac, de teamă să nu am încă un stăpân căruia să-i curgă balele, aşezat pe sofa, cu o pătură pe picioare, şi eu departe de Beja, departe de frigul iernii din Beja, departe de holdele arse de promoroacă, departe de vântul rostogolindu-se ca un tren, şuierând, pe câmpie, îngrijindu-l, hrănindu-l, curăţindu-i excrementele, îmbrăcându-l şi dezbrăcându-l, culcându-l în pat.

— Te simţi rău, domnule Valadas?

Iar eu, cu dor de Benfica, Nu am nimic, Conceicăo, nu te îngrijora, sunt treptele pe care mi-e greu să le urc, şi tu, uşurată, Gata, domnule Valadas, că m-ai băgat în sperieţi, iar eu pândeam pe fereastră noaptea Lisabonei ca atunci când, în copilărie, mă trezeam înaintea zorilor, mă apropiam de pervaz şi mă speriam de copacii care creşteau în drumul lorspre cer.

7

Când, după ce m-au arestat, m-au băgat pentru prima dată în ambulanţă şi am întrebat unde mergem, mi-au răspuns Asta-i călătoria în China, băiete, durează un timp până ajungem, şi de atunci am navigat dintr-o parte în alta până ce am ancorat în Tavira, la cazarma de lângă mare unde nu văd marea, unde aud valurile şi nu văd valurile,

unde aud păsările şi nu văd păsările, astfel că am înţeles că m-au minţit, că nu sunt la Tavira, că nu sunt într-o cazarmă, că nu sunt în Algarve, că au străbătut cu mine, fără ca eu să-mi dau seama, o sumedenie de ţări şi de râuri, o sumedenie de continente, şi mi-au dat drumul aici, nu în Portugalia ci lângă frontiera cu China, într-o ţară asemănătoare cu farfuriile orientale ale bunicii, cu femei cu evantai, pagode aidoma chioşcurilor de ziare şi arbuşti aplecaţi peste lacuri cu păsări ibis pe care poduri delicate semănând cu nişte sprâncene le unesc de la un mal la altul într-o expresie de surprindere. Am înţeles că nu locuiesc într-o închisoare ci într-un castron de porţelan, ţinut în bufet printre linguri de porţelan cu dragoni care îşi plimbă limba de-a lungul mânerului. Soră-mea Anita se uita minunându-se la mandarinii care zâmbeau în ceşti, soră-mea Maria Teresa se temea de acei Buddha de teracotă mişcându-şi gâtul înapoi şi înainte şi auzeam bastonul bătrânei servitoare târându-se, ca un gondolier, în lungul coridorului, ca să ne interzică să ne atingem de ceainicele şi de farfurioarele decorate cu migdali pitici, pe care se înfăşurau nişte şerpi prevăzuţi cu aripi ca îngerii din cartea de rugăciuni.

Am înţeles că m-au lăsat înadins la frontiera cu China ca eu să o trec singur aşa cum noaptea, în copilărie, plin de pipi, străbăteam camerele întunecate în drum spre toaletă, chinuit de o conspiraţie de umbre şi de zgomote minuscule (susure de mobile, suspine de ceasuri, galopul şoarecilor în căptuşeala pereţilor, respiraţia frigiderului schimbându-şi poziţia în somn). Am înţeles că într-o dimineaţă oarecare îmi vor porunci Du-te, iar eu voi ieşi din ceea ce ei numesc cazarmă spre ceea ce ei numesc Tavira, auzind valurile fără să văd valurile, auzind pescăruşii fără să văd pescăruşii, auzind vocile oamenilor fără să fiu atent la ele, în drum spre siluetele de pe farfurii, care mă aşteptau în tăcere în peisajele lor de porţelan, aşa cum defuncţii ne aşteaptă în spatele unei ultime uşi despre care doar prea târziu înţelegem că este ultima, fiindcă se închide după noi precum capacul unui mormânt.

Şi atunci am încetat să mă mai tem că aş fi urmărit deoarece numai eu mă puteam urmări, să mă mai tem că m-ar omorî deoarece

numai eu mă puteam omorî şi am acceptat mâncarea lor, şi apa lor, şi paharul lor cu vin de duminică, şi vizitele celui care se prefăcea că e comandantul lor şi se prefăcea că se preocupă de mine, Ai acum mai multă poftă de mâncare, domnule maior? iar eu, ca şi cum n-aş fi ştiut nimic, Sunt foarte bine, domnule locotenent colonel, iar el, Ţi-au plecat gândurile acelea din creier? iar eu, Complet, domnule locotenent-colonel, iar el, învârtind mânerul uşii, Stai jos, stai jos, Valadas, simte-te în largul dumitale, mă bucur să văd că eşti mai bine, iar eu, punându-mi şervetul la gât şi pregătind supa în timp ce goarna îi chema pe ofiţeri, Vă mulţumesc pentru interesul dumneavoastră, domnule locotenent-colonel, doriţi? Iar el, deja în pauză, Poftă bună, Valadas, dacă mergi tot aşa telefonez familiei dumitale ca să comunic că poate veni la vorbitor, şi în seara aceea, Margarida, au fost de acord să mă plimb printre cazărmi până la ora mesei, construcţii de cărămidă care imitau cazărmi cu oameni, care imitau soldaţi manevrând puşti şi un fals căpitanmi-a plătit un whisky la popotă, unde nişte falşi locotenenţi şi sublocotenenţi jucau cărţi sau se învârteau în jurul unei mese de biliard.

În privinţa valurilor, doar în săptămâna următoare m-am aflat în faţa lor, a valurilor, a vapoarelor, a pescarilor care-şi reparau năvoadele, abia în săptămâna următoare am coborât spre oraş, în drum spre China, şi am întâlnit marea, când cel care făcea pe comandantul m-a ajuns din urmă aproape de băile sergenţilor, a scos din buzunar un pachet şi mi-a oferit o ţigară, Valadas? şi scăpărând chibritul în căuşul mâinilor m-a prevenit, cu mine aplecat spre tremurul flăcării, Le-am scris surorilor dumitale ca să le spun de dumneata, sper că o să prindă trenul de Algarve când vor primi scrisoarea, iar eu m-am gândit Julieta, şi el, Ce e, domnule maior? iar eu m-am gândit O s-o scoată pe Julieta de la mansardă, o s-o smulgă de la tangouri ca să o aducă aici? şi el, Mi s-a părut că ai spus ceva, Valadas, şi eu, aspirând fumul şi înţelegând că îmi ordonase Du-te, Vă rămân îndatorat că v-aţi amintit de ele, domnule locotenent-colonel, am fost întotdeauna foarte legat de familie, iar comandantul, strângând pachetul, Eu nu sunt temnicer, Valadas, sunt militar, politica nu mă

interesează niciun pic, şi eu mi-am spus o aduc pe Julieta ca să expună ruşinea noastră în ochii tuturor, o aduc pe Julieta ca să mă umilească pentru neputinţa mea, ca să ne umilească pentru impotenţa tatii, ca să-şi bată joc de noi, Nu sunt bărbaţi, nu sunt bărbaţi, nici măcar bărbaţi nu sunt, ce nenorocire, Julieta, care n-a ieşit niciodată din Calcada de Tojal, mugind, înlănţuită de patefon, în gara Barreiro, iar comandantul, Nu aprob faptul că ai conspirat, Valadas, dar adevărul e că o unitate, cel puţin cât o să mai fiu eu aici, nu e o puşcărie, iar soră-mea Maria Teresa, Taci din gură Julieta, iar soră-mea Anita Dacă ne-am întoarce la Benfica, surioară? şi soră-mea Maria Teresa, Dacă ne scriu să ne ducem să-l vedem pe Jorge ne ducem să-l vedem pe Jorge, iar soră-mea Julieta, Nu nu nu nu nu, şi hamalii privind trei fiinţe pierdute la marginea căii ferate, una cu un patefon în braţe şi celelalte două încercând să-i smulgă pâlnia din mâini şi atunci, de cum s-a îndepărtat comandantul, supărat pe ordonanţa care în loc să ude răzoarele se drăgălea cu servitoarele din oraş, le-am împiedicat pe surorile mele să părăsească Benfica îndreptându-mă, fără să grăbesc pasul, spre uşa principală a cazărmii, apucând spre oraş în timp ce santinela încerca să revină la poziţia de drepţi cu mişcările dezarticulate ale unei păpuşi mecanice.

Ceea ce indivizii costumaţi în soldaţi susţineau că e Tavira semăna cu Tavira fără să fie de fapt Tavira: acelaşi soare, aceeaşi dispunere a străzilor, aceleaşi clădiri vechi şi piaţa şi podul roman care îmi plăcea atât de mult, aceleaşi terase cu aceiaşi văduvi aşezaţi pe aceleaşi scaune în faţa aceloraşi băuturi răcoritoare intacte, aceiaşi câini, acelaşi miros de peşte, aceiaşi pescăruşi, inclusiv aceeaşi mică pensiune deasupra garajului, pensiunea Rabat, ţi-aduci aminte? camere de-a lungul unui coridor văruit, duşul în fund, noi doi, după masa de prânz, adunând ţânţarii de pe tavan, care noaptea, de cum stingeam lumina, aveau să ne bâzâie ca nişte aeroplane în urechi, iar tu, Mâine primul lucru pe care îl fac e să cumpăr un spray insecticid, iar eu, aprinzând lampa şi plesnindu-mă peste obraz, îmi pun costumul de baie şi mă duc să dorm pe plajă că nu mai suport lighioanele astea. Nu era Tavira pentru că servitoarea de la pensiune era alta, spălând

gresia de pe jos cu o cârpă şi o căldare, şi nu era Tavira pentru că drogheria de unde am cumpărat spray-ul pentru ţânţari făcuse loc unui magazin cu rochii de mireasă cu manechine în vitrină, împopoţonate în satin, cu voaluri pe creştet, miri în redingotă şi cu mănuşi împietriţi în îmbrăţişări pe care nu aveau să le ducă niciodată la capăt. Mi-aduc aminte că ajungând la Santo Tirso, înainte de a intra la Şcoala Militară, am asistat odată la sosirea acestor manechine, încă în pielea goală, într-un magazin de modă, transportaţi de salariaţi care îi scoteau dintr-o camionetă şi-i lăsau pe trotuar, unde se îngrămădeau ca un pluton de făpturi asexuate, mi-aduc aminte de aspectul lor de extratereştri androgini, aşezaţi ici şi colo, pe bulevardele Lisabonei, cu intenţia de a-i spiona pe naivii ca mine cu zâmbetele lor tenebroase. Şi totuşi prea târziu am înţeles că pe mine mă supravegheau când am descoperit la croitor un sacou pe care îl comandasem, acoperit de linii trase cu creta, îmbrăcat pe un manechin cu trepied care avea membrele şi gâtul amputate. Nu era Tavira, iar faptul că manechinele m-au urmărit (dar cum, dar utilizând ce mijloace, dar ascultând de cine?) până la frontiera cu China m-a făcut să intru în magazinul cu rochii de mireasă în căutarea unor piste care să mă lămurească în privinţa intenţiilor făpturilor din vitrină, care stăteau tot întoarse spre stradă simulând indiferenţa, arătându-şi pălărioarele de dantelă celor din biroul de notariat de pe străduţă, vizitat de nişte furnici pe suluri de hârtie groasă în căutarea binecuvântării unei ştampile, şi am dat peste zeci de obraji lustruiţi care mă contemplau cu o simpatie înşelătoare, înarmaţi cu narzi din fetru care umpleau până la refuz încăperea cu corolele lor false. Statui în frac păreau gata să-şi ia zborul în pantofii de lac, domnişoare de onoare cu meşe din câlţi se sufocau sub claia de păr, martori cu pantaloni fantezi prezidau grupuri de bărbaţi în smoching înclinaţi în diverse posturi şi care se retrăgeau dincolo de tejghea, protejându-se şi apărându-se, în direcţia unei uşi pe care scria Birou, dincolo de care se ghiceau alţi obraji lustruiţi, alţi narzi, alte satinuri crescând, din subsolul magazinului, într-un bubuit de marşuri nupţiale. Am părăsit magazinul în fugă în momentul când un manechin se interesa cu ce vă pot servi, domnule ofiţer? şi am

tropăit prin ulicioare şi fundături ca să ajung în piaţa de lângă podul roman şi din piaţă am continuat, în direcţia mării, pe traseul pe care îl făceam noaptea ca să fugim de ţânţarii de la pensiunea Rabat care bâzâiau în întuneric, întinşi amândoi pe nisipul de august, numărând stelele care se confundau cu felinarele vapoarelor, ca şi cum ne-am fi aflat între două ceruri paralele, cu lilieci agitându-se pe sub noi şi pe deasupra noastră şi Tavira lunecând spre Africa cu terasele şi văduvii ei din faţa băuturilor răcoritoare intacte.

Din piaţa Tavirei care nu era Tavira dat fiind că manechinii mă supravegheau, iar dacă mă supravegheau era frontiera cu China, am ajuns pe plajă, Margarida, nu cea pe care ai cunoscut-o tu ci o plajă exact la fel şi totuşi diferită, cu mai puţini pescăruşi şi cu marea mai deschisă la culoare, unde pescarii îşi reparau năvoadele cu încetineala unor şopârle, şi acolo erau câinii, veniţi din munţii din interiorul Algarvelui, mirosind a smochine şi a lămâie, momiţi de duhoarea peştelui, acolo era orbul de altă dată pe scaunul lui pliant, contemplând spuma prin ochelarii de mică, acolo erau valurile de iunie semănând perfect cu nişte mari branhii leneşe şi China, cea de pe farfuriile şi castroanele bunicii mele, imediat după mare, China păzită de servitoarea bătrână, cu baston, târându-se ca un gondolier de-a lungul coridorului, care încuia cu cheia, în bufetul din camera de zi, dragonii, şerpii şi pe acei Buddha de teracotă dând din cap că da, soră-mea Anita se uita uimită la mandarinii care zâmbeau din fundul ceştilor, Fernando a luat o lingură de porţelan şi servitoarea, furioasă, Dă-i drumul, Fernandinho, China care te aştepta la capătul unor luni bune de mers şi florile ciudate şi sprâncenele podurilor, şi întorcându-ne acasă am întrebat-o pe mama, E foarte departe China? iar soră-mea Maria Teresa, care putea codiţe pe atunci, E acasă la bunica, am venit chiar acum de acolo, astfel încât Orientul, Margarida, se afla la etajul doi din strada Braancamp şi erau săliţe şi iar săliţe, cu paturi sculptate, piane fără coadă şi fotolii *maples* acoperite cu ţesături brodate, iar bunica, minusculă într-un fotoliu imens, oferindu-ne caramele cu umplutură de anason, până când odată cu moartea ei au vândut China la Consulatul Peruan şi strada Braancamp s-a transferat

în America fără să se mute din loc, cu diplomaţi în poncho cântând la chitară în fundul castroanelor. China nu e nicăieri, a hotărât tata conducând maşina pe drumul de întoarcere, China nu există, iar eu, cu bărbia rezemată pe bancheta din faţă, zăpăcit pentru că o văzusem pe etajerele din bufet, Bine dar pagodele, dar doamnele cu evantai? iar fratele meu Fernando, care mulţi ani mai târziu avea să se însoare cu o servitoare oribilă, Ba da, există, tăticule, chiar adineauri i-am spart o farfurioară, Am să mă plâng bunicii dumitale, a ameninţat servitoarea cu baston cu un behăit tremurător, am să mă plâng bunicii dumitale că-i spargi serviciul, şi bunica mie, din fundul fotoliului, Tu eşti Fernando sau Jorge, băiete? şi eu, jignit că mă confunda cu neghiobul acela, Sunt Jorge, bunicuţo, şi ea, Aşa mi s-a părut şi mie, ai întotdeauna unghiile foarte curate, şi soră-mea Maria Teresa, care nu observase că bătrâna dormea, Fernando ţi-a făcut praf o farfurioară, bunico, Vasăzică acum că ai spart o farfurioară, a spus tata depășind un tramvai, China chiar că nu există, iar mama, Vai, Alvaro, şi fratele meu Fernando, Ba da, există că a mai rămas acolo un teanc, iar tata către mama, claxonând o căruţă înceată, Vai, Alvaro, ce spui? şi soră-mea Maria Teresa, Fernando ţi-a făcut praf o farfurioară, bunico, şi ea nimic, şi mama către tata, Dacă găseşti că are haz şi îl încurajezi ăsta mic o să înceapă să spargă tot, şi soră-mea Maria Teresa, urlând, Bunico, auzi, bunico, Fernando ţi-a făcut praf o farfurioară, şi dacă sparge ce-i cu asta? a răspuns tata, înjurând căruţa, mie nu-mi trebuie cioburile alea pentru nimic în lume, şi bunica nu se mişca, nu vorbea, sforăia cu gura deschisă cu dantura desprinzându-i-se, şi eu, speriat, Bunico, ce-ai păţit, bunico? şi tata către mama, Tu nu înţelegi ce-ţi spun dar din copilărie am visat să distrug bufetul cu lovituri de ciomag, şi mama, Bravo, Alvaro, bravo, frumos exemplu le dai copiilor tăi, şi eu mi l-am imaginat pe tata în pantaloni scurţi, îmbrăcat în marinar, ca şi mine la vremea aceea, spărgând porţelanurile cu un ciomag, şi de aceea când am ajuns la etajul doi din strada Braancamp am aruncat imediat o oală de pământ şi unchiu-meu Eduardo mi-a tras o palmă, şi maică-mea, Asta voiai, Alvaro? şi tata către unchiu-meu, Dacă-l mai baţi vreodată pe Jorge ţi-arăt eu ţie, şi bunica, ţinând în mână un pumn

decaramele, A cerut cineva bomboane, copii? şi unchiu-meu, care nu era militar, era avocat, încearcă numai, şi tata dacă vrei să încerc, încerc, dă-mi drumu' Madalena, şi soră-mea Anita, agăţându-i-se de pantaloni, Tată tată tată tată tată tată tată, şi tata, Arată-ţi vitejia, arată-i curajul, şi unchiu-meu Eduardo, semeţindu-se către el, Uite că ţi-arăt, na, crezi că mi-e frică de tine? şi era acolo o fotografie veche, de culoarea tincturii pentru zgârieturi, în care erau înfăţişaţi amândoi sprijinind o bicicletă fără pneuri, şi unchiu-meu José, care era burlac şi lucra într-o companie de navigaţie, a apărut pe neaşteptate, Veniţi repede că mama a făcut un atac, şi am ajuns în odaie în clipa când mâna bunicii s-a desfăcut şi dintre degete îi cădea o ploaie de caramele cu umplutură de anason.

Trebuie să fi fost zece sau unsprezece dimineaţa când am ajuns pe plaja de la frontiera cu China, orbul, cu şapca lui cu cozoroc pe scaunul pliant, a întors ochelarii de mică spre mine, şi nu era orbul de odinioară, Margarida, pentru că ăsta, cu toată asemănarea trăsăturilor, era mai slab şi avea o faţă muncită de şanţuri şi cute ca o stâncă erodată, nu era acelaşi orb, era o făptură roasă de vânt şi de valuri în faţă, în spate ca nişte branhii leneşe, un orb desculţ, cu glezne de pescăruş, care m-a privit cu o severitate de statuie, care a bâiguit Ceva de pomană, vecine, orbul şi câinii care miroseau a smochină şi a lămâie, veniţi din munţii Algarvelui, chemaţi de duhoarea de peşte, pescarii care reparau năvoadele cu încetineala unor şopârle, vapoare cu chila în sus aşteptând să cadă noaptea şi eu aşteptând noaptea împreună cu ele, ghemuit într-o ladă, ca să pornesc, în largul mării, spre China.

La asfinţit goarna cazărmii ne-a chemat la popotă şi eu mi-am spus Mi-e foame. Mi-am spus Poate mi-ar prinde bine să mănânc înainte de a trece frontiera, dar mi-am spus N-are importanţă, e o chestiune de minute, mănânc în partea cealaltă de îndată ce ajung acolo. Nu mai erau pescari, nu mai erau pescăruşi, adăpostiţi sub arcul podului, doar orbul, câinii lătrând, tânjind la măruntaiele caracatiţelor, şi felinarele aprinse din Tavira (dar nu era Tavira, pot să-ţi jur că era un oraş născocit) săpau faţadele ca atunci când apropiem o lampă cu

petrol de un obraz, şi ne dăm seama de cordilierele lui, de văile, de râurile arterelor, de porii care se deschid şi se închid, de dispunerea firelor de păr. Doar câinii, orbul şi cu mine, luna ivindu-se din mare şi zgomotul valurilor, până ce o negură i-a înghiţit pe orb şi pe câini, şi când n-am mai văzut lada în care mă ghemuiam m-am ridicat, mi-am netezit mantaua şi m-am îndreptat spre valuri. Am mai ezitat dacă să-mi scot pantofii care îmi îngreuiau mersul pe apă, dar nu mi s-a părut înţelept să debarc în ciorapi într-o ţară necunoscută: cred că eşti de acord, Marga-rida, că părinţilor mei nu le-ar fi plăcut.

Cartea a patra VIAŢA CU TINE

1

Nu-mi place că locuiesc în Alcántara pentru că e departe de liceu: două autobuze plus timpul de aşteptare între ele mă costă cel puţin o oră. Iar după-masa e şi mai rău, chiar când nu plouă, cu oamenii care se întorc de la serviciu îmbrâncindu-se în staţii. Pe urmă, nu există cinema: doar case şi berării şi ateliere şi vagabonzi în depozitele părăsite. Nici cinema, nicio cafenea, niciun *snooker* ca să ne mai distrăm şi noi, nimic. E capătul lumii, asta e: mizerie şi ziduri năruite. Poate că nu ar fi trebuit să plecăm din Lourenço Marques: mama locuia cu tatăl ei pe o insulă cu maimuţe şi cocotieri pe plajă, astfel că atunci când sunt plictisită îmi imaginez maimuţele aşezate pe nisip, fixând marea. La Grădina Zoologică maimuţele nu fixează marea: ne fixează pe noi cu o tristeţe îndurerată, cum face şi ăsta care doarme cu mine, cerşind arahida unui sărut. Când ne adunăm la masă degeţelele lui extrag oasele de peşte cu delicateţea cu care mandrilii îşi purică puii, şi după cină pune cuţitul şi furculiţa în cruciş pe farfurie şi dispare în curtea din spate ca să plângă fără zgomot ca animalele. Nu-l văd dar îl simt acolo, pe banca de piatră, dând frâu liber lacrimilor sub nuc. Sau râzând. Sau ascultând trenurile de-acolo de jos, de lângă fluviu, şi farul care mugeşte în ceaţă. Când ne-am cunoscut mi-a povestit că, în copilărie, auzea farul mugind toată ziua strigând după ajutor, un fascicul măturând necontenit camera în căutarea lui, şi el se ghemuia în pat, de teamă ca lumina să nu-l descopere şi să-l ia de acolo. Atunci i-a murit naşa, l-au adus la Lisabona şi farul a tăcut.

Locuinţa noastră din Quinta de Jacinto e formată din camera mea, camera lui tanti şi odaia tatii, bucătăria, încăperea cu televizorul şi masa de sufragerie. Pe mâini mă spălam în şopronul unde se află o oglindă, periuţele de dinţi şi un lighean pentru baie. Urăsc oglinda aceea fiindcă pe cositorul ei nu-mi văd zâmbetul, ci un rânjet înspăimântător, ca în fotografiile la minut. Eu cu gura plină de Colgate şi chipul meu cercetător: nu mă judecă, nu mă condamnă, doar mă priveşte cercetător, sperând să mă veştejesc ca să ajung la vârsta lui aşa cum platanii aşteaptă vântul de octombrie ca să semene cu ei înşişi, reduşi la cocleala membrelor.

Locuinţa din Quinta de Jacinto se află pe strada Opt, pe unde se ajunge la Tejo iar dincolo de Tejo, sunt vapoarele şi podul astfel că, dacă tata nu dă drumul la televizor, vecinii de sus tac şi nicio cratiţă nu sfârâie pe aragaz, buciumul podului face să se cutremure lampa din tavan şi locomotivele aflate în viteză îi răspund cu şuierăturile lor. Cum prefer tăcerea m-aş muta într-o zonă din Lisabona unde să existe cinematografe, patiserii şi *snooker* în locul fluviului, iar ăla care doarme cu mine să nu aibă o bancă sprijinită de nuc. În Alvalade, de exemplu, ca verişorii mei care nu s-au născut în Africa şi nici nu se preocupă de găurirea podelei ca să zboare pe sub pământ, verişorii mei care vorbesc cu tanti şi cu tata la per tu şi cărora tata şi tanti le spun domnişorilor fără să îndrăznească să ia loc, Alvalade sau Campo de Ourique, unde locuieşte bunica Laurei, lângă teatru, şi se pot pândi de la fereastră artiştii când intră la repetiţii. Dar locuim aici din lipsă de bani pentru un apartament în care să nu plouă iarna, clănţănim din dinţi în decembrie şi ianuarie, unde panta Quintei să nu se transforme într-o băltoacă şi câinii să nu mai gonească pe străzi, locuim aici unde ne coacem în august şi durează secole să ajungi din Alcántara la liceu şi de la liceu în Alcántara, secole şi secole în traficul dimineţii, în traficul după-amiezii. Locuim aici, şi înainte ca ăsta care doarme cu mine să plătească chiria şi băcănia şi măcelăria, treceau luni de zile în care nu achitam lumina şi tata îşi aprindea lampasul de pe cască şi declara Parcă ne-am întors la Johannesburg, fetelor, daţi-mi picamărul că-mi miroase a aur în pereţi, şi tanti-mea, Nu e niciun fel de aur, Domingos,

încetează şi stai liniştit că ne dă afară proprietarul, şi tata, făcându-şi curaj cu o duşcă de bere, Cum să nu, Orquidea, cum să nu, uite vagonetele cu minereu apropiindu-se de noi, iar eu, îngrijorată ca el să nu găurească vreunul din pereţi, Nu sunt vagonetele cu minereu, e trenul de Cascais, urletul trenului creştea, ajungea la apogeu şi se îndepărta iar tata, dezamăgit, lăsând jos picamărul şi aşezându-se pe scaunul pe care-şi petrecea zilele, Canaliile de negri au plecat şi nici nu s-au uitat la noi, mâine am să-l anunţ pe şeful de echipă. Tanti-mea, uitând de boala de rinichi, a cerut bani cu împrumut de la o vecină pentru plata luminii, iar tata, înnebunit că întrerupătoarele funcţionează, se afunda în scaun asigurându-ne cu prima ocazie când vom coborî cu colivia o să vin cu o roabă plină cu nisip şi pietre şi o să fim bogaţi. Şi cam pe atunci l-am cunoscut pe ăsta care doarme cu mine la patiseriadin colţul liceului.

Ca să fiu sinceră la început nici nu l-am observat, Laura a fost cea care mi-a şoptit, de îndată ce am descoperit o masă liberă, Uite acolo un bătrân care s-a amorezat de tine, iar Ana şi cu mine am început să râdem că de atâta pândit artiştii de la teatru dramele i s-au urcat la cap şi Laura vedea pasiuni peste tot când de fapt ce vor băieţii e să se atingă de noi, să ne pipăie pieptul şi adio, că după ce au aflat că sunt diabetică şi nu pot să beau răcoritoare şi nici să mestec gumă din cauza zahărului din sânge nu m-au mai salutat şi au început să mă evite, iar eu, percepându-le teama de a nu lua boala, cum se zice că eu am luat-o de la mama care făcea şi ea injecţii cu insulina, ea pe care n-am cunoscut-o şi habar n-am dacă e în viaţă sau a murit în Mozambic, ea care a refuzat să se înapoieze cu vaporul în Portugalia, iar eu nu o judec pentru asta fiindcă dacă aş avea o insulă cu maimuţe şi cocotieri pe plajă şi aş şti de Quinta de Jacinto aş face sigur la fel. Nu există pe lumea asta loc mai rău unde să locuieşti.

N-am dat atenţie Laurei şi entuziasmelor ei, dar mi-aduc aminte că ploua, oamenii îşi scuturau umbrelele ca raţele când ies din apă, şi atunci Ana m-a tras de mânecă, Nu te uita că bătrânul a plecat de la tejghea şi vine direct spre noi, şi Laura, Nu m-aţi crezut, şi aveam dreptate, şi eu, Poate e bunicul uneia din clasa noastră, n-a întâlnit-o şi

vine să ne întrebe de ea, şi am simţit greutatea unei umbre asupra mea, am simţit un zâmbet care mă căuta, am auzit o voce slabă întrebând îmi daţi voie? Laura şi Ana s-au dat, pufnind în râs, într-o parte, un ceai de lămâie a alunecat în direcţia apei mele minerale

(medicul mi-a interzis sucurile, Coca Cola, laptele cu ciocolată, iaurturile)

şi un tip chel, scund şi urât, de vârsta tatii, a apărut dând bobârnace unui pliculeţ cu zahăr şi spunând Scuzaţi-mă dacă deranjez, m-am gândit că n-o să vă supăraţi să staţi de vorbă cu mine, doamnele de la masa învecinată s-au uitat la el, scandalizate, doi indivizi care citeau ziarul au arătat spre el cu o grimasă de milă, iar el, fără să-şi dea seama de ridicolul situaţiei, turnând zahărul pe lângă ceaşcă, cu grăunţelele lipicioase sclipind pe masă, cerându-i iertare, scoţându-şi batista din buzunar, Să nu mi-o luaţi în nume de rău dar când sunt răcit am întotdeauna chef să stau de vorbă cu cineva, şi Ana, şi răciţi în fiecare săptămână, domnule? şi una din doamne, Mare-i grădina lui Dumnezeu, zău aşa, şi el, întâmplător nu şi încă e bine pentru că sufăr de bronhii, m-a picnit a doua oară în iarna asta, şi deşi era doar ora patru patronul snack-barului a aprins neoanele din tavan, în care fluorul creştea înainte de a se fixa într-un şuvoi care despuia feţele de trăsături şi expresii, iar bătrânul, amestecându-şi ceaiul de lămâie cu linguriţa, îmi daţi voie să vă însoţesc până acasă? Locuiţi în Alcántara, nu-i aşa? şi Laura, S-a amorezat, săracul, şi Ana, Acceptă fiindcă poate are maşină, şi eu, Să mă însoţiţi până acasă? şi bătrânul, E un pretext ca să ne plimbăm prin Lisabona, un pretext ca să vedem trenurile şi fluviul, îmi place foarte mult fluviul Tejo, şi doamna de la masa vecină, Vai ce poftă am să-i învineţesc mutra, dacă n-aş fi femeie de mult i-aş fi tras una, iar unul dintre cei cu ziarul, Fă-i pe plac lui moşulică, fetiţo, şi Laura, Acceptă proasto că poate are maşină, şi chelnerul, observând hainele şi manierele celui care doarme cu mine, Vă deranjează domnul? şi Laura, Ce-o să mai râdem când o să povestim asta la liceu, şi eu, Nu, nu ne deranjează, e un prieten al tatii, au lucrat în Africa de Sud împreună, cât costă apa de Pedras?

Când am ajuns în Alcántara continua să plouă, o ploaie gri ca

depozitele şi garajele şi zidurile din Avenida de Ceuta, şi maidanul unde ţiganii îşi ancorează rulotele, priponindu-şi în noroi corturile peticite, şi eu mi-am spus Pariez că plouă şi în casă, pariez că sunt înşirate peste zece oale cu apa bătând toba pe aluminiu, tanti tropăind cu o găleată şi o cârpă, şi tata, cu sticluţa de bere în braţe şi casca pe cap, asigurându-ne Asta nu-i nimic în comparaţie cu Johannesburg, asta nici nu e ploaie, e burniţă, nu-s fulgere, nu-s tunete, într-o zi, debarcând acolo sus din colivia minei, cartierul muncitoresc dispăruse din cauza furtunii, mai rămăsese un perete ici, un perete colo, şi negresele în faţa mobilierului naufragiat, şi tanti-mea, Nu e Johannesburg, e Lisabona, ce mă interesează pe mine Johannesburgul, Domingos, iar când am sărit din autobuz nu se vedea fluviul Tejo, nu se vedeau bărcile, cel care doarme cu mine m-a invitat la un ceai de lămâie la berăria din rotondă în care camionagiii care se pregăteau să traverseze Alentejo cu stejarii săi de plută îşi făceau curaj înghiţind biftecuri şi pahare cu vin, şi cum n-aveam niciun chef să ajut la distribuirea oalelor pe covor în timp ce tata ţinea prelegeri despre taifunurile de la tropice, l-am urmat patinând printre rigole, iar el, scuturându-şi apa de pe haină şi strănutând, Ce noapte frumoasă, nu-i aşa? ce minunăţie de vreme, iar eu mi-am zis E ramolit, asta-i din cauza vârstei, apa îmi aluneca de-a lungul vertebrelor, Mâine mă trezesc cu febră de patruzeci de grade şi o pneumonie, am prevăzut eu, şi ăsta îmi vorbeşte de frumuseţea serii şi de minunăţia de vreme, firma berăriei se reflecta pe trotuar, un pârâiaş aluneca pe povârnişul din Quinta de Jacinto şi nu era ţipenie de om pe stradă nici ţiganii pe care ploaia nu-i udă, ocrotiţi de clopotele de sticlă ale misterului, doar aliniamentul faţadelor, crengile copacilor şi seminţele picăturilor în haloul felinarelor, niciun camionagiu nu s-a întors să ne privească, patronul a încetat să mai trimită comenzi la bucătăria unde bodogănea cineva şi a venit să-şi şteargă mâinile de o cârpă, şi bătrânul, vărsând pliculeţul cu zahăr în ceaşcă şi scuturând grăunţelele cu mâneca, Nu te superi dacă îţi propun să ne căsătorim, nu-i aşa?

Sunt momente când îmi spun că, dacă tata nu m-ar fi adus la Lisabona, aş fi fost fericită, şi prin asta vreau să spun că nu m-aş fi aflat

singură cu boala ca aici, urmărind-o, observându-i în interiorul corpului meu, calculându-i progresele în ficat, în inimă, în rinichi, injectându-mă de două ori pe zi, dacă mă simt ameţită, la toaletă liceului, astfel încât colegele mele să nu bănuiască nimic, fiindcă cele cărora le-am spus îşi imaginează că transport o moarte contagioasă cu mine şi nici lui tanti nu-i spun nimic, mă întorc de la doctor şi ea, prefăcându-se că nu ştie unde am fost, Bună seara, fetiţo, tanti-mea, căreia nu i-a plăcut niciodată că tata s-a însurat în Africa cu o necunoscută, poate cu o mulatră, fără să-şi anunţe familia, fără să o aducă mai întâi în Portugalia ca să o înfăţişeze în Esposende bunicilor mei şi să le ceară încuviinţarea, şi singura dată când au debarcat pe neanunţate în Porto, au făcut restul călătoriei cu autocarul, cu mama căutând cu privirea Mozambicul la ferestre, şi şi-au făcut apariţia în casa bunicilor mei, la ora prânzului, cu o valiză plină de statuete şi măşti din lemn, şi bunicul, care vindea stofe într-un magazin numit Perla Terilenului, Ce-i asta? şi bunica făcându-şi cruce, la de-aici mutra asta a Diavolului, Domingos, că simt miros de infern în casă, şi era mirosul diabetului, şi mamamea către tata, fără să le dea atenţie, fără să le adreseze cuvântul ei, sprijinită de pervaz în căutarea traulerelor din insulă, mama, intrigată de sturzi, ce păsări sunt astea, Domingos? şi bunicul meu, luând o girafa de fildeş, Fii atentă la animalul ăsta, Orquidea, acolo unde locuiţi voi sunt elefanţi? şi tata, Sunt sturzi, înghit vapoarele până nu mai rămâne nici urmă de spumă în urma elicelor, şi bunica, agăţându-se de mătănii, Miroase a infern, v-am spus eu că miroase a infern, miroase a flori de mort, dă-mi şalul să mă duc după domnul părinte, şi bunicul, servindu-se din rachiu, Aş da şi zece metri de flanelă ca să văd elefanţi galopând prin pădure, şi tanti-mea, şi hipopotami, Domingos, cum fac hipopotamii? şi tata, Sturzilor nici negura nici vântul nu le scapă, devorează tot ce pot, chiar şi un cinema ambulant care a fost pe aici le-a dispărut în stomac, nu-i aşa, Orquidea, nu-i aşa că nu s-a mai ştiut niciodată de cel care umbla cu maşinăria? şi tanti-mea, Cinematograful s-a dus la Povoa, Domingos, unde ai mai văzut sturzi ciugulind filme? şi bunicul, mai luând un rachiu, N-am văzut decât o dată unul, în calendarul de la cârciumă, iar tata Nu

ciugulesc filme dar l-au ciugulit pe prietenul tău care vindea biletele, cel care nu te-a mai drăgălit, şi bunicul, Ce anume? şi tata Orquidea să răspundă, Orquidea să-ţi vorbească de sălciile pletoase, şi tanti-mea, Mincinosule, dar-ar Domnul să ţi se-nmoaie picioarele, mincinosule, şi bunicul, Sălciile pletoase, ordinară ce eşti? şi maică-mea, Sturzi, spui tu, sturzi se numesc, Domingos? şi tanti-mea, Ce știu eu, e o născocire a lui Domingos, aerul din Mozambic i-a înceţoşat mintea, şi tata către bunicul meu, Nu vrei să vii să zbori cu mine pe sub pământ? şi domnul părinte, ocupat să binecuvânteze lada şi colţurile magazinului, şi s-o acopere pe mama cu un crucifix enorm, într-adevăr miroase a infern şi a flori ale Satanei dar nu-i de la statui e de la păcătoasa aceea de-acolo, şi bunicul către tata, Tu zbori pe sub pământ, băiete? şi bunică-mea către tata, Vai cum l-ai adus cu tine pe ucigă-l toaca, Domingos, şi părintele, aruncând agheasmă peste mama, în numele lui Iisus Christos *vade retro*, împărat al negurilor, îţi poruncesc să o eliberezi pe roaba ta şi să te întorci în împărăţia ta, şi bunica, şi dacă o să nască un vârcolac, ei? şi tata către bunicul, Mata la mina din Johannesburg, tată, dacă ai avea un picamăr şi ai vrea să-l încerci, te învăţ eu, facem o groapă în pământ şi gata, iar părintele, *Vade retro*, şi mama, Devorează vapoare dar acum zboară deasupra noastră piuind, poate o să ne şi înghită, şi bunica, aruncând pe fereastră crocodili şi papagali arară de lemn, Un bebeluş negru, plin de păr, ce oroare, un bebeluş care să sară din leagăn şi să galopeze prin casă, acum mulţi ani, veneam eu cu trenul din Lamego, am descoperit doi în depărtare, râzând în hohote într-o pădure de pini, părintele a apucat-o pe mama de braţ *Vade retro*, iar tata, Stai aşa, ştrengarule, ia mâna de pe nevastă-mea, şi bunicul, Picamăr nu am, o greblă nu-i bună, fiule? şi tanti-mea, Eu nu m-am culcat cu niciun bărbat pe prelată după spectacole, n-am vrut să pierd ceea ce ştii că ai abia când o pierzi, şi care e importantă doar când încetează să mai fie pentru că atunci când o ai un exista şi ce aveam eu a rămas pe nisipul din Esposende şi e o parte din mareele şi arbuştii de pe plajă, şi mama, Eu n-am intenţia să sfârşesc cârâind, ca ei, deasupra acestei case, şi tata către părinte, Dacă o mai atingi te plesnesc peste bot, du-te să stropeşti cu apa aia în altă parte şi bunica, şi tămâia,

domnule părinte, dacă aţi adus cătuiele cu dumneavoastră afumaţi-o puţin şi gata, iar bunicul, Dacă spun greblă spun ceva care găureşte, o lopată, un bolovan, o foarfecă, ce trebuie să facem e să săpăm o groapă, nu-i aşa, şi tanti-mea, Nu l-am văzut niciodată cu capul descoperit, nu l-am văzut niciodată gol, dar îmi lipseşte răsuflarea lui în urechi, îmi lipsesc degetele lui, îmi lipseşte pacea de după şi marea care îmi loveşte oasele de stânci şi eu nu voiam, tată, nu voiam, voiam şi nu voiam, nu voiam să vreau şi voiam, m-am dus la Povoa să-l vizitez şi salariatul, A venit o fată aici pentru tine, Claudino, şi el către salariat, Eu pe asta n-am văzut-o în viaţa mea, spune-i că-i o greşeală, băiete, şi salariatul către mine, Nu v-a văzut înviaţa lui, şi eu fără să am curajul să vorbesc, eu prinzându-mi agrafele în păr fără să-mi dau seama că-mi prindeam agrafele în păr, şi părintele, stropindu-l cu agheasmă pe tata, Nu m-am atins de nevasta dumitale, domnule, am venit să-l exorcizez pe Principele Răului, şi bunicul, ciocănind în podea, Trebuie mers foarte mult în jos ca să se poată zbura, Domingos? şi tanti-mea, Dar am rămas până la sfârşitul filmului, iar când spectatorii au ieşit şi salariatul a stins luminile şi a închis uşa cu lacătul, a încuiat ghereta pentru bilete şi a dispărut pe străzile târgului, când patronul cinematografului a sărit treptele cabinei acolo eram eu, cea care era o greşeală, cea pe care n-a văzut-o în viaţa lui, fixându-l, şi el Ce este? şi eu, Aş vrea doar să-mi înapoiezi ce mi-ai luat la Esposende ca să pot pleca, şi mama, obişnuită cu cocotierii acolo pe plajă, Sturzii au mâncat traulerele, ce păcat, şi tata către bunicul, Păi vreo zece, cincisprezece metri sunt de ajuns că pe urmă luăm colivia de la mină, şi bătrânul către mine, la berăria camionagiilor care-şi făceau curaj pentru Alentejo, suflându-şi nasul, cerând încă un ceai cu lămâie, punându-şi palma peste a mea, retrăgând-o, punând-o iar, bătrânul aranjându-şi părul scurt şi rar cu mâna liberă, Domnişoară, încă nu mi-ai răspuns la întrebare, până la urmă te măriţi cu mine sau nu?

Şi atunci l-am dus în strada Opt în ideea ca locuinţa din Quinta de Jacinto să-l decepţioneze, în ideea ca acel cartier, dăliile veştejite şi noroiul de pe trotuare să-l sperie, în ideea că o să-şi spună, cum credeam că toată lumea şi-ar spune, că e ceva oribil să locuieşti într-un

cvartal pe care trenurile îl traversează distrugându-i pereţii, dar bătrânul, cuprins din nou de ardoare, tot mai ciuciulete, tot mai naufragiat extras cu un cârlig din râu, Nu-i rău deloc, nu-i rău deloc, aveţi aici un mic cartier rezidenţial care e uimitor, locuinţe liniştite, grădini cochete, fluviul Tejo, iar eu, Găsiţi asta, un cartier rezidenţial, aşa aţi spus? şi nici măcar felinarele de pe ulicioare nu funcţionau şi noi orbecăind prin întuneric ca şi cum am fi dibuit treptelepe un coridor necunoscut, iar în vestibul, fără lumină electrică la fel ca şi în restul casei, ca şi în restul Quintei, şi într-o parte din Alcántara, de la Avenida de Ceuta până la trecerea de nivel, în vestibul, adică o cămăruţă de dimensiunile unui dulap, lampasul tatii ne-a orbit cu lumina sa verde ca soarele filtrat printr-o boltă de viţă-de-vie, şi tanti-mea Cine e cu tine, Iolanda? şi bătrânul, strănutând şi împiedicându-se de cuier, Bănuiesc că sunteţi mătuşa domnişoarei, încântat doamnă, îmi cer mii descuze că v-am invadat aşa intimitatea, şi eu gândindu-mă când am să povestesc asta la liceu Ana o să leşine, iar tanti-mea, indiferentă la curtoaziile bătrânului, Cine e cu tine, Iolanda? şi a revenit lumina electrică dezvăluind mobilele salvate parcă dintr-un incendiu din cameră, scaunele, masa cu cartea de telefon dedesubt pentru că avea un picior mai scurt, sticlele, tapetul dezlipindu-se de pe pereţi, pardoseala pe care picamărul o făcuse praf, iar cel care doarme cu mine, Permiteţi-mi să mă prezint, doamnă, am venit să cer mâna acestei domnişoare, televizorul a reînceput să funcţioneze urlând şi tanti-mea, storcând cârpa deşi medicul de rinichi o sfătuise să nu mai muncească, Căsătorie, asta-i nebunie curată, ai de gând să te măriţi cu ţicnitul ăsta, Iolanda? iar eu, buimăcită de zgomotul televizorului, resimţind lipsa insulinei, eu spunându-mi Trebuie să-mi fac injecţia şi răspunzân ştiu şi eu, deoarece chiar nu ştiam, deoarece nu mă gândisem la asta, deoarece corpul îmi devenise slab şi parcă se golise, deoarece dincolo de frig mi-era şi cald, deoarece zambilele din respiraţie mi se înmulţeau pe limbă, deoarece aveam să mor, să mor cu bătrânul acela anunţând-o pe tanti că se căsătoreşte cu mine, deoarece tocmai aveam să alunec într-un leşin, eu sprijinindu-mă de comodă în timp ce încăperea se învârtea cu mine, eu

văzându-l pe tata că-şi stinge lampasul de pe frunte, destupând a zecea, sau a suta, sau a mia, sau a milioana sticlă de bere din seara aceea, eu văzându-l că-i arată picamărul şi întreabă asemenea cuiva care se informează despre o avere, sau o dotă, sau de un cadou, Dumneata ştii să zbori pe sub pământ, amice?

2

Cât despre mine, nu m-aş fi dus niciodată la Quinta de Jacinto dacă nu mi-ar fi spus ea Vino. E prea departe, nu există autobuze de noapte nici măcar o staţie de taxiuri în rotondă, şi trebuie să mergi pe jos până la Cais de Sodre ca să iei un mijloc de transport de la gara feroviară, unde automatele care vând Coca Cola şi ţigări bâzâie în sala pustie. Când am ajuns în strada Opt şi am simţit un miros funerar, un miros de mosc şi mormânt, am înţeles, chiar înainte de a vedea răzoarele cu dălii veştede de la intrarea caselor, că parfumul ei, care mi se impregna în degete dacă îi strângeam mâna, nu provenea din pielea ei ci de la tijele căzute unele peste altele ca anghilele pe care fluviul Tejo le uitase când se retrăsese, şi pentru care va reveni într-o zi, ca să le caute, simţindu-le lipsa când îşi va pipăi buzunarele pline de nămol ale hainei. Astfel că de fiecare dată când o vizitam mi-era frică să nu mă întâlnesc cu fluviul aflat în căutarea dăliilor prin ulicioarele din Alcántara, răscolind coteţele din curţi aşa cum vagabonzii răscolesc prin lăzile de gunoi, şi când i-am spus de teama mea ea a răspuns, rupând petalele unei corole care pândea prin grilajul porţii:

— Fluviul n-are de ce să se deranjeze pentru că locomotivele îi duc dăliile până jos.

Şi într-adevăr de îndată ce începeam să învăţăm la geografie sau matematică sau engleză, mirosul mi se apleca peste umăr ca acele persoane care se înclină, suflându-ne în gât, peste ziarul nostru în tramvai, o locomotivă traversa Quinta de Jacinto, transportând spre mare braţe întregi de flori care ţopăiau, strângându-şi şi dilatându-şi petalele tânjind după apă.

Şi atunci am înţeles trenurile. Am crescut în spatele gării Santa Apolonia, într-o clădire pe care fumul vagoanelor o înnegrise şi căreia trepidaţia roţilor îi săpase crăpături în stucatura pereţilor.

Fluierăturile plecărilor îmi arau somnul, din saltelele paturilor zburau fulgii, iar noi călătoream spre Castelo Branco sau Santarem sau Águeda, cu Lisabona alunecând împreună cu noi, de-a lungul munţilor şi pădurilor de pini, de-a lungul podurilor, de-a lungul sătucurilor de la poala colinelor. Am crescut în spatele gării Santa Apolonia privind de sus la valizele şi despărţirile emigranţilor, iar pentru mine trenurile erau nişte acvarii de lacrimi pline de bagaje şi de ce ascundeau priviri pierdute, rătăcite în subsolurile Franţei, în subsolurile Germaniei, contemplând cum cade zăpada pe cerceveaua ferestrei. Şi abia în Alcántara am înţeles că până la urmă trenurile nu transportă persoane, transportă dălii veştede înapoi spre Tejo, restituind anghilele buzunarelor fluviului, astfel că mi-am informat părinţii, intrând în casă la ora cinei.

— Am descoperit că locatarii vagoanelor sunt ceea ce creşte în răzoarele din Alcántara şi mama, punând masa.

— Pariez că te-ai dus la lunaticii aceia care zboară, tata ţi-a interzis de o mie de ori să-i frecventezi pe africanişti.

Prin urmare nu m-aş fi dus niciodată în Quinta de Jacinto dacă nu mi-ar fi spus Vino. Etajul pe care-l ocup e mai mic decât locuinţa din Alcántara, cu camera părinţilor mei, camera unchiului şi camera de zi cu divanul pe care dorm eu când cei din familia mea închid uşile şi mă lasă singur cu rămăşiţele cinei pe masă şi sfinţişoara care mă-mpiedică să mă ating în întuneric, de îndată ce sting lumina din tavan şi fata de masă şi şerveţelele încep să plutească în jurul meu ca nişte păsări mototolite, desprinzându-şi din întuneric aripile de pânză. Tata, care nu poate să lucreze din cauza ulcerului de la stomac, bând lapte, mâncând terci de făină şi sugând comprimate contra acidităţii, mama, care ajută la curăţenie în Spitalul din Arroios, plângându-se de prolapsul uterului, unchiu-meu care, de la nouă dimineaţa până la şase după-masa, se plimbă de pe un palier pe altul, cu Biblia în mână, predicându-le vecinilor cuvântul lui Dumnezeu, şi care şi-a lăsat serviciul de la Asigurări ca să ofere viaţa veşnică prin cartier, îndemnând la cumpătare şi castitate pe străzile indiferente, mama şi tata şi unchiu-meu închişi în găurile lor de stucatură şi eu cu sfânta şi

albeaţa şerveţelelor toată noaptea, auzind trenul de Paris cum geme în corpul meu. Nopţi la rând cu picioare mai lungi decât divanul şi perna alunecându-mi de sub cap, şi din când în când unchiul meu năvălea anunţând Sfârşitul Lumii şi înălţarea cu trupul, şi poruncindu-mi să îngenunchez şi să mă rog la martirul Estevâo să se milostivească de mine, până ce mama l-a ameninţat cu internarea la Mitra, şi apostolul s-a zăvorât în odaie, binecuvântând universul cu palma lui numai piele şi os.

Nu m-aş fi dus niciodată în strada Opt din Quinta de Jacinto, în cealaltă parte a oraşului, fiindcă dăliile mă înspăimântau aproape la fel de tare ca şi bătrânelul care se culcă cu tine, aşteptând să plec ca să se dezlipească de pe bancă şi să vină în casă, şi pe care dacă ridic ochii de pe cartea de geografie, de matematică sau de engleză, îl găsesc semeţindu-se printre verze ca o vegetală care mă fixează aşa cum ne fixează marea, şi eu având chef să ies din odaia ta şi să dau ocol locuinţei asigurându-l că nu sunt îndrăgostit de tine la fel cum nu eşti nici tu îndrăgostită de mine, că nu te iubesc cum nu mă iubeşti nici tu pe mine, că nu te-am îmbrăţişat niciodată, că nu te-am mângâiat niciodată, că nici măcar nu te-am sărutat vreodată, că mi-e doar milă de tine, redusă la compania a doi idioţi care se îmbracă precum nişte păpuşi spaniole, pentru că ceilalţi elevi sunt îngroziţi de boala ta, de mirosul tău de cremă de zahăr ars, de o colegă care e la dietă de muguri şi peşte, care începe să tremure şi se injectează la toaletă liceului, o colegă pe care nu există an ca ambulanţa să n-o transporte, pe targa, la São José, ca şi cum ar fi pe moarte. M-aş apropia de bătrânel şi l-aş întreba, instalându-mă lângă el pe bancheta de piatră

— De ce nu vă duceţi înăuntru, domnule?

şi poate că el m-ar auzi printre suspinele verzelor şi castanietele nucilor, poate că s-ar îndrepta de spate, poate că ar zâmbi, poate că mi-ar spune

— Mulţumesc, băieţaş iar eu i-aş ocupa locul observând podul care traversează fluviul Tejo spre nicăieri ca potecile de măceş din satul mamei mele, în Trăs-os-Montes, adunate în spatele zidurilor de la grajduri. I-aş spune

— Nu-i fac curte, domnule i-aş spune

— Nimeni nu-i face curte, nimeni nu vrea să-i facă curte din cauza diabetului şi a mirosului şi a leşinurilor şi a me-dicamentelor pe care le ia i-aş spune

— Nu vă faceţi griji pentru că Iolanda are nevoie de dumneavoastră i-aş spune

— Aşa e ea, să nu vă simţiţi jignit, răspunde aiurea pentru că boala cu care s-a pricopsit în Africa o face să putrezească pe dinăuntru iar bătrânelul, fără să deschidă gura, luându-şi servieta, ridicându-se, privind spre fereastra camerei, aşezându-se iar, şi eu

— Deci nu vă duceţi?

şi el, ciufulind verzele cu umbrela.

— Iolanda nu are nevoie de mine, pe Iolanda n-o interesează când îi vorbesc şi mama mea

— Stai departe de lunaticii aceia, Alfredo şi unchiu-meu, consultând Biblia şi mai luându-şi o porţie de supă.

— Iisus Christos a fost singurul care a umblat pe ape iar eu către bătrânel

— Şi despre ce îi vorbiţi, domnule? şi trenurile călătorind din Quinta de Jacinto spre fluviu, încărcate de dăliile din răzoare, şi noaptea care se naşte din apă spre cer şi nu din cer spre apă, şi bătrânelul, cu o voce de glicerina, cu servieta pe genunchi.

— Despre copilăria mea, despre mătuşile mele, despre Eri-ceira, despre Calcada de Tojal, despre paşii de la mansardă, ce ştiu eu spre deosebire de satul mamei mele, în care noaptea începe în cer şi în sălciile de lângă bazinele de spălat rufele din piaţă şi curge până la noi prin cimitir şi prin casa primarului, o noapte care strangulează insectele, vocile şi talăngile vitelor sub tălpi, şi bunică-mea aplecată deasupra vetrei cu un păhărel de muşcat, şi unchiul meu

— *Ite missa est* noaptea coboară din sălcii acolo unde în timpul zilei se strânge în mici seminţe de umbră ca şi cum copacii ar incuba-o, ca pe un copil, în uterul de ardezie, şi bătrânelul, cu un mic sufluintrigat.

— Niciodată nu mi s-a explicat ai cui erau paşii de la mansardă,

niciodată nu mi s-a explicat ce s-a întâmplat cu domnul Jorge la Tavira, doña Maria Teresa îmi poruncea să tac, Taci, iar eu rămâneam să ascult paşii şi arii din opere, tremurând, în camera mea aşa cum eu, la Santa Apolonia, îl ascult pe prelat care a obligat-o pe mama să smulgă o bucată de draperie din inele şi să-i coasă o tunică, urlând către vecini Salvaţi-vă sufletele, păcătoşilor, şi aproape că am uitat de sat şi de cintezoii care zăboveau dimineaţa printre leandri, de scăldatul în bazin şi de femeile care s-au plâns tatii şi tata

— Nu pentru asta te-am pus să înveţi cartenu mă bătea, nu mă mustra, nu-şi îngroşa vocea, îngenunchea în livadă ca să monteze capcanele pentru cintezoi, ca şi dumneavoastră, înţelegeţi? i-aş spune bătrânelului, ca şi dumneavoastră, care chiar şi la gesturi semănaţi, şi Iolanda

— Ai greşit la rezolvarea problemei, nu e unsprezece virgulă trei ci doisprezece virgulă şapte, gură-cască iar eu fără să o aud, eu la bazinul din sat, sub leandri, şi ea

— La ce te uiţi, Alfredo?

şi un tren ducând cu sine, în graba mare, ca pe o ofrandă, braţe întregi de dălii ca să le înapoieze fluviului, şi taică-tău izbind cu picamărul în podea, şi eu

— Acolo afară, la bătrânelul de pe banca de sub nuc, aşteptând să plec spre Santa Apolonia ca să intre în casă şi aşa cum mama lui repetă încă şi astăzi nu trebuia să mă duc în Alcántara chiar dacă ea mi-ar fi poruncit sau mi-ar fi cerut sau mi-ar fi spus Vino, chiar dacă trăind ea fără prietene cu excepţia celor două păpuşi spaniole, chiar dacă fiind bolnavă cum e, veşnic în drum spre spital cu sudorile şi leşinurile ei, chiar dacă fiind ea persoana cea mai tristă din lume după cum pare să fie, mai tristă decât bunica mea, purtând jachetă în toiul lui septembrie, aplecată peste vatră cu păhărelul de muşcat, trebuia să mă comport aidoma celorlalţi colegi care se îndepărtau de tine şi te evitau, frecventând alte snack-baruri ca să nu rişte cumva să bea din paharul tău, şi tu

— Ce n-aş da ca bătrânelul să nu-mi mai intre în casă şi să stea treaz toată noaptea şoptindu-mi poveşti idioate în urechi şi eu mi-am

spus la şi unchiul meu, de care oamenii râd văzându-l pe stradă, înfăşurat în draperie, predicând Potopul, unchiul meu, pe care mama îl dojenea Ar trebui să faci baie, Artur, că miroşi a bursuc, răspundea, fugind de robinete, Doar în Iordan, Ausenda, săptămâna care vine iau un taxi şi mă duc acolo, astfel că, afirm eu, nu doar la Quinta de Jacinto sunt lunatici iar familia mea nu a locuit în Africa nici unchiu-meu nu s-a îmbarcat să meargă la război din cauza miopiei, şi mama.

Prefă-te că Iordanul e aici, Artur, am cumpărat un săpun foarte bun şi-ţi umplu cada cu apă fierbinte, şi eu, corectând rezolvarea problemei.

— Cunoşti vreo poveste care să nu fie idioată, Iolanda?

şi unchiu-meu

— Nu fac baie decât în Iordan, Ausenda de vreme ce în opinia mea toate poveştile sunt tot atât de imbecile ca şi viaţa, la fel de imbecile ca mine studiind matematică şi engleză şi geografie, şi când am să învăţ rezolvările tuturor problemelor, timpurile tuturor verbelor şi capitalele tuturor ţărilor, o să mă culc cum s-a culcat bunică-mea, o să cer un păhărel de muşcat cu o voce slabă şi o să mor, şi după înmormântare mama n-a mai vrut să se întoarcă în sat astfel că am uitat încetul cu încetul bazinele pentru rufe, leandrii şi cintezoii.

— Poveştile sunt întotdeauna imbecileţi-am spus eu, şi am mai spus

— De ce nu deschizi fereastra şi nu-l chemi ca să se scoale de pe banca din grădină şi să vină, de ce îl laşi acolo, cu mâna la bărbie, în întuneric şi maică-mea

— Dacă asta nu e Palestina atunci ce e, Artur? scoate-ţi tunica fiindcă puţişi până la urmă l-au primit într-o clinică de călugări, recitând Evanghelia celorlalţi internaţi, care la rândul lor i-o recitau şi ei, iar călugării îi goneau cum se gonesc găinile spre un soi de buncăre unde mânecile lor îşi continuau discursurile, şi unchiul meu, cu espadrile, văzându-ne.

— *Deo gratias*, fraţilor şi mama, dându-i o punguţă cu migdale.

— Cum te simţi, Artur? şi eu către Iolanda

— Cheamă-l şi unchiu-meu m-a condus dincolo de infirmerii şi

ne-am aşezat printre arbuştii de lângă zăbrelele gardului, mâncând migdale, privind la muncitoarele cu basma și halat albastru de la fabrica de biscuiţi apărând în poartă şi maşinile trecând pe şosea în direcţia bisericii Luz, pe o latură a micuţei pieţe cu un colegiu și o cazarmă, în care se monta un târg pentru săraci în iulie, și eu către unchiu-meu

— Îţi place aici, unchiule? iar el, din profil, mestecând.

— *Deo gratias* dar nu semăna cu un profet, semăna cu un cerşetor primit de milă într-un azil, cu unul dintre cei care se târăsc pe Avenida şi dorm, acoperiţi de ziare, în ambalaje de carton, Asta nu-i unchiul meu, mi-am spus eu, ce s-o fi întâmplat cu Biblia, ce s-o fi întâmplat cu nerăbdarea lui să convertească planeta, acum e liniştit, nu se uită la nimic cu excepţia automobilelor de pe şosea și a muncitoarelor de la fabrică, mestecă migdale şi mormăie *Deo gratias*, și eu către Iolanda

— Cheamă-l că mi-e milă să-l văd acolo afară în întuneric şi nu ştiu dacă o rugam să-l cheme pe cel care doarme cu ea sau să-l cheme pe unchiu-meu, acum departe de mine, repetând întruna *Deo gratias*, dacă o rugam să ne cheme pe noi, pe mama mea, pe tatăl meu, pe tatăl ei, pe mine, care nu m-aş fi dus la Quinta de Jacinto dacă ea nu mi-ar fi spus Vino la Quinta de Jacinto, unde nici nu există o staţie de taxiuri în rotondă ca să nu trebuiască să mergem pe jos până la Cais de Sodre, pe sub platani, până să găsim un mijloc de transport la gara feroviară, cel mai bine pentru mine ar fi să mă duc la cinema să văd filme poliţiste cu colegii în loc să risc să mă molipsesc de boala dăliilor veştede din răzoare şi de aroma lor de putrefacţie şi mosc, şi să-i însoţesc, după cinema, la subsolul femeilor din Graca, unde se bea bere și se dansează într-o sală cu oglinzi și unde ne putem urmări pe toţi pereţii, din toate unghiurile şi poziţiile, ca și cum fiecare dintre noi ar înceta să mai fie unul ca să devină o gaşcă a lui însuși agăţată de o gaşcă de femei care pretind cincizeci de *escudos* pentru un tangou şi treizeci de *escudos* pentru un vals, iar tata, adulmecându-mă

— Ai cumpărat un sticloi de cinci litri de parfum de curve, Alfredo?

— Ce idee, tată, detest parfumurile, e probabil vreun reactiv de la laboratorul de chimie şi maică-mea, ştergând vesela.

— Fratele meu miroase a bursuc şi fiu-meu a curviştină, aici e ceva putred şi după ce mi-ar fi împrumutat bani pentru încă o bere şi pentru încă un tangou, să mă întorc la Santa Apolonia aşa cum se întorc câinii în grădinile de unde au fugit adulmecându-şi propria absenţă pe la colţuri, să urc scara şi să ocup patul gol al unchiului meu în timp ce pleacă un tren care n-o să se mai întoarcă, iar maică-mea

— Cearşafurile tale transpiră apă de colonie, Alfredo, pe unde ai umblat?

pentru că nu mai dorm în camera de zi cu Fecioara din ramă împiedicându-mă să mă ating într-ascuns, am o cămăruţă cu un balcon care dă spre locomotive, o cămăruţă ca a părinţilor, cu o saltea, o noptieră, o comodă cu sertare înţesate de Evanghelii şi portretul unchiului cu colegii, înainte de a deveni apostol, înainte ca Dumnezeu să-l fi ales ca să avertizeze asupra Apocalipsului şi înainte ca acei călugări să-i radă părul şi barba şi el să consimtă să se aşeze cu mine lângă gard, mestecând migdale şi predicând

— *Deo gratias* am o cameră şi familia mea nu vrea să mă apropii de tine pentru că ai venit bolnavă din Mozambic şi se tem să nu putrezesc şi eu de diabet, se tem să nu mă însor cu tine iar tatăl tău să apară în cartier, însoţit de soră-sa, cu picamărul pe umăr, dezgolind oamenii cu lampasul de la frunte, şi Iolanda, deschizând fereastra.

— Eu îl chem şi tu îi suporţi poveştile, Alfredodar el n-a părut să o audă când i-a strigat Vino încoace, deoarece nimic, nicio umbră nu s-a mişcat în grădină, nu a părut să o audă când i-a strigat mai tare Vino încoace, şi doar un căţel i-a răspuns cu un lătrat, prin nuc nu trecea nicio adiere de vânt, îi distingeam crengile, verzele continuau să stea drepte în răzoare, şi atunci m-am gândit A murit şi m-am sculat de la birou şi am fugit din odaie şi am traversat săliţa cu televizorul şi am dat ocol casei îmbălsămate de respiraţia dăliilor sau a anghilelor din fluviu pe care vagoanele le transportau spre apa din care ieşiseră şi am înaintat orbeşte, strivind zarzavaturi, în direcţia băncii, fereastra se prelungea într-un romb de lumină răsucită, un al doilea căţel a urlat în

depărtare, din Alcántara, sau de la Ajuda, sau de la Santo Amaro, m-am lovit cu genunchiul de un colţ de piatră şi m-am aşezat cum mă aşezam lângă unchiul meu, mestecând migdale, în faţa şoselei spre biserica Luz şi a muncitoarelor de la fabrica de biscuiţi, silueta Iolandei, cu un creion între degete, se apleca peste noi de la pervaz întrebând Ei? şi atunci bătrânelul s-a mişcat uşor ca porumbeii în cuib, şi cu gura atingându-mi ceafa a întrebat, ca şi cum ar fi vorbit cu tine, într-un murmur ce semăna cu foşnetul dăliilor.

— Ştii ai cui erau paşii de la mansardă, dragostea mea?

3

Într-o duminică, după masa de prânz, Ana, tata uda dăliile servindu-se de picamăr drept baston din cauza genunchiului bolnav, s-a oprit un taxi în faţa casei noastre şi ăla care doarmecu mine

(eu l-am avertizat imediat că nu o să fac amor cu el, eu l-am avertizat să nu mă sărute, să nu mă atingă, l-am prevenit, când a vrut să mă ia de braţ, Nici să nu te gândeşti)

a coborât cu o valiză legată cu curele, o pălăriuţă tiroleză pe creştet şi o umbrelă deşi era august şi pe cer nu se vedea niciun nor, şi tanti-mea mi-a spus să-l ajut să-şi aranjeze lucrurile în odaia mea

(şi eu, Să nu-ţi închipui că ai să mă vezi în pielea goală, dacă te prind că mă spionezi îţi trag o palmă)

adică, să-i împing bagajul sub pat pentru că nu era loc în dulap şi nici pe umeraşele atârnate pe o frânghie, prinsă între două cuie de la un perete la altul. I-am interzis să-mi răscolească prin sertare, să-mi umble prin cărţi, să-mi citească jurnalul, să dezlipească fotografiile de cântăreţi şi actori de cinema pe care le-am decupat din reviste, i-am dat perna descusută, cea care te poate sufoca, cea din care curge umplutura pe cearşaf, îl puneam să stingă lumina, închideam ochii şi-l auzeam descălţându-se şi scoţându-şi hainele pe întuneric ca viermii de mătase care rup ţesătura coconilor. Arcurile gemeau, un suspin era înăbuşit în faţa de pernă, tata se zbătea înjurându-se cu şefii de echipă de la Johannesburg şi mi se părea că-l aud pe ăsta care doarme cu mine vorbind despre o casă care nu mai există, în care o arie de operă cobora de la mansardă ca negura de octombrie. Vecinii de sus

(pensionarii, cei care se urăsc, care se înjunghie cu foarfecile de curăţat peştii şi cu şurubelniţe) l-au văzut în vestibul, cu pălăria în mână, parlamentând cu tanti-mea şi dându-i plicul cu chenzina, au auzit tuşea slabă provocată de catar tatălui meu plantat în fotoliu şi l-au văzut aşteptând ultimul tren ca să traverseze bucătăria lovindu-se de spălătorul de vase, de scaune, de mobile, până eşua pe saltea ca într-un port greşit. La început mi s-a părut că avea natura celestă a unui heruvim distrat, incapabil să aprindă aragazul, să cojească o portocală, să întindă pasta de dinţi pe periuţă, şi mi-am închipuit că, dacă şi-ar scoate haina şi şi-ar descheia cămaşa, o pereche de aripioare ar începe să-i fâlfâie pe omoplaţi şi ar urca prin înserare în direcţia norilor, înălţându-se cu greu, ca un avion de muzeu. Un înger în Alcántara, încercând briza înainte de a se evapora hurducându-se în zborul lui către fluviu, unde un roi de serafimi, cu toţii ducând valize legate cu curele şi purtând pălăriuţe tiroleze, l-ar aştepta, zburătăcind, ca pe panourile din biserici, în jurul martirilor torturaţi. Vecinii de sus, pe care manevrele păsăreşti i-au intrigat într-atât încât au uitat să se mai deteste, au dat peste el printre verze, în sâmbăta Rusaliilor, stând de vorbă cu nişte făpturi invizibile într-un limbaj selenar, iar tanti-mea îl întâlnea adesea sărind prin rotondă, lângă berăria cu melci şi salate de caracatiţă, indiferent la trafic, lovindu-se de faţade în fugi ca de potârniche care îl obligau să se întoarcă acasă, plin de vopsea şi de adezive, ca să se prăbuşească pe o bancă din curte cufundat în resemnarea îngerilor decăzuţi, astfel că luni de dimineaţă îşi punea pălăria tiroleză, se înarma cu umbrela şi servieta şi lua autobuzul spre Secretariatul de Stat aşa cum a luat trenul în acel iulie fatidic de anul trecut când tanti-mea a hotărât să mergem la Esposende, Ana, să-i vizităm pe bunicii mei, astfel că am călătorit ore în şir de-a lungul unui peisaj de pini şi dune, şi abia în dimineaţa următoare am debarcat într-un târg de pe malul mării, cu nori care atingeau valurile, sălciile pletoase şi ciştii de pe ţărm, şi am nimerit la magazinul de stofe al bunicului, cu obloanele încă trase, într-una din marginile pieţei.

(Cişti, repeta tanti-mea la bucătărie, fără să pot înţelege de ce, jumulind în lighean puiul pentru prânz, cişti cişti cişti cişti) magazinul

de stofe, autogara, cafenele adormite, case, cu mine spunându-mi că, dacă tata nu ar fi emigrat în Africa, acolo, în cenuşiul acela al pescăruşilor, m-aş fi născut, nu din mama ci dintr-o altă mamă oarecare, fără diabet, fără respiraţia cu iz de flori, fără injecţii cu insulina, fără ruşinea bolii care mă izolează de ceilalţi, care-mi interzice sucurile, care-mi interzice bomboanele de căpşuni şi ciocolata cu lapte, care-mi interzice torturile de mere şi îngheţatele pe băţ şi să am copii, încă nimeni nu se trezise în târg cu excepţia albatroşilor care ţipau pe plajă

(care poate că ţipau în somn pe plajă) iar tata a bătut în poartă cu picamărul de la mină, ăla care doarme cu mine s-a apropiat cu servieta de serviciu în mână, şi o sirenă a început să şuiere

(ascuţită şi răguşită, ascuţită şi răguşită, ascuţită şi răguşită) un zăvor a fost tras cu un pocnet, bunicul a apărut în prag cu arma de vânătoare, o puşcă cu două ţevi mai mare decât un tun, şi tata, Bună tată, şi bunicul, către adâncul casei, Adu-mi ochelarii, Isaltina, că parcă ar fi Domingos, un bătrân cu arma aţintită asupra noastră plin de o suspiciune iritată, şi eu Bună bunicule, iar el, Pe cine ai adus cu tine, Domingos? şi cel care doarme cu mine

(dar care nu face amor cu mine, dar care nu m-a văzut niciodată goală, dar care nu mă atinge, Ana)

— Ce mai faceţi, domnule Oliveira? permiteţi să mă prezint, iar bunicul, îndreptându-şi flinta spre el, Dar ăsta cu pălăriuţă cine e, Domingos? şi tanti-mea, E ginerele lui Domingos, tată, şi bunica Intraţi, iar soarele rămăsese agăţat de cocoşul giruetei de la biserică, ce-şi schimba poziţia cu un geamăt anevoios, şi am dat peste etajere cu flanele, şevioturi, bumbacuri, catifele, bucăţi de fetru şi o casă automată care clincănea într-un colţ conversând în limba monedelor, şi dincolo de magazin o odaie cu un pat, o masă, un aragaz, un bufet şi sticle de vin, bunicul şi-a pus ochelarii, s-a aşezat căutându-ne cu puşca, îndreptată spre noi de parcă am fi venit să furăm, şi deodată s-a înecat cu proteza, a tuşit, degetul i-a alunecat pe trăgaci, şi camera s-a cutremurat de un bubuit, unul dintre geamuri a dispărut, obloanele de lemn s-au făcut ţăndări, iar când mirosul de pulbere s-a mai dus

negustorul s-a rugat zâmbind Scuzaţi, a scos din buzunar un cartuş şi l-a introdus în armă, şi tanti-mea, Dacă nu dai drumul puştii ne mai şi omori, tată, iar el, Trebuie să fiu pregătit din cauza hoţilor, cine îmi garantează că voi chiar sunteţi copiii mei, şi bunica, De secole îţi cer să-ţi schimbi lentilele, singurul lucru pe care reuşeşti să-l zăreşti sunt sticlele cu vin, şi bunicul, Asta-i o minciună, alaltăieri, de exemplu, am abătut uliul care ne pândea găinile, iar bunica, Nu era niciun fel de uliu, era unul dintre indivizii aceia cu turban care plutesc peste târg, nefericitul golindu-se de sânge în curte şi tu chemând farmacistul ca să-i scoată maţele şi să-l împăieze, iar ăla care doarme cu mine şi farmacistul l-a împăiat? şi tanti-mea, Cişti, şi bunicul, Era atât de uliu că l-au împăiat da domnule, i-au pus doi ochi de sticlă şi se află pe un suport în holul Primăriei, în poziţie de atac, şi eu închipuindu-mi-l pe medium cazând peste pătlăgelele roşii, eu imaginându-mi-i pe colegii lui căutându-l, cârâind, acolo sus, lovindu-se cu mânecile de geamuri şi văzându-l, cu braţele desfăcute, înţepenit într-o atitudine de pasăre de pradă, şi bunicul, Chiar că ne-au rugat cei de la Lisabona să le trimitem pasărea, au început cu vorbăria lor că e o specie pe cale de dispariţie când pe aici există duzini şi duzini care fură găinile, dă-mi sticla, Orquâdea, şi eu spunându-mi Dacă el descoperă că ăsta care doarme cu mine îşi petrece noaptea pe creanga nucului îi trage un plumb în burtă, şi tanti-mea, Cişti, şi bunică-mea, Cu ce se ocupă ginerele tău, Domingos? şi soarele s-a desprins din giruetă şi se auzeauvalurile fluxului pe stânci şi pe lateralele traulerelor, se auzeaupescăruşii.

(pe insula mamei mele nu erau pescăruşi, Ana, erau doar maimuţe ghemuite pe nisip şi mama aplecată spre orizont numărând vapoarele cu arătătorul ridicat)

se auzeau suspinele crabilor pe stânci şi un sunet de voci pe stradă şi eu gândindu-mă Până la urmă Esposende asta e, şi bunicul, cu puşca în poale, urmărindu-ne cu pupilele mioape, şi pe mine apucându-mă dorul după Quinta de Jacinto, după trenuri şi buciumul podului, şi cel care doarme cu mine

(dar nu face amor cu mine, dar nu m-a văzut niciodată goală, dar nu mă atinge pentru că niciun bărbat n-o să mă atingă, ne sărută şi a

doua zi habar n-au cine suntem, şi a doua zi încetăm să mai existăm)

— Lucrez în administraţia publică, doamnă şi bunicul, Dumneata ai scris la Lisabona să trimitem pasărea? şi pe seară ne-am dus la Primărie şi l-am văzut pe cel cu turban fixând valurile cu orbitele de sticlă, şi tata, Eu îl cunosc, şi tanti-mea Cişti, şi bunică-mea Ceea? şi bunicul, S-a întâmplat să fii prieten cu uliii, Domingos? şi printre nori s-a ivit o spărtură unde se vedeau pescăruşii ţipând, şi tata, Era profesor de hipnotism prin corespondenţă şi avea obiceiul să vină în Alcántara să bea bere şi să mă întrebe despre cel care doarme cu fiică-mea, şi bunicul, Ce naiba lighioane-s astea, Domingos, imediat ajungem în curte cu puşca şi mai prindem vreo doi, trei, şi tata, Locuieşte într-o pensiune din Praca da Alegría, îndrăgostit de o mulatră de pe Avenida, şi tanti-mea, Cişti, şi eu spunându-mi Vreau să mă întorc la Lisabona, eu propunând Acum că i-am vizitat pe bunici putem să ne înapoiem cu trenul de noapte, dar nu ne-am înapoiat, Ana, am rămas în Esposende, tanti-mea a plecat spre plajă, (şi eu ştiu unde, eu ştiu foarte bine unde şi nu le-am spus, în locul unde s-a instalat un cinema mobil, cu ani în urmă, în locul unde ea se întâlnea cu patronul maşinăriei) bunicul şi tata au dus flinta în curte în speranţa c-o să apară ulii, iar cel care doarme cu mine

(dar care nu m-a văzut goală, Ana)

a rămas să se uite după ei sprijinit de un trunchi de salcâm, tăcut şi insignifiant ca întotdeauna, atât de tăcut ca şi mine în camera mea de-a lungul zilelor, la fel de tăcut ca şi mine, închisă în parfumul florilor de diabet, sprijinit de salcâm suflându-şi nasul, privindu-mă şi adulmecând briza, şi deodată am înţeles că o să plece, am înţeles că nu va mai rămâne cu mine în locuinţa din Quinta de Jacinto transformată-n praf şi pulbere de caruselul trenurilor, am înţeles că nu-mi va mai vorbi, în timpul nopţii, despre episoade vechi petrecute într-o casă care încetase să mai existe, unde o arie de operă cobora de la mansardă precum negura de octombrie, am vrut să-l strig pe nume, am vrut să spun Aşteaptă, tanti-mea îşi căuta sângele pe dune, pinii murmurau în vânt, cel care doarme cu mine s-a desprins de trunchiul salcâmului şi a alergat câţiva paşi fluturându-şi mânecile în sus şi în

jos.

(Ce s-o fi întâmplat cu domnul Jorge la Tavira, ce s-o fi întâmplat cu domnul Fernando, şi cu doña Anita, şi cu doña Maria Teresa, şi cu croitoreasa, şi cu fiul croitoresei, şi cu cealaltă, ei cred că n-am văzut-o pe cealaltă dar am văzut-o, cea care poate era mama mea, învârtind manivela patefonului)

şi s-a împiedicat de un jgheab din şanţ, şi a căzut, şi s-a ridicat, şi a reînceput să alerge.

(şi eu către el, Nu pleca, fiindcă mă obişnuisem cu tăcerea lui, fiindcă mă obişnuisem să-l am, să mă placă, pe banca de sub nuc, fiindcă poate îmi plăcea şi el mie, Ana, chiar dacă îl împiedicam să mă mângâie)

şi s-a ridicat câţiva centimetri, cu pălăria tiroleză, deasupra cepelor, a trifoiului, a ţelinei, a cartofilor, şi eu, Rămâi, şi tanti-mea, plimbându-se printre sălciile pletoase, Cişti, şi mirosea a peşte iar pescăruşii se duceau şi veneau din larg spre mare şi din mare spre larg, (şi eu rugându-l Sărută-mă, şi eu invitându-l Atinge-mă, sunt aici, atinge-mă)

şi s-a înălţat mai mult, şi a început să urce, şi a depăşit coroana salcâmului, şi eu amintindu-mi de snack-bar, amintindu-mi de ceaiurile de lămâie contra gripei, amintindu-mi de zâmbet, mai ales amintindu-mi de zâmbet, Nu mă lăsa, vorbeşte-mi de Ericeira, vorbeşte-mi de Benfica, vorbeşte-mi, îmbrăţişându-mă, despre cum era viaţa ta înainte să mă fi cunoscut, şi tata şi bunicul printre pătlăgele la vânătoare de ulii, şi buni-că-mea prăjind peşte la bucătărie, şi tanti-mea căutându-se pe sine pe dune, (Cişti)

şi el s-a îndepărtat de copac şi a continuat să urce, acum abia i se mai distingeau trăsăturile, abia i se mai distingea pălăria tiroleză, abia i se mai distingea gabardina, sirena tăcea şi reîncepea iar el nu mai era decât o gămălie de ac deasupra târgului, deauspra acelui Esposende pe care îl urăsc, urăsc Esposende, întoarce-te, m-am rugat întoarce-te, Ana, m-am rugat întoarce-te, nu mă deranjează dacă râdeţi de mine, întoarce-te, stai de vorbă cu mine, întoarce-te, promit că n-ai să te mai aşezi pe banca de piatră din spate, ghemuit în scânteierea verzelor,

iartă-mă, şi atunci bunicul l-a ţintuit cu degetul, Uite unul acolo care scapă, Domingos, tata a ridicat puşca, totul a încremenit odată cu detunătura, zarzavaturile, salcâmul, găinile, clădirile din piaţă, pescăruşii, şi eu am intrat foarte repede în casă ca să nu-l văd prăvălindu-se, plin de sânge, în curte.

4

Iar într-o vineri, Iolanda, cel care doarme cu tine dispăruse de trei luni în ceţurile din Esposende.

(şi tu erai gata să juri că un înger, cu pălărie tiroleză şi ochi de sticlă, împăiat, se afla în holul Primăriei, alături de un uliu cu turban)

nu m-am dus să învăţ la geografie sau matematică în strada Opt din Quinta de Jacinto pentru că ne-au permis călugării să ieşim cu unchiul meu la plimbare la Cruz Quebrada, ca să-i potolim nervii cu tranchilizantul valurilor. L-am găsit nu în spatele buncărelor, aşezat printre arbuştii de lângă gard, vorbind latineşte şi urmărind muncitoarele de la fabrica de biscuiţi şi automobilele în drum spre biserica Luz, lipită de piaţa unde se organiza iarmarocul săracilor în iulie, ci în costum, cu cravată şi barba rasă, însoţit de un infirmier, la intrarea în azil, iar mama, în rochie imprimată şi cu o broşa de coral pe piept.

— Te-ai mai îngrăşat, Artur cu vocea aceea care e destinată poliţiştilor, bolnavilor şi copiilor, iar unchiul meu, cât se poate de normal, sărutând-o ca înainte de anii cu tunica de draperie şi anunţarea Potopului.

— Mă simt splendid, Ausenda

(şi tu, distrată de ecuaţiile de gradul doi, îmi face impresia că i-au umplut burta cu paie, îmi face impresia că i-au dat cu lac pe faţă)

Iar eu am observat că acolo călugării văcsuiseră pantofii profetului, domesticiseră cu briantină laţele apostolului şi-i acoperiseră gambele cu pantaloni călcaţi bine, în timp ce infirmierul, chemându-l pe taică-meu, îi încredinţa o cutiuţă cucomprimate.

— Două pastile după masa de prânz şi două la mijlocul după-amiezii căci credinţa de a fi Dumnezeu e mai puternică decât doctoriile iar cumnatul dumneavoastră se află într-un echilibru mai

degrabă precar şi treceau călugări tropăind cu sandalele pe un coridor, ţinând internaţii de dârlogii mânecii, şi mama, mângâindu-şi broşa de coral.

— Vrei să mergi să vezi focile de la Acvariu, Artur? întotdeauna ţi-au plăcut focile o broşa din acelea ieftine, într-o montură cromată, care reprezintă un profil feminin pe o vază grecească, şi eu spunându-mi, Iolanda, că urăsc Acvariul, că urăsc sălile acelea cu peşti buzaţi, că aş prefera să mă duc să văd marea la Cazias sau la Alges, unde canalizarea vomită oraşul în fluviu, fundături întregi, căsuţe, terase, doamne la fereastră, depozite de cărbuni şi taverne, până ce nu mai rămâne din Lisabona decât ţipătul păunilor pe colinele pustii. Cu coatele pe zid, Iolanda.

(şi tu, Acum nu mai vorbeşte cu nimeni despre Benfica, acum nu se mai aşază noaptea pe creanga nucului)

aştept ca gara Santa Apolonia să alunece în golf, aştept să aud fluieratul locomotivelor în mijlocul peştilor, semănând panica printre bărci, speriind pescăruşii, şi infirmierul către tata

— Dacă-i daţi mai puţin de patru pastile se apucă să predice

Evangheliile iar unchiu-meu, coborând de braţ cu mama scările spre stradă

— Azi nu mă interesează focile, Ausenda, ce mi-ar plăcea e un biftec cu un ou deasupra într-un restaurant din Cruz Quebrada şi eu corectându-ţi un verb.

— Dacă e ceva ce există din belşug ăia sunt bătrâneii, acum învaţă iar tata, pipăind cutiuţa de medicamente.

— Două la prânz şi două la mijlocul după-amiezii, staţi liniştit că o să le ia, domnule emigranţii pe nisipurile din fund, de-a valma cu cambulele, şi unchiu-meu către mine, cu o mică palmă peste ceafă

— Şi notele de la liceu, Alfredo?

şi am traversat curtea interioară care ne despărţea de poartă, cu laurii şi duzii şi un platan sprijinit de grilaj, şi mama către unchiu-meu, cu jovialitatea cu care-i îmbărbătăm pe canceroşi.

— Luăm tramvaiul la Cais de Sodre şi o să te bucuri de peisaj şi infirmierul către tata.

— Doar că nu vreau complicaţii, amice, doar că nu vreau să trebuiască să vin după nefericitul ăsta cine ştie pe unde cu o cămaşă de forţă şi unchiu-meu către mama, foarte la locul lui, binecuvântând discret laurii, atât de discret că doar eu am băgat de seamă

— Nu mi se pare deloc o idee rea, Ausenda, de atâta timp n-am mai văzut macarale.

astfel că am urcat în autobuzul de Baixa în timp ce sticleţii eşuau pe umerii bolnavilor şi infirmierul luându-şi rămas-bun de la noi pe alee, insistând asupra capsulelor.

— Fiţi atenţi că, dacă nu ţineţi ochii deschişi, cumnatul dumneavoastră o ia raznasi tu

— Nu reuşesc să învăţ nimic pe de rost, Alfredo, îmi pare rău de el aşa împăiat cum e la Esposende, pe un postament de placaj cu o etichetă în latineştesi eu

— Nu-ţi face griji în legătură cu bătrânelul, Iolanda, care e capitala Norvegiei?

şi ea, cu ochii la verzele din grădină

— Parisşi am trecut de Santos, şi am trecut de Alcántara, şi am trecut de Belem, şi unchiu-meu către mama, arătând cu bărbia cerul albastru.

— Păcat doar de ploaia asta şi mama

— Care ploaie, Artur? şi tata, foarte repede.

— Ploaie, sigur că da, ploaie, tu niciodată nu observi ploaia, Ausenda iar eu către Iolanda

— Paris?

şi tu cu ochii la verze, cu cuvintele îmbălsămate în petale de zahăr.

— Paris sau Budapesta, ce-mi pasă mie, ai găsi că-i ceva amuzant ca farmacistul din Esposende să te împăieze?

şi am trecut de Alges şi Pedroucos şi Acvariul focilor unde profesorul de ştiinţe naturale ne ducea în trimestrul doi, cu un fat de caşalot într-un borcan mare, şi eu decepţionat că nu sunt sirene, atât de decepţionat cum sunt seara, la Santa Apolonia, când mama aprinde lampa din camera de zi şi mobilele, perdelele şi viaţa mea devin triste,

totul mi se pare iremediabil ca o leucemie şi îmi vine, nu ştiu de ce, să plâng, aşa că mă închid în odaie şi nu spun nimic, Iolanda, iar tata

— Ce ai, Alfredo? şi eu

— Mă doare burta, tată pentru că nu pot să-i explic că ceea ce mă doare e noaptea, şi unchiu-meu către tata, ironic

— Chiar ţi se pare că plouă, Teodoro?

şi atunci iarna e şi mai greu, cu norii aceia, şi asfaltul ud, şi eu tremurând în cearşafuri şi chipurile fără speranţă sub lămpi, poate că, dacă nu ar exista noaptea, mi-ar fi mai uşor să cresc, şi tata

— Tu ai pomenit de ploaie, Arturşi la Cruz Quebrada era o colină până la Stadion şi până la canalele de scurgere care se prelungeau hăt-departe în fluviu, croindu-şi drum prin nămol, şi eu refuz să fiu ca ei, Iolanda, şi aşa o să fiu, şi într-o zi mă apropii de oglindă şi-mi cercetez faţa şi trăiesc din trecut ca dintr-o pensie şi mi-e milă de mine, şi unchiu-meu cerându-i părerea mamei

— Am pomenit eu de ploaie, Ausenda?

şi tu, sugând capătul creionului uitându-te tot la verze

— Cunoşti Benfica, Alfredo?

şi mama, rotunjindu-şi orbitele spre tata.

— Sigur că nu, Artur, aşa-i Teodoro, distrat, nu te supăra şi eu nu cunosc Benfica dar pariez că e la fel cu Santa Apolonia sau cu Quinta de Jacinto pentru că există locomotive şi felinare şi noapte pretutindeni pe pământ, pariez că e la fel cu Alges sau cu Pedroucos sau cu Cruz Quebrada, aceleaşi străzi, aceleaşi ziduri, acelaşi soare peste aceleaşi neguri oricât de multe fotografii de militari şi ceasuri şi paşi la mansardă ar fi acolo, iar tata, căindu-se că a ieşit cu unchiu-meu de la azilul călugărilor.

— Aşa sunt eu distrat, evident, cu mintea mea ramolită, ştii foarte bine cum sunt eu şi eu observându-i gulerul ros şi gândindu-mă de ce nu am avut niciodată maşină, de ce nu am avut niciodată bani, gândindu-mă cum o să se descurce familia ta fără cel care doarme cu tine să plătească chiria şi lumina, şi imaginându-mi-l pe taică-tău, cu casca, săpând în pardoseală cu picamărul ca să descopere aur la trei sute de metri adâncime pentru rata la frigider şi factura de gaz, şi am

coborât la capătul liniei şi înainte de a coborî treptele vagonului unchiu-meu şi-a întins braţul cu palma în sus şi ne-a informat

— Până la urmă aveai dreptate, Teodoro, plouă şi asta cu tot cerul fără nori şi căldura şi plaja de la Cruz Quebrada plină de oameni şi de veliere, şi tata deschizând braţele spre mama, şi mama răspunzând în tăcere Ce vrei să fac? şi tata, prin gesturi, Telefonează-i infirmierului să vină repede, şi mama făcând semn că nu, şi unchiu-meu, cu mâinile în buzunare şi nasul în aer.

— Dar ce cantitate de apă, copii, asta pentru mine nu lasă loc de nicio îndoială, e Potopul iar tata scoţând cutiuţa cu pastile, îngrijorat de persoanele care începeau să ne privească cu luare-aminte.

— Şi dacă ai lua din vitaminele astea pe care mi le-au dat pentru tine, Artur?

Iar unchiu-meu, scuturându-se de această propunere cu un gest dispreţuitor.

— Trebuie să construim o Arcă repede şi să vârâm în cală toate animalele iar eu

— Dar acum de ce să nu mâncăm biftecul mai întâi? şi mama, agăţându-se de sugestie, plină de speranţă.

— După biftec faci Arca într-o clipă, Artur în timp ce Lisabona curgea ca o vomă spre Tejo, cu păsările zburând deasupra gunoaielor, molozului, rămăşiţelor de mâncare şi măruntaielor de animale moarte, poate că păsările o să înghită şuieratul locomotivelor şi tristeţea perdelelor şi a abajurului plisat din camera de zi, o să înghită Santa Apolonia şi dăliile de la Quinta de Jacinto şi Benfica şi haloul lămpilor şi dorinţa mea de a plânge, o să înghită vocile noastre şi amintirea noastră, şi părinţii mei împingându-l pe unchiul spre un birt muncitoresc de pe plajă, cu un radio ţipând şi tu, cu respiraţia ta mirosind a corole, căutându-l pe cel care doarme cu tine pe banca goală de sub nuc, şi golful Cascais în depărtare, şi unchiu-meu, refuzând lista de bucate, declarându-i chelnerului cu şorţ

— Eu nu mă hrănesc decât cu lăcuste şi miere de pădure, fiule şi tata, gata să îngenuncheze pe podea.

— Fii drăguţ, Artur, ia medicamentul şi o voce de femeie

debitând ştiri la radio, şi un dulău întinzându-se, cu spinarea ca un iatagan, la bucătărie, şi mama către tata, sculându-se de la masă.

— Ai numărul de la spital, Teodoro?

şi eu închipuindu-mi călugări debarcând dintr-o ambulanţă cu sirenă pornită, mergând drept la unchiul meu şi plecând cu el la azilul de lângă biserica Luz şi târgul săracilor din iulie, şi chelnerul

— Cum aţi spus? şi unchiu-meu

— Lăcuste şi miere de pădure ca discipolul meu Ioan Botezătorul care te-a purificat în Iordansi tata

— Nu-i daţi atenţie, domnule, nu vă simţiţi jignit, e o glumă, aduceţi-ne patru biftecuri în sânge timorenii din barăcile din Vale de Jamor veneau lângă zid să privească fluviul Tejo, cu dorul lor de musoni, iar tricourile lor ponosite mi-au amintit de bunică-mea îmbrăcată în mireasă în coşciug, în Trăs-os-Montes, rochia de mireasă, păstrată printre buchete de levănţică, pe care o purtase cu şaizeci de ani înainte într-o vreme când noaptea şi trenurile de la Santa Apolonia nu se născuseră încă, şi era decembrie şi ningea în sat şi picioarele lăsau pe duşumea prelungi urme negre, se goleau păhărele de muşcat şi mâneam biscuiţi, căţeii pastorului urlau a moarte, iar unchiu-meu se învârtea în jurul patului stropind-o pe defunctă cu o ramură de măslin îmbibată în rachiu, iar frigul şi întunericul proveneau nu de la iarnă ci din gura răposatei, cu un dinte solitar iţindu-i-se dintre buze ca un fir de sparanghel, la fel cum timorenii proveneau nu de la cabanele din Jamor ci din noroaiele canalizării, la fel cum mirosul tău, Iolanda, provenea nu de la tine ci de la dăliile din Quinta de Jacinto, de la dăliile din strada Doi, din strada Patru, din strada Şase, din strada Opt din Quinta de Jacinto, care impregnau cartierul cu parfumul lor de mosc, iar unchiu-meu, privind platoul cu biftecul

— Nu văd lăcuste în farfuria asta şi chelnerul

— Ce-aţi spus?

şi mama, mângâindu-şi broşa de coral.

— Aveţi cumva o carte de telefon? şi tata

— Ia pastilele, Artur iar tu, închizând cartea.

— Mă doare că nu-l mai văd sub nuc şi era ca şi cum verzele, şi

banca de piatră, și umbrele, și soarele de pe zid ar fi dispărut din curte și n-ar mai fi existat nimic în afară de dorul de el, un pescăruș se menținea în echilibru pe zid fixându-ne cu orbita lui stacojie.

(într-o zi, mi-am spus înmuind pâinea în ou, o să plec undeva unde să nu existe noapte, undeva unde nu sunt trenuri unde lumina felinarelor să nu mă sperie)

și chiar la Cruz Quebrada locomotivele bâzâiau ca papagalii mării, iar cei din Timor așteptând ca insula lor să se apropie ca o corabie, și unchiu-meu către muncitorii de la mesele învecinate

— Cine mă ajută să construiesc Arca?

și pescărușul fixându-l, fixându-ne, și patronul birtului oprind radioul și întrebând de la tejghea

— Carnea nu ți-e pe plac, amice?

și mama căutând numărul de la spital în cartea de telefon, și tata

— Liniștește-te, Artur, stai jos, gustă din biftec, liniștește-te și acum erau cinci pescăruși, aliniați pe parapetul zidului, trei femele și doi masculi, iar părintele a deschis ușa aducând cu sine zăpada și a anunțat

— Pacea Domnului fie cu voi dar nu există pace, Iolanda, există neliniștea asta, anxietatea asta, cum or fi făcând ceilalți ca să suporte viața? și unchiu-meu, către cel cu birtul

— Din partea mea poți să-ți vâri carnea asta în cur iar eu am numărat doisprezece pescăruși în afară de cei care zburau deasupra bărcilor, doisprezece pescăruși fixându-ne și muncitorii de la mesele din apropiere fixându-ne de asemenea, și timorenii din Jamor, și vagoanele, și valurile, și bunica, mireasă în coșciug, rânjind către părinte cu singurul dinte pe care îl mai avea, mama nu găsea numărul în cartea de telefon, și patronul a dat ocol tejghelei cu brațul prelungit într-un cuțit de tranșat

— Mai zi o dată ce-ai spus, ia repetă ce-ai spus și unchiu-meu, de neclintit

— Din partea mea poți să-ți vâri carnea asta în cur și chelnerul l-a apucat pe la spate și taică-meu, încercând să-i despartă

— E bolnav, domnilor, nu e în toate mințile, e internat de un an

de zile într-o clinică de nebuni şi taică-tău către tine, pândind strada de pe peronul gării

— Unde dracu’ s-a dus ăla care doarme cu tine, că doar Esposende nu-i atât de mare ca să te poţi rătăci în el iar tanti-ta

— Ne-a rugat să aşteptăm puţin că se duce să bea un ceai de lămâie acolo în fatăsi taică-tău

— Dacă pierde trenul nu mai e decât cel de marfă de mâine şi salvamarul bufnea şi tăcea, bufnea şi tăcea, bufnea şi tăcea, iar taică-tău

— Ce idee, chiar acum i-a căşunat să bea ceai dar cel care doarme cu tine n-a apărut la Quinta de Jacinto, n-a mai traversat niciodată rotonda cu servieta în mână, n-a mai urcat niciodată povârnişul cu micul său pas muribund şi tu către taică-tău, scoţând seringa cu insulina din geantă.

— Eşti sigur că bunicul n-a tras cu puşca în el, eşti sigur că bunicul nu l-a abătut printre pătlăgelele din Esposende cum a făcut cu ăla cu turbanul pe care l-au împăiat la Cameră? şi taică-tău

— Care turban, fetiţo? şi tu

— Profesorul de hipnotism prin corespondenţă, cel care zbura, cel care era la Poliţie înainte de revoluţie, cel care venea în Alcántara să pună întrebări despre noi şi taică-tău

— Nu eşti întreagă, fată, unde s-a mai văzut om care să zboare?

şi tanti-ta

— Turbane?

şi patronul birtului către mama mea

— Boala nu-i o scuză, madam, eu am ficatul făcut varză şi nu jignesc pe nimeni iar tu, cu o voce de culoarea dăliilor din răzoare.

— Turbanele care trec pe aici în drum spre Maroc şi unchiu-meu, pe care chelnerul îl strângea de gât.

— Dă-mi drumul, Belzebut şi infirmierul, legându-i cămaşa de forţă cu curelele.

— Păi nu v-am recomandat să-i daţi doctoria, ce dracu’, nu v-am prevenit că dacă nu-şi ia pastilele o să facă un scandal de zile mari?

astfel că în sâmbăta următoare, când l-am vizitat la azil, l-am

găsit din nou de cealaltă parte a buncărelor, aşezat printre arbuştii de lângă gard, urmărind cu privirea muncitoarele de la fabrica de biscuiţi şi şoseaua spre biserica Luz, iar eu

— Cum te simţi, unchiule? şi el

— *Deo gratias* şi atunci mi-am spus, uşurat, Cum nu se simte mai bine n-o să-i dea drumul aşa că pot să rămân în camera lui şi să mă ating, fără ca sfinţişoara din icoană să mi-o interzică, gândindu-mă la femeile care cer cincizeci de *escudos* pentru un tangou şi treizeci de *escudos* pentru un vals fără să mai pun la socotealănişte *ginger ales* şi beri, o cameră cu un balcon care dă către porumbeii din Alfama, către scările şi luminatoarele şi frânghiile de fachir de pe streşinile din Alfama, un balcon fără trenuri nici fluviul în faţa mea, şi atunci mi-am spus că poate o cameră numai pentru mine o să mă ajute să traversez noaptea, şi atunci mi-am spus Poate că dacă aş deschide uşile balconului mirosul dăliilor ar ajunge din Quinta de Jacinto până aici, eu ştiind, Iolanda, că pândeşti banca de sub fructele nucului care clănţăne ca dinţii, în speranţa că cel care doarme cu tine să se instaleze pe o creangă, aşteptând să adormi ca să intre în casă vorbindu-ţi de Benfica, de arii de operă şi de ecouri dintr-o mansardă, şi între timp te asigur că nu va veni pentru că în după-amiaza asta, după azil, (şi maică-mea

— Pe sâmbătă, Artur şi tata

— Pe sâmbătă, cumnate şi unchiul meu

— *Deo gratias*)

ne-am oprit într-o patiserie din Luz, lângă liceu, pentru ca mama să bea o cafea italienească din cauza căderilor de tensiune, (şi medicul către părinţii mei

— O să trebuiască să îl izolăm o lună sau două pentru că aerul fluviului i-a dăunat şi mama, mângâindu-şi broşa de coral în montură cromată, reprezentând un profil de pe o vază grecească.

— A început să predice Potopul la restaurant, domnule doctor, nici nu vă daţi seama ce ne-am speriat)

şi erau orele cinci sau şase şi mesele fierbeau de elevi din clasa mea sau din altele apropiate clasei mele, stând de vorbă, fumând, arătându-şi reviste, sorbind îngheţate de vanilie, cu excepţia unei fete

de lângă noi, care transcria notiţe într-un caiet cu cartea de istorie şi o prăjitură cu orez şi o apă minerală în faţă.

(iar medicul

— Cred că-i mai bine să nu mai iasă de aici, doamnă dragă, dacă infirmierul n-ar fi sosit la timp imaginaţi-vă în ce încurcătură am fi fost şi tata

— Aveţi perfectă dreptate, domnule doctor, puţin a lipsit să nu încasez un pumn şi eu gândindu-mă

— Nu o să dorm din nou în camera de zi, ce bine)

şi te asigur că nu merită să te prefaci că dormi fără să dormi pentru că în momentul când au adus cafeaua mamei, cafeaua cu lapte a tatii şi sucul meu de ananas, am văzut-o pe cea care scria notiţe într-un caiet ridicând ochii spre un tip cu pălărie tiroleză, cu servieta de la serviciu într-o mână şi un ceai în cealaltă, care se înclina în faţa ei întrebând, cu un zâmbet ruşinat

(şi medicul către tata

— Păi vedeţi)

— Îmi permiteţi să mă prezint, domnişoară? Să nu-mi luaţi în nume de rău îndrăzneala, dar mi-ar face plăcere să stau puţin de vorbă cu dumneavoastră.

Cartea a cincea

REPREZENTAREA HALUCINATORIE A DORINŢEI

Cartea a cincea

REPREZENTAREA HALUCINATORIE A DORINŢEI

1

Toate astea s-au petrecut demult pentru că totul s-a petrecut demult chiar şi ceea ce tocmai se întâmplă acum şi anume că am învârtit manivela patefonului ca să aud o arie din Boema şi să stau în balansoar cu colina Monsanto în faţă şi verdele copacilor albăstrit de refracţia distanţei ca pe timpul când tata a luptat acolo în o mie nouă sute nouăsprezece în timpul revoluţiei monarhiste. Soră-mea Maria Teresa şi soră-mea Anita jură că-şi amintesc de anul acela pentru că telefonul suna neîncetat şi s-au dus la penitenciar să-l viziteze pe tata, şi mi-au spus că mama era gravidă cu mine, tot timpul palidă şi

vomitând, dar amintirile mele cele mai vechi încep aici, în Calcada de Tojal, şi nu la Queluz, unde s-au născut fraţii mei într-un apartament de la parter de lângă un parc cu fagi şi bănci din şipci şi iarba din răzoare murdărită de hârtii şi de mucuri de ţigară. Poate că mi-ar fi plăcut să locuiesc în casa aceea pe care ei mi-o descriu ca fiind sumbră şi stranie, deşi toate casele sunt sumbre şi stranii când suntem copii şi n-am crescut suficient acolo ca să ne dăm seama că întunericul şi ciudăţenia există în noi şi nu în lucruri, şi atunci ne distruge treptat toate iluziile plicticoasa şi statica vulgaritate a obiectelor. Amintirile mele încep în Benfica şi înainte, când le auzeam vorbind de locuri cunoscute de ele unde eu nu fusesem niciodată, mă năpădea impresia că intru într-o sală de cinema unde filmul începuse deja să ruleze, obligându-mă să întreb ce se petrecuse înainte de sosirea mea ca să încerc să înţeleg intriga şi personajele care păreau să joace doar pentru ceilalţi, ca şi cum impoliteţea întârzierii mele le-ar fi ofensat.

Amintirile mele încep în Benfica, nu aici la mansardă ci acolo jos, în curticica de la bucătărie, peste drum de palmierul de la Poştă, şi mi-au pus un şorţuleţ şi stau ghemuită pe o treaptă privind la găinile care ciugulesc în ceea ce ar fi trebuit să fie o grădină de zarzavat pentru că se observau rădăcini iţindu-se din iarbă, şi atunci fratele meu Jorge arată spre puii de găină poruncindu-mi Omoară-i şi eu iau o cărămidă şi alerg după ei şi fratele meu Fernando, care se juca lângă mine, se ridică ţipând printre planşete după servitoare, fratele meu Jorge îl scutură de braţ, şi mama întreabă, de la fereastra de peste bazinul de spălat rufe, Ce înseamnă asta Julieta? şi are părul castaniu, şi mă priveşte fără să zâmbească, şi eu mă opresc nu din cauza supărării ei ci din cauza fricii care i se citeşte pe faţă în spatele supărării, şi frica adulţilor mă nelinişte fiindcă mă făcea să mă simt lipsită de apărare şi despuiată. Chiar şi în asta cred că sunt diferită de surorile mele, la fel cum nu mi s-a întâmplat niciodată să simt nicio casă ca fiind sumbră şi stranie, ceea ce cred că e semn că nu am avut o copilărie cum au avut ele, în parte pentru că tata nu îmi vorbea ca şi cum nu ar fi ţinut la mine sau l-aş fi deranjat cu ceva, şi odată, într-o duminică de dimineaţă, când era deja bolnav şi nu se mai dădea jos din

pat, am intrat în odaie şi m-am apropiat de corpul lui aproape imaterial, în care pupilele luceau ca nişte cărbuni de sobiţă, iar el m-a privit o secundă, în tăcerea plină de zgomote a cuiva care e gata să vorbească, și și-a întors bărbia spre perete fără să deschidă gura şi a fost prima oară, înainte de moartea lui, când m-am simţit orfană, astfel că în ziua când a murit cu adevărat eu oricum nu mai aveam tată şi în loc să fiu tristă am urcat la mansardă, am deschis fereastra spre Monsanto şi am început să urmăresc copacii din depărtare, diferiţi de copacii mai puţin îndepărtaţi din desişul în care se auzeau ecourile ţipetelor de păuni. Auzeam vizitatorii de la etajul întâi, conversând ca la biserică, auzeam paşi peste paşi şi pe fratele meu Jorge salutându-i pe oameni şi însoţindu-i până la uşă, dar nu auzeambătaia pendulelor nici cucii de lemn fiindcă surorile mele, care acopereau cu pânze de doliu ramele şi fotografiile de pe comode, au imobilizat ceasurile ca să mărească tăcerea şi demnitatea absenţei, şi totul mi se părea pustiu ca o dogoare de incendiu. Când clopoţelul din stradă a început să sune din minut în minut a sosit mai multă lume şi s-a început priveghiul s-au transportat scaune în cameră şi s-au aşezat în jurul cadavrului, bărbaţii se duceau în grădină ca să aprindă ţigări, servitoarele se deplasau în vârful picioarelor cu tăvi şi sticle, Monsanto se reducea la stâlpii electrici care înconjurau închisoarea, o cucuvea sau un liliac a trecut razant pe lângă clădirile care se construiau în faţa casei, iar eu am închis fereastra, am pus un vals la patefon şi am învârtit butonul volumului până la intensitatea maximă, astfel încât pereţii se zguduiau și toată casa zbârnâia din cauza muzicii, iar fratele meu Jorge, în uniformă de locotenent, a urcat la mansardă acoperindu-și urechile cu palmele şi a oprit aparatul. M-am înapoiat la fereastră şi siluetele care fumau în grădină s-au uitat la mine, surprinse.

Dar asta, ca şi restul, s-a petrecut foarte demult, sau atunci totul s-a petrecut simultan într-un an sau o lună sau un minut din viaţa mea pe care nu reușesc să le determin exact, unde înainte și după posedă o identică textură care mă exclude, la fel cum s-a întâmplat înainte de naşterea mea, şi se va prelungi când voi fi plecată, tot într-o zi de iarnă ca aceea în care l-au îngropat pe tata, şi după înmormântare m-au

chemat să iau prânzul în sufragerie în loc să mi se aducă mâncarea sus, soră-mea Maria Teresa a scos vălurile de doliu de pe fotografii, fratele meu Fernando a potrivit ceasurile, duzini de cuci au început să lucreze dincolo de micile lor ferestruici şi eu mi-am spus Acum e rândul mamei şi pe urmă al fraţilor mei şi pe urmă al meu, iar când va fi al meu voi fi singura persoană care mai locuieşte aici şi nimeni nu va aşeza scaune în jurul cadavrului, nimeni nu se va duce să fumeze în grădină, şi cum nu se ştie că exist vor demola casa cu tractoarele, şi un ultim cuc va rămâne să cânte, acoperit de un munte de moloz. După ce am mâncat şi fructul m-am îndreptat spre curticica bucătăriei cu gând să pun mâna pe o cărămidă şi să urmăresc puii de găină şi mi-am amintit că nu mai avem găini, fratele meu Fernando a întrebat Unde ai fost, Julieta? şi eu am urcat în fugă scările la mansardă, am închis oblonul şi am stat un timp în întuneric fără să mă gândesc la nimic, ascultând ploaia.

Când eram copil îmi plăcea luna februarie. Îmi plăceau gripele de februarie şi blândeţea febrei. Mama trimitea pe una din servitoare aici sus ca să doarmă cu mine, iar respiraţia ei mă ţinea trează ca şi cum ar fi trebuit să mă apăr de somnul ei. Dimineaţa devreme femeia se îmbrăca şi dispărea din cameră dar căldura din saltea mă împiedica să mă înseninez, febra creştea, zgomotele casei (robinete, laptele pe aragaz, scârţâituri de balamale în cămară) dobândeau o amplitudine de bubuituri, iar eu mă temeam să nu vină înapoi, în noaptea următoare, ca să mă agaseze cu oftaturile ei de miel. Şi totuşi asta s-a petrecut acum mult timp chiar şi ce tocmai se întâmplă acum (să învârt manivela patefonului ca să aud o arie din Boema) şi încă îmi mai place luna februarie şi-mi plac gripele de februarie şi nu mai există nicio servitoare care să doarmă cu mine pentru că de la un moment dat încolo mama, tata sau fraţii mei, sau întreaga familie îi împiedicau pe străini să mă vadă niciodată n-am înţeles de ce, şi poate că nici n-am vrut să înţeleg pentru că niciodată nu mi-a venit să întreb. Au împins lucrurile de la mansardă într-un cotlon, mi-au adus patul aici, şi doar duminica mă chemau să mănânc cu ei în sufrageria de la parter, într-o atmosferă atât de încordată că aveam chef să ţip sau să alerg în grădină

pentru că simţeam că ura lor avea o legătură cu mine. Ori ce oră ar fi fost mi se părea, după cadranele de ceas contradictorii, că noi trăiam simultan în toate momentele zilei, sau că toate momentele zilei erau unul singur, fratele meu Jorge îmi poruncea Omoară şi eu m-am sculat, m-am dus în curticica bucătăriei să caut o cărămidă şi am aruncat-o cu putere în mijlocul mesei unde se aflau serviciul de untdelemn şi oţet şi platoul cu peştele înconjurat de fasole și ceapă coaptă, cu orbita reflectând în miniatură lustra cu șase braţe din plafon. În clipa următoare mă aflam aici sus la mansardă, legănându-mă pe scaun, iar zgomotul duşumelei s-ar fi zis că era înfipt ca un os în tăcerea casei. Cred că până şi sunetul paşilor mei şi ariile de la patefon sunt o formă de tăcere, și că gălăgia începe în clipa când persoanele tac şi auzim gândurile mişcându-se în ele ca piesele, care încearcă să se îmbine, ale unui motor avariat. Un fragment de cărămidă a spart vitrina cu cristaluri, provocând o cascadă de sunete ca un hohot de apă. Tata a venit să mă bată cu cureaua şi a plecat, iar mie nu mi-a păsat pentru că era deja mort. Un an sau mai mulţi ani după agonia lui mama s-a plâns de durere de cap şi de o lamă de cuţit care îi despica timpanele, și asta în perioada când peruşii au încetat să mai zboare, se ghemuiau pe stinghii cu penele zburlite, şi cădeau pe ciment cu o bufnitură moale. După ce l-a scos şi pe ultimul dintr-o strachină cu seminţe soră-mea Anita a spălat colivia cu un dezinfectant care ustura la nas, a scos stinghiile şi cutiile pentru ouă şi colivia a rămas goală până la sosirea vulpii, care încă din prima zi alerga în cerc în interiorul gratiilor, gemând ca un bebeluş căruia îi ies dinţii, în căutarea unei găuri pe unde să poată scăpa. Chiar şi în timpul nopţii mă trezesc în urletele ei cu care interpelează buganvilea formulând întrebări la care nu răspunde nimeni, aşa cum nimeni nu mi-a răspuns mie când l-au luat pe Jorge din Tojal la Tavira, lângă mare. Soră-mea Maria Teresa a spus că Tavira e un oraş cu berze, cu pescăruşi pe arcurile podului şi pe chilele bărcilor, şi bătrâni aşezaţi la terase, bând soarele în păhărele de anason. Nu-mi amintesc dacă mama noastră a murit atunci sau înainte de asta dat fiind că totul s-a petrecut acum mult timp şi episoadele se încurcă unele cu altele, dar ştiu că un infirmier îi punea oxigen la

sfârşitul după-amiezii, în timp ce ea se stingea în fotoliu şi fratele meu Fernando se încuia în cameră sau îşi petrecea serile la patiseria din faţa bisericii, zâmbindu-i nevestei veterinarului care lua ceaiul cu prietenele. În ziua funeraliilor, cu câteva momente înainte de înmormântare, eu stăteam la fereastră şi un domn roşcovan a venit cu un buchet de flori, a lăsat buchetul pe preşul de la uşă şi a plecat fără să sune la sonerie, şi eu mi-am zis că o fi fost un comisionar sau poate greşise adresa. În noaptea aceea am visat că mama noastră se plimba cu bărbatul roşcovan, ţinându-se de mână, în grădină, şi tata a murit din nou ca în ziua când şi-a întors capul de la mine şi m-am simţit orfană cum m-am simţit orfană de copilul meu când mi l-au luat la Guarda, şi eu preocupată de ce ieşea cu smucituri, plângând întruna, dintre fesele mele culcate. Mi-amintesc că eram întinsă pe pat şi pinii se înălţau după casa bunicii şi îngrăditura de scânduri care se desprindeau una câte una, şi mi-aduc aminte de păsările piuind în spuma stâncilor. Cum nu exista o mansardă ca să mă ascundă şi niciun balansoar în care să mă aşez, mă vânzoleam din încăpere în încăpere pândind pinii şi strada care se isprăvea într-o magazie părăsită, făcând godeuri de întuneric în direcţia ploii. Bunică-mea cosea cu pantofii pe marginea reşoului, şi am încetat să mai aud copacii în momentul când un tablou reprezentând un bărbat chel şi cu mustaţă m-a privit cu o severitate inexplicabilă. Atunci durerile au devenit continue, păsările s-au evaporat şi nu m-a mai interesat ce se petrece cu mine.

Când mama noastră a murit şi fratele meu Fernando a plecat am rămas toate trei singure în Calcada de Tojal în faţa colinei Monsanto, fermele din jurul nostru s-au transformat în clădiri şi camionetele duceau viţa virgină în gropile de gunoi ale oraşului. Cu noi locuiau vulpea şi un puşti pe care n-am ajuns să-l văd, decât din spate, când cobora pe prundişul din grădină în drum spre şcoală, tăcut ca şi fiul croitoresei în perioada când ne jucam în curticica de la bucătărie iar eu uram gesturile lui retrase şi umilinţa cu care îmi suporta capriciile, astfel încât într-o zi am luat cărămida cu care alergau puii de găină ca să i-o arunc în cap, dar el nu s-a urnit, n-a fugit, mi-a imobilizatmâinile deasupra capului şi am rămas aşa, cu braţele ridicate, suspendată ca

într-o fotografie, izgonindu-mi privirea către berzele din palmierul de la Poştă, cu aripile desfăcute peste acele coroanei. Puştiul a plecat demult de vreme ce totul în viaţa mea s-a petrecut demult, ca şi copilăria celorlalţi, ca şi ceea ce tocmai mi s-a întâmplat acum, chiar dacă trecutul nu-mi pare întunecat nici straniu precum casele de care îmi vorbeau ele şi în care n-am locuit niciodată şi ca şi aceea în care locuiesc singură de la moartea surorilor mele, cu ceasurile arătând ore diferite la parter precum cadavrele în poziţii diferite după un accident feroviar, cucii atârnaţi de uşiţele de lemn, fotografii năpădite de praf, pânze de păianjen unind volutele sfeşnicului de pe masa din sufragerie cu tacâmurile care-i aşteaptă pe răposaţi şi geamurile care cad ca nişte pelicule de mătase, aducându-mi gemetele vulpii atât de aproape de parcă le emite chiar gâtlejul meu. Mă ridic din balansoar, mă sprijin pe pervaz şi berzele de pe Monsanto, deasupra închisorii, sunt aceleaşi care survolau Luneta cazărmilor în o mie nouă sute nouăsprezece, sfâşiind cu ciocul uniforma soldaţilor. Aveam impresia că aud împuşcături în depărtare, copite de cai, roţile pieselor de artilerie pe denivelările colinei, nechezaturi, ţipete, voci, iar când totul a tăcut şi casa s-a cufundat iar în tăcerea obişnuită am început să aud paşi pe scară, șovăitori asemeni celor unui copil care nu ar cuteza să-mi rostească numele. La început am rămas perplexă, cum se întâmplă întotdeauna când mă cuprinde spaima dar pe urmă m-am gândit Nu se poate, e o iluzie de-a mea, e imposibil, cei care mă cunosc au dispărut deja, şi totuşi copilul se deplasa din cameră în cameră, aproape fără zgomot, chemându-mă încetişor, ca ierburile de martie, cu o claritate tainică. Se înnopta, apusul chiparoşilor a înăbuşit vrăbiile, una din treptele ce duceau spre mansardă a pocnit, dar n-am pus nicio placă la patefon nici nu am aprins lumina: preferam să nu-mi văd mâinile una lângă alta în poală ca nişte crabi odihnindu-se, preferam să uit de trăsăturile feţei mele până ce aveam să devin o surpriză chiar şi pentru mine asemenea cuiva care se vede pentru prima oară, adultă, în rama unei oglinzi. Aşezată în balansoar, cu lumina de la Monsanto iluminând plopii, am aşteptat ca acel copil, pe care îl simţeam tot mai aproape după scârţâitul treptelor, să vină lângă mine şi să mă atingă pe umăr.

Mai devreme sau mai târziu tot o va face, iar eu voi putea, ca şi ceilalţi dinaintea mea, să părăsesc această casă. Dacă lângă poartă, la capătul povârnişului de pietriş, aş întoarce capul spre fereastra de la mansardă, aş întâlni pe pervazul vopsit în alb şi devenit încă şi mai alb datorită reverberaţiei nopţii un braţ de copil făcându-mi semn de acolo de sus asemenea cuiva care îşi ia rămas-bun, pe chei, fără prietenie nici remuşcare, de la o persoană pe care nu o va mai reîntâlni vreodată.

2

Trecuseră deja câteva luni de când nu mă simţeam bine dar la început nu mi-a dat prin cap că aş putea avea cancer. A început printr-un soi de tristeţe, de oboseală, o angoasă difuză care mă împiedica să dorm, făcându-mă să mă zvârcolesc în pat până când zorile făceau ca storurile să devină cenușii, contururile să se poată distinge în penumbră şi sticlele ceasurilor şi ale fotografiilor de pe noptieră să capete duritatea unei priviri dispreţuitoare. În timpul zilei stăteam în cămăruţa cu televizorul și episoade atât de îndepărtate că le socoteam uitate pentru totdeauna îmi apăreau brusc în amintire: un glonţ rătăcit care a găurit garderobul soră-mii, să fi avut eu pe atunci vreo doi, trei ani, în perioada când locuiam în strada Ernesto da Silva, mirosul fabricii de conserve de peşte din Alger, luna august în São Marinho de Porto construind diguri de nisip contra mării, braţe care mă purtau la etajul de sus și de asemenea vara când l-am cunoscut pe soţul meu, ceaiuri dansante la Estoril, plimbări cu bicicleta, picnicuri, *crapauds*, sieste la Mortâgua, lăsata secului. Şi vântul prin fragii de la fermă ciufulind coafurile.

Chiar când m-am trezit la spital tot n-am crezut că era vorba de cancer. Mă durea fruntea, se auzeau căni clincănind pe coridor, figuri necunoscute se înclinau peste mine cu atenţia unor de corole, un deget mi se urca pe antebraţ ca şi cum ar fi urmărit pe o hartă meandrele Mondego-ului, un ac mi-a dispărut în piele și mi-am văzut sângele, negru, în seringă, ca al animalelor cărora bucătăreasa le tăia capul pentru prânzurile în familie. Mi-am spus sunt un iepure mort, iar măruntaiele mele care cădeau în ligheanul de zinc m-au făcut să ţip de

repulsie şi de groază. Nişte păr cenuşiu strălucea pe o treaptă, între papucii bucătăresei, arţari primăvăratici dansau pe zid, era zi şi noapte în *azulejos*, Fräulein care se ocupa de noi le-a spus celorlalţi medici să-i facem o electroencefalogramă, auteam foşnet de frunze deasupra capului şi m-am trezit ţipând, speriată, în chioşcul de lângă lac, unde reflexele apei alunecau pe cimentul ciobit. Tata mă căuta în grădină repetându-mi numele, eu îi auzeam respiraţia şi paşii fără să reuşesc să răspund, dar cum electroencefalograma a ieşit normală m-au trimis acasă cu recomandarea să mă odihnesc o săptămână şi sfatul de a căuta un neurolog dacă pereţii vor continua să se învârtă în jurul meu şi senzaţia de greaţă nu va dispărea.

Cum în primii zece ani de căsătorie nu am avut copii m-am ataşat de nepoţii mei.

Note:

1 Wilhelm Tell îşi împinge barca.

2 Wilhelm Tell îl ameninţă pe guvernator.

Luau masa de seară la mine acasă joia, urcau la mansardă să asculte plăci la patefonul cu pâlnie, mă ajutau să ud arbuştii, când era cald le făceam baie cu furtunul şi ei se prăpădeau de râs şi plăcere, bătând din palme, acoperiţi de picături pe care după-amiaza le iriza, ca o mică turmă surprinsă de rouă, sau mă rugau să mă aşez la pianul deschis ca să urmărească ciocănelele care percutau corzile, în timp ce talăn-gile urcau pe Calcada de Tojal spre cimitirul abandonat. La ora şapte soţul meu întorcea ceasurile de perete lângă două gravuri cu legende în spaniolă, *Guillermo Tell Despide Su Barca1* (un bărbat împingând cu piciorul un soi de galiotă) şi *Guillerme Teiiămenaza AI Gobernador1* (acelaşi bărbat arătând pumnul unui bătrân cu beretă stacojie), iar la momentul desertului auzeau bătăi în uşă şi vecinul care locuia cu surorile lui nemăritate în casa din stânga noastră, lucra la Vacuum şi se numea Fernando, îl întreba pe soţul meu dacă l-ar putea duce cu automobilul în Baixa când era în tura de noapte la compania de telefoane. După revoluţie am vândut casa din Calcada de Tojal, ne-am mutat la etajul şase în zona nou construită din Benfica, aproape de piaţa nouă, una din gravurile cu Wilhelm Tell s-a spart, nepoţii mei

nu au mai făcut baie cu furtunul şi au crescut, unul dintre ei, care a devenit chirurg, s-a dus la Londra şi s-a întors de la Londra, astfel încât a doua oară când am leşinat din cauza unui atac de epilepsie vocea tatii m-a căutat în chioşcul din grădină, nepotul meu mi-a făcut o radiografie a craniului, mi-a făcut încă o radiografie, a diagnosticat un atac cerebral, şi pe măsură ce vorbea, jucându-se cu o tijă cromată cu vârf de cauciuc, mi-am dat seama cum trecuseră anii peste noi. Revenind cu taxiul în Benfica printr-un oraş care se schimba necontenit şi mi-era acum străin, am înţeles că aveam vârsta la care au murit soţul meu şi tata, astfel că am căutat fata şoferului în oglinda retrovizoare în speranţa unui ajutor, şi am dat peste două pupile mirate ca ale păpuşilor, înfiorând nişte gene de nailon. Nu mai rezistase nicio curte interioară şi nici vreo fermă, casa din Calcada de Tojal dispăruse, sucursala unei bănci se înălţa în locul palmierului de la Poştă, grădina părinţilor mei se transformase în faţade de clădiri şi eu m-am întrebat, plătind cursa, cum vor duce sicriul meu cu liftul sau zdruncinându-l pe scări, şi vârând cheia în uşă picioarele mi s-au înmuiat, am căzut în genunchi pe covor, m-am târât de-a buşelea până la telefonul care suna încontinuu, am dus braţul la receptor, aparatul a căzut în faţa mea, o şoaptă întreba dacă era abatorul, animale jupuite atârnau de cârlige, indivizi cu şorţ, acoperiţi de cruste de sânge uscat, sfâşiau hălci de carne, servitoarea caboverdiană a venit de la bucătărie cu fierul de călcat în mână, carnea se îngrămădea pe un taler al cântarului, am vrut să spun Cheamă medicul repede şi am articulat *Guillermo Teii Ame-naza A*I *Gobernador*, un vânt a făcut mestecenii din adâncul pieptului meu să fremete, soţul meu mort a ieşit din baie, cu unul din obraji plin de săpun de bărbierit şi cu briciul ridicat, certitudinea că avea să-mi taie carotida mă făcea să plâng, servitoarea forma un număr acoperind plânsul meu cu sughiţuri, carnea de pe cântar îmi picura pe ceafa, cineva bătea la apartamentul de jos, şi până la urmă s-a dovedit a fi o arteră din gâtul meu pulsând sub piele, nepotul meu a anunţat că e probabil o cădere de tensiune dar presupune că e mai prudent să refac analizele, şi cum eram în iulie i-am udat pe el şi pe fraţii lui cu furtunul din grădină şi puştii săreau de

plăcere, m-au internat la Spitalul CUF pentru cercetări şi analize, şi în noaptea aceea m-am trezit cu o femeie ţipând, am aprins lumina, i-am cerut infirmierei să-mi aducă o oglindă şi am observat că nările mi se ascuţiseră ca ale cadavrelor în sicrie.

Când mi-au dat drumul de la spitalul de unde se vedea fluviul pe fereastră, şi fiica mea m-a condus acasă, nu eram în stare să mă spăl singură pe dinţi: îmi frecam buzele, limba, gingiile şi bărbia, perii periuţei mă răneau, şi până la urmă m-am întins pe pat, sleită de puteri, descoperind fisuri în stucatura tavanului care trebuia să se situeze sub toaleta de la etajul şapte, locuit de un comandant de la TAP[1] plin de fiice vitrege şi de canişi, pe care uneori îl întâlneam în ascensor fumând o ţigară plin de nerăbdare. Îmi era greu şi să mănânc pentru că orezul îmi cădea din furculiţă, iar una din surorile mele, care se născuse în Alger pe timpul când tata lucra la fabrica de conserve iar eu am învăţat să citesc franţuzeşte, s-a aşezat la masă cu mine, mi-a legat şerveţelul, mi-a mărunţit peştele, a împins oasele spre marginea farfuriei, şi mi-a dat prânzul glumind deşi eu o ştiam cuprinsă de panică în spatele zâmbetului. Mama mea, care a murit de doisprezece ani, mi s-a părut şi ea îngrijorată în fotografia de pe noptieră, şi când m-a vizitat nepotul meu, iar eu îmi aminteam de nordul Africii în faţa televizorului stins, i-am cerut să-mi explice ce boală am, în timp ce arabii discutau pe stradă, soră-mea cea mai mică nu se născuse încă, tata, cu părul negru, citea ziarul pe fotoliu, şi copilăria mi se derula în faţa ochilor ca şi cum s-ar fi petrecut în secunda aceea.

Nepotul meu, cu spatele, se uita pe fereastră în piaţa din Benfica, iar eu mi-am amintit de vara în care îşi rupsese braţul, copil fiind, când căzuse pe trotuarul din Calcada de Tojal, de medicul care i l-a pus în ghips la Spitalul Santa Maria şi de cum urcam pe întuneric povârnişul acoperit de prundiş, cu peruşii vecinilor (două surori nemăritate, funcţionarul de la Vacuum şi un militar deţinut la cazarma din Tavira pentru cine ştie ce act de indisciplină) cântând la lună în colivia enormă. Palmierul de la Poştă se cutremura şi nepotul meu a răspuns dintr-o răsuflare:

— E un cancer la cap, tanti, nu merită operat, săptămâna

viitoare începem şedinţele de cobalt, şi mie mi s-a făcut milă de mâhnirea lui şi i-am mângâiat încheietura mâinii.

Sunt o femeie a tăcerii care nu apreciază efuziunile şi nici lacrimile.

Note:

1 *Transportes Aereos Portugueses*, Compania Aeriană Portugheză.

Vorbesc puţin pentru că majoritatea cuvintelor mi se par zadarnice, şi cred că, în ochii celorlalţi, am trecut prin viaţă cu o gravitate senină, în care nu s-a putut ghici tristeţe sau disperare. Nu am vărsat nicio lacrimă în ziua când mi-au plecat părinţii sau soţul, la fel cum rare hohote de râs trebuie să mi se fi auzit în cei şaptezeci de ani de când exist. O femeie a tăcerii locuind în tăcere, auzind-o în interiorul sunetelor, în interiorul frazelor şi al muzicii, tăcerea valurilor la Ericeira, tăcerea rozătoarelor în Algarve, tăcerea discuţiilor când încep ţipetele şi zidurile mugesc, făcând să răsune resentimentele oamenilor. Nepotul meu a plecat de la fereastră, a îndreptat un tablou, a schimbat poziţia bibelourilor pe etajeră, a repetat E un cancer, tanti, o lumină de sudoare i s-a ivit pe frunte, am întrebat, ca şi cum m-aş fi referit la o necunoscută, Cât timp, fiule? şi el, minţind prost, O să aşteptăm să ne rezolve cobaltul problema, o să înfruntăm asta ca pe un coşmar trecător, o barză clămpănea din cioc în desiş, şi eu mi-am spus că aş prefera să mor nu în acest bloc cu apartamente ci în casa părinţilor mei, cu domnul José curăţind algele din bazin, că aş prefera să mor în Calcada de Tojal, în faţa colinei Monsanto, aşa că m-am prefăcut a crede ce îmi spunea nepotul meu, văzându-l copil, în pat, ghemuit din pricina gripei, cu mine netezindu-i cearşafurile şi citindu-i poveşti până se liniştea. După ce nepotul meu a plecat a sunat telefonul şi a tăcut înainte ca eu să pot răspunde, fiindcă mă mişcam greu ca şi cum articulaţiile mi-ar fi fost sudate cu particule de oxid, şi trecând pe lângă unul dintre orologiile acelea înalte, al cărui pendul nu mai oscila, m-am întrebat de ce oare soţul meu nu l-a întors şi atunci am realizat că locuiam singură în clădirea asta de deasupra pieţei, şi că, prin ordinea naturală a lucrurilor, cineva (fiica mea, o rudă, un străin,

comandantul de la TAP) va ocupa în curând apartamentul gol. Cum n-aveam chef de o carte şi nici de filmul de la televizor, am înghiţit un somnifer din cele pe care le lua soţul meu, m-am culcat şi în clipa imediat următoare aveam douăzeci de ani şi jucam tenis la Sintra cu verişoarele mele, pe un teren înconjurat de cactuşi şi brazi, aureolat de dimineaţa de septembrie. Se distingea oceanul în depărtare, una dintre mingi a sărit peste plasă şi a dispărut printre brazi, un prieten de-al verişoarelor mele a alergat să o caute, iar eu mă măritam peste câteva săptămâni şi nu mă simţeam fericită nici nefericită, mă simţeam străină, logodnicul meu mi-a mângâiat mâna şi eu aveam chef să fiu în Alger în braţele tatii.

Cum nu mai puteam să ies prietenele mă vizitau imediat după prânz, ocupau sofaua, aduceau scaune din coridor şi din sufragerie şi conversau pe un ton mai ascuţit ca de obicei, subit optimiste, vesele şi pline de planuri de viitor în care mă includeau, şi eu mi le imaginam respirând adânc pe palier ca nişte actori gata să intre în scenă pentru o micuţă comedie de fericire şi speranţă, pe care niciuna dintre noi nu le poseda, îngrijorate în legătură cu propria lor suferinţă, cu propria lor viaţă, şi, cum aveau vârste apropiate de a mea, întrebându-se despre forma pe care moartea o va alege ca să le târască după ea, implorând Dumnezeule nu un cancer, ca şi cum Dumnezeu şi-ar da osteneala să fabrice agonii personale aşa cum croitorii confecţionează haine pe măsură, în loc să ne mături cu un gest distrat ca penişte insecte nedorite. Din când în când coboram pleoapele şi ele se grăbeau să şoptească, făcând comentarii despre paloarea mea, slăbiciunea mea, părul care îmi cădea de la tâmple şi de la ceafă, scurtele zile interminabile care mă despărţeau de comă, care mă despărţeau de crucifixul de pe pieptul cadavrelor. Surorile mele şi cumnata mea tricotau lângă mine, şi era acolo o fotografie cu noi toate cinci, tinere, în rochie de bal, atât de diferite de ce suntem acum, împovărate de un lest de resemnare şi mâhnire. Duzii de pe stradă nu ajungeau la fereastră ca în Calcada de Tojal, unde viţa virgină filtra lumina neliniştind peruşii celor două fete bătrâne. Aici doar o plantă de cauciuc creştea într-un ghiveci, iar frunzele atârnau în pofida

stropitului caboverdienei care se apleca peste ea ca peste o convalescentă melancolică. Duzii nu ajungeau la fereastră dar cărăbuşii de iunie îşi răzuiau supărarea pe geamuri şi eu mă trezeam dimineaţa cu aripi lovindu-se de oglindă în iluzia că mai exista o a doua odaie dincolo de cercevea, cu altă bătrână într-un pat, alte perdele, alte glastre. Mi-am spus că aceşti cărăbuşi intuiau că am să mor şi doreau să scape de mirosul corpului meu care devenise diferit, identic cu cel al hainelor vechi dintr-o ladă. Uram acel miros pe care săpunul îl accentua încă şi mai mult, şi aveam chef să mă dezbrac de acea caricatură a mea însămi, să merg înapoi în timp şi să umblu printre pini spre Ericeira, în întâmpinarea fiicei mele şi a nepoţilor mei, în timp ce echinocţiul înălţa apa în amonte şi vilegiaturiştii mergeau, purtând prelate de corturi, împinşi de vânt. Copiii dintr-o colonie de vacantă se distrau căutând mormoloci în lac, iar la Institutul de Asistenţa a Naufragiaţilor un înecat fermenta pe o masă. Un băieţel cocoşat, cu pălărie de panama, a cărui mamă fugise în străinătate cu un avocat elveţian, şchiopăta în spatele prietenilor săi cu picioruşele lui moi, iar sâmbăta părinţii mei veneau de la Lisabona să-şi sărute nepoţii şi se instalau la o terasă ca să bea răcoritoare şi să mănânce moluşte, până să plece când începea să se întunece, automobilul se pierdea în spatele pompei de benzină, un gol enorm înghiţea plaja şi făcea să se dilate mimozele de pe faleză, marea semăna cu un om uriaş frecându-şi palmele în spatele şi în faţa genunchilor, iar eu, încheindu-mi jacheta tricotată, mă simţeam atât de singură că-mi venea să le telefonez doar ca să le aud respiraţia la capătul firului. Acum, când persoanele care mă vizitează la boală vorbesc cu mine, optimiste şi pline de proiecte de viitor în care mă includ, mi se pare că e o sâmbătă de acum treizeci sau patruzeci de ani, că sunt la Ericeira, că maşina părinţilor mei se îndepărtează, cu farurile aprinse, şi mă simt abandonată şi înfricoşată ca odinioară, iar în clipa când farurile s-au evaporat dincolo de pompa de benzină şi eu m-am hotărât să sun la Benfica nepotul meu s-a ghemuit pe o banchetă cum făcea la pensiunea din piaţa unde se afla garajul, la douăzeci sau treizeci de metri de plajă, când fraţii lui ieşeau ca să se ducă la patinaj şi el se

apropia de mine alungându-şi frica de fi singurul copil din hotel, cu excepţia unei mici roşcate numite Julieta care se juca în curtea din spate. şi urmărea găinile administratoarei aruncând în ele cu bucăţi de cărămidă. L-am întrebat cât timp îmi mai rămânea şi el a crescut brusc până la vârsta lui actuală, a încetat să mai râdă sub furtun, s-a sprijinit de fereastră cu spatele la mine, privind spre piaţă, a spus Vreo două, trei săptămâni, nu ştiu, Julieta, care era fina patroanei pensiunii, alerga la Ericeira după puii de găină, nepotul meu continua să privească spre piaţă, şi eu mi-am amintit de un an îndepărtat când am prelungit vara până la ultimele zile de octombrie, mi-am amintit de aversele care loveau în hotelul pustiu, de mecanicul albinos care-şi făcea rondul în furtună, de albatroşii din beciul cazanului şi de coamele vilelor dintre smochinii sălbatici, de cei trei cavaleri în negru ascunşi într-o cămăruţă de la etajul întâi şi de corbul care-şi ţâra aripile în bucătărie proferând cuvinte de ocară marinăreşti, în pofida încălzirii întrerupte, a ferestrelor prost închise şi a robinetului de la dus care refuza să funcţioneze, mă simţeam bine în toamna aceea când mareele vii ascundeau nisipul iar cerul nu se putea distinge de mare, ambele înspumate ca nişte bale de pucioasă. M-am amuzat gândindu-mă că fata cea roşcovană era sora vecinilor mei din Calcada de Tojal, am mutat-o în casa funcţionarului de la Vacuum şi a ofiţerului arestat, şi când nepotul meu a reînceput să îndrepte tablourile şi să mute bibelourile din loc, am încetat să-i mai dau atenţie pentru că administratoarea pensiunii a căzut la pământ cu un atac, corbul cârâia trăgându-i şorţul cu ghearele, ploaia îi îmbiba fusta şi părul, nepotul meu m-a informat zâmbind Ai să trăieşti veşnic, şi eu am fost de acord ca să nu-l tulbur, i-am pus o pălărie tiro-leză pe creştet, l-am dus la Quinta de Jacinto, în Alcántara, însurat cu fiica croitoresei părinţilor mei, o diabetică născută în Mozambic sau în Guineea sau în Cape Town, putrezind pe dinăuntru, ca şi mine, de o boală incurabilă care o devora, şi atunci am reînceput să aud marea de octombrie şi albatroşii care piuiau în beciul cazanelor, am adormit în faţa televizorului stins şi m-am trezit plimbându-mă în camera mea ca printre castanii din Mortâgua, unde tatăl cumnatei mele, în sacou de in rezolva şaradele

din ziar pe terasa care dădea spre munte, înconjurat de viespi, de greieri şi de tăcerea solară a măslinilor, în după-amiaza acelei zile, după tratamentul cu cobalt, dinţii au început să-mi cadă: îmi ieşeau din gingii în timp ce faţa mi se zbârcea şi mi-au crescut rădăcini verzi în gură, aşa că m-am gândit că trebuie să se fi făcut cu siguranţă primăvară. Planta de cauciuc se răsucea spre fereastră, chemarea berzelor din desiş s-a auzit mai limpede peste terenul de fotbal şi zumzetul liftului din clădire a dobândit o consistenţă de sticlă, ca şi cum ar fi transportat teancuri de tăvi şi farfurii care se loveau între ele cu un zăngănit vesel. Vocile vizitatorilor se amestecau cu piuitul peruşilor din Calcada de Tojal iar oamenii stăteau de vorbă cu mine ţinându-şi echilibrul pe stinghii de trestie şi lădiţe de lemn pentru ouă, netezindu-şi penele cu ciocurile vopsite. Tata îmi spunea adio, la Ericeira, cu mâneca afară din maşină, un tren venind din Damaia mi-a şuierat numele în haltă, şi mi-am amintit că, atunci când mă duceam la Alcántara, la croitoreasă, într-o casă dublă cu dălii veştede pe răzoare, mă speriam de şuieraturile locomotivelor care se rostogoleau paralel cu fluviul Tejo, pe al cărui mal se zburleau macaralele. Musafirul croitoresei, care nu se oprea din băut bere, a intrat în cămăruţa unde ea îmi făcea un tighel, a dat jos scândura de călcat şi fierul şi m-a informat că, dacă aş vrea, doamnă dragă, aş putea să zbor până în Tunisia ca gâştele sălbatice. Croitoreasa l-a expulzat în camera cealaltă ameninţându-l cu foarfecă, soţul meu întorcea ceasurile de perete, soră-mea care s-a născut în Alger mi-a şters bărbia cu batista, beţivul striga Doña Orquidea am chef să zbor, am chef să zbor doña Orquidea, lăsaţi-mă să zbor, croitoreasa, înfigând ace cu gămălie în tivul rochiei, mi-a spus că va trebui să-l trimită pe om înapoi la Esposende deoarece oamenii din Alcántara, toţi cu dălii veştede pe răzoarele caselor, se plângeau că beţivul le suna la sonerie jurând că este uliu, dar ceea ce-mi aminteam din Esposende erau mugetele salva-marului prin ceaţă, şinele peste care alunecau vapoarele spre mare, un cinematograf mobil înălţat pe plajă, peste ciştii de pe dune, şi megafoanele care făceau dialogurile actorilor să se audă distorsionat şi să semene cu ţipetele pescăruşilor. M-am aşezat dincolo de prelată, în spatele

ferestruicii proiectorului, şi am zărit un individ care introducea şi scotea bobinele filmelor, cu o ţigară din foiţă subţire lipită de buza inferioară. Între mine şi valuri stătea o fată cu şal, în picioare pe nisip ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva, şi pregătindu-mă să mă îndrept spre ea şi să-i vorbesc am auzit-o pe soră-mea cea mai mică spunându-i celei cu şalul Ea acum doarme tot timpul, trebuie să fie începutul comei, prietenul verişoarelor mele a apărut dintre arbuştii de la Sintra cu mingea de tenis în mână, soţul meu a venit din birou mirosind a apă de colonie dar bucătăreasa m-a smuls dintre cearşafuri înşfăcându-mă, ca pe un iepure, de urechile cenuşii, s-a aşezat pe o banchetă în curticica de la bucătărie, arţarii dansau pe zid, era zi şi noapte în *azulejos*, ea mi-a despicat burta cu cuţitul, iar măruntaiele mele s-au îngrămădit, picurând sânge, în ligheanul de zinc.

N-am văzut niciodată marea decât în fotografii şi tablouri. În sala de la parter există o fotografie sau două a surorilor mele la plajă, aşezate pe nisip, însoţite de nişte persoane pe care nu le cunosc, iar pe fundal se zăresc valurile în timpul zborului lor. În camera care a fost a părinţilor mei există un peisaj cu stânci şi faleze unde nu se vede apa, dar se ghicesc valurile după sălciile pletoase dintr-un colţ al pânzei şi tristeţea pinilor. Aşa că-mi închipui marea ca o păşune unde doamne cu pălărie surâd în vânt. Soră-mea Maria Teresa mi-a spus că se vedea fluviul Tejo din casa de la Queluz, şi că mama noastră o ducea uneori la Guincho, unde un far pulsa printre stânci, albăstrind noaptea cu o pupilă care se deschidea şi se închidea luminând copacii, dunele şi o fâşie de umbre ce se deplasa încetişor, presărată cu solzi. Poate pentru că n-am văzut niciodată marea am încetat să-i mai poruncesc fiului croitoresei când, copil încă, s-a întors din vacanţa de la Peniche şi mi-a povestit că motoarele traulerelor îl trezeau dimineaţa când plecau în larg, îmbibând cu o urmă de ulei dâra lăsată de cârmă. Se trezea cu uruitul motoarelor în urechi, se scula din pat, mergea la uşă, luna des-creştea în crengile stejarilor şi vapoarele se îndepărtau în evantai brăzdând cu chilele lor suprafaţa înspumată. A scos din buzunar o pietricică care era de fapt orbita unui mus înecat, iar eu am uitat de puii de găină din curte şi de cărămida cu care voiam să-i omor, uimită

de acel ochi orb care mă privea cu o indiferenţă lăptoasă. În după-amiaza aceea l-am rugat pe fratele meu Jorge, ocupat să hrănească peruşii, să mă ducă la Queluz ca să privesc fluviul, el a răspuns, schimbând iarba cănăraşului din lădiţe, măturându-le cu o perie şi controlând ouăle, că tata îmi interzicea să ies din mansardă, am întrebat de ce şi el a dat din cap fără o vorbă, legănând un săculeţ cu seminţe pe încheietura braţului. Trei berze se roteau în împrejurimile desişului, şi pe treapta curţii de la bucătărie, în timp ce servitoarea dezghioca mazăre într-o cratiţă, fiul croitoresei mi-a povestit despre întoarcerea traulerelor, mi-a povestit despre coşurile cu calcani şi alţi peşti de la cherhana şi despre cum îi sărau marinarii oferindu-i negustorilor care dădeau camionetele cu spatele până la marginea cheiului. Cum marea lui părea diferită de marea fără mare din fotografii şi din tablouri, fiul croitoresei mi-a desenat Peniche, cu creion colorat, pe o foaie de hârtie, i-a trebuit o groază de timp ca să acopere oceanul cu degetele, şi întinzându-mi pagina am descoperit nişte hangare răsucite, un fluture mai mare decât coşurile de pe acoperişuri, o floarea-soarelui zâmbind şi orbita musului naufragiat: toată lumea îmi ascundea valurile aşa că m-am înfuriat, am ridicat o cărămidă ca să-i strivesc capul, el a luat-o la fugă, plângând de frică, laolaltă cu găinile, s-a împiedicat, a căzut peste lăptuci şi înainte să se ridice şi să continue să fugă am aruncat cărămida care i s-a fărâmat lângă gât. Fratele meu Jorge m-a apucat de încheietura mâinii şi m-a târât în casă, iar când mi-au adus tava cu masa de seară la mansardă au pus o placă la patefon ca să mă calmeze, dar eu mă simţeam atât de jignită că mi se interzicea marea încât am refuzat să mănânc.

Nu l-am mai întâlnit pe fiul croitoresei decât după mulţi ani, pe timpul când nu mai existau peruşi în colivie şi vulpea se rotea pe ciment adulmecând treptele, urinând pe plasa metalică. Planta agăţătoare atingea acum vârful zidului, izbucnind în inflorescenţe de ciorchini, iar fratele meu Jorge nu mai apărea la Calcada de Tojal şi surorile mele nu mai lăsau din mână telefonul căutându-l, aplecate în faţă într-o aşteptare încordată, ca şi cum cineva ar fi trebuit să sune la sonerie şi să comunice că fusese arestat din greşeală, că poliţia îşi

cerea scuze şi că fratelemeu va veni acasă diseară aşa cum traulerele de la Peniche soseau din largul mării, luminat şi el, ca vapoarele, de transparenţele asfinţitului. Au început să se construiască clădiri peste clădiri în Calcada de Tojal şi pe străzile învecinate, turmele de oi au făcut loc excavatoarelor, spărgătoarelor de piatră, schelelor şi muncitorilor africani cu picamărul pe umăr, câinii din curţi au încetat să mai latre pe la porţi, înlocuiţi de fluierăturile şefilor de echipă, au tăiat felii smochinul de la Poştă şi berzele se roteau şi iar se roteau în jurul bucăţilor de pom fără să ştie ce să facă, şi au emigrat până la urmă spre micile palate din Buraca, acelea cu lei de piatră la baza scărilor. Mama a dat afară bucătăreasa şi servitoarele, ceasurile cu cuc se înşelau asupra orelor înmulţindu-şi plecăciunile, iar eu aproape niciodată nu mai coboram de la mansardă, încătuşată în mine însămi ca lacrimile neplânse în adâncul globurilor de ceapă. Praful care aburea ferestrele se aduna pe covor şi pe tăbliile comodelor, sertarele refuzau să se deschidă făcând să zdrăngăne tacâmurile, aceleaşi rufe atârnau zile în şir pe frânghie, genele din fotografii se acopereau cu giulgiul somnului. În dimineţile de duminică, la ora slujbei, se auzeau gemetele vulpii, la fel de neglijată ca şi rufele care se legănau în vânt şi ca insectele care se desprindeau de pe partea mai umedă a plantelor şi băteau din aripile lor incolore în aerul nesănătos. Duşumelele vibrau în ritmul balansoarului de parcă s-ar fi deplasat la fiecare impuls al picioarelor mele, şi atunci mi-am dat seama că treptele care duceau de la etajul întâi la mansardă se înfiorau şi ele, mi-am abătut ochii de la turnul bisericii, unde clopotele se scuturau fără zgomot, şi fiul croitoresei mă privea de pe prag cu aceeaşi expresie umilă ca atunci când ne jucam împreună în curticica de la bucătărie, el acceptându-mi capriciile cu o supunere plină de spaimă.

Odată cu el a intrat şi absenţa mării pentru că marea există numai, fără să apară, în fotografii şi tablouri, şi când mi se spune că fratele meu Jorge e la Tavira eu ştiu că asta-i o minciună pentru că plaja este o născocire a fotografiilor, la fel ca pescăruşii şi peştii, care sunt jocuri de siluete create de umbrele degetelorașezate între un perete şi o lampă. Fiul croitoresei mă privea din uşă, balansoarul lovea

duşumeaua şi se îngrămădeau în ascunzătoare aluviunile trecutului, armături de bideuri, comode, coşuri, izul stătut al cutiilor de pălării, al cuferelor cu bluze şi gabardine vechi şi, pe sub noi, inima ceasurilor dădea timpul înapoi. Mi-am tras buclele spre ceafă gândindu-mă că surorile mele o să se întoarcă de la biserică şi o să-l vadă acolo, ascultând cu mine operele de la patefon, am vrut să-i poruncesc Pleacă, nu mi-ai desenat marea, dar eu nu vorbeam cu nimeni cu excepţia scrisorilor pe care le trimiteam la Tavira fratelui meu Jorge şi la care nu mi-a răspuns nici măcar cu un cuvânt, şi totuşi am stat să-l urmăresc aşa cum urmăream în copilărie şopârlele rupând crustele pământului cu o încetineală răbdătoare. Simţeam că odată cu venirea lui un ciclu se încheia în mine şi că, aşa cum i se întâmplase tatii, nu-mi mai rămânea altceva de făcut decât să mă culc, să uit de Monsanto şi să mor cum mor fermele din Benfica şi viile virgine din copilărie, și ceva se strânge în adâncul nostru amintind de disconfortul remuşcării. Mi-am amintit de mama lui cu maşina cu pedală sprijinită la fereastră, mi-am amintit de murmurul teilor, mi-am amintit de supa pe care bătrânica o sorbea continuând să calce, de aţele care i se încurcau în păr, şi fiul, apropiindu-se de mine, Bună, domnişoară, şi eu, De ce nu mi-ai desenat marea? fratele meu Fernando dormea în cameră, de când tăiaseră planta agăţătoare prisosea lumina în grădină, o tăcere diferită locuia în arbuști, lipsa palmierului lărgea orizontul, case cu balcoane de ardezie, vile din strada Emilia das Neves şi de pe Şoseaua Benfica până la castelaşele de la Portas şi cartierul negrilor din Damaia, ce rămânea din Colegiul Lusitan transformat în atelier de dogărie şi adăpost de cerşetori, cu cuiere îngropate în iarbă, stufărişul pârâului, împotmolit în gunoi, lângă şinele trenului, unde niciun tren nu trecea şi unde cadavrul comisionarului a putrezit săptămâni la rând, Bună, domnişoară, şi eu, Nu mi-ai desenat marea pentru că marea nu există, ce minciună, marea, ai ascunsvalurile cu degetele şi ai făcut magazii şi floarea-soarelui şi fluturi, o mierlă s-a aşezat sus pe colivia în care se întinsese vulpea cu botul lângă strachină, şi se vede cu ochiul liber că nu e fiica mea, nu insista, a urlat tata în birou, ar trebui să isprăvesc cu ea şi cu tine, şi plâns cu sughiţuri, şi palme, şi iar

ţipete, şi fratele meu Jorge, Tata are chestii din astea, doar îi cunoşti maniile, şi el, Bineînţeles că marea nu-i o minciună, domnişoară, eu nu ştiam să explic, dacă aş avea un toc ţi-aş arăta, mama noastră mi-a adus masa de prânz cu un cucui la frunte şi o rană pe obraz, a lăsat tava pe pat, a coborât treptele fără să mă mângâie, fără să mă sărute, şi eu, Mama noastră nu e mama mea, Jorge? cadavrul comisionarului se umflase atât de tare că-i rupsese cămaşa, elevii de la şcoală l-au găsit fermentând deja, şi tata, Fetiţa nu iese de aici, nu vreau să iasă de aici, nu vreau să fie văzută de nimeni, să nu-şi închipuie nimeni, să nu vorbească nimeni, mierla a zburat de pe colivie şi eu, Dacă mama noastră nu e mama mea atunci nu am nici mamă nici tată, am pus o arie de operă la patefon şi el a luat un creion şi a început să mâzgălească o plajă pe perete, dune, stânci, corturi de vilegia-turişti, pacheboturi, şi eu, când după viori a început să cânte tenorul, Marea e verde, trebuie să o pictezi în verde, şi fratele meu Jorge, Chiar dacă n-ai fi a lor tot ai fi sora mea, surioară

Dragă jorje eu sunt sora ta nu-i aşa?

şi după mierla aceea n-a mai venit niciuna, s-a isprăvit cu păsările la Benfica la fel cum se întâmplase cu palmierul de la Poştă, cu turmele şi cu fermele, să isprăvit cu păsările jorje niciodată n-am văzut o casă aşa de goală şi aşa de tristă dar tu est fratele meu nu-i aşa?

Iar eu, care sunt sora ta sunt sora ta nu-i aşa? jură pe sănătatea bunicii că sunt sora ta, Slujba durează cel puţin o oră, avem timp, şi el, dornic să-mi facă pe plac, murdărind peretele de la fereastră până la uşă, Dacă ai avea, domnişoară, un creion verde aş picta-o, şi se afla acolo într-un coş o cutie cu tuburi de guaşă şi el a muiat vopselele cu scuipat şi a colorat nişte valuri verzi la capul patului şi excavatoarele netezeau lespezile cimitirului părăsit, iar eu, învârtind manivela patefonului, Ce frumos.

Dragă jorje acu ştiu cum e marea acu ştiu cum e tavira i-o moluscă pe care o am în burtă şi segredă şi mă măreşte şi-mi vorbeşte a vopsit capul patului, a vopsit geamurile ferestrei, a colorat tavanul, mi-a colorat corpul şi eu auzeam freamătul apei pe faleză, nu auzeam muzica, nu auzeam vulpea, nu auzeam arbuştii, auzeam freamătul apei

pe faleză jorje jorje jorje jorje jorje

Sunt sora ta nu-i aşa? repetă că sunt sora ta chiar dacă tata chiar dacă mama nu sunt tata nici mama.

— Eşti sora mea, surioară, Dragă jorje marea sunt eu îmbrăţişează-mă şi el, continuând, dincolo de pereţi, umplând ascunzătoarea cu bancuri de peşti şi alge, Este pe aici un vals, domnişoară, este pe aici un foxtrot, este pe aici un tangou? şi ridicau o clădire în spatele casei noastre, umpleau cu carne de ciment oasele de fier, deschideau balcoane, constructorul pândea de jos sprijinindu-se de automobil, o să rămânem înconjuraţi de ferestre, de storuri, de perdele, n-o să mai avem vedere la Monsanto, Sunt fiica ta, mamă? sunt fiica ta? şi ea coborând scara fără să-mi vorbească, clădiri de birouri, clădiri de apartamente, feţe de masă puse la uscat, vecini, saloane de coafură, florării, saune, fotomate.

Dragă jorje din cauza mării din cauza moluştei ăsteia din corpul meu o să mă ducă la guarda eu nu vreau uşiţele cucilor pocneau în sală, pe tavan erau o barcă şi o stradă din Peniche, femei aşezate pe treptele caselor, lătrături de motoare, soarele, fiul croitoresei a plecat înainte să se sfârşească slujba, avea mâinile verzi, pete verzi pe haină, pe cravată, o picătură verde pe bărbie, verde, jorje, verde, anita nu-i soră-mea, măria teresa nu-i soră-mea, fernando nu-i fratele meu, mama noastră nu-i mama mea, tatăl meu nu-i tatăl meu dar tu

— Sunt fratele tău, surioară verde nimeni nu ştie cine a fost, nimeni nu o să ştie cine a fost, fratele meu Fernando Curvă.

Dragă jorje vor să-mi ia marea nu-i lăsa, când m-au întrebat cine a fost n-am zis nimic, îţi spun numai ţie, marea plânge cearşafurile tot verzi, şi perna, şi pieptul meu, şi umerii mei, iarba din grădină verde peste verdele ierbii, şi maroul arbuştilor verde, şi vulpea verde, şi ceasurile verzi, şi furia familiei mele verde, şi muzica verde, şi noaptea verde până în duminica în care sosea el, verde, şi dacă ar fi o mierlă în colivie ar fi tot verde, verdemarea e verde la Guarda, marea e verde şi soră-mea Anita care nu era sora mea, Cine a fost? şi fratele meu Fernando care nu era fratele meu tăcut, şi tatăl meu, care nu era tatăl meu, care n-a fost niciodată tatăl meu, agitând cravaşa, A cui fiică e

roşcata, femeie?

Nu a familiei noastre, căreia nu-i aparţin, dragă Jorge, doar a ta la Tavira ascultând pescăruşii fără să-i vezi, ascultând freamătul apei fără să o vezi, şi el a pictat colibele din Peniche pe scări, pe coridor, în camerele de la etajul întâi, în sufragerie, în fotografii, în cuci, şi el a deschis porţile şi vântul plajei mi-a împins părul roşuverdecodobaturile s-au cocoţat pe veselă, pe galeriile de metal ale draperiilor, pe rame, iar când ele au venit de la slujbă eu stăteam ca o stană de piatră în vestibul ca într-un foişor, deschizând braţele albe, cu pene zbârlite, îngălbenite de pistruiverziân îmbrăţişarea mării.

4

I-am spus nepotului meu Nu mai vreau cobalt, lăsaţi-mă să mor în pace, şi nu eu eram cea care vorbea, era alta, deşi îmi folosea hainele şi numele, altă văduvă care-mi provoca repulsie de bătrână şi urâtă ce era, mâini pe care nu le cunosc cu inelele mele, ochi pe care nu-i cunosc atât de întunecaţi, ciudate riduri, aproape niciun fir de păr, alta deja moartă şi eu vie cel puţin încă cinci sau zece sau douăsprezece zile, stând în fotoliul acesta de bolnav fiindu-mi frică să mă culc pentru că în pat se sfârşeşte ceea ce în pat a început şi eu nu pot, nu doresc, eu nu suport să sfârşesc, iar dacă mă rugam Nu mai vreau cobalt lăsaţi-mă să mor în pace nu despre moarte vă vorbeam ci despre luna august cu tine şi nepoţii în Algarve, după-amiezi lungi, o carte pe terasă, zâmbetul tău, ci despre a avea din nou dinţii care îmi lipsesc, şi să nu semăn cu mătuşile tatii vizitate de Paşti în apartamente încremenite ca nişte iesle, ele cântând la pian şi chemându-mă, un invalid tuşind pe o sofa, eu trăgând de haina tatii, Hai să plecăm, şi sunetul pianului în urma noastră pe scară, urcându-ne în maşină, sunetul pianului în insomnia mea toată noaptea, şi o tanti Vrei un biscuit, fetiţo?, strângându-mă de bărbie cu o gheruţă de cucuvea.

Aşa că dă-i afară pe musafiri, Sofia, şi lasă-mă să mor în pace deasupra pieţei celei noi, să intru şi să ies din comă asemeni cuiva care urcă la suprafaţă înainte de a se afunda deodată, fără vocea surorii mele, la ora cinei, la telefon, Tună, nu auzi? nu că mi-ar fi frică dar nu închide telefonul acum, şi ea tot singură, deja fără un sân, într-o clădire

în acelaşi timp veche şi modernă ca asta (pereţi şi tavan şi pardoseală şi camere lipsite de mister, deschise unei Benfica ce nu mai e a noastră nefiind însă a nimănui deocamdată, o Benfica a unor străini care încă n-au avut timp să-şi planteze în ea copilăria şi necazurile)

fiindcă în aceste clădiri am adus, noi care nu suntem de aici decât dintr-un aici care nu există, şi nu aparţinem nici unui cartier, aluviunile amintirilor şi albume şi scrisori şi şterse fotografii din trecut, şi am populat prezentul cu aceste rămăşiţe ale memoriei, nu numai ale memoriei celor care ne-au precedat ci şi ale propriei noastre memorii pentru că şi noi uităm, pentru că numele şi amintirile şi fetele se învălmăşesc într-o ceată carenetezeşte şi nivelează totul, împingându-ne spre un azi pe care doar moartea şi certitudinea ei îl locuiesc, şi soră-mea Nu că mi-ar fi frică de tunete dar nu închide acuma, astfel că vocea ei şi tăcerea mea nu sunt decât fantome de voci şi tăceri pe care doar noi două le cunoaştem, ca tăcerea şi vocile mestecenilor din grădină, tăcerea chioşcului de pe lac, tăcerea din Mortágua, tăcerea din São Martinho de Porto şi tata Fetiţo, îi privesc trăsăturile şi-mi aduc aminte Fetiţo, puteţi voi să vorbiţi despre cum arăt şi că arăt mai bine şi că te-ai îngrăşat că eu doar pe el îl aud, Fetiţo, tata pe care pata de pe plămân l-a făcut să se ducă înainte să i se vândă casa (casa cu şarpantă olandeză, şoproanele, hambarul, staulul, sufrageria care se prelungea într-o seră)

casa de care mama s-a descotorosit în anul revoluţiei ca să locuiască într-un apartament de lângă al meu, unde nu încăpeau grădina de trandafiri nici ferma şi nici statuile de faianţă de deasupra băncilor, iar când au început să demoleze casa familia, fără să ne dăm seama de asta, a început şi ea să moară, şi am împărţit porţelanurile, tablourile şi argintăria care nu aveau nicio noimă decât împreună, decât în locurile unde le-am întâlnit prima oară şi unde, în sinea mea, continui să le aranjez, şi într-o dimineaţă servitoarea mi s-a atârnat de sonerie, Mama dumneavoastră e foarte rău domnişoară, şi eu mi-am tras haina peste cămaşa de noapte, şi când am sosit medicul care locuia la opt îşi strângea stetoscopul, şi am îmbrăcat-o, şi am parfumat odaia, şi mi-am adus aminte că atunci când tata era în agonie, încetând să mai

respire ca să continue să respire, cu tot corpul revoltat de propria sa moarte, mama mi-a spus fără lacrimi Joaquim e un arbore foarte mare care e foarte greu de doborât, iar eu, care la fel nu plângeam, i-am iubit mai mult în ziua aceea decât i-am iubit vreodată, Un arbore foarte mare, mamă, mama e un arbore la fel de mare şi de puternic şi de victorios ca şi el

(zambilele se îndoiau în răzoare, cum se mai îndoiau zambilele în răzoare)

şi ne-am dus la Alger, şi ne-am întors de la Alger, şi am fost fericiţi atâţia ani până ce Benfica s-a transformat într-un pământ de exil pe propriul nostru pământ, au ras Patronatul, au ras casele de pe Avenida Gomes Pereira, de pe Avenida Grão Vasco, cărucioru l vânzătorului de lapte a dispărut, vacile, zarzavaturile şi porumbul de la Poco de Chao au dispărut.

(zornăitul bidoanelor, vă amintiţi de zornăitul bidoanelor, vă amintiţi de spuma închegată?)

mi-au demolat casa din Calcada de Tojal la mansarda căreia locuiesc, toată vara, chiar dacă sunt la Bălaia, în faţa colinei Monsanto unde a luptat tata, scriind această carte pe care cineva o va termina pentru mine şi punând plăci la patefonul cu pâlnie, şi cele care mă vizitează aparţin aceleiaşi rase de apatrizi, străine pe un pământ străin care totuşi e al lor, şi de aceea le suportam, îngrozite de-a binelea, în jurul meu, şi de aceea nu mă supăram de şuşotelile lor de rău augur, de schimonoselile lor, de spaima lor în legătură cu mine şi cu ele, Biata Maria Antonia, bietele de noi, şi eu, De ce nu, biata, dar când voi o să muriţi nici desişul nu va mai exista ci se va fi ridicat un alt cartier peste aceste cartiere, acoperişuri peste aceste acoperişuri, alte coşuri peste aceste coşuri, iar cvartalul nostru se va afla sub atâtea cvartale care nici nu merită să mai dureze, ce s-a ales de glicine, ce s-a ales de tei, ce s-a ales de ulmi, ce s-a ales de gâştele fugind de noi, supărate pe astmul lor, de noi care nici nu mai suntem noi de cât suntem de diferite şi trecute, ghinionul vostru, care rămâneţi, care vă pierdeţi pe străzi unde odinioară erau câmpuri, care vă pierdeţi în pieţe unde porumbul nu pocneşte nici măslinii nu se înclină, cumnata mea m-a apucat de

degete şi parcă am fi alergat, în rochii roz, pe Şoseaua Militară mărginită de sălcii pletoase, cu camionete ale Armatei sforăind în direcţia cazărmii într-o spirală de praf, (duzi, Graca, mirosul dudelor, gustul măcrişului) şi eu i-am strâns tare mâneca crezând că poate am mai putea pleca şi nu puteam, cu câtă greutate se îndoaie spinarea, cu câtă greutate braţele, cu câtă greutate se mişcă picioarele, pe amplasamentul Şoselei Militare nu sunt soldaţi mărşăluind cu un ofiţer şi un toboşar în frunte, ci colibe de negri şi de ţigani, de ţigani şi de negri, fără o lumină cu excepţia celei a dinţilor şi a balelor câinilor la fel de jigăriţi ca şi ei, barăci din cartoane, din scânduri, din bucăţi de puţine, din lemne de la schele, femei desculţe încălzind nişte cratiţe pe pietre, copii cu feţe ca nişte bălţi, micuţi orbi, chiar şi în septembrie o mocirlă de la ploaie, bietele de voi care o să trebuiască să intraţi în biserică (eu închisă în sicriu) şi la impulsul dat de paravan flăcările lumânărilor se vor înclina tremurând spre doliul vostru preţ de o misă şi de o înmormântare şi o să vă măsuraţi, indecise, Care dintre noi o să urmeze, Manuela? Care dintre noi o să urmeze, Lufsa? cimitirul plin de soţi care n-au aşteptat, care nu aşteaptă, Auzi tunetele? nu că mi-ar fi frică, tu ştii că nu mi-e frică, la ce foloseşte să-ţi fie frică, dar vorbeşte cu mine, dar mai rămâi un pic, dar nu închide încă, la Ericeira făceau focul în sobiţă la sfârşitul zilei, vântul şuierând prin pini mă înspăimânta, prin fereastra camerei de zi colina cobora spre dune şi nisipul strălucea, valurile îmi spărgeau oasele de zid, nepoţii mei mergeau cu bicicleta spre apa pe care fanionul roşu o interzicea, era acolo o cafenea pustie, cu o firmă cu mari litere palide, în vârful falezei, nimeni nu frecventa încă Plaja São Lourenço, doar de câţiva rari pescăruşi locuită, niciun vilegiaturist, niciun băţ de cort, niciun înotător, adolescenţi fugiţi de la părinţi sărind pe stânci, şi ele făcând planuri de canaste, făcând planuri de excursii înăicilia, în Iugoslavia, la Leningrad, în Egipt, Nu eşti de părere, Maria Antonia? şi eu dând din cap în semn că da, imaginându-mi un autocar cu vizitatoare tricotând prin toată Europa, Sicilia bineînţeles, Iugoslavia bineînţeles, Leningrad bineînţeles, are un muzeu foarte frumos, Egiptul, Piramidele, Sfinxul, şi de ce nu o excursie la Benfica, şi de ce nu o excursie la ce am fost,

căsătorii, procesiuni, baluri de carnaval, jocuri de hochei, ciobănescul german al tatii, închis şi urlând, într-un coteţ, şi după ce vizitatoarele vor pleca, cu Siciliile şi muzeele lor, nepotul meu, cu spatele la mine, privind jos spre piaţă, Dacă nu vrei să mai faci raze, tanti, nu mai face, nu te mai gândi la asta, şi eu către el Câte zile, fiule? şi el, schimbând bibelourile de la locul lor, Nu ştiu, şi atunci l-am văzut aşezat la Quinta de Jacinto, sub un nuc uscat, el, care a trăit la Londra, care a lucrat la Londra, care avea opt canale de televiziune şi o servitoare spaniolă, nici despre existenţa Quintei de Jacinto nu ştia, case cu dălii veştede pe dealul Alcántara, beţivul năvălind în sala de croitorie asigurându-ne Eu zbor, croitoreasa ameninţându-l cu fierul de călcat şi pe urmă, deja mai calmă, Scuzaţi-mă domnişoară dar din cauza chestiilor ăstora şi a altora am inima în batistă, iar nepotul meu, cu servieta pe genunchi, aşteptând noaptea ca să intre în casă cum eu aştept ziua ca să intru în moarte pentru că, fără să ştiu multe lucruri, ştiu că voi muri în timpul zilei, în primele ore ale zilei, cu un vecin medic, chemat atât de urgent că nici n-a avut timp să se pieptene, auscultându-mi inima nemişcat şi crezând că o aude când ceea ce auzea de fapt era ascensorul, şi odată cu mine vor muri personajele acestei, cărţi care se va numi roman, pe care l-am scris în capul meu populat de o spaimă despre care nu vorbesc şi pe care, conform ordinii naturale a lucrurilor, cineva, în vreun an oarecare, îl va repeta pentru mine la fel cum Benfica va trebui să se repete în aceste străzi şi clădiri fără destinaţie, şi eu, fără riduri nici păr cărunt, voi lua furtunul şi-mi voi stropi, pe seară, grădina, şi palmierul de la Poştă va creşte din nou în faţa casei părinţilor mei şi a morii de zinc aşteptând vântul, iar soră-mea, văduvă şi ea şi fără sânul stâng, amputat din cauza unui cancer, un cancer ca al meu, un cancer, un cancer, Nu că mi-ar fi frică de tunete, există paratrăsnete pretutindeni şi de altfel la ce serveşte să-ţi fie frică, dar nu închide încă, (promit să nu închid, stau de vorbă cu tine, suntem arbori foarte mari greu de doborât, suntem ultimii arbori din cartierul acesta fără arbori, cu excepţia celor din desiş care printr-o minune rezistă furiei fără rost a constructorilor, poate că îi căptuşesc cu *azulejos*, poate că îi încastrează în marchize de aluminiu aşa cum au încastrat livezile şi

viţeii din Poco de Chao, înălţând în jurul nostru un prezent fără trecut, un soi de viitor în care doar robinetele au dreptul la lacrimi, suntem arbori foarte mari, mamă, suntem arbori, dar unde, explică-mi, se află locul rădăcinilor dacă ne-au asfaltat şi lambrisat şi tapetat pământul, dacă până şi solul cimitirului l-au acoperit cu dale şi dacă pentru corpul meu, deşi slab acum, redus la o umbră care se încăpăţânează şi protestează, nici două palme de iarbă nu mai prisosesc iar apartamentul ăsta se micşorează până la dimensiunea exactă a spaimei mele, aşa că am inventat strada Ivens, aşa că am inventat Tavira şi Esposende şi Johannesburg şi Loures, aşa că am inventat Alcántara şi fluviul şi trenurile şi Peniche şi habar n-am dacă Tejo încă mai există, şi plaja de la Cruz Quebrada, şi canalele prin care se scurge oraşul acesta pe care de atâta iubire îl urăsc, dar n-am inventat Mortâgua, n-am inventat São Martinho de Porto, n-am inventat Benfica, Benfica nu, n-am inventat Benfica, n-am inventat agonia tatii, n-am inventat sfârşitul mamei, n-am inventat moartea asta, eu stau de vorbă cu tine, nu plec, încă nu închid, dar cum să-ţi comunic, surioară, teroarea care mă aşteaptă dacă despre simţăminte nu vorbesc, detest intimităţile tristeţii, detest ceea ce este onctuos în frică, ceea ce este obscen în disperare, nici n-am râs niciodată mult, cred că nu ştiu să râd, când fiica mea a zâmbit pentru prima oară mi-a fost teamă pentru ea, venea clătinându-se spre mine cu palmele desfăcute sprijinite pe perete, fată, fetiţă, Sofia, încă nu închid, stau de vorbă cu tine, chiar dacă n-am fi arbori foarte mari e greu să ne doboare şi chiar dacă ne doboară vom rămâne în fotografii, în albume, în oglinzi, în obiectele care ne prelungesc şi amintesc de noi, în ceasurile, Dumnezeule, care se vor opri odată cu noi în momentul când ne vom opri, şi tu zâmbindu-mi, acum atâţia ani, până azi singurul zâmbet, iartă-mă, care m-a făcut să plâng) şi nepotul meu, uitând de piaţa nouă în fotoliul de lângă mine, Nu te doare nimic, tanti, ai dormit bine? şi eu, care nu mai puteam să merg, Dorm tot timpul, dorm tot mai mult timp, dacă mă trezesc vor să-mi dea să mănânc şi mâncarea îmi rămâne în gât, şi verişoara ta, Haide mamă! şi eu vrând să-i fac pe plac dar mandibulele mele nu mai mestecă, mi se picură ser în vene şi eu văd picăturile pătrunzându-mi

în braţ, şi când ei cred că nu aud sora mea din Alger întreabă De ce atâta suferinţă, de ce o fi nevoie să se sufere atâta? dar eu nu sufăr; înţelegi, eu nu sufăr, mă ocup cu pictatul mării aici în casă, scot fotografiile momentelor fericite şi tablourile cadou de nuntă din cârligele lor, uleiuri, acuarele, gravuri, *Guillerme Tell Despide Su Barca*, *Guillerme Teiiămenaza A*I *Gobernador*, unul din ele, nu ştiu care, a căzut pe jos când ne-am mutat aici şi s-a spart, scot fotografiile şi tablourile şi atârn peşti, valuri, catarge, iar nepotul meu, O să-ţi dau nişte comprimate uşor de înghiţit ca să te odihneşti mai bine, şi eu, Mi-ar plăcea să am din nou dinţi, să am păr, să nu mai am culoarea asta, să fiu eu, şi fiică-mea, Mamă, azi parcă eşti alta, şi soră-mea cea mai mică, şi eu găsesc, şi totuşi prietenele nu mai vin cu planurile lor de excursii pentru că li s-a interzis să mă viziteze, Oboseşte, cobaltul a epuizat-o, de îndată ce o să fie mai bine vă telefonăm şi stabilim un mers la cinema, o plimbare, o canastă, şi ele, Bineînţeles, bineînţeles, convalescenţele durează mult, aşteptăm să ne telefonaţi, şi şoapte, şi sărutări compătimitoare, şi paşi care se îndepărtează, şi uşa care se deschide şi se închide, şi suntem singure noi două, fata mea, ca în ziua când te-ai născut, nu în casa asta care nu exista încă nici în cealaltă care nu mai există ci într-o sală albă de spital în care cearşafurile albe şi lumina albă mă orbeau, şi mai întâi au fost coapsele care s-au udat fără să-mi dau seama şi nu era sânge era apă, apă de bazin sau de acvariu, apă din apă şi făcută din membrane răspândindu-se în linişte sub fese, şi după apă o greutate la rădăcina corpului, tentacule îndepărtându-se încet aşa cum se depărtează membrele defuncţilor, şi prima durere ca o crampă strivindu-mi pântecul, arterele abrupte, venele enorme, cartilagiile împotrivindu-se, durerea care dispărea, corpul în repaus în fine liniştit, şi altă durere pe urmă, E douăzeci şi cinci august, mi-am spus, zodia Fecioarei, nativi inteligenţi, ordonaţi, metodici, inamici ai aventurii şi ai dezordinii, Împinge-ţi bărbia în piept şi screme-te, durerea, albă, albă ca sala şi lumina din ea şi pocnetul unei împuşcături cu care bunicul a ucis în sine ceea ce îl ucidea, se ducea şi venea şi se dizolva şi reapărea, se stingea şi scânteia, Screme-te, mă screm, domnule doctor, mă screm,

gândindu-mă De ce oare trebuie să expulzez din mine viaţa care este acolo, bunicul şi-a sprijinit câte un pistol de fiecare ureche, pistolul tatii şi pistolul lui, dar a apăsat doar pe trăgaciul cu mâna stângă şi nicio silabă nu se înţelege din scrisoarea pe care ne-a lăsat-o, linii şi trăsături, linii şi trăsături, linii şi trăsături care erau ţipete, Screme-te, screme-te, haide, haide, haide, haide, haide, picioarele prinse în cârlige, moaşa atât de departe de mine şi eu epuizată, Screme-te, împinge-ţi bărbia în piept şi screme-te, poate că nu voiai să te naşti şi m-au obligat să te nasc, poate că te prinseseşi de mine ca să mă smulgi cu tine când te-au smuls, Douăzeci şi cinci august, zodia Fecioarei, dar unde-s Mercur şi celelalte planete? durerea peste altă durere şi altă durere precum păşunile din Benfica care ne-au sorbit viaţa şi trecutul, nu vreau musafiri, nici comprimate, nici să mănânc, bunicul căzut pe birou, revolverele pe jos, un strănut de o mie de picături pe hârtie, Screme-te, clădiri peste berze, peste palmieri, peste orizontul din Monsanto, şi tata, Fată, fetiţă, fată, screme-te, Nu mai vreau ser tată, nu mai vreau cobalt, nu vreau să arăt mai bine, nu vreau să fiu mai grasă, Tu nu voiai să trăieşti şi eu te-am obligat, voiai să rămâi în mine şi te-am dat afară, şi o voce, Se vede deja perişorul, screme-te, şi cu bărbia în piept am văzut sângele şi copila, cu capul în jos, uleioasă şi lunecoasă şi murdară de mine şi de ea şi zbârcită, legată de mine printr-o codiţă, Fetiţă, a spus tata, fată, fetiţă, şi soră-mea la telefon Nu închide încă, mi-e frică, şi soră-mea din Alger Pentru ce atâta suferinţă, Sfinte Dumnezeule? şi m-au dus în rezervă pe un pat cu rotile care scârţâia, şi te-au adus spălată şi îmbrăcată şi cu părul negru, cu pleoapele umflate ca nişte moluşte, şi era după-amiază şi avea să se întunece curând şi m-am rugat să mi te lase în braţe, au aprins veioza, mi-au ridicat patul cu manivela patefonului de la mansardă şi o operă sau un tangou sau un vals a început să cânte, şi te-am găsit în pace şi liniştită şi nu plângeai, mirosul unui măr de afară mi-a readus în amintire mireasma dulce-acri-soară intensă şi suavă din chioşc, a teilor, a imortelelor, a zâmbilelor, în dimineţile de primăvară din grădină, iluminând coridorul casei, am aranjat mai bine copilul, care dormea sau se obişnuia cu lumea, în braţele mele, am tras-o spre mine,

fată, fetiţă, fată, bunicul inert, cuvertura alunecându-i de pe genunchi, şi eu, Cât timp? şi nepotul meu, Mult timp, tanti, mult timp, am oprit injecţiile, am oprit serul, am oprit cobaltul, şi părul iar castaniu şi îmbelşugat crescând din nou, au pus cina pe o tavă cromată în faţa mea, supă de zarzavat, peşte, pară coaptă, o cană cu apă plată, şi infirmiera, cu scufie, a deschis uşa şi eu m-am rugat Nu lua fetiţa că în curând creşte şi o pierd, în curând n-o să mai fie a mea şi atât de puţin timp va mai fi, am descheiat cămaşa, mi-am dezvelit sânul, te-am sprijinit încet de el, ţi-am mângâiat cu sfârcul fruntea, conturul obrajilor, nasul, şi când ţi l-am introdus în gură mirosul mărului îţi umbrea faţa, certitudinea că nu o să mor, că nu o să mor niciodată mi-a făcut sângele să se dilate, am simţit pe piele, sau înăuntrul pielii, caninii pe care nu-i aveai, şi în timp ce din mine spre tine mă goleam, fată, am înţeles că te năşteai.

5

Vulpea a murit în prima zi când n-am găsit nimic de mâncare în cămară şi în ajunul vizitei bătrânelului roşcovan care a început prin a suna la soneria de la poartă, care a aşteptat, a sunat iar, a aşteptat din nou, a împins închizătoarea oxidată şi ruptă care a cedat cu un pocnet de osişor care se frânge, care a urcat panta cu prundiş, năpădită de dezordinea ierburilor, cu mici paşi şovăielnici care păreau să-şi ceară scuze singuri cu o retragere timidă, bătrânelul care s-a oprit aici sus încercând să descifreze interiorul casei prin persienele îndoite şi şi-a apropiat în cele din urmă degetele nu de butonul electric, care de altfel nu funcţiona, ci de ciocănelul din fier nevopsit, în formă de pumn strâns, care bătea pe o monedă, tot din fier, producând un sunet grăbit care se prelungea, în vibraţii atenuate, în aerul încremenit al mansardei, şi asta la douăzeci şi patru de ore de când m-am ridicat de pe balansoar şi m-am uitat spre Monsanto, mai puţin spre închisoare şi munte cât spre ce mai dăinuia din tufele aflate în vazele grădinii din Calcada de Tojal, şi atunci am văzut animalul culcat pe cimentul coliviei, prin ale cărei fante se iţeau mici şuviţe de muşchi, şi am înţeles că nu dormea, şi am înţeles că murise lângă strachina ei goală, şi am înţeles că gemetele din acea noapte erau semnele prin care îşi luase

rămas-bun de la o existenţă absurdă, zgomotos de absurdă ca şi a mea, și am stat să-l urmăresc din susul casei care tremura de cât era de prăpădită, parcă ar fi fost alcătuită din cutii de carton mucegăit, și ale cărei ţigle, pe vremuri roșii, porumbeii, emigraţi în Venda Nova sau în Amadora, nu le mai pătau cu picăturile lor de ceară întărită, și am stat să-l urmăresc fără să cobor scara, fără să ies în curte, fără să mă apropii de el, fără nimic în mine care să semene a alertă sau a uimire, sigură că totul avea să dispară din jurul meu invitându-mă și pe mine să dispar, iar în după-amiaza aceea, fiindu-mi foame, am căutat de mâncare în cămară și în bucătărie fără să găsesc altceva decât cutii de conserve goale şi borcane de compot de care se lipiseră cruste de zahăr pe care furculiţa nu reuşea să le separe de sticla din care făceau acum parte, ca și cum ar fi fost nişte imperfecţiuni ale borcanelor, şi am pus un pahar sub un robinet şi am dat mânerul în jos ca să-l deschid, ceva a parcurs încet țevile din perete, ceva vâscos şi-a picurat o lacrimă în sorb şi a tăcut, iar eu mi-am spus Au tăiat apa, au tăiat lumina, au tăiat gazul, trebuie să fi uitat că exist dacă au ajuns vreodată să ştie de vreme ce au făcut din viaţa mea o absenţă perpetuă, un nimic de la început irevocabil, şi asta fără ca eu să mă supăr pe părinţii sau fraţii mei fiindcă le înţelegeam stânjeneala şi frica, astfel că până la urmă, când s-a întunecat, profilul Monsan-to-ului s-a făcut mai portocaliu și merişorul s-a micşorat în iarbă, am folosit apa din strachina vulpii ca să-mi fac o infuzie de frunze din moşmonul care rezistase, bolnav de paraziţi, în curticica de la bucătărie, şi am străbătut odăile, am străbătut tăcerea ceasurilor și a fotografiilor, cu icoanele din oratoriu, grăunţele de chimen care pândeau din umplutura sofalelor, am urcat scara la etajul întâi și acolo se aflau paturile surorilor mele, ale fraţilor mei, iar în camera din mijloc patul părinţilor mei, cu rozariul din mărgele de fildeş atârnat de ornamentul central cu crucifixul său de argint înverzit, și nu numai patul: și uleiurile, pervazul dintre ferestre, hainele care se descompuneau în garderoburile cu oglindă, și nu numai garderoburile: și paralizia tăcerii, ameninţătoarea tăcere a tatii și speriata, şovăitoarea tăcere a mamei, culcaţi, şold de flanelă lângă şold de flanelă, în teroare şi ură,

iar când am ajuns la mansardă cerul devenise complet negru la Monsanto, un cer nu de coşmar, de indiferenţă, şi eu căutând uvertura la Aida în teancul de plăci de patefon dintre balansoar şi saltea, găsind-o, învârtind manivela patefonului, schimbând acul de oţel cu alt ac de oţel la fel de tocit ca şi cel dinainte, aşezându-l pe prima spiră, şi ascultând muzica ce se înălţa din patefon ca şi cum s-ar fi născut chiar din mine, şi eu cu ochii pe vârtejul de ferestre în care se transformase cartierul, şi cred că am adormit

Jorge pentru că, atunci când m-am ridicat de pe scaun, trebuie să fi fost ora zece sau unsprezece după poziţia soarelui, care se mai afla încă în partea curţii de la bucătărie dar atingea deja canaturile porţii, şi în acel moment am dat peste bătrânelul roşcat, de vârsta mamei sau a tatii dacă mama şi tata ar mai fi continuat să aibă vârstă în loc să fie voci din trecut, şi l-am văzut sunând la soneria care refuza să sune, l-am văzut mirându-se de jaluzelele rupte, l-am văzut contemplând cadavrul vulpii care începea să pută, l-am văzut strângând pumnul ciocănelului şi bătând cu el în moneda de la uşă, şi aşteptând acolo ca şi cum ar fi ştiut că voi veni, acelaşi bărbat, mi-am amintit, care înainte de înmormântarea mamei a lăsat un buchet pe ştergător şi a plecat aproape alergând ca şi cum ar fi ascultat de un ordin sau ar fi făcut un comision, mult mai tânăr pe-atunci şi îmbrăcat cu o îngrijire pe care între timp o pierduse, acelaşi pe care nimeni din casă nu l-a văzut, şi buchetul pe care l-a luat cineva şi l-a îngrămădit în carul funerar când omul dispărea deja pe Şoseaua Benfica luând un tramvai sau un taxi ca să se întoarcă în casa unde locuia, cu soţie şi copii sau singur, şi asta pe vremea palmierului, şi a berzelor, şi a guşiţei albe arândunelelor de mai, pe vremea cimitirului părăsit, şi roşcovanul descotorosindu-se de crizantemele sale tainice ca şi cum le-ar fi detestat sau ar fi detestat acest loc, şi totuşi de astă dată nu a plecat, a rămas acolo, hotărât, şi fragil, şi într-o haină uzată, şi ros de ani, asemănător cu un văduv aşteptând pe ştergător aşa cum un câine îşi aşteaptă stăpânii care nu există, astfel că până la urmă m-am apropiat de intrare şi am auzit hârâitul bronhiilor sau al plămânilor de hârtie prin care respiră persoanele în vârstă, fără îndoială mai mult branhii decât plămâni dat

fiind că bătrânii dobândesc un soi de condiţie amfibie care îi desparte de noi conferindu-le altă rasă şi stare, şi din curiozitate sau interes sau milă am întors cheia, şi ziua din stradă a iluminat vestibulul, umbrelele morţilor îngropate până la mâner într-o vază de porţelan, şi ordinea igrasioasă a camerei de zi, asemănătoare cu un muzeu uitat, şi el, încordat de stânjeneală, căutând un pretext care să-i justifice vizita, Scuzaţi, şi eu încremenită de asemănarea lui cu mine, şi el insistând, în secret, ca şi cum cuvintele l-ar fi durut, Scuzaţi, aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră dacă nu vă deranjez prea mult, şi eu, gândindu-mă că bătrânelul roşcovan îmi aduce păsările şi valurile de la Peniche pe care fiul croitoresei mi le pictase, timp de mai multe luni, la ora slujbei, pe vremea când am învăţat că marea mă umflă şi plânge, Dumneavoastră sunteţi în stare să desenaţi oceanul?

şi el, surprins, Oceanul?

şi eu, Oceanul, şi el, Oceanul?

şi eu, ca şi cum moluscă din burta mea s-ar fi trezit într-un şuierat de lacrimi, Oceanul, da, oceanul, sunteţi în stare să desenaţi oceanul?

şi el, mişcându-şi mâinile, nişte mâini pistruiate pe care le ghiceam neîndemânatice şi nefericite, Să desenez oceanul?

şi clopotul de la biserică a sunat jumătatea unei ore oarecare, soarele depăşea acoperişul îndreptându-se spre strada Clâudio Nunes, populată de cârciumi unde bâzâiau muşte albastre şi măruntaie de pui zăceau în străchioare de lut, şi eu să desenaţi oceanul, da, dumneavoastră aţi văzut vreodată marea?

pentru că, de când fratele meu Jorge a plecat, singura ocazie, singurele ocazii în care nu m-au pisat, sau m-au certat, sau mi-au interzis să mă învârt, a fost când au pictat dunele şi vapoarele afară din casă, şi bătrânelul, întorcând mâinile într-o parte şi într-alta, Chiar vreţi să vă desenez marea?

şi eu, Nu pentru asta aţi venit, ca să desenaţi marea, n-aţi adus o cutie cu guaşe?

şi el, foarte repede, N-am adus, am uitat, dar dacă aţi avea un tub sau două pe aici vă desenez marea într-o clipă, şi l-am condus la

bucătărie şi i-am oferit într-o ulcică de lut ce mai rămăsese din infuzia mea de frunze de moşmon pentru că nu exista nici o singură ceaşcă intactă în bufet, şi l-am târât în camera de zi, şi am tras perdelele, şi m-am aşezat pe sofa şi l-am invitat să ia loc în fotoliul de piele pe care îl ocupa tata şi al cărui spătar se mânjise de transpiraţia cefei lui, şi el, suflând din greu ca şi cum faptul că exista ar fi fost un act voluntar şi dificil, urmărindu-mă cu pleoapele de curcan ale bătrânilor, el articulând, ca o păpuşă de iarmaroc, Vasăzică marea, vasăzică marea, vasăzică marea, în aşa fel încât marea, de atâta repetat, se golea de expresie, se golea de sirena salvamarului, de sturzii de pe stânci, de bruma şi de rumoarea apei, şi eu, Am dus dorul fiului croitoresei, care duminica, în dimineţile de slujbă, vopsea cu valuri casă, cearşafurile, tablourile, pardoseala, patul, şi se vopsea pe el, şi mă vopsea pe mine, iar bătrânelul, indignat ca şi cum verdele l-ar fi interesat, Cuuum?

şi eu, mirată de indignarea lui, Colora valurile pe corpul meu, colora Peniche pe pieptul meu, pe spatele meu, pe umerii mei, şi şoldurile mi s-au lăţit de moluşte şi bărci dar după aceea m-au dus la Guarda şi mi-au furat marea, mi-au furat valurile imediat ce marea a ieşit plângând din pântecele meu, şi el, răvăşit de furie, Cuuum?

astfel că mi-am spus, surprinsă, că în febra supărării lui roşcovanul se comporta ca şi cum ar fi fost stăpânul sau tatăl meu, ca şi cum viaţa mea l-ar fi interesat la fel de mult ca şi pe mine, astfel că l-am întrebat Marea, da, marea, ce legătură aveţi dumneavoastră cu asta?

şi el, acum tăcut, el pe pragul unei fraze hotărâtoare şi renunţând la ea, fără să aibă curajul să-mi explice orice ar fi fost, ele şoptind Nimic, şi eu, simţind duhoarea vulpii care intra prin geamurile sparte, băgând de seamă că minţea, că şoptise Nimic fiindcă nu era în stare să spună adevărul, eu comparând mâinile lui cu ale mele, faţa lui cu faţa mea, părul lui cu al meu, şi ghicind că avea chef să plece şi-i lipsea energia să o facă, eu repetând Ce legătură aveţi dumneavoastră cu asta, ia spuneţi?

şi el, Nimic, domnişoară, n-am nicio legătură, scuzaţi, ca şi cum ce spuneam ar fi avut muchii şi l-ar fi rănit, ca şi cum ar fi extras fiecare silabă dintr-o dâră de sânge, şi eu, descoperind deodată raţiunea

trecutului meu și a întregii mele existente, anii de la mansardă, amărăciunea tatii, neliniştea fraţilor mei, renunţarea la fericire a mamei, şi eu apropiindu-mi pumnul de faţa lui, aproape atingându-i nasul cu nasul meu, Din cauza dumitale m-au închis aici, din cauza dumitale nu voiau să fiu văzută, din cauza dumitale m-au trimis la Guarda şi nu m-au învăţat nici să citesc nici să scriu şi mi-au interzis să ies, din cauza dumitale m-au obligat să putrezesc la Calcada de Tojal, din cauza dumitale am rămas singură, fără apă nici lumină, aşteptând să mor de foame, ca vulpea, în ruinele acestei case, pentru că tatăl meu nu e tatăl meu şi dumneata m-ai făcut, aşa cum fiul croitoresei i-a făcut marea de la Peniche şi o moluscă ce plângea mamei mele?

şi el aproape imperceptibil, morfolindu-şi gingiile, Da, şi eu, Da?

şi el, încercând nişte paşi de scorpion pe covor, mult mai bătrân decât atunci când se aşezase, Da, şi acum soarele lumina colivia, lumina grădina, arbuştii, iarba, poarta, şi dincolo de poartă marchizele cu frânghiile de rufe care mă înconjurau şi mă sufocau, şi dincolo de marchize colina Monsanto cu închisoarea şi stâlpii electrici, şi dincolo de colină şi de nori Peniche, şi Tavira, şi marea, marea pe care n-am văzut-o niciodată decât atunci când a plâns peste corpul meu, marea, traulerele pescarilor, sturzii, marea marea şi din încăpere în încăpere vorbindu-şi parcă sie însuşi de vreme ce cu nimeni nu vorbea, Credeam că nu s-a aflat nimic, credeam că nu s-a putut bănui, şi eram la bucătărie, lângă curticica cu puii de găină, iar eu am pus mâna pe o cărămidă, şi fratele meu Jorge, în pantaloni scurţi, Omoară-l, şi roşcovanul fără să cotcodăcească, doar uitându-se la mine, cu bărbia căzută peste zdreanţă de cravată, Omoară-l, şi fratele meu Fernando chemând bucătăreasa Vino repede la Julieta, Cidalia, vino repede la Julieta, care îi face de petrecanie găinii pestriţe, şi roşcovanul, Lucrurile stăteau cu totul altfel acum cincizeci şi şapte de ani, şi bucătăreasa, cu telul în mână, încetează cu asta, domnişoară, încetează cu asta că te spun la coniţa, şi în timp ce el mă privea ţinându-şi echilibrul în pantofii la fel de zbârciţi şi vechi ca şi el, am ridicat cărămida deasupra capului, am spus Tată, cred că am spus Tată, vocea mea era un lătrat de ură, Tată, un lătrat de dezamăgire şi de furie şi de

amărăciune, Tată, am spus Tată, Tată.

Tată tată tată şi cadavrul vulpii, cadavrul bunicii mele, cadavrele fraţilor mei împuţeau Benfica, împuţeau cartierul, împuţeau Monsanto, şi clopotul bisericii, şi palmierul care nu exista, şi strada Clâudio Nunes, şi Amadora, şi cerul, am ridicat cărămida deasupra capului, Vino repede la Julieta, Cidália, vino repede la Julieta, şi fratele meu Jorge Omoară-l, omoară-l pe tatăl tău, omoară-l, dar în loc de asta l-am lăsat acolo să aştepte, deja defunct, mai defunct decât dacă i-aş fi strivit capul cu o cărămidă, sau cu un buştean, sau cu un pietroi, m-am urcat la mansardă, am învârtit manivela şi am pus un vals (sau un bolero, sau un paso doble, sau un tangou, sau un foxtrot, sau un marş) atât de tare la patefon că nu-mi mai puteam auzi nici propriile ţipete.

6

Cum cad copacii cad eu şi căzând cad cum cad frunzele şi umbrele încet şi uşoare şi îi aud plângând şi vorbind cu mine şi nu pot răspunde în timp ce eu cad pentru că dacă aş răspunde ce altceva aş putea spune decât că mă dobor cum s-au doborât odinioară tata mama soţul meu brusc tăcuţi şi nemişcaţi albi oglinzile restituie tăcerea şi lacrimile lor şi mâine se vor înălţa cu mine acolo sus şi fără cuvinte în afară de ale părintelui îmi vor întoarce faţa spre soare.

7

Eram în camera fratelui meu Jorge, care se afla cel mai aproape, după cea a surorii mele Maria Teresa, de scara ce ducea la parter, când am auzit vocile acolo sus. La început mi-am zis că se întorseseră porumbeii, umflându-şi guşiţele şi agitându-şi aripile pe streaşină şi pe acoperişul mansardei, sau că bugan-vilea crescuse din nou în lungul peretelui, şi murmura pe cerce-velele geamurilor în vântul de octombrie, dar pe urmă, în timp ce căutam plăci de patefon în lada unde fratele meu îngrămădise, în decursul mai multor ani, ziare desperecheate, cărţi şcolare, fotografii de la plajă, galene, scrisori de la iubite, pietre de mică şi reţete de bucătărie, mi-am dat seama că nu era vorba de buganvilea nici de porumbei, nici măcar de trosniturile podelei şi mobilelor care gem de oboseală în tăcerea după-amiezii, ci erau voci de persoane care se auzeau la mansardă, voci de femei şi de

bărbaţi întrebând, răspunzând, explicând, paşi care lunecau pe duşumele ascultând de o tuse şi o voce mai groasă care era parcă axul în jurul căruia se roteau celelalteşi care, apropiindu-mă de uşă căutând să le înţeleg cuvintele, mi-am dat seama că le spunea celorlalte De atâţia ani, de la moartea verilor mei, nu mai locuieşte nimeni în casa asta, ajunge să vă uitaţi la cât e de părăsită, ajunge să vă uitaţi la praf, dumneavoastră puteţi să o demolaţi şi să construiţi un turn de douăsprezece etaje sau dacă vreţi, cu doar câteva mici reparaţii, vă pricopsiţi cu o vilă minunată, încă nu v-am arătat camerele, grădina, curtea din spate, pare umedă şi întunecată dar nu e, dacă ridicaţi storurile vă intră lumină din toate părţile, şi pe urmă amplasamentul ăsta, vederea asta, pacea asta, şi eu în sinea mea Cum de au intrat fără să-mi dau seama, cum de au urcat treptele fără să observ, cum de au ajuns la mansardă fără să ceară voie?

şi eu auzind, deasupra capului meu, un obiect care se spărgea, un pahar, patefonul, o vază de sticlă, Cine o fi vărul ăsta care a devenit proprietar în Calcada de Tojal şi vrea să vândă unor străini ceea ce-mi aparţine, vărul ăsta care abia acum, după atâţia ani, vine să mă dea afară din casă însoţit de nişte străini, puricându-mi hainele, ceaiurile de muguri de moşmon, mansarda mea, făcându-se stăpân peste ascunzătoarea în care mă pitesc ca un animal în pământ, şi tuşea, Un asemenea chilipir nu există în Benfica şi cu atât mai mult în centru, construcţia, terenul, uşurinţa cu care se poate parca, până şi la orele de vârf, oriunde în Lisabona, şi eu, de teamă să nu mă vadă, spunându-mi Ce fac acum, urc scara şi îi dau afară, pe cumpărători şi pe cel care-şi arogă titlul de văr al meu? spunându-mi El, care nici nu bănuieşte măcar că m-am născut, care ştie doar de părinţii mei, de surorile mele, de fraţii mei, o să mă considere o intrusă, o să-mi ceară dovezi pe care nu le am, o să mă izgonească, o să cheme poliţia ca să mă reţină pentru că nu există nicio hârtie care să ateste cine sunt, iar jandarmii o să mă trimită la tribunal, şi tribunalul, după ce o să-i asculte pe avocaţi şi pe medici şi pe asistenţii sociali şi pe martori, mă vor îngropa într-un azil din acelea de stat din Sacavem sau din Alverca unde se moare întreväduve şi pensionari gata morţi, şi o voce feminină, O să

deschidem mai multe ferestre, Alberto, o să schimbăm mobila asta oribilă, sunt sigură că ăia mici, săracii de ei, închişi într-un apartament din Carnaxide, o să adore casa asta, şi o voce masculină, mai puţin entuziasmată, mai ponderată, Da, dar cheltuielile, imaginează-ţi cheltuielile, problema acestorvile de la începutul secolului, în afară de materialele care nu se mai fabrică, sunt prizele, e canalizarea, sunt scurgerile, totul trebuie reparat, şi ar fi nevoie de aprobarea Primăriei, se duce o avere într-o clipă, şi tuşea, în privinţa asta, domnule inginer, să nu vă doară capul, vă jur că electricitatea şi canalizarea sunt în stare perfectă, un strat de vopsea pe ici pe colo şi casa devine o bijuterie, eu personal nu locuiesc în Benfica pentru că soţia mea, cu maniile astea ale bătrânelor, se agaţă numai de Lapa, şi vocea feminină Lucrurile din casă intră în preţ, domnule doctor, aţi inclus lucrurile din casă în preţul pe care ni l-aţi spus?

şi atunci au coborât treptele până la etajul întâi cei doi bărbaţi, cel care se dădea drept vărul meu şi celălalt, vorbind tot timpul, şi eu, ca să nu mă vadă, am schimbat camera fratelui meu Jorge cu cea a surorii mele Maria Teresa, cu un miros de paraclis în atmosfera rarefiată, eu întrebându-mă Unde o fi revolverul tatii, iau revolverul tatii şi-i spulber cu gloanţe, n-au dreptul să negocieze pentru ceea ce-mi aparţine mie, dacă cel puţin aş putea pune *Norma* la patefon, dacă cel puţin aş putea să mă aşez în balansoar şi să uit de ei cum uit de tot ce mă sperie sau mă mâhneşte doar privind colinele de la Monsanto, închisoarea, copacii atât de albaştri în depărtare, în timp ce intruşii vizitau camera soră-mii Anita cu patul ei îngust, păpuşile cu capete de porţelan, draperiile de stambă care se înfiorau la fiecare secundă ca genele lacurilor, nu o cameră de persoană adultă ci o cameră încă de copil, ca şi cum moartea, suferinţa sau doliul nu ar fi atins-o niciodată, mobile de fetiţă, pisici de pluş, fotografii de clase de liceu cu cinci rânduri de şorţuleţe şi codiţe privind în obiectiv cu o inocenţă autentică, singura odaie vie din Calcada de Tojal, parfumată cu micsandră şi levănţică, o insulă de duioşie unde îmi interziceau să intru, şi eu, N-o să-mi fure camera surorii mele, n-o să-mi fure păpuşile, mă duc să caut pistolul, îl încarc cu gloanţe, le strivesc capul,

îi omor ca şi cum aş omorî puii de găină cu o cărămidă din curte, şi eu, Vă urăsc hoţilor, vă urăsc, vă urăsc, şi vocea masculină, Asta miroase groaznic a mucegai şi cu închizătorile înţepenite e imposibil de aerisit, cine ar vrea să doarmă aici în mijlocul calabalâcului ăstuia?

şi vocea feminină, Eu ador păpuşile, sunt o încântare, în ziua de azi, nu înţeleg de ce, nu mai există bun-gust, nu mai există grijă, se fabrică totul din plastic şi în serie, Dumnezeule, şi m-am descălţat în odaia soră-mii Maria Teresa ca să nu mă trădeze niciun sunet, am trecut la parter, fără să am curajul să caut pistolul, terorizată ca vreo balama să nu-i alerteze, bărbatul să întrebe Cine e? şi femeia, Nu-mi plac deloc fantomele, nu cumva e bântuită casa asta? iar cel care se intitula vărul meu Ce idee, doamna mea, eu nu am auzit nimic, după ce vă veţi instala aici şi veţi schimba un geam sau două vă obişnuiţi cu casă, e bine că ne familiarizăm repede cu lucrurile, şi eu gândindu-mă De ce nu vine acum fratele meu Jorge de la Tavira ca să-i arunce în stradă cu cravaşa, să tragă zăvorul, să urce cu mine la mansardă şi să stăm să ascultăm un tangou sau un paso doble, dar nimeni nu urca povârnişul, nicio cheie nu cânta în broască, clădirea îi accepta pe străini şi acceptându-i mă obliga să fug hăituită de tuşea care lăuda dispunerea încăperilor, piatra cioplită, mobilierul, icoanele cu Christos, şi vocea bărbatului, Nu sunt urâte, într-adevăr nu sunt urâte, seamănă cu mine când ne vizitează soacră-mea, şi vocea femeii, Nu-l luaţi în seamă, domnule doctor, Ze e nebun după mama, se aliază întotdeauna amândoi împotriva mea, şi vocea bărbatului, N-am altă soluţie, Ritinha, dacă aş îndrăzni s-o contrazic m-ar strânge de gât, iar tuşea, ajunsă deja pe palierul care dădea spre bucătărie, sprijinindu-şi pantoful pe scândura liberă pe care niciun dulgher n-a reuşit s-o repare, Eu din păcate ştiu bine ce înseamnă asta, prietene, a mea mi-a înăcrit existenţa, şi vocea femeii, Ceea ce mă plictiseşte la bărbaţi e că sunt toţi la fel, şi tuşea, ca şi cum ar socoti subiectul închis, De pe balcon vedeţi curtea din spate, ideală pentru o grădină de zarzavat, legumele cresc o frumuseţe fiindcă soarele bate toată după-amiaza în partea asta, şi eu gândindu-mă că atunci când eram mică bucătăreasa planta sparanghel şi dovleci, astfel că au făcut un coteţ ca să împiedice puii să

smulgă ce răsărea din pământ, dar soră-mii Anita i se făcea milă de ei, îi lăsa să iasă în curte și bucătăreasa părăsea aragazul gonindu-i cu șorțul departe de tijele ei devorate. La vremea aceea, în plus față de moșmon, mai exista un arbore chinezesc ale cărui frunze vibrau ca paietele pe zid, iar în noiembrie se auzea tușea broaștelor prin crăpăturile din tencuială: mi se întâmpla să mă trezesc noaptea de cântatul lor, generalul de brigadă cu basc, care la începutul secolului zburase de la Lisabona la Paris într-un sac din pânză de prelată, a venit să-i vorbească tatii despre deranjul pe care-l făceau broaștele, au tăiat arborele chinezesc, broaștele au rămas să agonizeze în soare, dar rădăcinile au continuat să crească făcând să se ridice o parte a casei, oblică precum un pachebot împodobit ca o câmpie cu cimbrișor și șofran pe care vocile m-au obligat să o părăsesc făcând comentarii despre cămară, cratițe, farfuriile și tacâmurile care se revărsau de pe banchetă, cârpele puse la uscat, o împletitură de cepe pe o grindă, și vocea femeii, De cât timp n-a mai locuit nimeni aici, domnule doctor? și tușea, De secole am tratat despre acest subiect la Serviciul Funciar, doamna mea, dacă nu cumva vreun vagabond sau vreun țigan a dormit aici din când în când, și vocea femeii, Vagabond sau țigan nu cred, casa nu pare să fi fost jefuită, și vocea bărbatului Tot îi dai înainte cu mania ta cu spiritele, Ritinha, cine să se lăfăie în harababura asta? și tușea, Vă jur că nici gând să fi locuit cineva aici, după cum vedeți nu trece o lună fără ca eu să vin în Calcada de Tojal să controlez tot, și eu gândind Mincinosul, gândind E prima oară că-ți faci apariția la Benfica, impostorule, gândind și dacă ies acum și le spun cine sunt ce-o să se întâmple? gândind E inutil, gândind o să se uite la mine mirați, gândind o să râdă de mine, gândind o să mă arunce în stradă, într-un cartier pe care nu-l cunosc, într-un oraș pe care nu-l știu, și vocea femeii, Nu sunt chiar atât de nebună, nu-i vorba de spirite, nu-i vorba de fantome, umblă pe-aici cineva, și vocea bărbatului, Prostii, n-ai să crești niciodată mare, Ritinha, și în acel moment a început să plouă. Nu era vorba de o ploaie violentă, ciocănind acoperișul și geamurile cu degete metalice: era un mic văl de apă fără greutate, o pânză de polen de culoarea argintului sub cerul albastru, care nu uda iarba din răzoare

nici pietrişul de pe povârniş, o ceaţă liniştită de martie sau de august care ne învăluie, fără să ne atingă, într-o aură liliachie, şi mi-am amintit atunci de mama noastră, văduvă, pândind iarna de pe fotoliul din camera de zi, mi-am amintit de tatăl meu biciuindu-şi propria coapsă în birou, mi-am amintit de soră-mea Maria Teresa şi de soră-mea Anita şuşotind, şi de fratele meu Jorge, Nu-ţi face griji, surioară, eu tin mult la tine, astfel încât atunci când tuşea a întrebat Vreţi să vă arăt camera de zi? mi-a venit să-l chem pe Jorge, mi-a venit să-l rog Ajută-mă, vocea bărbatului insista Ritinha, Ritinha, ce fetiţă ai rămas, şi eu m-am îndreptat spre vestibul, femeia a spus Fuge cineva, pe cuvânt că fuge cineva, şi n-am mai auzit nimic altceva pentru că am tras uşa după mine, fără zgomot şi am ieşit cât am putut de repede în Calcada de Tojal. Ploaia îşi făcea să danseze firele transparente şi pietrele de pe caldarâm erau moi şi ferme sub piele. Un căţeluş mi-a adulmecat gleznele, a tras o lătrătură sau două şi mi-a întors spatele, plictisit. În ceea ce părea o cafenea sau o cârciumă un aparat de radio cânta unul din valsurile de la patefonul cu pâlnie, cel pe care aveam obiceiul să-l ascult duminica, la ora slujbei, în timp ce aşteptam ca fiul croitoresei să-mi deseneze valurile de la Peniche. Poate că de asta nu mi-a fost dor de Calcada de Tojal, de cucii suspendaţi pe spirele arcurilor sau de dealurile de la Monsantoannoptând în depărtare. Aşa că am pornit spre Venda Nova, departe de persoanele care se încrucişau cu mine şi se întorceau ca să mă privească, valsul s-a pierdut în spatele meu, un beţiv în smoching şi cu joben a mârâit o frază pe care n-am înţeles-o, şi ajungând la blocurile din Amadora se întunecase atât de tare că până şi umbra mea a dispărut. Totuşi era lumină la ferestre şi ploicică de octombrie urca în întuneric. Bezna mă împiedica să disting silueta salvamarului, traulerele, sturzii, dunele, podul roman şi terasa de la Tavira, mă împiedica să văd codobaturile de pe stânci, coşurile cu peşte, soarele în valuri şi crabii aduşi de reflux, mă împiedica să-l disting pe fratele meu Jorge zâmbind în aşteptarea mea, dar nu merita să-l chem pentru că mă aflam deja lângă el, pentru că ajunsesem aproape de mare.

La preţul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea

timbrului literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România, cont nr. R044 RNCB 5101 0.000 0171 0001.
B.C.R. Unirea, Bucureşti.
Tehnoredactor MANUELA MĂXINEANU
DTP
EMILIA IONAŞCU CARMEN PETRESCU
Corector ANCA DRĂGHICI
Apărut 2009 BUCUREŞTI – ROMÂNIA
Lucrare executată la C.N.I. „CORESI” SA.
În colecţia Raftul Denisei au apărut
Arthur Golden, *Memoriile unei gheişe*
Sarah Hall, *Michelangelo Electric*
Kurt Vonnegut, *Pianul mecanic*
Ştefan Heym, *Relatare despre regele David*
John Fante, *întreabă praful*
Nick Homby, *Turnul sinucigaşilor*
L.P. Hartley, *Mesagerul*
Salman Rushdie, *Furie*
Raymond Queneau, *Florile albastre*
Marguerite Duras, *Stăvilar la Pacific*
Laura Restrepo, *Delir*
Anaïs Nin, *Incest*
Nikos Kazantzakis, *Zorba Grecul*
Almudena Grandes, *Castele de carton*
Mitch Albom, *Marţi cu Morrie*
D.M. Thomas, *Hotelul alb*
Guillermo Martinez, *Crimele din Oxford*
Christopher Isherwood, *Adio, Berlin*
Kurt Vonnegut, *Bufoniada*
Anthony Burgess, *Portocala mecanică*
Irvin D. Yalom, *Plânsul lui Nietzsche*
Anaïs Nin, *Foc*
Andrew Sean Greer, *Confesiunile lui Max Tivoli*

Leo Perutz, *Călăreţul suedez*
Jeanette Winterson, *Pasiunea*
Naghib Mahfuz, *Akhenaton, cel ce sălăşluieşte în adevăr*
Jim Grace, *în clipa morţii*
Antonio Lobo Antunes, *Bună seara lucrurilor de pe-aici*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Milarepa*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Domnul Ibrahim şi florile din Coran*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Oscar şi Tanti Roz*
William Golding, *împăratul muştelor*
Pascal Quignard, *Vila Amalia*
Almudena Grandes, *Vârstele lui Lulii*
Ismail Kadare, *Palatul Viselor*
Jesus Díaz, *Spune-mi ceva despre Cuba*
Paul Auster, *Palatul lunii*
Nicole Krauss, *Istoria iubirii*
Carlos Fuentes, *O companie neliniştitoare*
Alessandro Baricco, *Castele de furie*
Taichi Yamada, *Străini*
Leonid Ţîpkin, *O vară la Baden-Baden*
Yasunari Kawabata, *Maestrul de go*
Ingeborg Bachmann, *Mălina*
Dave Eggers, *Să te ţii alergătură*!
Jonathan Safran Foer, *Extrem de tare şi incredibil de aproape*
Richard Zimler, *Ultimul cabalist din Lisabona*
Sarah Dunant*, în compania curtezanei*
Jan Koneffke, *O iubire la Tibru*
Peter Esterhâzy, *Un strop de pornografie maghiară*
John Fante, *Drumul spre Los Angeles*
John Updike, *Teroristul*
Anaïs Nin, *Delta lui Venus*. *Povestiri erotice*
Julio Cortázar, *Armele secrete*
James Meek, *Un gest de iubire*
Jeanette Winterson, *Scris pe trup*
John Berendt, *Miezul nopţii în grădina binelui şi a răului*

Hanif Kureishi, *Buddha din suburbie*
Daniel Kehlmann, *Măsurarea lumii*
Anne Tyler, *Căsătorie de amatori*
Joey Goebel, *Torturaţi-l pe artist*
Ann Patchett, *Belcanto*
John Updike, *Vrăjitoarele din Eastwick*
James Frey, *O mie de fărâme*
Aron Grunberg, *Istoria calviţiei mele*
Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*
Sarah Dunant, *Naşterea lui Venus*
Gonzalo Torrente Ballester, *Cronica regelui aiurit*
Friedrich Durrenmatt, *justiţie*
Kurt Vonnegut, *Sirenele de pe Titan*
Douglas Carlton Abrams, *Jurnalul pierdut al lui Don Juan*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Viaţa mea cu Mozart*
Will Seif, *Cum trăiesc morţii*
Kelly Jones, *Al şaptelea licorn*
Peter Carey, *Furtul*. *O poveste de iubire*
Hubert Selby Jr., *Recviem pentru un vis*
Fumiko Enchi, *Măştile*
Jonathan Safran Foer, *Totul e iluminat*
Ismail Kadare, *Umbra*
Anaïs Nin, *Henry şi June*
Rachel Cusk, *Arlington Park*
Jesus Díaz, *Cele patru fugi ale lui Manuel*
John Fante, *O să vină şi primăvara*, *Bandini*
Douglas Coupland, *Toate familiile sunt psihotice*
Mitch Albom, *încă o zi*
Diane Setterfield, *A treisprezecea poveste*
Nikos Kazantzakis, *Hristos răstignit din nou*
Milorad Pavic, *Mantia de stele*
Sarah Dunant, *Transgresiuni*
Joey Goebel, *Anomalii*
Andrei Makine, *Fiica unui Erou al Uniunii Sovietice*

Ellis Avery, *Foc în pavilionul de ceai*
Ludmila Ulitkaia, *Al dumneavoastră sincer*, *Şurik*
Yasunari Kawabata, *Dansatoarea din Izu*
Didier van Cauwelaert, *Evanghelia după jimmy*
Gregor von Rezzori, *Memoriile unui antisemit*
Alessandro Perissinotto, *Celei care mă judecă*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Copilul lui Noe*
James Frey, *Prietenul meu Leonard*
Douglas Coupland, *Generaţia X*
Pablo de Santis, *Caligraful lui Voltaire*
John Updike, *Fugi*, *Rabbit*
J.M. Coetzee, *Maestrul din Petersburg*
David Mitchell, *Atlasul norilor*
Sawako Ariyoshi, *Soţia doctorului*
Laura Restrepo, *Dulce companie*
Leo Perutz, *Iuda lui Leonardo*
Kurt Vonnegut, *Bun venit printre maimuţe*
Carol Shields, *Jurnal în piatră*
Taichi Yamada*, în căutarea unei voci din depărtare*
Martin Suter, *Diavolul din Milano*
Amos Oz, *Poveste despre dragoste şi întuneric*
Michael Chabon, *Băieţi teribili*
Rick Moody, *Furtuna de gheaţă*
Gary Shteyngart, *Absurdistan*
Tash Aw, *Fabrica de mătase*
Richard Ford, *Cronicarul sportiv*
Goncalo M. Tavares, *Ierusalim*
Joseph Roth, *Spovedania unui ucigaş*.

Legenda sfântului beţiv Eduardo Mendoza, *Mauricio sau alegerile locale* Eric-Emmanuel Schmitt, *Secta Egoiştilor* Alessandro Piperno, *Cu cele mai rele intenţii* Arnon Grunberg, *Nesuferitele zile de luni* Jeanette Winterson, *Portocalele nu sunt singurele fructe* Cinghiz Aitmatov, *Stigmatul Casandrei* Sawako Ariyoshi, *Dansatoarea de Kabuki* Naghib Mahfuz, *O mie şi una de nopţi şi zile* John Updike, *întoarcerea lui Rabbit*

Mo Yan, *Sorgul roşu*

Arthur Japin*, în ochii Luciei*

Guillermo Martinez, *Moartea lentă a Lucianei B*.

Fumiko Enchi, *Ani de aşteptare*

Kurt Vonnegut, *Cutremur de timp*

J.M. Coetzee, *Viaţa şi vremurile lui Michael K*

John Cowper Powys, *Cercul nebunilor*

Subcomandante Marcos, Paco Ignacio Taibo II, *Morţii incomozi*

Niccolò Ammaniti, *Cum vrea Dumnezeu*

T & *TVLyi* Shalev, *Viaţa amoroasă*

Sara Gruen, *Apă pentru elefanţi*

Irvin D. Yalom, *Minciuni pe canapea*

Madeleine Thien, *Certitudine*

Lesley Downer, *Ultima concubină*

Antonio Lobo Antunes, *Ordinea naturală a lucrurilor* în pregătire JayParini, *Ultima gară*

O legătură tainică există între vieţile câtorva locuitori ai Lisabonei, a cărei desnelor. În vreme ce un funcţionar anonim aflat aproape de vârsta senectuţii se îndrăgosteşte *de* o tânără cuăbeti că, /o/anef a, tatăl acesteia, Domingos Oliveira, atins de nebunie, visează să zboare prin subteranele vechii mine din Africa de Sud *unde lucrase*. Doña *Orquâdea*, *mătuşa lolmdei*, *suferindele o Soafărereiââgrmi*, iheearcă să menţină echilibrul precar al familiei. Un scriitor a cărui identitate nu este dezvăluită angajează un fost agent a poliţiei secrete, pe Ernesto Portas, să-l urmărească pe cenuşiul funcţionar, iar informaţiile dobândite despre viaţa Iu. devin parte din naraţiune. De la căderea regimului lui Salazar, Portas predă cursuri de hipnotism prin corespondenţă, având aceeaşi obsesie a zborului ca Domingos

Oliveira. Existenţele frământate ale personajelor se întâlnesc şi se despart în mod surprinzător, şi misterioase corespondenţe par să teasă un nou văl de semnificată deasupra lumii. Multiplele paliere narative „eează un labirint a cărui dezlegare va răsturna întreaga ordine a lucrurilor, propunând o viziune cu totul originala asupra relaţiei dintre creator ş. opera sa.

Antonio Lobo Antunes s-a nă 1942 la Lisabona. Este de formaţie psihiatru, urmând tradiţia familiei, dar şi-a abandonat cariera medicală în favoarea scrisului. În timpul războiului

nial a fost în Angola ca locotenent, rurg şi psihiatru, experienţă traumatizantă care a devenit o temă predilectă a prozei sale. Face parte din generaţia de romancieri lansaţi după Revoluţia din 1974 şi e considerat cel mai valoros seriitor portughez contemporan. Debuteaz în 1979 cu *Memoria de Elefante*. Îl urmeaz care: *Os Cus dejudas* (1979), *Conheciment de Inferno* (1980), *Explicacăo dos Pdssaros* (1981), *Fado Alexandrino* (1983), *întoarcerea caravelelor* (*As Naus*, 1988; Humanitas, 2003). În anul 1992 publică *Ordinea naturală a lucrurilor* (*A Ordem Natural das Coisas*), roman pentru care e comparat cu Gogol şi Canetti. Opera sa mai cuprinde: *A Morte de Carlos Gardel*, (1994), *Manualul inchizitorilor* (*Manual dos Inquisidores*, 1996; Humanitas, 2005), *O Esplendor de Portugal* (1997), *Cuvânt către crocodili* (*Exortacâo aos Crocodilos*, 1999; Humanitas, 2004), *Nio Entres TS*B *Depressa Nessa Noite Escura* (2000), *Que Farei Quando Tudo Arde*? (2001), *Bună seara lucrurilor de pe-aici* (*Boa Tarde as Coisas Aqui em Baixo*, 2003; Humanitas, 2006), *Ontem Năo Te Vi em Babilonia* (2006), *O Meu Nome ELegiao* (2007) Opera lui Lobo Antunes a fost recom pensată cu peste douăzeci de premii şi distincţii literare internaţionale, printri care: Premiul France Culture (1996 şi 1997), Premiul Uniunii Latine şi Mareh Premiu Ovidius (2003), Premiul Ierusalin (2005), Premiul José Donoso (2006) Premiul Camões (2007) şi Premiul Juar Rolfo (2008). În colecţia „Raftul Denisei se află în curs de traducere *Arhipelagu*. *insomniei* (*O Arquipelago da Insonia* 2008).

Considerat unul dintre cele mai bune romane portugheze, *Ordinea naturală a lucrurilor* a fost tradus până în prezent în douăsprezece ţări.

O tânără diabetică din Lisabona e ţinută în viaţă de poveştile pe care i le şopteşte noaptea la ureche un iubit desuet. Viaţa tatălui ei, cândva miner în Africa de Sud, se reduce la zborurile subterane care-i populează fantasmele. Un ofiţer din armata prerevoluţionară rezistă torturii din închisorile lui Salazar, adevăratul supliciu fiindu-i

amintirea surorii sale nelegitime, închisă în mansarda casei. Un detectiv deţine, fără să ştie, cheia secretă a tuturor acestor destine. Istoriile personajelor se întrepătrund şi alcătuiesc portretul tragicomic al unei societăţi aflate în disoluţie, o Portugalie surprinsă în întreaga ei splendoare tristă.

„*Ordinea naturală a lucrurilor* are forţa unei simfonii... Un roman somptuos şi fermecător, cu imagini pline de forţă, un labirint proustian al memoriei prin care cititorul se plimbă fascinat”.

Le Figaro

„O operă ce etalează geniu poetic şi erotic, de la un iniţiat în tainele sufletului omenesc. În acest roman Antonio Lobo Antunes spune povestea a doua familii, dovedind o profunzime egală cu a lui

Faulkner în *Zgomotul şi furia*. Vocea lui aminteşte de cea a lui Nabokov.

Cortázar şi Gogol.”... „”.

Los Angeles 1 imes Book Keview

„Fără îndoială, cel mai bun scriitor portughez contemporan”.

Le Monde

91 (H y Ofii oy J i 31

H100230